

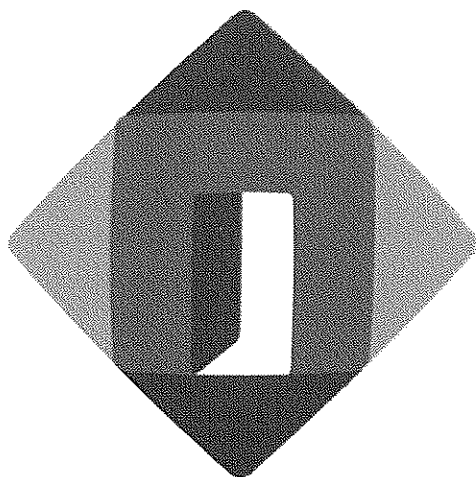
Baranya Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat 7626 Pécs, Egyetem u. 2.	
Erkezés	
Iktatószám: 16/5/9/2017	
Cggyintéző:	

Baranya Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat

Gyermekotthoni és Lakásotthoni Szervezeti Egységének

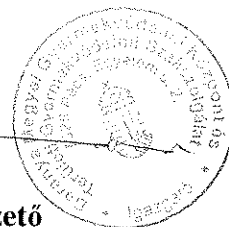
szakmai programja

2017.

A szakmai programot a nevelőtestület 2017. július 14-én elfogadta.

Biró Andrea
 intézményvezető

Tartalomjegyzék

I. Általános rész.....	3
II. Gyermekotthoni és lakásotthoni ellátás.....	6
III. A szakmai program specifikumai a szakmai egységek szintjén:..	21
1. I. számú/ Pécsi Szakmai Egység.....	21
2. II. számú/ Különleges Profilú Szakmai Egység	26
3. III. számú/ Komlói Szakmai Egység	35
4. IV. számú/ Szigetvári Szakmai Egység.....	41
5. V. számú szakmai egység/Pécsi Gyermekotthon	49
IV. Szigetvári Speciális Gyermekotthon.....	87
V. Utógondozói Szakmai Egység	103

I. Általános rész

A Baranya Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Gyermekotthoni és Lakásotthoni Szervezeti Egységének nevelési alapidokumentumát jelentő szakmai programja a következő jogszabályok iránymutatásai alapján készült:

- Magyarország Alaptörvénye,
- Az 1991. évi LXIV. törvény a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről,
- Az 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról,
- Az 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról,
- A 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról,
- A 235/1997. (XII. 17.) Korm. rendelet a gyámhatóságok, a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok, a gyermekjóléti szolgálatok és a személyes gondoskodást nyújtó szervek és személyek által kezelt személyes adatokról,
- A 259/2002. (XII. 18.) Korm. rendelet a gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatótevékenység engedélyezéséről, valamint a gyermekjóléti és gyermekvédelmi vállalkozói engedélyről,
- A 369/2013. (X. 24.) Korm. rendelet a szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatók, intézmények és hálózatok hatósági nyilvántartásáról és ellenőrzéséről,
- A 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről,
- A 9/2000. (VIII. 4.) SzCsM rendelet a személyes gondoskodást végző személyek továbbképzéséről és a szociális szakvizsgáról.

További, a szakmai működésre befolyással lévő jogszabályok:

- A büntetőeljárásról szóló 1998. évi törvény
- A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény
- A szabálysértésekről, a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény
- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény
- A szociális igazgatásról és szociális ellátásról szóló 1993. évi III. törvény
- Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény
- A polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény, és ezen törvény végrehajtásáról szóló 146/1993. (X. 26.) Korm. rendelet,
- A szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatók, intézmények ágazati azonosítójáról és országos nyilvántartásáról szóló 226/2006. (XI. 20.) Korm. rendelet,
- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SZCSM rendelet,
- A pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról szóló 326/2013. (VIII. 30.) Korm. rendelet

A szakmai működésre hatással lévő szakmai szabályzat

A Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság Főigazgatójának 29/2015.(XII.16.) SZGYF szabályzata a szociális, valamint a gyermek- és ifjúságvédelmi intézményekben bekövetkező rendkívüli eseményekkel kapcsolatos intézkedésekről és a jelentés rendjéről

A Gyermekotthoni és lakásotthoni szervezeti egységet - az eltérő szakfeladataik alapján - három különböző ellátási formát nyújtó egység alkotja:

1. Gyermekotthonok és lakásotthonok
2. Speciális Gyermekotthon
3. Utógondozói ellátás

1. Az intézmény működése

A Baranya Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat a gyermekvédelmi szakellátás keretében biztosítja az ideiglenes hatállyal elhelyezett, nevelésbe vett gyermek számára az otthont nyújtó ellátást, valamint a fiatal felnőtt utógondozói ellátását, gondoskodik továbbá a területi gyermekvédelmi szakszolgáltatásról. Az intézmény ellátási területe Baranya megye 301 településére terjed ki. A szakszolgálat a személyes gondoskodást nyújtó gyermekvédelmi szakellátás keretében a vonatkozó jogszabályi előírásnak megfelelően szakszolgáltatásként biztosítja a gondozási hely meghatározásával, az ideiglenes elhelyezési feladatot ellátók kijelölésével, működtetésével, az örökbefogadás szakmai előkészítésével, az ideiglenes hatállyal elhelyezett és a nevelésbe vett gyermek gyámságával, gondnokságával, a szaktanácsadással, a Gyvt.-ben előírt nyilvántartások vezetésével, a megyei szakértői bizottság működtetésével, és a támogatott közvetítői eljárással kapcsolatos feladatok ellátását. A Baranya Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat az otthont nyújtó ellátást a nevelőszülői hálózat, valamint a lakás- és gyermekotthonok működtetésével biztosítja. A lakás- és gyermekotthoni szervezeti egységben a szükségleteknek megfelelően egy befogadó otthonban, egy kétszobás különleges gyermekotthonban, egy kétszobás speciális gyermekotthonban, két különleges lakásotthonban, és tíz, alapvetően normál szükségletű gyermekek elhelyezésére szolgáló, de különleges szükségletű gyermekek integrált elhelyezésére is engedéllyel rendelkező lakásotthonban biztosítjuk az állami gondoskodásba kerülő gyermekek teljes körű ellátását. A pszichoaktív szert használó gyermekek ellátása a Bezerédj–Kastélyterápia Alapítvány szedresi speciális gyermekotthonában, a súlyos disszociális tüneteket mutató gyermekek elhelyezése Somogy megyében, a Zita Gyermekotthonban biztosított. A lakásotthoni, gyermekotthoni szervezeti egységben folyó szakmai munkát a szakmai egységek vezető irányítják, koordinálják.

A Baranya Megyei Területi Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat (7626 Pécs, Egyetem u. 2.) irányító szerve az Emberi Erőforrások Minisztériuma (1054 Budapest, Akadémia u. 3.), fenntartója a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság (1132 Budapest, Visegrádi u. 49.). Az intézmény ellátja a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvényben és az intézmény hatályos alapító okiratában meghatározott feladatokat.

Az intézmény a székhelyen kívül 18 telephellyel működik, valamennyi telephely rendelkezik a működéshez szükséges hatósági engedéllyel.

2. Ellátandó célcsoport:

A Baranya Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat gyermekotthoni és lakásotthoni szervezeti egysége baranyai lakóhellyel rendelkező, ideiglenes hatállyal elhelyezett, vagy nevelésbe vett gyermekek részére otthont nyújtó ellátást, illetve fiatal felnőttek részére utógondozói ellátást biztosít.

A bekerülő gyermekek és fiatalok a társadalom perifériájáról, szociális problémákkal küszködő családokból kerülnek ki. Már kicsi gyermekkorukban súlyos családi drámák, konfliktusok szenvedő részesei. Életük gyakori velejárója a hányattatottság, a szeretethiány az érzelmi sivárság, az alacsony kulturális szint, agresszív légkör. Mindennapjaik része a kudarcélmények sorozata, a kisebbségi érzés. Az iskola verseny- és teljesítmény centrikus

légkörében állandó tanulmányi nehézségekkel küszködnek, mivel a traumák okozta lelki terhek miatt kisebb a teljesítőképességük a normál családban élő kortársaikhoz képest. A bekerülés okai közül a gyermekvédelmi törvény egyértelműen kizárja az anyagi problémákat, de a közvetlen okok a szülői bántalmazás, elhanyagolás legtöbbször mégis anyagi okokra vezethetők vissza. Amíg ezeket a körülményeket a család nem tudja megszüntetni kevés a remény az alapvető, legfontosabb cél megvalósítására, a családba való visszagondozásra.

A lakásotthonba, gyermekotthonba kerülő gyermekekről elmondható, hogy jellemzően a 14-17 év közötti korosztályból kerülnek ki, ezért a hozott problémák összeadódnak esetükben az erre a korcsoportra egyébként alapvetően is jellemző kamaszkori konfliktusos személyiség-fejlődési nehézségekkel. Az érintett gyermekek száma ugyan az évek során abszolút értékben nem emelkedett, de a társadalmi-demográfiai helyzet ismeretében valójában mégis emelkedik, mivel az érintett réteg aránya a jelenlegi magyar társadalmi viszonyokat tekintve csökkenő, tehát a kisebb merítési csoportból is ugyanannyian kerülnek otthonainkba.

3. Az Gyermekotthoni és lakásotthoni szervezeti egység ellátási területe:

- Gyermekotthoni és lakásotthoni ellátást biztosít Baranya megye egész területén
- Utógondozói ellátást biztosít az ellátást Baranya megye területén kérő, a jogszabályi előírásnak megfelelő nagykorú fiataloknak.
- A szigetvári Speciális Gyermekotthonban ellátást biztosít a Magyarország egész területéről érkező súlyos pszichés tüneteket mutató kiskorúaknak.

3.1 Az ellátási terület jellemzői:

Az lakás- és gyermekotthonok ellátási területe (a speciális gyermekotthon kivételével) Baranya megye 10 járási gyámhatóságához tartozó 301 településre terjed ki. A megye lakossága Péccsel együtt 388 ezer fő. A megye aprófalvas településein magas a nemzetiségek aránya, ezen belül is meghatározott a roma lakosság jelenléte. Megyénk gazdasági nehézségeire utal, hogy az országos átlag fölötti a munkanélküliek aránya.

Bár az elmúlt években történt közútfejlesztések javították a térség külső megközelíthetőségének feltételeit, a rossz belső megközelíthetőség továbbra is hátrányosan érinti a megye gazdasági környezetét. Az aprófalvas településszerkezet miatt a gazdasági feltételek kedvezőtlenek más megyékhez képest, mindez, pedig visszahat a belső megközelíthetőség problémájára (munkaerő mobilitása települések között, optimális közlekedésszervezés). Súlyosbítja a helyzetet, hogy a kisvárosok (amelyek mikro-, vagy kistérségi centrumszereppel bírnak) gazdasági funkciója erőtlenségre, a helyben elérhető szolgáltatások-intézmények száma alacsony. Ezzel paralleltényező, hogy a megye lakosságának több mint fele az érdemi funkcionális szerepkörrel nem bíró községekben/kisközségekben él, ez pedig - a fent jelzett okok miatt - nehezíti a munkához/szolgáltatásokhoz való hozzáférésüket.

A népesség korösszetétele igen kedvezőtlen. Az élve születések száma egyre jobban csökken, ugyanakkor nagyon erősen öregszik el a megye lakossága. A szociális szak- és alapellátásokra vonatkozó alapvető megyei jellemző, hogy az aprófalvas településszerkezet miatt a községekben nehezebb a szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés; e problémát súlyosbítja, hogy Baranya megyében rendkívül magas a zsáktelepülések aránya (30%), mindez, pedig a települési közösség elzártságát konzerválja. Magas a külterületen élők száma is – ők csak nehezen férnek hozzá az oktatási, szociális, kereskedelmi, egészségügyi szolgáltatásokhoz.

A térségi szociális szolgáltatásszervezést is nehezítő tényező, hogy egyre csökken a kistépülések népességmegtartó ereje. Ennek oka, hogy főleg a fiatalabb korosztály tagjai a városias területekre, fejlettebb országrészekbe költöznek a jobb megélhetés reményében, míg helyüket a szegényebb, idősebb, kiszolgáltatottabb társadalmi csoportok veszik át. Ez a belső mobilizálódás ugyanakkor egyre nehezebb kihívások elé állítja a szociális, gyermekvédelmi ellátórendszert, hiszen a településeken az egyébként is nehezen hozzáférhető szolgáltatásokra egyre több rászoruló jut.

Jelentős társadalmi (és gazdaságszerkezeti) kihívást indukál a megye tartósan kedvezőtlen foglalkoztatottsági helyzete, nagy az álláskereső (gazdaságilag aktív népességhez viszonyított) aránya (16%)

3. Szolgáltatás igénybevételének módja:

A gyermekotthoni és lakásotthoni szervezeti egységben működő gondozási helyek befogadják az ideiglenes hatállyal elhelyezett, vagy nevelésbe vett gyermekeket, illetve azokat a fiatal felnőtteket, akiknek utógondozói ellátását - a működtető hozzájárulásával - a gyámhatóság elrendelte.

II. Gyermekotthoni és lakásotthoni ellátás

A szakmai program, mint gondozási, nevelési alapidokumentum tartalmazza a nevelés célját, alapelveit és módszereit. Abban a folyamatban valósul meg, amit a gondozott gyermekek és fiatalok végigjárnak a lakásotthonba/gyermekotthonba kerülésüktől, az onnan való elbocsátásukig (illetve utógondozásuk befejezéséig).

Alapfeladatunk a gyámhatóság döntése által intézményünkbe utalt gyermekek otthont nyújtó ellátása.

A szervezeti egységet alkotó ellátási helyek sajátos jellege indokolja, hogy az eltérések miatt a továbbiakban saját szakmai programjaik ismertetése következzen:

1. Az ellátási szervezet felépítése

A **Baranya Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat** gyermekotthonai és lakásotthonai egy szervezeti egységet alkotnak. A szervezeti egység keretein belül a szükségleteknek megfelelően egy kétszempontos különleges gyermekotthonban, egy kétszempontos speciális gyermekotthonban, két különleges lakásotthonban, három 3 éven aluli gyermekek és gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló édesanyjuk számára ellátást biztosító, hét alapvetően normál szükségletű gyermekek elhelyezésére szolgáló, de különleges szükségletű gyermekek integrált elhelyezésére is engedéllyel rendelkező lakásotthonban, illetve egy négycsoportos gyermekotthon három normál csoportjában biztosítjuk az állami gondoskodásba kerülő gyermekek teljes körű ellátását. A négycsoportos gyermekotthon fennmaradó, negyedik csoportjában kizárólag 3 éven aluli gyermekek ellátása, gondozása történik. A szervezeti egységben folyó szakmai munkát az otthont nyújtó ellátásért felelős igazgató helyettes irányítja, koordinálja.

2. Ellátási helyek

I. számú/Pécsi Szakmai Egység:

- Lakásotthon 7693 Pécs-Hird, Szathmáry u. 15.
- Lakásotthon 7940 Szentlőrinc, Munkácsy u. 48.
- Lakásotthon 7940 Szentlőrinc, József A. u. 11.

II. számú/Különleges Profilú Szakmai Egység:

- Különleges Lakásotthon 7720 Pécsvárad November 29. u. 17.
- Különleges Lakásotthon 7720 Pécsvárad Kossuth L. u. 6.
- Különleges Gyermekotthon 7700 Mohács, Perényi u. 13.

III. számú/Komlói Szakmai Egység:

- Lakásotthon 7300 Komló, Majális tér 3.
- Lakásotthon 7300 Komló, Kodály Z. u. 16.
- Lakásotthon 7300 Komló, Munkácsy u. 88.

- Lakásotthon 7300 Komló, Damjanich u. 23.

IV. számú/Szigetvári Szakmai Egység:

- Lakásotthon 7900 Szigetvár, Miklós u. 1.
- Lakásotthon 7900 Szigetvár, Batthyány u. 11.
- Lakásotthon 7900 Szigetvár, Gábor Á. u. 16.

V. számú/Pécsi Gyermekotthon szakmai egység 7621 Pécs, Megye u. 24.

- 1-es csoport (lakóegység)
- 2-es csoport (lakóegység)
- 3-as csoport (lakóegység)
- 4-es csoport (lakóegység)

3. Alapelvek

Elfogadás elve: A gyermek személyisége életútja, öröklött adottságai által meghatározott. A gyermek elfogadása ezekkel együtt történik, és nem az elvárásoknak való megfelelése alapján.

Szakmai igényesség elve: A gyermekvédelmi munkában való részvétel feltételez hivatástudatot. E hivatástudat hiányában is végezhető hatékony munka, ha az megfelelő szakmai felkészültséggel, és e felkészültségnek megfelelő tevékenységgel párosul. Az elvárás nem a hivatástudat, hanem a szakmai elvárások szerinti folyamatos megújulásra kész munkavégzés.

Kooperáció elve: A gyermekvédelmi szakellátás (mint feladat és tevékenység) jellemzője, elvárásként és tényként az együttműködés. Az egyes területek képviselői összehangoltan, a kompetenciák tiszteletben tartásával, az információáramlás biztosításával, a célt szem előtt tartva végzik feladatukat. Az együttműködés, melynek intézményen belül a közösségi formációkhoz hasonló jellemzőket kell mutatnia, kiterjed a társintézményekre is, különös tekintettel az alapellátásra.

Felelősség elve: A felelősség minőségében minden szakember esetében azonos (feladata vonatkozásában). Több vagy kevesebb felelősség megkülönböztethető, kisebb vagy nagyobb nem. A döntések és a végrehajtásukat szolgáló tevékenység vezérmotívuma a saját gyermekért való felelősség analógiája: „*Hogyan döntenék, ha saját gyermekem lenne érintett*”.

Bizalom elve: A munkatársak közötti kapcsolatokat a bizalom jellemezze, megteremtve azt a munkahelyi kultúrát, amely elősegíti a jó munkahelyi közérzet kialakulását, és teret ad az önálló, kreatív, felelős munkavégzésnek.

4. Feladatok

Lakásotthonaink és gyermekotthonaink otthon nyújtó ellátást biztosítanak a nevelésbe vett, valamint az ideiglenes hatállyal elhelyezett gyermekek, illetve utógondozói ellátást a fiatal felnőttek számára.

A lakásotthonok és a gyermekotthonok elsődleges jellemzője a családi jelleg, mely nagymértékben meghatározza az otthonok szervezetét, működési rendjét és mindennapjait. A lakásotthonok családi házakban működnek, amikhez udvar és kert is tartozik. Ezáltal neveltjeink megtapasztalhatják a szomszédi kapcsolatokat, beilleszkedhetnek egy közösség életébe, barátságokat köthetnek. Feladatunk az önálló életre való felkészítés, hogy gyermekeink családjukba visszakérülve vagy kikerülve a gondozásunkból megállják helyüket. A „*családi jelleg*” egyfajta arany középutat jelent a személytelen intézeti elhelyezés, és a szoros, vérségi kapcsolaton alapuló családi forma között. Az alacsony gyermeklétszám, az épületek adottságai

megfelelő szakember gárdával gyermekeink számára megteremthetik a biztonságot, menedéket nyújtó légkört, személyre szabott törődést nyújthatnak oly módon, hogy a gyermek érezze a feltétel nélküli elfogadás mellett a meghittség élményét.

A lakásotthonok, gyermekotthonok kapcsolatot tartanak a gondozott gyermek oktatását, szakképzését végző nevelési-oktatási intézménnyel, továbbá a szakmai gyakorlatát, illetve foglalkoztatását biztosító munkahellyel, valamint a munkanélkülieket támogató munkaügyi központtal, és ennek keretében

- fogadóórákon, szülői értekezleteken tájékozódnak a gondozott gyermek iskolai előmeneteléről,
- érdeklődnek a munkahelyen a beilleszkedéséről, munkavégzéséről,
- rendszeresen tájékozódnak a munkaügyi központban a munka- és az átképzési lehetőségekről.

A nevelők-gondozók a gyermeket az önálló életvitelre, a családi háztartás vezetésére történő felkészítése érdekében életkorának megfelelően bevonják

- a háztartási teendők végzésébe,
- a családi gazdálkodás megtervezésébe,
- a pénzkezelésbe.

Az Intézmény biztosítja annak a lehetőségét, hogy a gyermek véleményt nyilváníthasson a számára nyújtott ellátásról és nevelésről, illetve a személyét érintő ügyekről, továbbá gondoskodik arról, hogy a gyermek véleményét a gondozás, nevelés során - korára, fejlettségi szintjére tekintettel - figyelembe vegyék.

A gondozás, nevelés során figyelembe vesszük a gyermek szülőjének (törvényes képviselőjének) a gyermek személyét és ellátását érintő véleményét.

Lehetővé tesszük, hogy a gyermek szabadon gyakorolhassa vallását, továbbá vallásoktatáson vehessen részt. Elősegítjük, hogy a nemzeti vagy etnikai kisebbséghez tartozó gyermek megőrizhesse kisebbségi önazonosságát, ápolhassa hagyományait, hozzájuthasson a kisebbségi kulturális értékekhez.

5. Célok

A gyermekotthoni/lakásotthoni elhelyezés célja, a jogszabályban foglaltakkal összhangban, hogy a gyermek testileg, értelmileg, erkölcsileg korának és képességeinek megfelelően fejlődjék. Személyisége a lehető legteljesebb módon kibontakozzon. Képessé váljon a vér szerinti családjába visszailleszteni, valamint az önálló életvitelre és a társadalmi beilleszkedésre. Ezen túl, legfontosabb célunk kell, hogy legyen az, ami az emberi létezésnek, az emberi cselekedeteknek is a célja: a boldogság elérése, megtanulása. Az itt élő gyermekek tanult tehetetlenségét kell felszámolnunk, hozzá kell segítenünk a nevelés során, a boldogság átéléséhez, a mindennapi élet öröméhez.

A gondozás-nevelés során megvalósítandó célok:

- Szervezeti egységünk elsődleges célja a nálunk elhelyezett gyermekek, fiatalok nevelése oly módon, hogy tőlünk kikerülve megállják a helyüket a nagybetűs ÉLET-ben! Ezt a célt mindegyik lakás- és gyermekotthonunk más-más módszerrel próbálja meg elérni.

Munkánk során a következő részcélokat tűztük magunk elé:

- megfelelő szocializáció megvalósítása, fenntartása,
- a konstruktív és autonóm életvezetésre (közösségfejlesztő és önfejlesztő aktivitásra) történő felkészítés,
- a tárgyi világban való eligazodás,
- testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődés zavartalan biztosítása,
- sérült, hátrányosabb helyzetű gyermekek felzárkóztatása,
- megfelelő, elfogadható, erkölcsös viselkedés kialakítása,

- a gyermekek képességeinek megfelelő tanulmányi előmenetel elérése, a szabadidő értékes eltöltése különböző programok szervezésével, új tevékenységformák kipróbálásával,
- megfelelő pénzkezelés megtanítása,
- pályaválasztás segítése,
- utógondozói feladatok ellátása, életkezdésre felkészítés a bekerüléstől kezdődően.

Céljaink megvalósítása közben a következő elveket tartjuk szem előtt:

- feltétlen elfogadás elve (feltételekhez nem kötött pozitív előfeltételezés minden emberről),
- empátia elve,
- kongruens magatartás elve,
- a gyermeki jogok maradéktalan érvényesítése,
- a gyermekek problémáinak egyéni esetkezelése,
- biztonságot nyújtó légkör fenntartása.

Céljaink eléréséhez a meghatározott elveink értelmében az alábbi viselkedésformákat, nevelési attitűdöt alkalmazzuk:

- Jó példát mutatunk a gyermek számára.
- Kimutatjuk a gyermek iránti szeretetünket szavakkal és gesztusokkal egyaránt.
- Pontosan és türelmesen válaszolunk minden kérdésre, amelyet a gyermek feltesz.
- Sosem alázzuk meg a gyermeket, különösen nem egy harmadik személy jelenlétében.
- Mi, akik neveljük a gyermeket, igyekszünk nem vitázni előtte.
- Nem kritizáljuk a gyermek jelenlétében munkatársainkat, ismerőseinket, rokonokat vagy tanárokat.
- Igyekszünk mindig megindokolni utasításainkat.
- Mindig alkalmat adunk a gyermeknek arra, hogy elmondhassa örömét és bánatát, kívánságait és terveit.
- Szem előtt tartjuk, hogy egy gyermeknek nem csak testi szükségletei vannak, nem csak ennivalóra és ruhára van szüksége. A lakásotthont, gyermekotthont kollégáink igyekeznek olyanná alakítani, ahol mindenki kölcsönösen becsüli és szereti egymást.
- Igyekszünk a gyermekekkel bizalmi kapcsolatot kialakítani, így tudunk róla, hogyan, hol és kivel töltik a szabadidejüket.
- Következetesek vagyunk! Igyekszünk a gyermeknek tisztán, világosan megfogalmazni, mit várunk tőle, és ragaszkodunk hozzá, hogy azt a gyermek meg is tegye.
- Megpróbálunk minél empátikusabban viselkedni, hogy megérthessük a gyermek tetteinek mozgatórugóit, és helyesen tudjunk reagálni cselekedeteire.
- Nem próbálunk meg tökéletesnek mutatkozni a gyermek előtt. Gyakoroljuk hibáink belátását, és ha szükséges bocsánatot kérünk.
- Nem feledkezünk meg a gyermekek elismeréséről, dicséretéről sem.

Szakmai egységünkben dolgozók elsődleges feladata ezen „elvek” és „szabályok” betartása, megfelelő alkalmazása. Célunk eléréséhez az eredményes gondozás, nevelés érdekében a következő feladatokat kell megoldanunk:

- A gyermeket, fiatalt tekintsük partnernek.
- Őt érintő kérdésekben csak vele együtt döntsünk.
- Elfogadó, kiegyensúlyozott légkört teremtünk a házakban.
- Önállóságra és mások elfogadására neveljünk.
- A gyermekkel, fiatallal szemben legyünk őszinték.
- Tartalmilag és formailag helyesen beszéljünk.
- Értessük meg a gyermekkel, hogy tetteinek, cselekedeteinek következményeit vállalnia kell.
- Segítsük a gyermekeket abban, hogy maguk számára megfelelő referenciaszemélyt találjanak.

- Segíteni kell őket saját múltjuk, identitásuk, „hova tartozásuk” megismerésében.
- A dolgozói kollektíváknak személyes példaadással kell hozzájárulniuk a pozitív értékrend kialakításához. Követendő példa legyen az elfogadó, toleráns magatartás, az egészséges életmód, hivatás szeretet, a munka megbecsülése.

5.1. A célok elérésének eszközei

A szakmai egység dolgozói közössége biztosítja a gyermekeknek a lehetőséget, hogy problémáik megoldásához, - igényeik szerint - pszichológus, fejlesztőpedagógus, nevelő, gyám segítségét kérjék akár hetente több alkalommal is.

Minden gyermekünkhöz megtaláljuk a helyes utat a tanulásban, munkában, jutalmazásban és a büntetésben egyaránt. Minden gyermeknek biztosítjuk a személyre szabott gondozást-nevelést. Az együttélés folyamán közös célok megvalósítása érdekében fontos a csoport légköre, a csoporthoz tartozás tudata, az egyéniség megtartása mellett. Az összetartozás élményét is a megvalósult célok elérése mélyíti el.

Céljaink megvalósítása érdekében széleskörű kapcsolatrendszert építettünk ki és működtetünk a gyermekjóléti és gyermekvédelmi hálózatban tevékenykedő társintézményekkel, oktatási intézményekkel, gyámhatóságokkal, rendvédelmi szervekkel, egészségügyi intézményekkel, civil és kisebbségi szervezetekkel.

Ezen módszerek segítségével a gondozásunk alatt álló fiatalok személyiségét, egyéni igényeiket, problémáikat jobban megismerjük, így számukra könnyebben tudunk adekvát segítséget nyújtani, személyre szabott fejlesztési tervvel, egyéni beszélgetésekkel, fokozott odafigyeléssel.

Maslow szükséglet hierarchiájából kiindulva az egyén addig nem lesz motivált ezen a lépcsőn feljebb lépni, amíg az alsóbb szinteken szükségletei ki nem elégültek. Ha kielégültek fiziológiai, biztonsági (a valahova tartozás tudata), szeretet szükségletei, csak akkor várhatjuk el tőle a megbecsülésre, a kognitív, esztétikai és önmegvalósítási igényeinek kielégítésére irányuló törekvést. (Atkinson)

5.1.1. Teljes körű ellátás

Teljes körű ellátás keretében a jogszabályi előírások betartásán túl, a legfontosabb feladatunk a gyermek fizikai szükségleteinek kielégítése, valamint a megfelelő érzelmi, szellemi és erkölcsi környezet megteremtése. Megmutatni a lehetőséget, felkelteni az igényt a gyermekekben, egy teljesebb, a társadalom által elfogadott életforma iránt.

5.1.2. Iskola, tanulás

Elsődleges feladat a hozzánk kerülő gyermekek megfelelő beiskolázása a különböző oktatási intézményekbe. A gyermekek közül sokan az iskolai teljesítményt befolyásoló képességekben elmaradott, iskolai sikertelenség miatt kudarcok sorozatát átélt tanulók. A leírt hátrányok leküzdése tudatos munkát, jó nevelő-gyermek kapcsolatot igényel. A fejlesztőpedagógus, pszichológus segítségét, az iskolák felzárkóztató tevékenységével is igyekszünk összehangolni. Fontos a délutáni tanórák megléte, a kontroll. Személyes kapcsolatokkal, iskola-látogatásokkal, szülői értekezleteken való részvétellel, és az iskolai ifjúságvédelmi felelősök otthonainkba való meghívásával próbáljuk elérni a gyermekeinkkel szembeni esetleges előítéletek oldását. Pályaválasztásnál, továbbtanulásnál közösen, a gyermek képességeit, érdeklődését figyelembe véve keressük a legmegfelelőbb megoldásokat. Lehetőség szerint több alternatívát próbálunk felkínálni. Nagy hangsúlyt fektetünk a tehetséggondozásra, ennek érdekében folyamatosan részt veszünk ösztöndíj-pályázatokon.

5.1.3. Önálló életre nevelés

A nevelési elveinkből adódóan a gyermekeket már a bekerüléstől kezdve bevonjuk a napi feladatok ellátásába. Segítő szakemberekkel, fórumokkal, ismeretterjesztő előadásokkal nyújtunk

segítséget az önellátás, a gazdálkodás, párkapcsolat, családi élet tekintetében. A hivatalos ügyek intézése, álláskereséssel összefüggő feladatok mind fontos részei a tényleges önállóságnak.

Eszközök:

- egyéni ruházat rendben tartása,
- személyes higiéné,
- beosztás készítése a házi munkákra,
- csoportos és egyéni vásárlások megszervezése,
- főzés elsajátítása,
- hivatalos iratok: kérelem, önéletrajz, ajánlott levél, lakcímbejelentő stb. kitöltése.

Módszerek:

- házirend, napirend folyamatos alkalmazása,
- házimunkák együtt végzése a gyerekekkel,
- jutalmazás, pozitív megerősítés,
- keretek tartása,
- rendszeresség,
- rugalmasság.

5.1.4. Kulturális és művészetterápiás tevékenységek

Az Intézmény, speciális feladatkörrel megbízott munkatársa, a kulturális és művészetterápiás tevékenységért felelős vezető közreműködésével segíti az elhelyezett gyermekek kulturális programokon való részvételét, szabadidős tevékenységeinek szervezését. Ennek keretében biztosítja a gyermekek számára kiírt pályázatokon való részvételt, illetve az intézményi szintű pályázati programokba való bekapcsolódást. A művészetterápia eszközeivel, módszereivel segíti a gyermekek, szükségleteiknek megfelelő fejlesztését. A gyermekek számára elősegíti a hitélettel kapcsolatos lehetőségek igénybe vételét.

5.1.5. Csoportgazdálkodás

Az önálló csoportgazdálkodás célja, a családi élet, a családi háztartás vezetés modellezése, annak érdekében, hogy a gyermekek mintákat kaphassanak arról, hogy felnőve Ők is képesek legyenek saját háztartás vezetésére, családi élet folytatására. Ennek megfelelően vonjuk be az ott élő gondozottakat a napi gazdálkodásba, háztartás vezetésébe. Életkoruknak megfelelően vesznek részt a vásárlás, az ételkészítés, terítés, mosogatás végzésében. Bevonjuk őket az otthonok önálló pénzeszközeinek felhasználásába, tervezésébe, neveljük a takarékoság és a pénzbeosztás szabályaira. Részt vesznek a heti étrend összeállításában is. Kapnak lehetőséget, hogy önállóan is készíthessenek olyan ételeket, amelyek nem szerepelnek az étlapban. A napi főzés, étkezés az otthonokban önállóan történik a nevelő, gyermekfelügyelő vezetésével.

A lakóegységek feladatainak megvalósításához a költségvetésben meghatározott keretek függvényében havi költségkeret (ellátmány) kerül megállapításra.

A csoportok a hónap elején felvett ellátmánnyal egymástól függetlenül, önállóan gazdálkodnak. A csoportgazdálkodásba a gondozottakat is bevonjuk, igyekszünk őket ránevelni a takarékos, ésszerű gazdálkodásra.

Az ezzel megbízott nevelő bizonyos keretek között (a zsebpénz, az élelem, és a ruházat kivételével) az ellátmánnyal szabadon gazdálkodik, átcsoportosíthat. Minden hó végén egy előre meghatározott napon a számlák alapján számol el a gazdasági csoportnál.

A kiskorú növendékek jogszabály által előírt teljes körű ellátása a csoportgazdálkodás keretein belül történik.

5.1.6. Utógondozói ellátás

Amennyiben a gyermek különleges helyzete indokolja, és ha a rendelkezésre álló férőhelyek száma lehetővé teszi, a lakásotthon utógondozói ellátást nyújthat az „Utógondozói

ellátás” szabályainak megfelelően. Az utógondozás keretein belül szükség szerinti ellátást biztosítunk a jogszabályi előírások szerint.

5.2. A célok elérésének módszerei

5.2.1. A nevelés-gondozás szoros egysége

A nevelés-gondozás folyamata elválaszthatatlan egymástól. Miközben gondoskodunk a gyermekről, egyben neveljük is, és ez fordítva is igaz. Ezért a napi tevékenységek során a nevelők nem csak törődést, odafigyelést kell, hogy nyújtsanak, hanem meg kell nyernünk a gyermeket. Ki kell alakítanunk benne azt a kötelességtudatot, hogy nevelőjével-gondozójával együttműködjön. Ez a nevelőmunka a kölcsönösségen alapszik, mind a nevelők, mind a nevelő-gyermek relációjában. Ezért fontos, az alapelvek pontos megfogalmazása, ami alapján megvalósulhat a gyakorlat. Ezek az alapelvek a következők:

- demokratizmus elve,
- az otthonosság megteremtésének elve,
- a közösségi támogatással nevelés elve.

5.2.2. A személyes kapcsolatok, kötődések fontossága

Fontosnak tartjuk az érzelmi illeszkedésen alapuló személyes kötődést, mert ennek hiánya esetén a gyerekek nem tudnak önmagukban megerősödni, felnőve pedig képtelenek lesznek a másik ember érzelmeit átérezni. Ebből adódóan aztán, képtelenek lesznek megfelelően kötődni a másik emberhez, ugyanakkor nem tudnak autonóm felnőtté sem válni. Önállótlank lesznek, sodródni az élet minden területén. Ezért rendkívül fontos, hogy még a kamaszok esetén is alakuljon ki személyes kötődés a lakásotthonba került gyermekek és gondozók között. Éppen ezért törekszünk rá, hogy a kapcsolatok a dolgozók és a gondozottak között barátságosak, őszinték legyenek. Megvalósításához szükséges, hogy a dolgozók alkalmas, értő és érző lelkű, kreatív, rugalmas és hiteles személyiségek legyenek. Következésképpen viselkedjenek, és modellt nyújtsanak az elvárt magatartást illetően. Ugyanakkor mindig legyenek tudatában annak, hogy ők a felelősségteljes felnőttek, nevelők. Itt is fontos az ide vonatkozó alapelvek érvényesítése, úgy mint az:

- elfogadás elve,
- az egyéni különbség figyelembevételének elve,
- kooperáció elve,
- a nyitottság elve.

Különös jelentősége van a *kapcsolattartás elősegítésének a vér szerinti családdal, családtagokkal.*

Ennek

eszközei:

- levelezés, telefonálás, látogatás lehetősége a gyermekotthonban, lakásotthonban,
- útiköltség biztosítása;

módszerei:

- kapcsolattartás nyilvántartása,
- folyamatos és időszakos kapcsolattartás utánkövetése,
- egyéni beszélgetés az otthon töltött időszakról,
- szülő egyenrangú partnerként történő kezelése,
- mindkét fél folyamatos informálása,
- kötődés átértékelése,
- hazagondozás (ha lehetséges).

5.2.3. Határok, keretek kialakítása

A gyermekek számára fontos, hogy egyértelműen meghatározott és érthető jogokat, kötelességeket, lehetőségeket és elvárásokat fogalmazzunk meg, mint elsődleges szabályokat. Ennek megfelelően vonjuk be a szabályok kialakításába, a házirend elkészítésébe őket is. Ügyeljünk arra, hogy a szabály van a gondozottért, nem pedig a gondozott a szabályért. Azaz adott esetekben szükséges felismernünk, hogy vannak kivételek, másodlagos szabályok, amelyek okát és indokoltságát minden esetben tudatosítani kell. A gyermekek biztonsági és szabadsági fokát éppen azok a határok tágítják, amiket elfogadtak, és áttekinthető keretet biztosítanak számukra.

5.2.4. Egyéni bánásmód érvényesítése

A nevelés során figyelembe vesszük a gyermek aktuális személyiségállapotát, megismerjük az újonnan bekerülő gyermek addigi életét, és csak ezek ismeretében fogalmazzuk meg az elvárás rendszert, az egyéni fejlesztési és nevelési tervben, amelyet szükség szerint korrigálunk. Ugyan az alapvető szabályrendszernek minden gyermek számára a következetesség és egyenlőség elvének tiszteletben tartása miatt azonosnak kell lennie, mégis igyekszünk toleránsan szem előtt tartani, hogy a normakövető magatartás minden gyermek számára más-más szinten áll.

5.2.5. A gyermeki jogok védelme, érdekérvényesítés

A lakásotthonokban és gyermekotthonok csoportjaiban legalább havi rendszerességgel összehívásra kerül a gyermekfórum, ahol a neveltek jelezhetik problémáikat, kéréseiket, észrevételeiket a nevelők felé. A fórum összehívása szükség szerint eseti jelleggel is megtörténhet. Az otthonokat havi rendszerességgel keresi fel a gyermekjogi képviselő, akivel a gyermekeknek lehetősége nyílik problémáik megbeszélésére.

A szervezeti egységet alkotó szakmai egységek működését nehezíti, hogy a lakásotthonok nem egy településen vannak. Célunk, hogy internetes hálózaton folyamatosan tudjanak egymással kommunikálni. Célunk, hogy a már serdülőkorú gyermekeink minél nagyobb mértékben váljanak saját életük irányítójává. Bontakozzon ki a demokratikus szemléletük, a gyermekek legyenek tisztában jogaikkal és kötelezettségeikkel.

Ugyanezt a célt valósítja meg az Érdekképviselői Fórumban való aktív részvétel, ami meghatározott keretek között, intézményi szinten zajlik:

Az intézmény fenntartója meghatározza az ellátásban részesülők érdekvédelmét szolgáló érdekképviselői fórum megalakításának és működésének szabályait.

Az érdekképviselői fórum szavazati jogú választott tagjai:

- a gyermekönkormányzat képviselői,
- az ellátásban részesülő gyermek törvényes képviselői, illetve a fiatal felnőttek képviselői,
- az intézmény dolgozóinak képviselői,
- az intézményt fenntartó képviselői.

Az érdekképviselői fórum megvizsgálja az elé terjesztett panaszokat és a hatáskörébe tartozó ügyekben dönt, továbbá intézkedéseket kezdeményezhet a fenntartónál, a gyermekvédelmi gyámnál, a gyermekjogi képviselőnél, illetve más hatáskörrel rendelkező szervnél.

Az érdekképviselői fórum az intézmény vezetőjénél véleményt nyilváníthat a gyermeket, fiatal felnőttet érintő ügyekben, valamint javaslatot tehet az intézmény alaptevékenységével összhangban végzett szolgáltatások tervezéséről, működtetéséről, valamint az ebből származó bevételek felhasználásáról. Az érdekképviselői fórum egyetértési jogot gyakorol a házirend jóváhagyásánál.

A gyermek, a gyermek szülője vagy más törvényes képviselője, valamint a gyermekönkormányzat és a fiatal felnőtt, továbbá a gyermekek érdekeinek védelmét ellátó érdekképviselői és szakmai szervek a házirendben foglaltak szerint panasszal élhetnek az intézmény vezetőjénél, vagy az érdekképviselői fórumánál:

- az ellátást érintő kifogások orvoslása érdekében,
- a gyermeki jogok sérelme, továbbá az intézmény dolgozói kötelezettségzegése esetén.

Az intézmény vezetője, illetve az érdekképviseleti fórum a panaszt kivizsgálja, és tájékoztatást ad a panasz orvoslásának más lehetséges módjáról. A gyermek szülője vagy más törvényes képviselője, valamint a gyermekönkormányzat és a fiatal felnőtt az intézmény fenntartójához, vagy a gyermekjogi képviselőhöz fordulhat, ha az intézmény vezetője vagy az érdekképviseleti fórum 15 napon belül nem küld értesítést a vizsgálat eredményéről, vagy ha a megtett intézkedéssel nem ért egyet.

5.2.6. A gyermekek testi, érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésének elősegítése

Feladatunk megkeresni minden hozzánk került gyermek erősségeit, legyenek azok a tanulás, a házi munka, vagy bármely más területei az életnek, és ezeket kell fejleszteni. A gyermek számára olyan követelményszintet próbálunk felállítani, melyet saját erőfeszítései árán képes teljesíteni. A bekerülő gyermekek többségének énképe igen negatív, kifejezetten „rossz gyerekek” tartják magukat. Fontos feladat segítenünk reális önértékelésük kialakulását, hogy felismerjék saját értékeiket, fejlesztésre szoruló gyenge pontjaikat. Ez az első lépés a reális jövőképük kialakulásához, a helyes pályaorientáció megtalálásához. Beszelnünk kell a higiénés szabályok, és az egészségre nevelés problémaköréről. A bekerülő gyermekek egy részénél el kell érünk a rendszeres tisztálkodás, az életkoruknak megfelelő testi ápolás szokásának kialakulását. Felvilágosító munkával igyekszünk elősegíteni az egészség megóvását szem előtt tartó magatartás kialakulását, megelőzni a betegségeket. A dohányzás általános probléma és konfliktusforrás a gyermekotthonokban, lakásotthonokban, amit mennyiségi és időbeli korlátok felállításával tudunk valamelyest visszaszorítani. A kamaszok életének egyik központi kérdése a szerelem, a szexualitás. Mivel ezek intim kérdések, meg kell teremtenünk az alkalmat a beszélgetésekre. Gondot jelent, hogy a bekerült gyermekek nagy részénél, a „párkapcsolat” egy kapaszkodási lehetőséget jelent elsősorban, a szexualitással pedig szeretetéttségüket kompenzálják. Felvilágosító tevékenységgel, a fogamzásgátlás lehetőségeivel, próbáljuk megóvni a gyermekeket, elsősorban a nem kívánt terhességtől, másodsorban a párkapcsolati kudarcoktól.

Különös jelentőséget tulajdonítunk az érzelmi fejlődés elősegítésében az ünneplésnek és az ünnepeknek.

Ennek eszközei:

- személyes ünnepek nyilvántartása: születésnap, névnap, ballagás, nagykorúság,
- közösségi ünnepek: karácsony, húsvét, régi gondozottak meghívása,
- ünnepi ruházat, teríték, menü, ajándékok, torta, virágcsokor biztosítása;

módszerei:

- az egész csapat bevonása: gyerekek, dolgozók,
- ünnepélyes külsőségek és keretek biztosítása,
- pozitív hatások tartóssá tétele,
- az otthonhoz tartozás érzésének megerősítése.

5.2.7. Szabadidő hasznos eltöltése

A szabadidő megszervezése, jó programok összeállítása, mind egységszinten, mind intézményi szinten sokoldalúan történik. A részvételre viszont sokszor nehéz motiválni a kamaszkorú gyermekeket, ennek ellenére, a programokon jól érzik magukat. Vannak hagyományos, évről-évre megrendezett programjaink: a gyereknap, közös kirándulások, busójárás, bowling versenyek, nyári nyaralások. A gyermekek közül sokan járnak különböző edzésekre, vannak sikereik az adott sportágakban. Lehetőségük van, és szívesen is járnak fitness-

terembe stb.

Eszközök:

- egyéni sportfelszerelés,
- társasjátékok vásárlása,
- sporteszközök biztosítása,
- grillezéshez szükséges eszközök,
- kapcsolat a civil szervezetekkel,
- programok nyomon követése,
- vetélkedők, kirándulás, mozi, színház, nyaralás megszervezése.

Módszerek:

- egyéni igények felmérése,
- motiválás,
- jutalmazás,
- csoportos beszámolók a programokról,
- személyiség fejlesztés: elfogadás, sikerélmény, szabálykövetés, feszültségcsökkentés.

5.2.8. Továbbképzések, szakmai igényesség

A személyes gondoskodást nyújtók továbbképzési rendszere és a pedagógus továbbképzés rendszere továbbképzési formákat nyújt konferenciák, tanácskozások, szakmai napok, tréningek formájában mely a minőségbiztosítást segíti.

A szakdolgozók szakmai továbbképzése a vonatkozó jogszabályban foglaltaknak megfelelően történik.

Az intézményvezető felelőssége a jogszabályi előírásnak megfelelő éves továbbképzési terv összeállításának biztosítása.

Céljaink megvalósításának fontos feltétele, a kollégák minél célirányosabb felkészültsége. Az egységes szemlélet kialakítása, egyfajta szociális érzékenység és nyitottság. Ezért folyamatosan külső és belső tanfolyamokon veszünk részt minél nagyobb számban. Konfliktuskezelési technikák elsajátítása, kommunikációs tréningeken való részvétel, szupervízió, mind a hatékonyságot segítik elő. A szakmai munkánk sikerességét sosem az egyes kollégák, hanem a csapatmunka egységessége nyújtotta, ezért szükségesnek tartjuk a csapatépítő tréningeket, amik segítenek a kiégések elkerülésében is. Az egység segítő szakembereinek szintén igényük a munkájukat segítő szakirányú képzéseken, tanfolyamokon való részvétel.

6. A nevelés

6.1. Nevelési célok

A nevelés bonyolult, összetett folyamat, melyben az irányított gyermeki tevékenységrendszer fejleszti a gyermek képességeit. A nevelési hatások eredményeképpen kialakul értékrendszere, személyisége, amelyek eligazítóak számára az egyéni és társadalmi feladatok megoldásában. A nevelés tudatos, tervszerű és szervezett. E folyamatban meghatározó a nevelő és a nevelt kapcsolata, mely az eredményesség egyik alapfeltétele is. A nevelés folyamatos tevékenység, melynek során feladatunk a társadalom által elfogadott normák, egyetemes értékek közvetítése.

Célunk:

A nevelés fejlesztő hatása által az egyén képességeinek kibontakoztatása. E fejlesztő folyamat akkor eredményes, ha valódi tevékenységekhez kötött. A gyermeki egyéniség kialakításához csak egyéni úton, egyéni követelményekkel és tevékenységformákkal juthatunk. Ez azonban csak akkor lehet sikeres, ha nevelésünk:

– teret ad színes, sokoldalú lakásotthoni, gyermekotthoni életnek, tanulásnak, játéknak, munkának;

- fejleszti a gyermekek önismeretét, együttműködési készségét;
- hozzájárul életmódjuk, motívumaik, szokásaik, az értékekkel történő azonosulásuk fokozatos kialakításához, meggyökereztetéséhez.

Minél inkább átszövi a közösség a gyermekek tevékenységének különféle formáit, annál erősebb a közösség személyiségformáló hatása. Közösségalkotó tényező a közös érdeken alapuló közös tevékenység. Ebben a munkaformában tudnak hatni olyan nevelési feladatok, mint az aktivitás, öntevékenység, segítőkészség, önkontroll, tolerancia, egymásért érzett felelősség.

Közös munka által fejlődik az egyén, s az egyén fejlődése a közösség fejlődését is jelenti. A gyermekek megtalálják helyüket és azokat a társaikat, akikkel együtt tudnak játszani, tanulni, munkálkodni. Önállóbbak és magabiztosabbak lesznek. Megtanulnak együttműködni, odafigyelni társaikra, tapintatosan segíteni egymásnak, toleránsnak és figyelmesnek lenni egymással szemben. Segítsük elő a gyermekek harmonikus kapcsolatának kialakulását a természeti és társadalmi környezettel. Értsék meg a körülöttük zajló természeti, társadalmi jelenségeket. Ismerjék meg és alkalmazzák a társadalmi magatartás normáit. Legyenek nyitottak, megértők a különböző szokások, életmódok, kultúrák, vallások iránt, becsüljék meg ezeket. Szerezzenek személyes tapasztalatokat az együttműködés, a környezeti konfliktusok közös kezelése és megoldása terén.

Kommunikációs kultúrájuk középpontjában az önálló ismeretszerzés, véleményformálás és kifejezés, a vélemények, érvek kifejtésének, értelmezésének, megvédésének képességei álljanak. Az új információs környezetben eligazodásra képes, és azt kritikai módon használó fiatalokat neveljünk, fejlesszük a beteg, sérült és fogyatékos embertársak iránti elfogadó és segítőkész magatartást.

Sajátítsák el azokat a módszereket, amelyekkel képessé válnak az önálló tanulásra, munkavégzésre.

Egyre inkább váljanak képessé esztétikai tevékenységeik önálló elemzésére, értékelésére. Alakuljon ki bennük az igény a környezetük állandó szépítésére, a környezetben található esztétikum megóvására.

6.2. Nevelési feladatok

Az előzőekben megfogalmazott célok eléréséhez, megvalósulásához feladataink a következők:

- olyan feladatokat tűzzünk ki, melyek kapcsolódnak a mindennapi élethez, és kihívást jelentenek a gyermekek számára;
- biztosítsuk, hogy a gyermekek munkájában folyamatos legyen a fejlődés;
- segítsük elő a tanulási tapasztalatok sokféleségét, adjuk meg nekik a választás lehetőségét;
- pótoljuk az otthont, biztosítsuk az otthonosságot, az érzelmi védettséget, neveljük a gyermekeket családi életre;
- teremtsünk pozitív légkört, támasszunk egyéni, képességeiknek megfelelő elvárásokat, fokozzuk teljesítményüket;
- ismerjük el erőfeszítéseiket, teljesítményeiket, megközelítésünk legyen következetes;
- a tanulás megkönnyítésére szervezzük meg a pihenést, a szabadidő hasznos eltöltését;
- bátorítsuk a gyermekeket közös tevékenységekre, együttműködésre;
- kísérjük figyelemmel fejlődésüket, biztosítsuk a rendszeres visszacsatolást;
- alakítsuk magatartás- és beszédkultúrájukat;
- alakítsuk ki a közösségben éléshez, a kulturált viselkedéshez szükséges magatartásformákat;
- támogassuk érdeklődésüket, ugyanakkor pótoljuk tapasztalatszerzési hiányaikat;
- végezzünk hátránykompenzációt és tehetséggondozást;
- segítsük őket önállóságuk, öntevékenységük kialakításában;
- készítsük fel a gyermekeket önálló életvitelre, a társadalomba való beilleszkedésre;
- szervezzünk, és vegyünk részt önmegvalósulást segítő rendezvényeken;
- adjunk egyéni információkat.

6.3. Nevelési módszerek

Megfigyelés, az ezt követő megbeszélés hasznos információkkal szolgálhat a gyermekotthonban, lakásotthonban dolgozóknak, és a megfigyelt személynek is.

Szupervízió, vagyis strukturált megfigyelés, tervezéssel, megfigyeléssel és értékelő beszélgetéssel.

Munkatársi felkészítés, mely egyes problémák megoldására irányul, s amelynek során az egyik fél segíti a másikat a problémamegoldásban.

Segítségadás, mely lehet egyéni segítség, és tevékenységirányító segítség.

Csoportalakítás, feladatok megoldása csoportokban.

Álláspont kialakítása, érvek, ellenérvek megvitatása.

Megbeszélés.

Ismeretközlés.

Mozaik módszer. Egy nagyobb feladat során egyének vagy csoportok között kiosztjuk a részfeladatokat, mely végeztével megosztják egymás között ötleteiket, átadják tapasztalataikat.

Egyéb alkalmazott módszerek: tapasztalás, mintaadás, motiválás, szoktatás, következetesség, fokozatosság, tevékenykedtetés, magyarázat, értékelés

6.4. Nevelés szakaszai

- tájékozódás és megismerés,
- az új elem megismertetése, elfogadására motiválás,
- konkrét követelmények, elvárások megfogalmazása, megbeszélése,
- együtt tevékenykedés, a tevékenység elfogadtatása,
- önálló tevékenykedtetés, a sikerélmény biztosítása,
- a tevékenység figyelemmel kísérése, szükség esetén korrigálása, visszacsatolás,
- az ismert, a megtanult, begyakorolt elemek „felszínen tartása” mellett tájékozódás és megismerés.

A házban dolgozók munkája a lakásotthoni, gyermekotthoni nevelő, fejlesztő munka szerves része, hiszen a gyermekekkel közvetlenül érintkeznek, közreműködnek gondozásukban, szokásaik kialakításában, s közben hatást gyakorolnak személyiségfejlődésükre. Mindennapjaik során fontos megfigyeléseket tehetnek, közvetlen mintát nyújtó viselkedésükkel, munkájukkal a gyermekek életkorát és élethelyzetét figyelembe vevő elvárásaikkal nélkülözhetetlen segítőtársak. Ahhoz, hogy a gyermekek teljesítménye, fejlődése eredményesebb legyen, szükséges egy belső motiváló erő, melyet a megbecsülés, a szeretet hoz létre. E felelősségteljes, stabil szeretetkapcsolat a gyermekotthon, lakásotthon bármely dolgozójával kialakulhat, elősegítheti a gyermek személyiségének harmonikus fejlődését. Ez a munka legyen egy szorosabb csapatmunka, mivel egymástól elszigetelten nem lehet tartós eredményeket elérni. A szakmai egység fejlesztőpedagógusának feladatterve tartalmazza, azokat az egyéni terveket, amelyeket a különleges szükségletű gyermekeknél alkalmazni kíván a kitűzött célok eléréséhez.

6.5. A különleges szükségletű gyermekek nevelése, integrált elhelyezése a (normál) otthonokban

A tanulási és értelmi akadályozottság elsősorban az értelmi fejlődés eltéréseiben mutatkozik meg, de a személyiség egészét befolyásolja. Különböző súlyosságú állapotait előidézhetik az idegrendszer károsodásai, vagy a fejlődést erősen gátló környezeti hatások. Ezek egyik legjellemzőbb tünete a gyermek fejlődésének lelassulása. Ennek az elmaradásnak a kompenzálása érdekében eltérő a nevelési-fejlesztési folyamat is.

Különleges szükségletű gyermekek nevelése, fejlesztése:

Eszközök:

- elhelyezési javaslat és elhelyezési terv,

- szakértői vélemény megismerése,
- szükséges eszközök, oktatási intézmény megkeresése.

Módszerek:

- egyéni bánásmód,
- empátián alapuló nevelés,
- személyes fejlesztés biztosítása szakemberek segítségével,
- kétszintű következetesség,
- pozitív hit,
- lakásotthoni, gyermekotthoni közösség toleráns, elfogadó, támogató magatartása,
- szükség esetén magántanulóság.

Ezen eszközök és módszerek alkalmazása eredményes lehet a normál otthonokban való integrált elhelyezés esetében is az alábbi szempontok figyelembevételével, illetve a szükséges feltételek biztosítása esetén.

A normál otthonokban történő együttnevelés minden esetben egyéni döntést, esetenként egyéni felkészülést igényel. Az integrált nevelés-oktatás során különös figyelemmel kell lenni a következőkre:

- A különleges szükségletű gyermeknek meg kell kapnia mindazon egyéni fejlesztést, amelyre állapotából fakadóan szüksége van (habilitációs, rehabilitációs fejlesztés, felzárkóztató, illetve tehetséggondozó foglalkozások). Ennek megszervezéséhez a szakértői javaslat, a fejlesztőpedagógusok tervszerű tevékenysége, az iskolák részéről történő folyamatos tanácsadás nyújthat segítséget.
- A különleges szükségletű gyermekek számára biztosítani kell azokat a feltételeket (ellátást, segédeszközöket, taneszközöket), amelyek használata életvitelükhöz, egyéni testi, szellemi fejlődésükhöz tanulmányaik folytatásához szükségesek. Ezen eszközök használatát számukra és nevelőik számára is meg kell tanítani.

Integrációjuk feltételei:

- Lehetőség és szükség szerint a családtagok részéről is egyértelmű szándék a szakemberekkel való szoros együttműködésre, és a gyermek intenzív támogatására.
- Az iskola, és lehetőség szerint az otthonok részéről is a speciális módszertanban jártas pedagógus.
- Jól előkészített, ütemezett fejlesztési terv; speciális eszközök, speciális módszerek és megfelelő környezet.
- A befogadó gyermekcsoport felkészítése, pozitív hozzáállása.
- A különleges szükségletű gyermek legyen elégedett a lakásotthoni és iskolai élettel, fontos, hogy jól érezze magát.

Az életkoruk miatt különleges szükségletű gyermekek nevelésének, gondozásának speciális szempontjai a későbbiekben, az ilyen jellegű ellátást biztosító szakmai egységek programjaiban szerepelnek.

6.6. Speciális ellátást igénylő gyermekek nevelése a (normál) gyermekotthonokban, lakásotthonokban

A speciális szükségletű gyermekek részére alapvetően a speciális gyermekotthonok biztosítanak szükségleteiknek megfelelő ellátást. Férőhely hiányában azonban sok esetben az ún. normál profilú gyermekotthonok, lakásotthonok feladata gondozásuk, nevelésük.

A gyermekotthonokba, lakásotthonokba kerülő gyermekek egyre nagyobb hányada serdülőkorú átlagosan 15-16 éves. Többségük súlyos magatartásproblémákkal küzd, vagyis viselkedésük, az életkoruknak megfelelő szociális elvárástól való nagymértékű eltérése, messze meghaladja a serdülőkori lázadás vagy gyermek-csínytevés mértékét. A súlyos disszociális tüneteket mutató gyermekek speciális ellátást igényelnek, melynek feltételei elsősorban speciális

gyermekotthonban biztosíthatók. Jelenleg a súlyos pszichés, valamint a súlyos disszociális tüneteket mutató, és a pszichoaktív szert használó gyermekek elhelyezésére csak korlátozott lehetőség nyílik, elkerülhetetlen, hogy speciális szükségletű gyermek gondozási helye, ha időszakosan is, de nem szakspecifikus lakásotthon, vagy gyermekotthon legyen.

A lakásotthon, gyermekotthon feladatai ebben az esetben:

- a rendelkezésre álló szakmai team (nevelő, pszichológus, fejlesztőpedagógus) fokozottan tervszerű együttműködése szükséges,
- a gyermekek napi életében határozott rendszer legyen, mely során biztosítani kell az egyéni szükségletek szerinti testmozgást, kreatív foglalkozásokat, kulturális programokat,
- folyamatos és intenzív kapcsolattartás szükséges a vérszerinti családdal.

Azt azonban ki kell mondanunk, hogy a speciális szükségletű gyermekek nevelése hosszabb távon nem megoldott a lakásotthonokban, romboló hatása van a közösségre. Együttműködve a szakértői bizottsággal és a gyámhatóságokkal a mielőbbi, szükségleteknek megfelelő gondozási helyen történő elhelyezés szolgálja leginkább a gyermek érdekeit.

6.7. Engedély nélküli eltávozás

Ha a gyermek engedély nélkül eltávozott, a gyámja a gondozási hellyel szoros együttműködésben megkísérli felkutatni a tartózkodási helyét.

A gyermekotthon/lakásotthon dolgozói haladéktalanul értesítik az illetékes rendőri szervet, ha az eltűnt 14 év alatti, beteg vagy fogyatékos gyermek.

Az eltűnésről, illetve megkerülésről az Intézmény központját is értesíti a gyermekotthon/lakásotthon.

Az eltűnésekről a gyermekotthoni/lakásotthoni nevelő jegyzőkönyvet vesz fel, illetve a szakmai egység nyilvántartást vezet.

Az engedély nélküli eltávozás esetén követendő feladatrendszert az intézményi protokoll tartalmazza.

7. Hatékony működési rend – kapcsolati rendszerek

A szervezeti egység belső kapcsolati rendszerének működését az elsődleges szakmai cél által meghatározott együtt gondolkodás és cselekvés kell hogy jellemezze. Az ilyen jellegű működéshez négy feltétel szükséges: 1) a lehetőségekhez képest egyértelműen, átláthatóan rögzített hatáskörök (SZMSZ, munkaköri leírások), eljárási protokollok kidolgozása, 2) együttgondolkodásra és cselekvésre képes munkatársak, 3) gyors és pontos információs rendszer, végül, de nem utolsósorban 4) *bizalom*.

Minden döntés meghozatalánál, minden cselekvésnél tudatos legyen a cél: a gyermek és annak érdeke, nem a saját vagy a szervezeti egység (egyébként szakmai köntösbe öltöztetett) érdeke.

A hatáskörök pontosítása különösen olyan munkaköröknél szükséges, amelyeknek egy vagy több munkakörrel van érintkezési, adott esetben átfedési területe. Itt azon kívül, hogy világosan és egyértelműen meg kell határozni a munkaköröket és a cselekvési területet, az átfedéssel érintett feladatok tekintetében protokollokat kell kidolgozni, mely protokollok az SZMSZ mellékleteként szerepelnek.

Mindezek azonban feltételezik a szakma iránt elkötelezett olyan emberi tényezőt, amely bízik munkatársában, amely képes előrelátni és felismerni a problémákat, nem fél jelezni - a szakmai önértéket és az emberi hiúságot félretéve –, ha olyan esettel szembesül melyről úgy véli a jó döntéshez szükséges lehet mások véleményének meghallgatása is (egyáltalán eljut addig a felismerésig, hogy a megfelelő döntés meghozatalához szükséges lehet más szakemberek bevonása is), képes a probléma megoldásába és megelőzésébe másokat bevonni, döntését a cél és nem hiúsága alá rendelni.

Végül egy olyan információs rendszert szükséges működtetni, mely képes a feladatellátáshoz szükséges információkat teljes körűen, pontosan és időben továbbítani. Ennek

egyik elemét jelentik, a rendszeresen tartott szervezeti egység értekezletek, szakmai egység értekezletek, lakásotthoni, gyermekotthoni értekezletek, ahol a fejlesztési célok, feladatok meghatározásán, a problémák megosztásán és megoldásán túl biztosítani kell az információk átadását.

Másik eleme a belső és külső informatikai rendszer működtetése és használata. Mindezekon természetesen szükség van a hatáskörök tiszteletben tartására, nem csak a be nem avatkozás, hanem a problémajelzés szintjén is, értve ez alatt, hogy a hatáskörbe nem tartozó vagy átfedési területen lévő probléma észlelése esetén azt jelezni kell a hatáskörrel rendelkezőnek.

Fontos, hogy a probléma megbeszélése elsősorban mindig az érintettel történjen, csak ezt követően (valós vagy akár vélt eredménytelenség esetén) érkezzon jelzés a közös közvetlen feletteshez.

8. Jól működtetett külső kapcsolati rendszer

A külső kapcsolatokra is - a jellegéből adódó eltérésekkel - irányadóak a fentiekben megfogalmazottak. Itt meghatározó a szakmai felkészültség, és különösen a hatóságok irányában a jogszabályok ismerete és végrehajtása. Az emberi kapcsolatok ápolása ezzel párhuzamosan és ennek alárendelve történjen. Világosan fogalmazva: A jó kapcsolat alapja az legyen, hogy a szakember jól végzi munkáját és ezért elismerik... és fordítva.

Elengedhetetlen a jó szakmai és emberi együttműködés a gyermekvédelem szereplőivel, ugyanakkor azon állami, önkormányzati és civil szervezetekkel is, amelyek valamilyen módon kapcsolódnak a gyermekvédelmi feladatok ellátásához. Különösen a megyében szakellátási feladatokat ellátó intézmények és civil szervezetek, a rendőrség, fiatalkorúak ügyészsége, bíróság, oktatási intézmények, a települési önkormányzatok jegyzői.

Ennek formái:

- Közös szakmai programok - esetmegbeszélés, szakmai műhely, konferencia, képzés.
- Gyámhatóságokkal, szakellátási feladatot ellátó más intézményekkel és alapellátással szakmai műhely.
- Szakellátási feladatot ellátó más intézményekkel és az alapellátással ezen kívül közös gyermekprogramok - gyermeknap, üdülés, színház és mozi látogatás, egyéb kulturális és szórakoztató programok szervezése.
- Oktatási intézmények: élő kapcsolat fenntartása az ifjúságvédelmi felelőssel, pedagógus továbbképzésen való megjelenés, szakmai fórumokon való részvétel.

Az Intézmény külső kapcsolatai, partnerei:

- Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság Baranya Megyei Kirendeltsége,
- Járási Gyámhatóságok,
- Baranya Megyei Kormányhivatal illetékes főosztálya,
- Családsegítő Szolgálatok,
- Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet és a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság,
- Családok átmeneti otthonai,
- Általános iskolák,
- Szakiskolák, szakmunkásképző intézmények,
- Szakközépiskolák, gimnáziumok,
- Bölcsődék, óvodák,
- Türr István Kutató és Képző Központ,
- Egyetemek és gyermekvédelmi szakképző intézmények,
- Egészségügyi intézmények, kórházak, klinikák,
- Védőnői hálózat,
- Rendőrség,
- Ügyészségek,

- Bíróságok,
- Pécsi Nemzeti Színház,
- Rácz Aladár Cigány Művelődési Ház,
- Művelődési intézmények,
- Egyházak,
- Önkéntesek,
- Csontváry Képzőművészeti Stúdió,
- Egyesületek, alapítványok, társadalmi szervezetek.

9. A minőségbiztosítás elemei

- A lakásotthon, gyermekotthon munkatársainak felkészítő gyakorlaton kell részt venniük a munkába állás előtt.
- A lakásotthon, gyermekotthon dolgozói havonta megbeszélést tartanak, az aktuális feladatokon túl foglalkoznak a már megtörtént események kiértékelésével, szakszerű feldolgozásával, másfelől az esetek várható következményeire való felkészüléssel.
- A lakásotthon, gyermekotthon dolgozói részt vesznek az Intézmény által szervezett továbbképzéseken.
- A lakásotthonok, gyermekotthonok nevelői havonta egységértekezleten vesznek részt, ahol az egységvezető irányításával fejlesztik szakmai ismereteiket, esetmegbeszélést tartanak.
- Szükség esetén szupervíziós lehetőség biztosítása a lakásotthonok, gyermekotthonok dolgozóinak.

10. Tájékoztatás

Szoros kapcsolatot tartunk fenn gyermekeink oktatási intézményeivel, a helyi család- és gyermekjóléti szolgálatokkal és központokkal, az egészségügyi központokkal és más helyi, a gyermekek fejlődését elősegítő szervezetekkel, egyházakkal. Ezen intézményekben dolgozó munkatársak részére mindig lehetővé tesszük, hogy látogatásaikkal közvetlenül is bepillantassanak a lakásotthonok életébe.

A lakásotthonok gyermekotthonok szolgáltatásairól tájékozódhatnak az érdeklődők az intézmény honlapján keresztül (www.bmgyk.hu).

III. A szakmai program specifikumai a szakmai egységek szintjén:

1. I. számú/ Pécsi Szakmai Egység

- Lakásotthon 7693 Pécs-Hird, Szathmáry u. 15.
- Lakásotthon 7940 Szentlőrinc, Munkácsy u. 48.
- Lakásotthon 7940 Szentlőrinc, József A. u. 11.

1.1. Tárgyi feltételek

A szakmai egységet alkotó lakásotthonok nagy kerttel rendelkező, több szintes családi házakban kerültek kialakításra. Mindhárom otthonban lehetősége nyílik az elhelyezett gyermekeknek az egyéni életvitelre történő felkészítés keretében, a vidéki élethez tartozó praktikus ismereteket szerezni, kertészkedéssel, állattartással, mezőgazdasági munkák végzésével készülni a felnőtté válásra. Mindezek mellett a városi szolgáltatások is igénybe vehetők, azok könnyen elérhetők, akár önállóan is. Programokon való részvétel, és szabadidős tevékenységek széles köre szervezhető, megvalósítható a számukra. Az otthonok felszereltsége jó, bútorzatban, műszaki eszközökben és állagukban is megfelelnek a "kor elvárásainak".

1.2 Személyi feltételek

A szakmai egység munkatársai:

- Szakmai egység vezető/gyermekotthon vezető,
- Nevelők,
- Pszichológus,
- Fejlesztőpedagógus,
- Gyermekvédelmi ügyintéző,
- Gyermekvédelmi asszisztensek,
- Gyermekfelügyelők.

1.3. Alapelveink:

- Lakásotthonainknak a gondozott gyermekek és fiatalok szükségleteihez kell alkalmazkodnia, ez az elsődleges, és nem az, hogy a gyermek alkalmazkodjon a lakásotthon működésének megszokott rendjéhez.
- Tiszteletben tartjuk a gyermekek személyiségét, méltóságát, egyediségét.
- Nagy jelentőséget tulajdonítunk az érzelmi biztonságnak, az érzelmi ráhatásnak, valamint a gyermek-felnőtt, gyermek-gyermek között kialakult érzelmi kapcsolatoknak.
- A gyermekekkel való kapcsolatunkban, a mindennapi életünkben nagy odafigyelést tanúsítunk a gyermeki jogok érvényre juttatására, sérelem esetén a helyzetnek megfelelő jogorvoslásra.
- A feltétel nélküli elfogadás elve.
- A biztonságérzet kialakítása.
- A magatartási problémák okainak feltárása és kezelése.
- Személyre szabott, reális értékelés.
- Nevelői következetesség.
- A gyermeki jogok tisztelete, maradéktalan érvényesítése.
- Meleg, elfogadó, biztonságot nyújtó légkör biztosítása és fenntartása.
- Empátia, a gyermek problémáinak egyéni kezelése.
- Családkapcsolatok elősegítése és fenntartása.
- Lelkiismereti és vallásszabadság biztosítása.

Tiszteletben tartjuk a gyermek:

- családi kapcsolataihoz való jogát,
- vélemény nyilvánításának jogát,
- gondolat, lelkiismeret és vallásszabadságát,
- magánéletét,
- megfelelő egészségállapothoz való jogát,
- oktatáshoz, pályaválasztáshoz való jogát,
- szociális biztonság, megfelelő életszínvonalhoz való jogát,
- saját csoport kultúrájához való jogát.

Különös figyelemmel kísérjük a gyermeki köteleességek betartását:

- együttműködés a felnőttekkel, tanárokkal, lakásotthoni, iskolai társakkal,
- megfelelő tanulmányi teljesítmény elérése,
- megfelelő magatartás tanúsítása,
- Házirend és a Napirend betartása.

1.4. Céljaink

A lakásotthoni elhelyezés célja, a jogszabályban meghatározottakkal összhangban, hogy a gyermek testileg, értelmileg, érzelmileg és erkölcsileg korának és képességeinek megfelelően fejlődjen. Személyisége a lehető legteljesebb módon kibontakozzon. Képesse váljon a vérszerinti családjába visszailleszkegni, valamint az önálló életvitelre és a társadalmi beilleszkedésre. Ezen

túl, legfontosabb célunk kell, hogy legyen az, ami az emberi létezésnek, az emberi cselekedeteknek is a célja: a boldogság elérése, megtanulása.

Az itt élő gyermekek tanult tehetetlenségét kell felszámolnunk, hozzá kell segítenünk őket a nevelés során, a boldogság átéléséhez, a mindennapi élet öröméhez.

1.5. Céljaink részletezve:

- A családjukból kiemelt, ideiglenes hatállyal elhelyezett, nevelésbe vett vagy utógondozói ellátásban részesülő gyermekek számára életkoruknak, egészségi- és személyiség állapotuknak megfelelő nevelést, gondozást, képességüknek megfelelő fejlesztést, iskoláztatást nyújtunk.
- Lakásotthonainkban elhelyezett gyermekeket, fiatalokat felkészítjük az egyéni, személyre szabott célok elérésére, az önálló életvezetésre, a családi életre, tanulmányaik sikeres befejezésére, szakmaszerzésre, elő-takarékosságra.
- Testi, érzelmi, értelmi és erkölcsi fejlődés zavartalan biztosítása.
- Etikai normáknak megfelelő, elfogadható viselkedés kialakítása.
- A gyermek képességeinek megfelelő tanulmányi előmenetel támogatása.
- Pályaválasztás segítése.
- A szabadidő értékes eltöltése, érdekes, különleges programok szervezésével, új tevékenységformák kipróbálásával.
- A családkapcsolatok fenntartása, a családba visszakerülés támogatása.
- Megfelelő pénzkezelés megtanítása.
- Külső kapcsolatok bővítése, annak érdekében, hogy a környezet elfogadóbbá váljon az állami gondoskodásban nevelkedőkkel, valamint hogy neveltjeink mind több ismerősre tegyenek szert.
- Utógondozás, önálló életre nevelés.

Képessé tegyük őket:

- a megfelelő önismeretre, önbecsülésre;
- alapvető emberi normák megismerésére, elsajátítására és azok tiszteletben tartására;
- az egyéni és közösségi toleranciára;
- a pozitív értékrend megismerésére és elfogadására;
- a felelősségvállalásra;
- konfliktustűrésre és azok kezelésére;
- a döntéshozatalra és a tudatos életszervezésre;
- a kulturált viselkedés szabályainak betartására, megfelelő szintű kommunikációra;
- a társas kapcsolatok létesítésére,
- a megfontolt, felelősség teljes párválasztásra;
- háztartási ismeretek, praktikák elsajátítására, gyakorlására, önálló végzésére;
- zsebpénzzel való helyes gazdálkodásra, takarékosagra;
- az egészségkárosító szerektől való tartózkodásra.

1.6. Feladataink:

- Az új gyermekek fogadása, beilleszkedésének elősegítése.
- A gyermekek alapvető szükséglete a szeretetet, a biztonságérzet, ennek kialakítása elsődleges.
- Fontos a gyermek korábbi környezetével való együttműködés lehetőségeinek felkutatása, a meglévő kapcsolatok fenntartása, ápolása.
- Fontos, hogy a gyermekek érezzék a felnőttek odafigyelését, szeretetét, figyelmességét, az otthon dolgozói osztozzanak gondjaikban, örömeikben.
- Szeretnénk kialakítani, hogy mindig legyen egy felnőtt, aki a gyermek teljes bizalmát és szeretetét élvezzi, alakuljanak ki személyes kötődések. Ezek a kötődések keresztül alakítható ki a felnőttek iránti bizalom.

- A gyermekek felkészítése az önálló életvezetésre.
- Fő szempont, a különleges szükségletű gyermekeknél a lehetőségeikhez mért önálló életvezetés kialakítása. A nevelő vonja be őket a mindennapi életük szervezésébe. Meg kell találni azokat a tevékenységeket, amelyekben aktívan részt vehetnek.
- Családi életre nevelés: a pozitív családmódel, a fiú-lány kapcsolatok megismertetése, a helyes erkölcsi szemlélet kialakítása.
- Tanulás: a hiányzó alapismeretek pótlása, a megfelelő tanulási módok kialakítása, a fogyatékoságukhoz mért fejlesztés biztosítása.
- Korrekciós nevelés: segíteni kell őket a pozitív és reális énkép, az érzelmi stabilitás kialakításában.
- Szabadidő: segítük őket a szabadidő tartalmas és hasznos eltöltésében. Meg kell találnunk azokat a kereteket, amelyekben ezeket a feladatokat megvalósíthatjuk.
- A lakásotthonba kerüléskor a gyermek egy számára megszokott állapotból számára ismeretlen, bizonytalan helyzetbe kerül. Az otthon részéről ekkor kell több figyelmet fordítani az új helyzet elfogadására, a családból való kikerülés előzményeinek és hatásainak feldolgozására.
- A gyermekeket, fiatalokat a családba visszakerülésre illetve az önálló életre neveljük. Fontosnak tartjuk, hogy képessé váljanak egy közösség tagjává válni, tudjanak beilleszkedni és együttműködni.
- Személyre szabott gondozási terv szerint, egyéni nevelési módszerek alkalmazása, kidolgozása.
- Az egészséges életmódra nevelés fontos szempont az otthonainkban. Ezért a korszerű táplálkozási módszerek bevezetésére törekszünk. Jó kapcsolatot ápolunk az egészségügyi intézményekkel, a fiatalok egészségi állapotát figyelemmel kísérjük. Esetlegesen felmerülő diétákat, orvosi javaslatokat betartjuk.
- A személyes higiénés feltételek megteremtése, megtanítása és betartása fontos feladat.
- Az évszaknak megfelelő ruházat biztosítása, a ruházatra való odafigyelés, rendben tartásának megtanítása.
- Személyes élettér megteremtése és fenntartása és rendben tartása napi feladat.

1.7. A célok elérése érdekében alkalmazott módszereink:

A gyermek nevelése, gondozása fontos, céltudatos, tervszerű tevékenység. Ahhoz, hogy a fent leírt célok és alapelvek megvalósulhassanak, fontos, hogy a lakásotthon dolgozói és a munkájukat segítő szakemberek együttműködjenek egymással és a gyermekkel kapcsolatban lévő összes intézménnyel.

Az eredményes gondozás nevelés érdekében figyelemmel kell lenni az alábbiakra:

- a gyermeket partnerként kell tekinteni,
- őt érintő kérdésekben vele együtt kell dönteni,
- elfogadó, kiegyensúlyozott légkört kell kialakítani az otthonban,
- fontos a felnőttek személyes példamutatása, mint a munkában, mint a viselkedésben és a kommunikációban – elfogadó, toleráns magatartás, egészséges életmód,
- a kommunikáció jellemzője a párbeszéd, az értő kérdés és az odafigyelés legyen,
- a gyermekkel, fiatallal mindig őszintének kell lenni,
- önállóságra, mások elfogadására kell nevelnünk,
- neveltjeinkkel meg kell értetni és tanítani, hogy tetteikért felelősséggel tartoznak, azok következményeit vállalniuk kell.

Az otthonok lakóival heti csoportos beszélgetéseken beszéljük át, az adott időszak eseményeit, a felmerült problémákat. Négy szemközti beszélgetésekre napi szinten van lehetőség, arra kialakított meghitt helyen, mind a gyerekek felügyelőknél, mind a lakásotthoni nevelőknél, illetve heti szinten a segítő szakembereknek (fejlesztőpedagógus, pszichológus).

Módszereink hatékonyabb alkalmazása érdekében szorosan együttműködünk a segítő kollegákkal, mint: pszichológus, fejlesztőpedagógus, gyermekvédelmi gyám.

Folyamatosan alkalmazott módszereink még:

- Egyéni beszélgetés a gyerekekkel;
- Csoport megbeszélések;
- Személyes pozitív meggyőzés, megerősítés: aktuális témák, események kapcsán spontán, irányítottan, tematikusan;
- Ösztönzés a szociális kapcsolatok szélesítésére;
- Feladatvállaláson alapuló értékelő rendszer;
- Közösség szintű hagyomány, szokás és normarendszer teremtése: közös ünnepek szervezése, megtartása (név-és születésnapok, karácsony, ballagás, távozó gyermek búcsúztatása stb.);
- Egyéni és csoportos rekreációs elfoglaltság biztosítása: kirándulások, nyaralások, sportolási lehetőségek, hagyományra fejlődött programjainkon való részvétel (mohácsi Búsójárás, Pécsi Napok, országos kulturális fesztivál Esztergomban, stb.);
- Pozitív mintaadás, példamutatás;
- Véleményalkotásra készítés;
- Intimszféra tiszteletben tartása, személyes tárgyaik megóvása;
- Családi életre való felkészítés;
- Szexuális felvilágosítás;
- Háztartásba, gazdálkodásba való bevonás;
- Jutalmazás, elmarasztalás: melynek szabályozását és alkalmazási formáját az otthonok Házirendje tartalmazza.

1.8. Egyéni gondozási-nevelési tervek

A nevelésbe vétel esetén minden esetben ki kell tölteni. A kérdések célja, hogy a napi feladatokat lépésről lépésre meghatározva segítsék a gyermek gondozását, nevelését ellátó személyt a feladatok ellátásában. Ez az adatlap a gyermek egyéni szükségleteit tartalmazza. Tartalmazza az adatlap a napi szokásokat, egyéni igényeket, a gyermek egyedi szokásait, szeretett vagy elutasított dolgait, mindenféle vele kapcsolatos jellemzőt. Egészségügyi ellátásait, valamint ezzel kapcsolatos speciális szükségleteit. Kapcsolattartással összefüggő feladatokat, rokoni, baráti kapcsolatokat, stb. Az adatlap előnye, hogy megfogalmazhatók rajta a jövőbeli tervek és annak ütemezési időpontjai. Az adatlap kitöltését a gyermek nevelője végzi gyermekvédelmi gyámmal, gyermekkel, szakmai vezetővel, szükség szerint a fejlesztőpedagógus, pszichológus bevonásával.

1.9. Felvétel az otthonba

A lakásotthonok befogadják:

A gyámhatóság által ideiglenes hatállyal elhelyezett vagy nevelésbe vett gyermeket, ha a határozatban gondozási helyként a lakásotthon van kijelölve.

A lakásotthon nevelője teljesíti szóbeli tájékoztatás formájában az előírt tájékoztatási kötelezettségét a gondozott számára.

Kapcsolódó feladatok:

- az érkező gyermek felkészítése,
- a gyermekközösség felkészítése,
- megfelelő elhelyezés biztosítása,
- a gyermek, illetve a szülők tájékoztatása az ellátás tartalmáról, feltételeiről, illetve nyilvántartásokról,
- a gyermek megismerése, szükségleteinek feltérképezése.

Alkalmazható módszerek:

- beszélgetés,
- megfigyelés,
- dokumentáció elemzése,
- szakvizsgálatok elemzése,
- családdal való beszélgetések,
- információk gyűjtése,
- esetelemző beszélgetések.

1.10. Elbocsátás az otthonból

A gyermeket, a fiatalot elő és fel kell készíteni az otthonból való eltávozásra, és ezt a változást a gyermekközösségben is tudatosítani kell.

Utógondozás

A nagykorúvá vált gyermek nevelésének megszűnését követően a fiatal felnőtt családjába való sikeres visszailleszkedését, illetve önálló életének megkezdését utógondozás keretében kell segíteni. A volt gondozott fiatal felnőtt utógondozását a gyámhatóság határozata alapján az intézményvezető javaslatára kirendelt szakember látja el.

1.11. A minőségbiztosítás elemei

A lakásotthoni munka a személyes kapcsolatokra épül, a gyermekvédelmi szakember a személyiségével dolgozik. A lélektelen, ritualizált munkavégzés ellen, és a kiegészítés megelőzése érdekében folyamatosan tenni kell.

A szolgáltatást nyújtó szakemberek továbbképzési kötelezettségük teljesítése érdekében a munkáltató középhatóú és éves képzési tervet készít, amelyben ütemezi a kötelező kredit pontok megszerzésének lehetőségeit a továbbképzési cikluson belül. Ennek keretében a szakemberek tanfolyamokon, (saját és külső szervezésű) konferenciákon, tapasztalatcsereken, tanulmányi kiránduláson vesznek részt. Törekszünk arra, hogy az egyes munkakörök betöltésekor szakképzett dolgozót alkalmazzunk. Aki mégsem rendelkezik az előírt szakképesítéssel, azon dolgozó nyilatkozatban vállalja az előírt szakképesítés megszerzését a munkáltató által meghatározott határidőn belül. Valamennyi dolgozó számára rendszeres havi munkaértekezlet keretében tájékoztatás, információ csere, jogszabály értelmezés, új ismeretek átadása történik. Esetmegbeszélések, esetkonferenciák, kommunikációs és konfliktuskezelő saját szervezésű programjaink is munkatársaink épülését szolgálják.

Szükséges a rendszeres és alkalomszerű esetmegbeszélések rendszerét kialakítani, hogy egyfelől a már megtörtént események kiértékelésével, szakszerű feldolgozásával, másfelől az esetek várható következményeire való felkészüléssel növeljék egyéni szakmai tudatosságukat és formálják egységes nevelői stílusukat.

Ugyancsak törekedni kell a szakmai munka és a nevelők lélektani támogatását jelentő szupervízió lehetőségének megteremtésére is.

A szakmai személyiség erősítése és tudatosodása, az önreflexió fejlődése segíti a személyiség karbantartását, és védelmet nyújt a nagy érzelmi megterhelések ellensúlyozására, a kiegészítés megelőzése érdekében.

Ha a nevelők kiegyensúlyozottak, ez javítja a lakásotthon légkörét, a gyerekekkel való kapcsolatot.

2. II. számú/ Különleges Profilú Szakmai Egység

- Különleges Lakásotthon, 7720 Pécsvárad, Kossuth L. u. 6.
- Különleges Lakásotthon, 7720 Pécsvárad, November 29. u. 17.
- Különleges Gyermekotthon, 7700 Mohács, Perényi u. 13.

2.1. A gyermekotthoni, lakásotthoni nevelés és gondozás célja, tartalma a különleges otthonokban

A gyermekotthoni, lakásotthoni nevelés, gondozás célja az ideiglenes hatállyal elhelyezett, a nevelésbe vett gyermekek, továbbá az utógondozott fiatalok korának és képességeinek megfelelő olyan irányú és tartalmú ellátása, amellyel alkalmassá tehető:

- családi környezetbe történő visszahelyezésére,
- örökbeadására,
- nevelőcsaládba való helyezésére,
- önálló életének megkezdésére.

Az otthonok tárgyi és személyi feltételei lehetővé teszik, hogy a gyerekek (a nagy létszámú, zsúfolt gyermekotthoni elhelyezéssel szemben) családias légkörben sajátítsák el mindazon ismereteket, amelyekre az iskola elvégzése után szükségük lehet. Az otthonok új életteret és új ismeretek elsajátítását biztosítják értelmi különleges szükségletű neveltjeinknek. Ilyenek például: saját, iskolán kívüli életük megtervezése, időbeosztása, a pénzzel való gazdálkodás megtanulása. A lakásotthonos rendszer lehetőséget nyújt a szabadidős tevékenységek individuális elsajátítására, a hobbi kiélésére is.

A leánytanulók esetében igen fontos szerepet tulajdonítottunk idáig is a konyhai és háztartási munkák tanítására. A "lakásméretű" teendők viszont egész más feladatot és élményt jelentenek, mint az osztály, vagy a kollégium keretei között végzett tevékenység.

A családi házas elhelyezés lehetővé teszi, hogy koedukált körülmények között éljenek a gyerekek, lehetőség szerint a testvérek együtt nőjenek fel. A fiatalok között olyan új típusú kapcsolatok jöhetnek létre, melyek pozitív hatással bírnak az iskolai munkára is. Célunk, hogy érzelmi kapcsolataik a felnőttekkel és társaikkal egyaránt egymás megbecsülésére, elfogadására, egymás iránt érzett felelősségre, segítségre és szeretetere alapuljanak. Ennek érdekében a felnőttek példamutatása, a gyermekek problémáinak megismerése, egyéni kezelése nagyon fontos. A pozitív érzelmek és értékrend kialakítása a családi élet alapjai. Ezzel lehetőséget teremtünk arra, hogy neveltjeink visszakerülhessenek családjukba, illetve alkalmasak legyenek a családi életre. Célkitűzésünk, hogy a gyermekek ápolják meglévő családi kapcsolataikat, illetve segítséget nyújtunk a kapcsolat felvételéhez, erősítéséhez.

Kulturális igény szintjük fejlesztését szolgálja az esztétikus környezet, a lakókörnyezet magatartási normáinak megismerése és elfogadása, a családias légkör, a mindennapi élethelyzetek átélése. Etnikai hovatartozásukat tudatosítani kell, az emiatt felmerült problémák megoldásához segítséget nyújtunk.

A saját otthonban való élet új szocializációs lehetőséget ad a fiataloknak. A szomszédokkal való kapcsolatteremtés, vendégek házhoz hívása, a készülődés, mind-mind új élményekkel gazdagítja személyiségüket. Az otthon mindennapi működése a családmodellt követi, hasonló munkamegosztással, érzelmi kapcsolatokkal, gondoskodással, gyakorlati ismeretek nyújtásával. Olyan tartós érzelmi biztonság nyújtására kell törekednünk, amely megalapozza a gyermekek további életét. Célunk, hogy a normalizációs elvnek megfelelően apró lépésekben megvalósított szociális tanulással, és egészséges társadalmi kapcsolatokkal kiegészítve kiszélesítsük a ránk bízott gyermekek és fiatalok életterét. Alapvetően fontos, hogy lépésről-lépésre megismerjék és felfedezzék személyes képességeiket és egyéni lehetőségeiket, hogy ily módon eljussanak önmaguk megértéséhez, és kialakuljon önbizalmuk.

Végső cél, hogy különleges szükségletű neveltjeink a társadalomba beilleszkedjenek, a gyermekek minél szociabilisabbak legyenek, megtanuljanak önmagukról és a külvilágról olyan ismereteket, amelyek a későbbi tanulást segítik elő. Cél, hogy minél kevésbé térjenek el ép társaiktól.

A gyermekek elhelyezésénél figyelembe vesszük baráti kapcsolataikat, egyéni kívánságaikat, nevelési, pedagógiai célkitűzéseinket. Az otthonosság érzésének kialakításában figyelembe vesszük egyéni ötleteiket, szorgalmazzuk, hogy ízléses, számukra kedves tárgyaik közt éljenek.

Sikeres tanulmányi munkájukhoz minden segítséget megkapnak. Az otthon biztosítja a nyugodt, zavartalan tanulás feltételeit, az egyéni fejlesztést, szakmai segítséget, korrepetálás lehetőségét. A fejlesztés területei szorosan kapcsolódnak az iskolában tanultakhoz, kiemelten az otthoni körülmények között folytatott gyakorlatokra (életvitel és gyakorlati ismeretek: önkiszolgálás, kézimunka, háztartási és gondozási ismeretek, szociális munkatevékenység). Elősegítjük, hogy egyéni érdeklődésüknek megfelelően különböző foglalkozásokra járjanak az iskolába (pl.: színjátszó kör, atlétika, kosárlabda, labdarúgás).

Elvárjuk, hogy a lakásotthon mindennapi munkájából képességeik, életkoruk szerint vegyék ki részüket. Ismerjék meg a háztartással kapcsolatos munkákat (bevásárlás, konyhai munka, takarítás... stb.). Szorgalmazzuk, hogy szabadidejükben kapcsolódjanak be a lakókörnyezet gyermekközösségének életébe, alakítsanak ki baráti kapcsolatokat, vegyenek részt közös játék és sportprogramokon. Az otthon gazdálkodásába életkoruknak és képességeiknek megfelelő mélységben bevonjuk a gyermekeket, ezzel célunk, hogy tanulják meg a pénz értékét, beosztását. Közös tervezük meg a kiadások szükségességét, sorrendjét.

Célunk, hogy egymást megértő, segítő közösséggé alakítsuk a gyermekcsoportot. Ennek érdekében közös programokat szervezünk a hétvégékre, szünidőkre (kirándulások, rendezvények látogatása). Hagyománnyá kívánjuk tenni a gyermekek és felnőttek név- és születésnapjának megünneplését, személyre szóló ajándékokkal, emlékezetes külsőségekkel. Kialakítjuk az otthon hagyományos ünnepeit, megünnepeljük a Húsvétot, a Mikulást, a Karácsonyt, hangsúlyt fektetve a készülődés, az ajándékozás örömeinek megismertetésére. Biztosítjuk a szabad véleménynyilvánítást az otthon mindennapi életét, a gyermekek és felnőttek kapcsolatát érintő kérdésekben egyaránt. Ápoljuk kapcsolatainkat az oktatási intézményekkel, a város különböző szervezeteivel, újabb kapcsolatok létesítésére törekszünk.

2.2. Feladataink

2.2.1. Különleges szükségletű gyermekek nevelési feladata

A fő feladat a gyermek egészséges személyiségfejlődésének biztosítása, a gyermek családból való kiemelési traumájának feldolgozása, hozzásegítése azokhoz a lehetőségekhez, feltételekhez, amelyek révén a gyermek a családtól való elszakadás idejét minél sérülésmentesebben tudja átvészelni. Ezek megvalósítása programokon keresztül, külső szakemberek és belső szakembergárda bevonásával valósul meg. Gyermekeink teljes körű ellátása mellett biztosítjuk számukra az otthonos, biztonságot nyújtó lakókörnyezetet, illetve munkatársaink révén azt a szakembergárdát, akik segítségével meghatározott feladatok hatékony megvalósítására törekedhetünk. A családjukból kiemelt gyermekek harmonikus fejlődését, önálló életvitelre való felkészítését családi légkörű, kis létszámú gyermekközösségben irányítjuk. A családi, illetve rokoni kapcsolatok rendszeres ápolása, – szükség esetén – megerősítése, rendezése révén a nevelésben eltöltött idő felesleges meghosszabbodását szeretnénk elkerülni, a gondozási hely (kötelező feladatain túl) szorosan együttműködik a gyermekvédelmi alapellátással. A gyermekek családjukba való mielőbbi visszakerülése, és a számukra nyújtott megfelelő ellátás mellett célként az alábbiakat fogalmaztuk meg:

- lehetőséget adjunk az érdeklődésüknek, illetve képességeiknek megfelelő oktatási intézményben való tanulásra, illetve ösztönözzük őket a szakmaszerzésre, önképzésre,
- megtanítsuk szabadidejük helyes és aktív felhasználására,
- kulturált környezet megteremtésére való igényüket kialakítsuk,
- az önálló életvitelre, családi együttélésre és a társadalmi normákhoz való alkalmazkodásra képes fiatalokat neveljünk,
- az alapvető társadalmi szerepeket, viselkedési és magatartási normákat sajátíttassuk el,
- családkapcsolatok ápolása érdekében együttműködésre törekedjünk a hozzátartozókkal,
- rendszeres, takarékos és önmagára igényes életformát közvetítsünk,
- a társas érintkezési formák elsajátíttatása, begyakoroltatása érdekében lakásotthonaink szervesen épüljenek be a település arculatába,

- reális énkép kialakítása és problémakezelő készség fejlesztése.

2.2.2. Feladatok-program

A gyermekek önálló életre való nevelése és a társadalomba történő integrálása, beillesztése. Különleges szükségleteik és képességeik figyelembevételével egyéni fejlesztési terv szerint, gyógypedagógiai módszerek alkalmazásával történő fejlesztésük. Családi kapcsolataik segítése és ápolása révén lehetséges vér szerinti családjukba történő visszagondozásuk.

Szolgáltatáselemek:

- esetkezelő szolgáltatások (önismeret fejlesztése, lelki segítségnyújtás, családi traumák feldolgozása),
- nevelési szolgáltatások (korrekciós nevelés, kommunikációs készség fejlesztése, egyéni különbözőségek figyelembe vételével),
- rekreációs szolgáltatások (szabadidő hasznos eltöltése, aktív és passzív pihenés formái)
- egészségügyi és étkeztetési szolgáltatások (egészségügyi állapotuk folyamatos figyelemmel kísérése, egészséges étkezés)

2.3. Működési, nevelési alapelvek, módszerek

2.3.1. Alapelvek

- Bizalom és elfogadás
- Felelősség
- Következetesség
- Együttműködés
- Szakmai igényesség

Fontos szempont az egymás elfogadása, megértése. A 6-18 éves gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyermekek testi, mentális és intellektuális fejlődéséhez legoptimálisabb személyi, tárgyi és technikai feltételeket biztosítunk. Fontos, hogy a gyermekek beilleszkedjenek a lakóhelyi közösségbe, megismerjék és elfogadják őket. Jelentős szempont a jó kapcsolat kialakítása a szomszédokkal, a környék lakosságával. Ismerjék meg lakókörnyezetüket, annak szokásait, mely segítséget nyújt a majdani életükben (kerti munka, állatok stb.)

2.3.2. Nevelési alapelveink

- otthonos, családias légkör megteremtésének elve,
- pozitív közösségi támogatás nevelő hatásának elve,
- személyek tiszteletének elve,
- másság elfogadásának elve,
- nyitottság, őszinteség elve,
- bizalommegadás nevelő hatásának elve,
- sikerélményre való orientáltság elve,
- személyes példamutatás nevelő hatásának elve,
- alternativitás elve,
- tevékenységközpontúság elve,
- a játék, a tanulás és a munka integritásának elve.

2.3.3. A beilleszkedés segítségét irányító fontosabb elveink

- őszinte, nyitott légkör megteremtése,
- következetesség, fokozatosság elvének betartása,
- a lakótársak felkészítése új társuk fogadására, fokozott toleranciát, segítőkészséget kérve tőlük,
- a gyermeket kezdetben elfogadjuk olyannak, amilyen, tudomásul véve hozott, előéleti hibáit, szokásait,
- személyes kötődés kialakulása által biztosítható a gyermek számára a stabil, nyugodt érzelmi

- állapot,
- helyes cselekedeteinek, jó tulajdonságainak előtérbe helyezése, kiemelése, esetleges jutalmazása,
- magatartásbeli problémáinak közös feltárása, beláttatása, majd a kijavításukra való szándék felélesztése,
- a gyermeknek meg kell értenie, és el kell fogadnia azt a változást, amely vele és családjával történt,
- segítenünk kell a gyermek és családja közötti feszültség feloldását,
- a nevelési folyamatba – a lehetőségekhez mérten – a szülőket, a gyermekkel kapcsolatot tartó rokonokat is be kell vonni,
- pozitív, előremutató jövőkép kialakítása,
- a gyermek és családjának megfelelő tájékoztatása, tanácsadás,
- egyéni és csoportos beszélgetések - kötetlenül vagy tervezve adott témában,
- a személyiség tiszteletben tartása,
- nyitott problémakezelés,
- anonim panaszra és tanácskérésre való lehetőség megadása
- rokoni kapcsolatok ápolása.

2.3.4. A nevelők, gyermekfelügyelők, egyéb szakmai team szereplőinek együttműködési alapelvei

- informáltság szükségességének elve,
- önképzésre, megújulásra való igény elve,
- nevelési körülmények fejlesztésére való igény elve.

2.4. Módszereink

- egyéni és csoportos beszélgetések (spontán, kötetlenül vagy tervezve – adott témában),
- nyitott problémakezelés,
- egyéni fejlesztő programok,
- csoportos programok,
- pozitív nevelői minta- és példaadás,
- jutalmazás, elmarasztalás,
- bizalom megadása,
- véleményformálásra, önkifejezésre készítés,
- pozitív megerősítés,
- a növendékek – fejlettségüknek megfelelő mértékben – bevonása a lakásotthon életének szervezésébe, a ház körül adódó munkákba,
- összhangban, egyetértésben tevékenykedő nevelői team,
- tevékenységi alternatívák bemutatása,
- külső szakemberek bevonása,
- valóságos élethelyzetek reprodukálása,
- folyamatos ellenőrzés, értékelés.

Tanulást segítő módszereink:

- pedagógiai tapintat, türelem,
- egyéni és csoportos foglalkozások,
- gyakoroltatás, felzárkóztatás, korrekció,
- tanulási stílusnak megfelelő környezet biztosítása, ráhangolódás,
- sikerélményre való törekvés,
- egyéni tanulási terv készítése,
- játék és tanulás integrálása,
- koncentrációt fejlesztő játékok,
- fontosabb részek kiemelése, aláhúzása, vázlatkészítés,

- olvasottak önálló, saját szavakkal történő megfogalmazása,
- kérdésekre válaszadás, ellenőrző feladatok megoldása,
- rendszerező ábrák, táblázatok készítése.

2.4.1. Nyitottság

Elfogadó, demokratikus légkört biztosítunk világos, érthető alapkövetelmény-rendszerrel, értékrendszerrel. Az otthon biológiai és társadalmi értelemben lehetőség egy, a korábnál másabb, tartalmasabb életvitel megvalósításához. Figyelembe vesszük az itt lakók családi, kulturális hagyományait. Mindenkit őszintén, megértően fogadunk. Megpróbáljuk átérezni helyzetét, szorongásait, félelmeit. Nem sajnálkozunk, "babusgatunk", hanem segíteni akarunk.

A kapcsolattartás formái:

Család: Előzetes megbeszélés alapján a család tagjai (szülő, nagyszülő, testvér) a házirendnek megfelelően látogathatják a gyermekeket, ehhez megfelelő körülményeket biztosít az otthon. Azokat a gyermekeket, akiknek szülője nem tud az otthonba utazni, a gyámhatóságok határozatainak megfelelően a kapcsolattartások helyszínére kísérjük. A gyermekeket segítjük, abban, hogy levélírással, telefonbeszélgetésekkel is tartsák a kapcsolatot családjukkal. Iskolai szünetidőre azok a gyermekek utazhatnak haza, akiknek a gyámhatóság környezettanulmány alapján engedélyt ad. A szülőket, hozzátartozókat folyamatosan tájékoztatjuk a gyermek neveléséről, fejlődéséről és a vele kapcsolatos fontosabb eseményekről. A gyermeket felkészítjük a családba való visszakerülésre.

Iskola: Az otthon nevelője, esetleg a megbízott gyermekfelügyelő részt vesz az iskolai rendezvényeken (pl.: szülői értekezlet, fogadóóra). Szükség szerint egyéni megbeszélést folytat a gyermek beilleszkedéséről, tanulmányi munkájáról, magatartásáról, a gyermeket segítő összehangolt pedagógiai módszerekről... stb. A gyermekfelügyelők részt vesznek az iskolai kirándulások lebonyolításában, egyéb rendezvények szervezésében. Szoros, folyamatos kapcsolatra, együttműködésre törekszünk a gyermekek nevelőivel, osztályfőnökeivel, szívesen fogadjuk őket "családlátogatásokon".

Gyámhatóság: Az otthon nevelője folyamatos kapcsolatban áll a gyermekek gyermekvédelmi gyámjaival, akik szükség esetén felkeresik a gyámhatóságot a gyermekekkel kapcsolatos kérdések megbeszélése ügyében.

Egyéb kapcsolatok: A szomszédokkal jó kapcsolatot alakítunk ki. A gyermekek az együttélés szabályait tiszteletben tartva fogadhatják barátaikat, de megóvjuk őket a felületes ismerősök önző közeledéseitől. Szakmai látogatóknak, érdeklődőknek bemutatjuk az otthon belső életét, működését.

2.4.2. Egyéni bánásmód

Alapvető feladatunk, hogy elősegítsük a ránk bízott gyermekek személyiségének optimális fejlődését, egyéni sajátosságaik, képességeik kibontakozását. Megismerjük a gyermekek előéletét, testi, érzelmi, akarati tulajdonságaikat, érdeklődésüket, értelmi képességeiket, intelligenciájukat, másokhoz és önmagukhoz, a tanuláshoz és a munkához való viszonyukat. Fontos, hogy ne csak a tényeket, de az okokat is tárjuk fel. A differenciált segítség módját ezek alapján tudjuk helyesen megvalósítani. Az egyéni nevelési-gondozási tervet az erre rendszeresített nyomtatvány segítségével, a rendelkezésre álló információkra támaszkodva, a gyermek véleményét meghallgatva készítjük el. Az egyéni nevelési-gondozási terv célja a gyermek harmonikus fejlődését, képességei kibontakoztatását elősegítő, egyénre szabott gondozásával, nevelésével kapcsolatos feladatok megtervezése, és az abban részt vevő szakemberek közötti munkamegosztás kidolgozása.

"Mindenki fontos, mindenki valaki." Mindenki megtanítható valamire, csak a módszer, a törődés minősége, és a ráfordított idő különböző. Figyelembe vesszük, hogy az értelmileg akadályozott gyermekek elsősorban pszichés fejlődését - és ezzel az életkori sajátosságokat is- gyökeresen befolyásolja:

- a fejlődési tempó nagyfokú lelassúbbodottsága,
- a fejlődés szabálytalansága, egyenetlensége az egyes területek egymáshoz való viszonyában, amely nemcsak az intellektuális, hanem a szociális fejlődés terén is tapasztalható.

A gyermekek extrémén lassú fejlődési tempója következtében a kognitív és a szociális területen egyre távolabb kerülnek kortársaiktól, ezért az egyéni fejlesztésben fontos tudni, hogy milyen szinten áll a gyermek az egyes területeken, és a kis lépések elvét szem előtt tartva mindig a következő lépésre koncentrálunk. Ezért a gyermek elé mindig elérhető célokat állítunk. Legfőbb módszereink a cselekvésbe ágyazott gondolkodás, a cselekvésen keresztül való ismeretszerzés, folyamatos gyakorlás, biztatás, ellenőrzés. A gyermek nem tárgya, hanem alanya, aktív részese a fejlesztésnek.

Arra törekszünk, hogy ha lehetséges az önálló életkezdés, akkor a "kilépés" közvetlenül az otthonokból történjen, a fiatalok visszajárhassanak, problémáikkal, örömeikkel volt nevelőikhez fordulhassanak. A közösségi viszonyok között is biztosítjuk egyenlő eséllyel - és lehetőleg feltételekkel - az individualitás szféráját. A saját szoba, szekrény, ruházat, felszerelés, vagyon, a differenciált ellátás (pl.: zsebpénz, jutalmak) a teljesítménykülönbségek elismerése, az önmagáért, a saját jövőjéért érzett felelősség gondolatát erősíti.

2.4.3. Következetesség

Az értékskálán kiemelt helyen szerepel az egymás közötti (gyermek-gyermek, gyermek-felnőtt) intelligens kapcsolattartás és együttműködés iránti igény kialakítása. Módszereinket és nevelési eszközrendszerünket e célok megvalósításához igazítjuk.

A közösségi illetve négy szemközti beszélgetéseken folyamatosan összegezzük, minősítjük a fejlődést, vagy visszaesést. A házirendben leírtakat számon kérjük. A fiatalok fogadják el, hogy ez irányú erőfeszítéseink az ő érdekükben történnek.

Fokozott önállóságra nevelünk, de senkit nem hagyunk magára. Nem "telepszünk" rá senkire, de mindig igyekszünk tudni, ki hol van, és mivel foglalkozik. A magára hagyatottság érzését mérsékeljük, megszüntetjük. Észrevesszük az apró örömeiket, a sikereknek együtt örülünk. A deviáns megnyilvánulások ellen következetesen fellépünk, küzdünk a negatív jelenségek ellen.

A munkaértekezleteken esetmegbeszélésekkel igyekszünk elérni, hogy a felnőttek eltérő nevelési elvei, pedagógiai módszerei a gyakorlatban ne gyengítsék egymást. Az egyértelmű hatásköri és irányítási mechanizmusokkal, információtovábbítással megelőzzük, hogy a gyermekek "kijátsszák" az "ügyeletes" felnőttet.

2.4.4. Normalizáció és integráció

Pedagógiai munkánkat a normalizáció és az integráció elveinek megfelelően tervezzük. Ez azt is jelenti, hogy minden gyermeket, kiknek fejlődése eltér az átlagtól, képezhetőnek tekintünk. A normalizációs elvnek megfelelően az értelmi fogyatékos gyermekek és fiatalok számára olyan életmintát és hétköznapi feltételeket teszünk elérhetővé, melyek a társadalom megszokott feltételeinek és életmódjának a lehető legnagyobb mértékben megfelelnek. A normalizációs elv összetevői:

- szabályos, rendszeres napirend (értelmes tevékenységek, családi körülmények közötti étkezések, egyéni kívánság szerinti programokra lehetőség).
- szabályos, rendszeres hetirend (lakni, tanulni, illetve dolgozni más-más környezetben lehet, ez biztosítja a szociális tanulást, tapasztalatok szerzését teszi lehetővé).
- szabályos, rendszeres éves tevékenységek (ünnepnapok, szünidő, nyaralás, utazás, családi ünnepek).
- életciklus normális tapasztalatainak megélését biztosítjuk (önismeret, önbizalom fejlesztése, szociális kapcsolatok, speciális fejlődési szükségleteik kielégítése, pedagógiai és szociális integráció).

- megfelelő tisztelet biztosítása (döntéseiket, kívánságaikat, kéréseiket elfogadjuk, elismerjük, tiszteletben tartjuk. Személyes tulajdont tiszteletben tartjuk, lehetőséget biztosítunk arra, hogy maga válassza ki ruházatát, hogy mit vesz fel).
- kétnemű világban élünk (a koedukált együttélést, kapcsolatok kialakítását lehetővé tesszük)
- megfelelő anyagi feltételeket biztosítunk számukra (zsebpénzhasználatát biztosítjuk, a személyes döntéshozatal fejleszti önértékelésüket, önbecsülésüket).
- megfelelő környezeti feltételek biztosítása (megfelelő méretű, elhelyezkedésű, technikai eszközökkel felszerelt nem izolált környezetben lévő lakásotthonok biztosítják a személyiség fejlődését).

Az integráció elve valósul meg, amikor elősegítjük a külső kapcsolatok kialakítását (barátok, munkatársak, szomszédok). Részt veszünk a város életében, használjuk intézményeit (orvosi rendelő, művelődési ház, játszótér, posta, üzletek stb.), itt kapcsolatokat alakíthatnak ki neveltjeink, megtanulják a helyes viselkedési normákat.

2.4.5. Példamutatás, meggyőzés

A gyermekvédelmi gondoskodás rendszerében élő neveltjeink jellemző tulajdonsága a róluk gondoskodó felnőttekkel szembeni távolságtartás, a társak befogadásának kontroll nélküli érvényesülése. Ugyanakkor a nevelőmunka hatékonyságának fontos tényezője a bizalom. Ennek az ellentmondásnak a feloldása az otthonokban és családszerű körülmények között úgy lehetséges, ha a felnőtt (nevelő, gyermekfelügyelő) személye a maga természetességével, erényeivel és hibáival őszintén jelenik meg a gyerekek világában. Sose okozunk csalódást, ne tegyünk be nem váltható ígéretek. Ne ijesztgessünk, fenyegetőzzünk, kerüljük a "közönség" előtti nevelést, a megszegyenítést.

A felnőtt legerősebb nevelőereje személyiségében, példamutatásában keresendő. A nevelő, gyermekfelügyelő akár akarja, akár nem, mindig példaként áll a gondozottak előtt. Emiatt sohasem szabad rossz példát adni. Fontos a szavak és a tettek közötti harmónia, mert a cselekvésre ösztönző meggyőződés a sajátta vált motívumok alapján bontakozik ki.

2.4.6. Harmónia

A gyermekek és fiatalok megértéséhez és neveléséhez nagy-nagy türelem, szeretet és harmónia szükséges. A lakásotthonok belső viszonyai, a fiatalok anyagi helyzete, a rendszeres, célszerű tevékenység, elfoglaltság, a szórakozási szokások és törekvések mind-mind mély nyomot hagynak a fiatalok lelki világában, fejlődésében.

Erre a folyamatra sajátos hatást gyakorol a felnőtt-felnőtt, gyerek-gyerek, gyerek-felnőtt közötti jó kapcsolat. Ezeknek a viszonyoknak a torzulása, megbillenése feszültséget eredményez, rossz hangulatot teremt az egész közösségben. A közösségi harmóniára azért van szükség, hogy mindenki átérezhesse, hogy a lakásotthon a közösségi viszonyaival, technikai adottságaival egy olyan biztonságot nyújtó fix pont, ahol jó tartózkodni, ahol meg lehet nyugodni, pihenni, érzelmileg, és fizikailag is meg lehet újulni. A természetes szocializációs hierarchián túl, ezért nem engedjük meg az erőszakkal kieszakoztolt alá-fölérendeltségi viszonyokat, a gyengék megalázását, az élőködő magatartást. Törekszünk arra, hogy a gyermekek megismerjék, elfogadják és be is tartsák az együttéléshez szükséges társadalmi normákat. (Megelőzéssel is próbáljuk a lopásokat, a szándékos rongálásokat, az agresszív dühkitöréseket elkerülni).

2.5. Az "otthonok" általános jellemzői

2.5.1. Tárgyi feltételek:

A lakás, illetve a családi ház a mindennapi élethez szükséges bútorzattal, háztartási gépekkel, eszközökkel van felszerelve. A háztartási gépek, eszközök használatát a balesetvédelmi szabályzat rögzíti. A gyermekek ruházata, személyes használati tárgyai külön szekrényekben,

szekrényrészekben, társaikétól elkülönítve nyert elhelyezést, személyes tárgyaik védelmére zárható éjjeli szekrények állnak rendelkezésükre.

2.5.2. A működés anyagi feltételei:

Az otthonok havi ellátmányból gazdálkodnak, melyet a fenntartó biztosít. Az otthonok vezetői teljes anyagi felelősséggel tartoznak az otthonok gazdálkodásáért. Az ellátmány felhasználását megtervezik a házban dolgozó munkatársakkal, gyerekekkel együtt. Figyelembe kell venni az állandó kiadásokat, a gyermekek szükségleteit, a lehető legolcsóbb beszerzést, takarékos felhasználást, tartalék képzését.

Figyelemmel kell kísérni a pályázati lehetőségeket, az elnyert összeget felhasználjuk:

- tárgyi feltételek javítására,
- nyári programokra, nyaralásra.

2.5.3. Az otthonok berendezésének megóvása, karbantartása, felújítása:

A lakás és a családi ház berendezése, megóvása a gyermekek és felnőttek közös érdeke és feladata. A gyermekfelügyelők munkaidejük alatt anyagi felelősséget vállalnak a berendezési tárgyak, eszközök állagáért.

Esetleges meghibásodást, rongálást jelezni kell a lakásotthon vezetőjének, illetve a hiba, rongálás jellegétől függően azonnal intézkedni kell.

A mindennapi életben elfogadható mértékű javítást, állagmegőrző karbantartást (festés, mázolás, üvegezés) a csoport a gazdálkodással létrejött megtakarításából fedezi. Az előre nem látható nagyobb értékű meghibásodás, kiadás esetén az intézménytől kérhető segítség.

2.5.4. Az otthonok feladata:

Otthont nyújtó ellátást biztosítanak az ideiglenes hatállyal elhelyezett, a nevelésbe vett gyermekek számára, továbbá az utógondozói ellátásban részesülő fiatalok számára.

A szakmai egység Kossuth Lajos utcai lakásotthonában 10 különleges szükségletű (tanulásban, illetve értelmileg akadályozott) leány nyerhet elhelyezést, míg a November 29. u.-i lakásotthon 10 fő fiú, illetve leány részére nyújthat teljes körű ellátást. A mohácsi, két csoportos Különleges Gyermekotthon csoportonként 10 gyermek ellátását tudja biztosítani.

2.6. Az otthonok munkarendje:

Az otthonok folyamatos munkarendben működnek. A gyermekfelügyelők három, a nevelők egy műszakban dolgoznak havi munkabeosztás szerint, melyet minden hó 25. napjáig a nevelő készít el, figyelembe véve a dolgozók egyenlő terhelését, a Mt. ide vonatkozó rendelkezéseit. Előtte a dolgozók jelezhetik igényeiket (szabadság, szabadnap). A délutáni és az éjszakai műszakért a gyermekfelügyelők és a gondozók pótlékot kapnak. A havi munkarenden csak rendkívüli esetben lehet változtatni.

2.6.1. Ügyeletátadás:

Szolgálatátadáskor a következő kérdéskörökre kell koncentrálni:

- Az otthon létszáma, kik nem tartózkodnak otthon, hol vannak, ki és meddig engedélyezte rövidebb-hosszabb távollétüket?
- Távozott-e valaki engedély nélkül, történt-e intézkedés?
- Van-e beteg, látta-e orvos, milyen konkrét gondozási feladatok vannak?
- Volt-e rendkívüli esemény (lopás, rongálás stb.)?
- Ki nem ment, és miért iskolába, munkahelyére? Volt-e ennek okáról az iskolának, munkahelynek jelzés?
- Kinek milyen a hangulata, szükséges-e valakit kiemelten figyelni?
- Vannak-e vendégek, ki és meddig engedélyezte itt tartózkodásukat?
- Reggel kit, hány órakor kell ébreszteni?
- Étkezéssel kapcsolatban van-e valamilyen teendő?

- Van-e a lakásotthonban valamilyen technikai hiba? Milyen intézkedés történt (kiemelten a gáz és elektromos berendezésekre)?

Az ügyelet átadása a lakás bejárásával, az átadás-átvétel a vélemények eseménynaplóba rögzítésével fejeződik be.

2.6.2. Teendők szökés bekövetkezése esetén:

Az otthonokban a gyermekfelügyelők és a nevelők feladata ellenőrizni a kimenőket. Ha a gyermek nem ér vissza a megbeszélthető időre a dolgozó az intézményi eljárási protokollnak megfelelően végzi el a szükséges feladatokat, megteszi a szükséges jelzéseket, bejelentéseket.

2.6.3. Munkaértekezletek:

Az otthonban dolgozók értekezlete: aktuális gondozási-nevelési problémák egyeztetése, megvitatása. Az egységes nevelési eljárások, szemlélet és gyakorlat kialakítását, megvalósítását szolgálják. Vezeti: nevelő, gyermekotthon vezető.

Nevelők értekezlete: havonta egy alkalommal, illetve szükség szerint. Vezeti: gyermekotthon vezető.

2.6.4. Az otthonok működési rendjét meghatározó dokumentumok:

Az otthonokban rendszeresített nyilvántartások vezetéséért, a nevelők ellenőrzéséért a gyermekotthon vezető felelős. Ezek:

- munkaidő beosztás,
- jelenléti ív,
- eseménynapló,
- egészségügyi dokumentumok,
- leltár (egyéni ruhaeltár, eszköznyilvántartás),
- havi ellátmánnyal való elszámolás,
- gyermekek zsebpénzének nyilvántartása,
- heti étrend összeállítása, kiírása.

3. III. számú/ Komlói Szakmai Egység

- Lakásotthon, 7300 Komló, Damjanich u. 23.
- Lakásotthon, 7300 Komló, Munkácsy M. u. 88.
- Lakásotthon, 7300 Komló, Majális tér 3.
- Lakásotthon, 7300 Komló, Kodály Z. u. 16.

3.1. Általános rész

A szakmai egység lakásotthonaiban családi házban történik a gyermekek, fiatal felnőttek elhelyezése. A komlói szakmai egység lakásotthonai az általuk elkészített egyéni gondozási-nevelési terv szerint, otthont nyújtó ellátás keretében, teljes körű ellátást biztosítanak az ideiglenes hatállyal elhelyezett, a nevelésbe vett gyermekek, valamint utógondozói ellátásban részesülő fiatal felnőttek számára. A nevelésbe vett, vagy utógondozói ellátásban részesülő édesanyák és gyermekeik együttes ellátását biztosító lakásotthonok (Majális tér 3. és Kodály Z. u. 16.), a kora miatt sajátos szükségletekkel bíró 3 év alatti gyermekek gondozási-nevelési feladatait is ellátják.

Valamennyi lakásotthon önálló családi házban, lakókörnyezetébe szervesen illeszkedve működik.

3.1.1. Általános funkciójuk:

Kis létszámú, családi nevelésre, kisközösségre épülő egységek, melyek önálló életvitelre készítik fel az ellátottakat. A gondozott gyermekek áttekinthető, családi otthonhoz hasonlóan

berendezett, és általuk is alakítható, biztonságot nyújtó környezetben élhetnek. Az otthon háziarendjének betartása mellett továbbra is gyakorolhatják mindennapi társadalmi kapcsolataikat.

3.1.2. Legfőbb sajátosságuk:

Egy mesterséges környezetként veszik át a család szociálpszichológiai értelemben vett státuszát, szerepeit, szocializációs feladatait. Ezt a vér szerinti család értékeinek figyelembevételével teszik. A lakásotthon nyújtja a példát a gyermeknek, hogyan tegye tartalmassá a hétköznapokat, széppé az ünnepeket, hogyan kezelje a sikereket, viselje a kudarcokat. Megtapasztalja a közösség erejét, gyakorolja a másokhoz való alkalmazkodást.

3.2. Tárgyi feltételek

A Majális tér 3. és a Kodály Z. u. 16. szám alatti lakásotthonok kialakítása anyák és gyermekeik együttes elhelyezésére alkalmas. A tárgyi feltételek a gyermekek életkorának, szükségleteinek megfelelően vannak biztosítva. Szobák szépítésében, hangulatossá tételében nagy szerepe van az anyáknak. Saját ízlésük szerint díszítik szobáikat. A szobák világosak, tágasak, a szakmai elvárásoknak megfelelnek. A közös étkező a napközbeni időtöltésre is szolgál (társasjáték, TV-nézés stb.). A kisgyermek számára koruknak megfelelő játékkészlettel rendelkezünk. Az udvaron homokozó, mászóka, medence, nagymozgást segítő játékok biztosítják a gyermekek számára az önfeledt játékot. Az anyák számára a szabadidő hasznos eltöltésére szolgál a görkorcsolya, tollasütő, a teraszon kerti bútorok a szabadlevegőn való kellemes tartózkodást segítik. Hasonló célt szolgál az anyákkal együtt végzett parkosítás, kertgondozás, virágok ültetése, fűnyírás.

A Damjanich utcai lakásotthon tárgyi feltételei adottak ahhoz, hogy az ott elhelyezett kamasz fiúk megfelelő életvitelét biztosítsák, illetve a szabadidős tevékenységekhez és sportoláshoz szükséges feltételek is rendelkezésükre állnak (nagy udvar, nagy, igényesen kialakított belső terek, sport és kulturális eszközök).

3.3. Személyi feltételek

A szakmai egység munkatársai:

- szakmai egység vezető/gyermekotthon vezető,
- nevelők,
- pszichológus,
- fejlesztő pedagógus,
- gyermekvédelmi ügyintéző,
- gyermekvédelmi asszisztensek,
- gyermekfelügyelők.

3.4. A szakmai egység működésének alapelvei:

3.4.1. Általános alapelveink:

Elfogadás elve

Szakmai igényesség elve

Kooperáció elve

Felelősség elve

Fokozatosság elve

Alapelveink gyakorlati munkánk során válnak kézzelfoghatóvá. Az elfogadás elvét gyakorolva vagyunk képesek tolerálni bekerülő gyermekeink - otthonról átörökölt értékei és öröklött adottságai ötvözetéből kialakult - esetleges devianciáit, a megszokottól eltérő viselkedését. Innen haladunk a fokozatosság elvét betartva egy bizonyos nevelési cél felé, melyet

szakmai igényességünk birtokában jelöltünk ki, és kizárólag a kooperáció elve szerinti összefogással tudunk megvalósítani.

Törekszünk a gyermekek, fiatalok elfogadására, tudatos személyiségformáló törekvések mellett egyéniségük egyedi vonásainak tiszteletben tartására, tevékenységközpontú szemlélet kialakítására, továbbá az önálló életvitelre történő felkészítés során alapvető életvezetési szabályok kialakítására.

3.4.2 „Különleges” alapelvek

Legfontosabb alapelvnek tekintjük az anyák és gyermekeik feltétel nélküli elfogadását. Tiszteljük temperamentumukat, szokásaikat, egyediségüket. Minden anya más személyiség, különböző a múltjuk, változó az is amit „hoztak magukkal”. Egyénre szabott bánásmódra van szükségük. Tiszteljük a családjukat, elfogadjuk a család elsődlegességét.

Az anyák számára a lakásotthon, az anya és gyermeke teljes körű ellátását, otthonoszerű családi elhelyezés formájában biztosítja. Testi, értelmi, érzelmi fejlődés feltételeit valósítja meg anya és gyermeke számára.

A személyre szabott fejlesztés, mentális, fizikai segítségnyújtás szakemberek közreműködésével nagyon fontos.

A várandós anyák felkészítése az „anyaszerepre.” Ennek érdekében meghatározó a mintaadás, amit az anyák számára nyújtani tudunk. Az anya képessé tétele arra, hogy gyermekét önállóan tudja gondozni, nevelni. A fokozatosság elvét betartva, kezdetben megmutatjuk, és irányítjuk, későbbiekben háttérből segítjük, ha szükséges. Fontosnak tartjuk, hogy az anyák megtanuljanak felelősségteljesen gondoskodni gyermekeikről, ismerjék annyira gyermeküket, hogy megfelelően és spontán reagáljanak szükségleteikre. Folyamatos megerősítést várnak tőlünk, mert önbizalmuk alacsony. Szinte állandó a kérdés bennük: „milyen anya vagyok én?”

Feladatunk a házimunkára, az alapvető higiénés szokások elsajátítására való nevelés, amelyben szintén a fokozatosság elvét követjük. Kezdetben mindent megmutatunk, később már elvárjuk, hogy egyre önállóbban végezzék a házimunkával kapcsolatos teendőket, fókuszban a gyermek ellátásával járó feladatokra. Ebben meghatározó részünkről a következetesség elve, amit mindig szem előtt kell tartanunk. Az anyák csak így lesznek képesek a későbbiekben megfelelő életvitel kialakítására és gyermekük számára stabil háttér biztosítására.

Cél az önálló, közös családi életre való felkészítés, különös tekintettel a harmonikus, kiegyensúlyozott párkapcsolat kialakítására. A gyermek édesapjával való kapcsolatot támogatjuk, erősítjük. Ennek érdekében rugalmasan kezeljük az apák látogatási rendjét, például lehetőséget biztosítunk, hogy részt vegyenek a fürdetésben, etetésben stb.

Amennyiben a gyermek apjával nincs, vagy nem megfelelő a kapcsolat, nem zárkozunk el attól, hogy az anyák új ismeretségeket kössenek. Az új kapcsolatot viszont csak abban az esetben támogatjuk, ha jó esélyt látunk arra, hogy a későbbiekben közös családi életet alakítsanak ki.

Fontosnak tartjuk a pályaorientációt, melynek elemei:

- tanulmányaik folytatása, továbbtanulás,
- pályaválasztás,
- lehetőség szerint munkavállalás.

Fontos alapelvnek tartjuk dolgozóink részéről a megfelelő szakmai felkészültséget, hivatástudatot. Továbbá, hogy megvalósuljon az együttműködés úgy az egyes kollégák közt, mint a gyermekvédelemmel kapcsolatban álló intézmények és dolgozói között. Mindenki a rábízott munkát egyenlő felelősségtudattal végezze.

3.5. A gyakorlati megvalósítás kerettevékenységei:

Tanulási folyamat tervezése, szervezése.

Kötött szabadidős foglalkozások:

- műhelymunkák,
- háztartási ismeretek elsajátítása,
- sporttevékenységek,
- számítógépes ismeretek nyújtása.

3.6. Általános célok

3.6.1. A szakmai egységünk fő célkitűzése:

Olyan biztonságot nyújtó légkör kialakítása, melyben a hányatott sorsú, traumákat átélt gyermekek és fiatalok, a velük foglalkozó felnőttekkel életszerű érzelmi kapcsolatot alakítsanak ki, melynek alappillére a szeretet és az elfogadás.

Valljuk, a gyermek olyan, mint a tükör. A szeretetet nem kezdeményezi, de visszatükrözi. Ha szeretetet kap, viszonzza azt, de ha nem kap szeretetet, nincs mit visszatükröznie. Biztosítani a nevelésbe vett, általában halmozottan hátrányos helyzetű és/vagy különleges szükségletű gyermekek individuális nevelését családi környezetben.

Fontos célunk még az önálló életre való nevelés, a képességeiknek megfelelő szakma kiválasztása, a lehető legjobb tanulmányi eredmény elérése. Szeretnénk elérni, hogy a tőlünk kikerülő gyermekeknek, fiataloknak reális elképzeléseik legyenek a jövőjükéről, megállják helyüket a tanulásban, hivatásukban, és magánéletükben egyaránt.

Távlati céljaink: pozitív életszemlélet, társadalmilag elfogadott érték-, és normarendszer kialakítása. Legfontosabb feladat a sokszor érzelmileg labilis gyermekek beilleszkedését, szocializációját segíteni, felkészíteni őket az önálló életre, irányokat adni a megfelelő szakma kiválasztásában. Biztosítani a családi légkört, és személyes ellátásukat. Ösztönözni őket a tanulásra, ezt minden eszközzel, szellemi segítségnyújtással támogatni. Segíteni őket egyéni tehetségük kibontakozásában. Kiemelten fontos feladat az önálló életre való felkészítés, a társadalomba való visszailleszkedés segítése.

Célunk továbbá, hogy ellátottaink egyéni elhelyezési tervében foglaltak megvalósítása érdekében, az egyéni gondozási-nevelési tervekben megfogalmazott feladatainkat teljesítsük. A lakásotthonaink a teljes körű ellátáson kívül a gondozott gyermekek, fiatalok támogató közösségét biztosítja, és szükség szerint teljesítjük az egyéni korrekciós nevelésük feladatait.

Továbbá biztosítjuk, hogy gondozottaink

- **hozzájussanak:** egészségügyi ellátáshoz, oktatáshoz, gyógypedagógiai ellátáshoz, tartalmas szabadidős programokhoz.
- **kapcsolatot tartsanak:** hozzátartozókkal, intézményekkel, az érdekükben eljáró egyéb szervekkel.
- **felkészüljenek:** pályaválasztásra, önálló és felelősségteljes életre.

Céljaink elérése érdekében a lakásotthon gondozási, nevelési, rekreációs, egészségügyi és étkeztetési szolgáltatásokat nyújt, és kialakítja napi életgyakorlatát. Feladata, az is, hogy széles körű kapcsolatrendszert épít ki és együttműködik társintézményekkel, a gondozásba bevont egyéb szervekkel.

A lakásotthoni nevelés célja, a bekerült gyerekek életterének biztosítása mindaddig, míg családi körülményeik lehetővé nem teszik a családjukba történő visszakerülést. Amennyiben ez nem lehetséges, akkor nagykorúvá válásukig teremtse meg számukra az önálló élet megkezdésének alapvető feltételeit. Célja elérése érdekében a gyermekek és fiatalok nevelhetőségének eltérő feltételeiből, különböző neveltségi szintjéből, eddigi személyiségfejlődéséből, szociális problémáiból következő feladatok teljesítésével alapozza meg a gyermekek személyiségének kifejlődését.

Az itt folyó nevelői tevékenység célja, hogy a lehető leghatékonyabb módon felkészítse a fiatalokat az önálló, tudatos életvitelre, elősegítse a családba történő visszakerülésüket, valamint a társadalomba való beilleszkedésüket.

Átfogó cél a gyermekekben, fiatalokban a nyitott, kezdeményező, a másságot toleráló, önmagáért és másokért erőfeszítésre kész attitűd kialakítása, megerősítése.

A nevelői tevékenység alapvető célja a gyermekek, fiatalok szocializációs és iskolai hátrányainak korrekciója, csökkentése. Ezzel összefüggésben nagy hangsúlyt kap az első szakma megszerzése, illetőleg a megfelelő iskola- vagy pályaválasztás, munkahelyteremtés elősegítése. A célok teljesítése érdekében fontos feladat a település oktatási, egészségügyi, kulturális, munkaerő-piaci intézményeivel és szervezeteivel való együttműködés.

3.6.2. A célok elérése érdekében a lakásotthonok törekszenek:

- otthont, érzelmi és szociális biztonságot nyújtani a gyermekvédelmi gondoskodás során ott elhelyezett gyermekeknek,
- biztosítani a nevelőotthonban élő gyermekek és fiatalok helyes irányú testi, érzelmi, erkölcsi és szellemi fejlődését
- a gyermek és családja közötti kapcsolat rendezésére,
- gondoskodni a lakásotthonban élő fiatalok pályaválasztásának előkészítéséről, a gyermeket felkészíteni az önálló életvitelre, és az utógondozásra,
- elősegíteni, hogy az itt élő gyermekek képesek legyenek beilleszkedni társadalmunkba, eredményesen vehessenek részt a társadalmi munkamegosztásban, rendezett életvitelre törekedjenek, teljesítsék állampolgári kötelezettségeiket, tudatossá váljon bennük a jogok és kötelességek összhangja.

3.6.3. “Különleges” célok

Az otthonok kiemelt célkitűzése, hogy a gondoskodásban részesülők a mindennapi életvitelhez szükséges feltételrendszeren túl hozzájussanak a személyiségük harmonikus fejlődéséhez.

Célunk, hogy az „anyaotthoni” tartózkodás alatt felkészítsük az anyákat az önálló családi életre. Fontosnak tartjuk, hogy kialakuljon az anyákban a gyermekük iránti felelősségtudat. Szakemberek bevonásával törekszünk a hiányos, vagy hibás személyiségfejlődés korrigálására. Az otthon és környezete nyújtson testi-lelki menedéket a gondozottak számára.

Célok részletezése:

- A lakásotthon az anya és gyermeke kapcsolatára vonatkozóan biztosítja a megfelelő kötődés kialakulásának lehetőségét, az egészséges személyiségfejlődést. Így megteremti a korai szocializáció kialakulásának feltételeit.
- Az otthon kiemelt célkitűzése, hogy a gondoskodásban részesülők a mindennapi életvitelhez szükséges feltételrendszeren túl hozzájussanak a személyiségük harmonikus fejlődéséhez.
- Célunk, hogy a lakásotthoni tartózkodás alatt felkészítsük az anyákat az önálló családi életre.
- Fontosnak tartjuk, hogy kialakuljon az anyákban a gyermekük iránti felelősségtudat.
- A hiányos, vagy hibás személyiségfejlődés korrigálásának biztosítása, szükség esetén szakember bevonásával.
- Az otthon és környezete nyújtson testi-lelki menedéket a gondozottak számára.
- Az otthonból történő kikerülés az egyénre szabott fejlesztési, nevelési terv része, mely során arra törekszünk, hogy önálló életet a stabil családi háttér tegye lehetővé.
- Az otthonban dolgozó szakemberek feladata a gyermekek és az anyák érdekeinek érvényesítése is.

Az utógondozói ellátás céljai:

A gyermekét átmenetileg önállóan nevelni, létfenntartását biztosítani nem tudó nagykorúvá vált fiatal felnőtt kérelmére szükség szerint otthont nyújtó ellátást biztosítson:

- várandós utógondozott anyák számára,

- utógondozói ellátásra jogosultak és gyermekeik számára.

3.7. Módszerek

Egyénre szabott fejlesztési terv, mely a fejlesztőpedagógus, és pszichológus bevonásával közösen kerül kidolgozásra.

Irányított szabadidős tevékenységek:

- sport foglalkozások,
- filmklub,
- kerti munkák,
- egyéni beszélgetések.

A nevelői munka nagy hangsúlyt fektet az individuális nevelésre, ennek megvalósítása érdekében egyéni beszélgetéseket, délutáni tanórai foglalkozásokat folytatnak. Ehhez szorosan kapcsolódik: a közös szabadidős tevékenységek megszervezése és lebonyolítása, valamint a lakóhely és környezetének rendezése, közös munka által. Rendszereznek a csoportszintű foglalkozások, különböző, előre meghatározott témákban.

3.7.1. „Különleges“ módszerek:

- Olyan feltételek biztosítása, amely elősegíti anya és gyermeke egészséges személyiségfejlődését, segíti az anya és gyermeke között a harmonikus kapcsolat, ösbizalom kialakulását.
- Ennek érdekében pszichológus, pszichiáter, fejlesztő pedagógus, gyógypedagógus segítségét is igénybe vesszük.
- Megtanítjuk az anyákat gyermekük gondozására, nevelésére, a háztartás vezetésére.
- A családi életre való felkészítés során bevonjuk őket a házi munkába, az otthon programjának megtervezésébe, belső szabályainak kialakításába.
- Az esztétikai érzékük fejlesztése céljából együtt gondoskodunk az otthon környezetének rendben tartásáról, szebbé tételéről.
- A családi ünnepek hangulatát igyekszünk megteremteni az otthonokban, úgymint születésnap rendezvények, karácsonyi és húsvéti ünnepségekre való közös készülődés, farsangi mulatságok rendezése. Mindenki személyre szóló ajándékot kap az ünnepek alkalmával.
- Az egyéni szükségleteknek megfelelően dolgozzuk ki a nevelési programot.
- Gondoskodunk a szabadidő tartalmas és hasznos eltöltésének lehetőségéről; rendszeresen mozi látogatás, színházi előadáson való részvétel, budapesti kirándulások, nyáron strandolás, az intézményi és városi rendezvényeken való részvétel.

Munkánk során együttműködünk:

- Baranya Megyei Gyermekvédelmi Központ valamennyi munkatársával,
- Illetékes gyámhatósággal,
- Családsegítő és gyermekjóléti szolgálatokkal, központokkal,
- Oktatási, nevelési intézményekkel,
- Hatóságokkal,
- Egyházakkal,
- Civil szervezetekkel,
- Települési önkormányzatokkal,
- Helyi kisebbségekkel.

3.8. „Különleges” feladataink:

Lakásotthonok ellátják a sajátos nevelési igényű, különleges és/vagy speciális szükségletű, de normál lakásotthonban integráltan elhelyezhető gyermekeket. Biztosítjuk a szükségletüknek megfelelő ellátásukat.

A gyermekek ellátása jól felszerelt, családi környezetben történik, ahol minden feltétel adott gondozottaink optimális személyiségfejlődéséhez.

A különleges ellátás keretében az egyénre szabott szükségletek kielégítésére törekszünk, melyet az eredményesen, jól működő team-munkával tudunk megvalósítani. Dolgozóink rendszeres önképzéssel, továbbtanulással gyarapítják szakmai tudásukat, amit a mindennapi munkájuk során gondozottaink nevelése során kamatoztatnak.

A lakásotthon elsődleges célja, a gyermekek képességeinek fejlesztése, tanulmányi eredményeinek javítása, valamint a beilleszkedési nehézségek megfelelő kezelése. A lakásotthoni nevelőközösség törekszik a serdülőkorú gyermekek mentális és fizikai szükségleteinek feltérképezésére, ennek kielégítésére és a megfelelő szocializációs „út” kialakítására.

A szakmai egység specifikus feladata (két lakásotthon tekintetében kizárólag, illetve további egy lakásotthonban integráltan) 3 év alatti életkoruk miatt különleges ellátási szükségletű gyermekek és édesanyjuk közös elhelyezésének biztosítása. Az ebből adódó specifikumok:

1. A lakásotthon az anya és gyermeke kapcsolatára vonatkozóan biztosítja a megfelelő kötődés kialakulásának lehetőségét, az egészséges személyiségfejlődést. Így megteremti a korai szocializáció kialakulásának feltételeit.
2. Az otthon egyik fő feladata az anyák vérszerinti családjával és a gyermekük apjával, ill. az apa családjával való együttműködés.
3. Az otthonból történő kikerülés az egyénre szabott fejlesztési, nevelési terv része, mely során arra törekszünk, hogy önálló életet a stabil családi háttér tegye lehetővé.
4. Az otthonban dolgozó szakemberek feladata a gyermekek és az anyák érdekeinek érvényesítése is.
5. A lakásotthoni ellátás, nevelés célja az általános-, és középiskolás, felsőfokú intézményben tanuló gyermekek magatartási-, iskolai-, beilleszkedési-, és pszichés problémáinak kezelése. A lakásotthonokban gyermekek, és utógondozói ellátott fiatal felnőttek élnek, így ennek a korosztálynak sajátosságait figyelembe véve folyik a nevelői munka.
6. Kiemelt hangsúlyt kap a személyes beszélgetés, az egyéni esetkezelés. Különös figyelmet fordítunk a fiatal felnőttek önálló életre való felkészítésére.

Utógondozói ellátás feladata:

A fiatalal jövőtervet készítünk, melynek célja egy olyan program elkészítése, mely az adott helyzetet rögzíti, másrészt a segítségadás lehetőségeit veszi számba.

Az Intézmény vezetője a fiatal felnőttel megállapodást köt, melyben feladatként tüzi ki:

- gyermeke gondozását- nevelését,
- önálló életkezdés feltételeinek megteremtését,
- továbbtanulás, pályaválasztás lehetőségeinek biztosítását,
- munkavállalásban való segítségnyújtást.

4. IV. számú/ Szigetvári Szakmai Egység

- Lakásotthon, 7900 Szigetvár, Batthyány u. 11.
- Lakásotthon, 7900 Szigetvár, Miklós u. 1.
- Lakásotthon, 7900 Szigetvár, Gábor Áron u. 16.

4.1. Tárgyi feltételek

A lakásotthonok elsődleges jellemzője a családi jelleg, mely nagymértékben meghatározza az otthonok szervezetét, működési rendjét és mindennapjait. A lakásotthonok családi házakban működnek, amikhez udvar és kert is tartozik. Ezáltal neveltjeink megtapasztalhatják a szomszédi kapcsolatokat, beilleszkedhetnek egy közösség életébe, barátságokat köthetnek. Feladatunk az önálló életre való felkészítés, hogy gyermekeink

családjukba visszakerülve vagy kikerülve a gondozásunkból megállják helyüket. A „családias jelleg” egyfajta arany középutat jelent a személytelen intézeti elhelyezés, és a szoros, vérségi kapcsolaton alapuló családi forma között. Az alacsony gyermeklétszám, az épületek adottságai megfelelő szakember gárdával gyermekeink számára megteremthetik a biztonságot, menedéket nyújtó légkört, személyre szabott törődést nyújthatnak oly módon, hogy a gyermek érezze a feltétel nélküli elfogadás mellett a meghittség élményét.

A lakásotthoni elhelyezés célja, hogy a gondozott gyermekek számára otthont nyújtó ellátást biztosítsunk.

4.2. Személyi feltételek

A szakmai egység munkatársai:

- szakmai egység vezető/gyermekotthon vezető,
- nevelők,
- pszichológus,
- fejlesztőpedagógus,
- gyermekvédelmi ügyintéző,
- gyermekvédelmi asszisztensek,
- gyermekfelügyelők.

4.3.A gondozás-nevelés során megvalósítandó célok:

Szakmai egységünk elsődleges célja a nálunk elhelyezett gyermekek, fiatalok nevelése oly módon, hogy tőlünk kikerülve megállják a helyüket a “nagybetűs ÉLETben”! Ezt a célt mindhárom lakásotthonunk más-más módszerrel próbálja meg elérni.

4.3.1. Munkánk során a következő részcélokat tűztük magunk elé:

- megfelelő szocializáció megvalósítása, fenntartása,
- a konstruktív és autonóm életvezetésre (közösségfejlesztő és önfejlesztő aktivitásra) való felkészítés,
- a hétköznapi életben való eligazodás,
- testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődés zavartalan biztosítása,
- sérült, hátrányosabb helyzetű gyermekek felzárkóztatása,
- megfelelő, elfogadható, erkölcsös viselkedés kialakítása,
- a gyermekek képességeinek megfelelő tanulmányi előmenetel elérése,
- a szabadidő értékes eltöltése különböző programok szervezésével, új tevékenységformák kipróbálásával,
- a családpótló nevelés fenntartása lehetőség szerint minden nevelt gyermek esetében,
- megfelelő pénzkezelés megtanítása,
- pályaválasztás segítése,
- utógondozói feladatok ellátása, életkezdésre felkészítés a bekerüléstől kezdődően.

4.3.2. Céljaink megvalósítása közben a következő elveket tartjuk szem előtt:

- feltétlen elfogadás elve (feltételekhez nem kötött pozitív előfeltételezés minden emberről),
- empátia elv,
- kongruens magatartás elve,
- a gyermeki jogok maradéktalan érvényesítése,
- a gyermekek problémáinak egyéni kezelése,
- kapcsolattartás a vérszerinti szülőkkel (pl. levél, telefon),
- láthatás és látogatás biztosítása,
- biztonságot nyújtó légkör fenntartása.

4.3.3. Céljaink eléréséhez a meghatározott elveink értelmében az alábbi viselkedésformákat, nevelési attitűdöt alkalmazzuk:

1. Jó példát mutatunk a gyermek számára.
2. Kimutatjuk a gyermek iránti szeretetünket szavakkal és gesztusokkal egyaránt.
3. Pontosan és türelmesen válaszolunk minden kérdésre, amelyet a gyermek feltesz.
4. Sosem alázzuk meg a gyermeket, különösen nem egy harmadik személy jelenlétében.
5. Mi, akik neveljük a gyermeket, igyekszünk nem vitázni előtte.
6. Nem kritizáljuk a gyermek jelenlétében munkatársainkat, ismerőseinket, rokonokat vagy tanárokat.
7. Igyekszünk mindig megindokolni utasításainkat.
8. Mindig alkalmat adunk a gyermeknek arra, hogy elmondhassa örömét és bánatát, kívánságait és terveit.
9. Szem előtt tartjuk, hogy egy gyermeknek nem csak testi szükségletei vannak, nem csak enniivalóra és ruhára van szüksége. A lakóotthont kollégáink igyekeznek olyanná alakítani, ahol mindenki kölcsönösen becsüli és szereti egymást.
11. Igyekszünk a gyermekekkel bizalmi kapcsolatot kialakítani, így tudunk róla, hogyan, hol és kivel töltik a szabadidejüket.
12. Következetesek vagyunk. Igyekszünk a gyermeknek tisztán világosan megfogalmazni, mit várunk tőle, és ragaszkodunk hozzá, hogy azt a gyermek meg is tegye.
13. Megpróbálunk minél empatikusabban viselkedni, hogy megérthessük a gyermek tettének mozgatórugóit, és helyesen tudjunk reagálni cselekedeteire.
14. Nem próbálunk meg tökéletesnek mutatkozni a gyermek előtt. Gyakoroljuk hibáink belátását, és ha szükséges bocsánatot kérünk.
15. Nem feledkezünk meg a gyermekek elismeréséről, dicséretéről sem.

4.4. Feladatok

Szakmai egységünkben dolgozók elsődleges feladata ezen „elvek” és „szabályok” betartása, megfelelő alkalmazása. Célunk eléréséhez az eredményes gondozás, nevelés érdekében:

- A gyermeket, fiatalat tekintjük partnernek.
- Őt érintő kérdésekben csak vele együtt döntünk.
- Elfogadó, kiegyensúlyozott légkört teremtsünk a házakban.
- Önállóságra és mások elfogadására neveljünk.
- A gyermekkel, fiatallal szemben legyünk őszinték.
- Tartalmilag és formailag egyaránt helyesen beszéljünk.
- Értessük meg a gyermekkel, hogy tetteiknek, cselekedeteiknek következményeit vállalnia kell.
- Segítsük a gyermeket abban, hogy maguk számára megfelelő referenciaszemélyt találjanak.
- Segíteni kell őket saját múltjuk, identitásuk, „hova tartozásuk” megismerésében.
- A dolgozói kollektívák személyes példaadással járuljanak hozzá a pozitív értékrend kialakításához. Követendő példa legyen az elfogadó, toleráns magatartás, az egészséges életmód, hivatás szeretet, a munka megbecsülése.
- Nemi szerepek tisztázása, szexuális felvilágosítás az életkornak megfelelően, ezen belül szexuális higiénia és kulturáltság, a párkapcsolatok az emberek életében, fiúk-lányok együttélési szokásainak kialakítása.

Céljaink eléréséhez alkalmazott eszközök:

- A szakmai egység dolgozói gárdája biztosítja a gyermekeknek azt a lehetőséget, hogy problémáik megoldásához, - igényeik szerint - pszichológus, fejlesztőpedagógus, nevelő, gyám segítségét kérjék akár hetente több alkalommal is.
- Minden gyermekünkhöz igyekszünk megtalálni a helyes utat a tanulásban, munkában, jutalmazásban és a büntetésben egyaránt. Minden gyermeknek biztosítjuk a személyre szabott gondozást-nevelést. Az együttélés folyamán közös célok megvalósítása végett

fontos a csoport légköre, a csoporthoz tartozás tudata, az egyéniség megtartása mellett. Az összetartozás élményét is a megvalósult célok elérése mélyíti el.

- Céljaink megvalósítása érdekében széleskörű kapcsolatrendszert építettünk ki és működtetünk a gyermekjóléti és gyermekvédelmi hálózatban tevékenykedő társintézményekkel, oktatási intézményekkel, gyámhatóságokkal, rendvédelmi szervekkel, egészségügyi intézményekkel, civil és kisebbségi szervezetekkel.

A szakmai egységben dolgozó szakemberek a bekerülő illetve már ott élő gyermekek, fiatalok vonatkozásában a következő területeken végeznek megfigyelést, állapot felmérést:

- a tantervi követelményeket figyelembe vevő szintfelmérés,
- pszichológiai státus megalkotása,
- kognitív képességek felmérése,
- magatartási jellemzők (tanulás, munka, pihenés, szabadidős tevékenység),
- társakhoz, felnőttekhez való viszony,
- kommunikációs stílus,
- érzelmi élet zavarai.

Ezen módszerek segítségével a gondozásunk alatt álló fiatalok személyiségét, egyéni igényeiket, problémáikat jobban megismerjük, így számukra könnyebben tudunk adekvát segítséget nyújtani, személyre szabott fejlesztési tervvel, egyéni beszélgetésekkel, fokozott odafigyeléssel.

Néhány gyermekünk különleges, és/vagy speciális szükségletekkel érkezik lakásotthonainkba. A velük kapcsolatban felmerülő problémákat a pszichológus kollégával, az egység fejlesztőpedagógusával, a lakásotthonokban dolgozó nevelőkkel közösen megbeszélve, szükség esetén külső segítséget is igénybe véve próbáljuk megoldani és kezelni. A lakásotthonainkban élő gyermekek, és fiatalok problémáinak megfelelő kezelése érdekében a gyermekfelügyelők felkészültségét folyamatos belső képzésekkel, esetmegbeszéléssel, szakirodalmi ismertetőkkel segítjük.

A különleges szükségletű gyermekek fogadásával kapcsolatos legnagyobb problémánk a beiskolázásuk. Szigetváron és vonzaskörzetében nem található olyan általános iskola, amely a kizárólag szegregáltan oktatható gyermekeket, fiatalokat fogadni tudja.

4.5. Alapelvek

- Hatékony, pozitív kommunikáció
- Egyenlő bánásmód
- Toleráns, hatékony, célravezető hozzáállás
- Csapatmunka
- Értő szeretet

4.5.1. Részletes alapelvek:

Pontos és érthető felvilágosítás a gyermeki jogokról és kötelességekről, érvényesítésének lehetőségeiről.

A gyermekvédelmi törvény megismerése.

A gyermekfórum visszatérő témája a gyermeki jogok és kötelességek megismerése, ezek a gyermekek számára érthető, értelmezhető formában történő megfogalmazása. A fórum működésével kapcsolatos elvárás, hogy vezessünk jegyzőkönyvet, témája legyen előre tervezett (nevelési feladat), valamint tartalmazza az aktuális problémákat is. A felnőtt fontos feladata a személyes példamutatás, valamint a gyermekek közötti viszonyokban annak elősegítése, hogy senkit se érjen jogsérelem és a jogok egyenlően érvényesüljenek, továbbá hogy segítse a gyermekönkormányzat működését.

Egészséges önértékelés kialakítása:

A gyermek számára lehetőséget biztosítani arra, hogy megismerje saját képességeit, azokat kihasználva sikerélményhez jusson. Ez feltételezi az egyéni, személyre szabott bánásmódot, amit a gyermekközösség tagjaival is el kell fogadtatni. Fontos a gyermek viselkedésével kapcsolatos folyamatos visszajelzések megadása, a magatartás értékelése, a lehetséges következmények, a másokra, illetve saját életére gyakorolt hatásának a gyermekkel együtt történő elemzése. Ezen keresztül a gyermek önmagáról kialakított képének módosítása, a realitásokhoz közelítése.

Önfegyelem:

Az önfegyelem a szabályokhoz való alkalmazkodás képességének kialakítása, mely lehetővé teszi a minél sikeresebb beilleszkedést, mind a közösségbe, mind a társadalomba. Ennek érdekében szükséges:

- A szabályok lehetséges keretek közötti változtatása a gyermekek és a felnőtt közösség egyetértésével.
- Az önfegyelem hasznosságának együtt értékelése.
- Az empátiás készségek fejlesztése, a másik gondolatainak, érzelmeinek, viselkedése mozgatórugóinak felmérése, a gyermek saját viselkedéseinek önértelmezése, illetve az ebben való segítségnyújtás.
- A környezet által (iskola, közösség) negatívnak ítélt magatartásmód a gyermekekkel közösen történő értékelése, az alternatívák keresése.

Érzelmi biztonság és védelemnyújtás:

Az érzelmi biztonság egyik feltétele az állandóság, amely a felnőtt követelményeiben, a gyermekkel való kapcsolatának szorosságában jelenik meg. Az érzelmi biztonság megteremtésében fontos, hogy a felnőtt a gyermek szükségleteinek kielégítése érdekében megfelelő mértékben elérhető legyen. A gyermek problémáival, kérdéseivel, kéréseivel fordulhasson hozzá, illetve a megfelelő válaszokat megkapja.

Világos és betartható követelmény rendszer felállítása:

A követelményrendszer világossága teszi lehetővé, hogy a gyermek megfeleljen ezeknek, ezért a szabályok számára is érthető, minél konkrétabb megfogalmazása szükséges a felnőtt részéről. Ezek a mindennapi tevékenységek során főként a gyakorlatban jelennek meg. A követelményrendszer betarthatóságának másik feltétele, hogy vegye figyelembe a gyermek képességeit.

Az előírt jogszabályok, szabályzók alapján a lakásotthonokban a nevelés családi légkörben folyik. Legfontosabb módszerünk az érzelmi ráhatás, illetve az érzelmi kötődés kialakítása, a felnőtt és gyermek közötti kapcsolat mélyítése, a gyermekek közti jó viszony kialakítása, megtartása.

Nevelésünket áthatja a gyermek személyiségi jogainak tiszteletben tartása, különös tekintettel a véleménynyilvánításhoz, valamint a szociális biztonsághoz, megfelelő életszínvonalhoz való jogot.

Biztosítjuk a gyermekek gondolat, lelkiismeret- és vallásszabadságát, valamint elősegítjük a gyermekek családi kapcsolathoz való jogának érvényesítését. A gyermekekkel közösen, lehetőségeinkhez és tudásunkhoz mérten a legjobban biztosítjuk az oktatáshoz és a szabad pályaválasztáshoz való jogukat. A 18. életévet betöltött fiataljainknak segítünk a következő életszakaszuk feltételeinek kialakításában (lakóház, lakás, berendezési tárgyak, munkahely, továbbtanulás, stb.).

A mindennapi életünkben azonban különös figyelmet fordítunk a gyermekek kötelességeinek betartására is. (Megfelelő magatartás tanúsítása, együttműködés a felnőttekkel, barátokkal, társaikkal, képességeik szerinti legjobb tudás elsajátítása, házirend betartása, stb.)

4.6. Célok

- A gyermeki jogok és kötelességek érvényre juttatása.

- A gyermekek életének kiszámítható, következetes szabályozása.
- A gyermekek énképének, biztonságérzetének és bizalmának korrekciója.
- A lakásotthon megtartó erejének növelése.
- Egyéni képességeknek megfelelő tanulmányi eredmények elérése.
- Felkészítés az önállóságra/önálló életre.
- Hazagondozás.

4.6.1. Részletes célok

1. A bekerülő gyermek fogadásának előkészítése

Eszközök:

- a gyermek személyes terének előkészítése,
- kedvenc étel készítése,
- kapcsolatfelvétel az iskolával.

Módszerek:

- csoport motiválása a fogadásra,
- a fogadás megszervezése,
- közös bemutatkozás,
- tolerancia érzésének erősítése a csoportban (Ki mit érzett, amikor bekerült?).

2. A gyermek gondozási helyre történő beilleszkedésének elősegítése

Eszközök:

- napirend, házirend megismerése,
- lakásotthoni közösség megismerése,
- társas kimenők a városba.

Módszerek:

- egyéni beszélgetések,
- közös játékok,
- iratanyag megismerése,
- egyéni gondozási-nevelési terv elkészítése,
- beilleszkedés, alkalmazkodás elősegítése a lakásotthon régebbi lakóinak közreműködésével.

3. A tankötelezettség érvényesítése

Eszközök:

- tanfelszerelés biztosítása,
- a tanuláshoz való hely biztosítása,
- bérletek vásárlása,
- szükség esetén, a gyermek érdekében magántanulói státusz kezdeményezése, ezzel tanulmányi előmenetelének segítése.

Módszerek:

- felnőtt felügyelet és együtt tanulás,
- tantárgyi korrepetálás a lakásotthonon belül,
- külső kontroll,
- iskolába való fokozatos beszoktatás,
- egyéni fejlesztés szakember igénybe vételével (fejlesztőpedagógus),
- rendszeres kapcsolattartás az iskolákkal: látogatás, fogadó óra, szülői értekezlet, esetmegbeszélések.

4. Egészségügyi, mentálhigiénés és pszichés ellátás

Eszközök:

- kapcsolatfelvétel a háziorvossal, fogorvossal, szükség esetén szakorvosokkal,
- időpontok egyeztetése a szakmai egység pszichológusával, fejlesztőpedagógusával,
- szükség esetén gyógyszerek vásárlása.

Módszerek:

- az orvoshoz való kísérés,
- fejlettségi szintjének felmérése,
- szükséges segítség biztosítása,
- gyógyszeresedés megoldása,
- egészség megóvás.

5. Különleges szükségletű fiatalok nevelése, fejlesztése

Eszközök:

- elhelyezési javaslat és elhelyezési terv,
- szakértői vélemény megismerése,
- szükségleteknek megfelelő oktatási intézmény megkeresése.

Módszerek:

- egyéni bánásmód,
- empátián alapuló nevelés,
- személyes fejlesztés biztosítása szakemberek segítségével,
- kétszintű következetesség,
- pozitív hit,
- lakóközösségi toleráns, elfogadó, támogató magatartása,
- szükség esetén magántanulóság.

6. Szabadidős programok szervezése, azokon való részvétel

Eszközök:

- egyéni sportfelszerelés,
- társasjátékok vásárlása,
- sporteszközök biztosítása,
- grillezéshez szükséges eszközök,
- kapcsolat a civil szervezetekkel,
- programlehetőségek figyelemmel kísérése,
- vetélkedők, kirándulás, mozi, színház, nyaralás megszervezése.

Módszerek:

- egyéni igények felmérése,
- motiválás,
- jutalmazás,
- csoportos beszámolók a programokról,
- személyiségfejlesztés: elfogadás, sikerélmény, szabálykövetés, feszültségcsökkentés.

7. Kapcsolattartás a vér szerinti családdal, családtagokkal

Eszközök:

- levelezés, telefonálás, látogatás lehetősége a lakóközösségben,
- útiköltség biztosítása.

Módszerek:

- kapcsolattartás nyilvántartása,
- folyamatos és időszakos kapcsolattartás utánkövetése,
- egyéni beszélgetés az otthon töltött időszakról,
- szülő egyenrangú partnerként történő kezelése,
- mindkét fél folyamatos informálása,

- kötődés átértékelése,
- (ha lehetséges) hazagondozás.

8. Ünnepek megszervezése a csoport életében

Eszközök:

- személyes ünnepek nyilvántartása: születésnap, névnap, ballagás, nagykorúság,
- közösségi ünnepek: karácsony, húsvét, régi gondozottak meghívása,
- ünnepi ruházat, teríték, menü, ajándékok, torta, virágcsokor biztosítása.

Módszerek:

- az egész csapat bevonása: gyerekek, dolgozók,
- ünnepélyes külsőségek és keretek biztosítása,
- pozitív hatások tartóssá tétele,
- az otthonhoz tartozás érzésének megerősítése.

9. Önállóságra, felnőtt életre való nevelés

Eszközök:

- egyéni ruházat rendben tartása,
- személyes higiéné,
- beosztás készítése a házi munkákra,
- csoportos és egyéni vásárlások megszervezése,
- főzés elsajátítása,
- hivatalos iratok: kérelem, önéletrajz, ajánlott levél, lakcímbjelentő stb. kitöltése.

Módszerek:

- házirend, napirend folyamatos alkalmazása,
- házimunkák együtt végzése a gyermekkel,
- jutalmazás, pozitív megerősítés,
- keretek tartása,
- rendszeresség,
- rugalmasság.

10. A lakásotthon működésének eredményessége, mérhetősége

Eszközök:

- a bekerülő gyermek személyiségének megismerése - honnan indulunk,
- egyéni gondozási-nevelési terv elkészítése,
- házirend, napirend megfogalmazása, frissítése.

Módszerek:

- a csoportösszetétel változásainak, pedagógiai és módszertani elveknek megfelelő házirend kidolgozása az otthonközösség minden tagjának egyetértésével,
- havi gyermekfórumok,
- havonta tartott lakásotthoni értekezletek, ahol közösen megbeszéljük minden gyermek személyiségének fejlődését, az aktuális tennivalókat,
- szakmai továbbképzéseken való részvétel,
- belső továbbképzések, vitaindító beszélgetések szervezése.

4.7. Módszerek

- Hatékony szakmai munka
- Személyes példamutatás
- Pozitív megerősítés
- Motiválás
- Folyamatos önfejlesztés

4.7.1. Részletes módszerek

Céljaink elérése érdekében a következő módszereket alkalmazzuk:

Egyéni beszélgetés:

A gyermekek minden alkalommal, s bármikor bizalommal fordulhatnak valamennyi dolgozónkhoz.

Csoportos beszélgetés:

Rendszeresen, hetente 1-2 alkalommal, az otthon valamennyi neveltje a házvezető és a műszakban lévő gondozó jelenlétében elmondhatja, milyen volt a hete, és milyen jó, illetve rossz dolog történt vele, min szeretne változtatni, stb. Minden problémánál igyekszünk közös véleményt kialakítani. Emellett az egyéni és a kiscsoportos beszélgetések mindennaposak.

Közös ünnepek:

A hagyományos ünnepeken kívül (húsvét, karácsony) rendszeresen megünnepeljük minden gyermek név- és születésnapját, illetve a felnőttek névnapját. Születésnapkor ünnepi étkezés, meghívottak részvételével.

Társas kapcsolatok:

A lakásotthon nyitott, a gyermekek elhozhatják barátaikat, ismerőseiket — akár közös tanulásra is. A vendégeket szobájukban fogadhatják. Gondozottjaink szakkörökre, edzésekre (pl: foci) járnak.

Közös nyaralás, kirándulás:

Fontos a nyári szünet hasznos eltöltése, közös élmények szerzése: gyakori strandlátogatás, természetjárás, közös játékok a szabadban.

Családi életre felkészítés:

A már említett házimunkán, bevásárláson, ház körüli munkák elvégzésén kívül a gyermekeket továbbra is bevonjuk a hétfégi sütés-főzés munkálataiba. A mindennapos kapcsolattartás során tudatosítjuk bennük a család értékét, annak fontosságát, az anya, az apa, a gyermek szerepét.

Felvilágosítás:

Rendszeresen beszélgetünk a dohányzásról, az ital, a kábítószer káros hatásáról. A nagyoknál fontos a szexuális felvilágosítás. A csoport nagy részénél előtérbe kerülnek a serdülőkori problémák, illetve ezek folyamatos megbeszélése.

5. V. számú szakmai egység/Pécsi Gyermekotthon

7621 Pécs, Megye u. 24.

1-es csoport/lakóegység

2-es csoport/lakóegység

3-as csoport/lakóegység

4-es csoport/lakóegység – 3 év alatti gyermekek különleges csoportja

5.1. A Gyermekotthon adottságai

5.1.1. Tárgyi feltételek

A gyermekotthon épülete középkori eredetű. Török mecsettől kezdve, katolikus kápolnáig, kádárműhelyig és lánynevelő intézetig sok minden működött benne. Az évszázadok során többször lebontották, újjáépítették, átépítették, hozzátoldottak. Gyermekotthon 1961 óta működik itt, de az épületet azóta többször is átépítették. Építészeti szerkezetének egységesebbé tétele - TIOP pályázat keretén belüli felújítással - 2015 májusára készült el, így praktikusabb, a gyermekotthon igényeinek jobban megfelelő képet mutat, és minden szempontból korszerűsödött.

Az épület zegzugosságának előnye, hogy nincs két egyforma lakóegység, vagyis az uniformizáltság veszélye nem fenyeget. Így építészetiileg is arra ösztönöz, hogy minden lakóegység sajátos, egyedi arculatot alakítson ki belső tereiben. Az egyes lakóegységek viszonylag jó elszeparáltak, ugyanakkor a közösségi terek funkcióknak megfelelően jól kialakítottak.

5.1.2. Szervezeti felépítés

A gyermekotthonban négy családias lakóegység működik. Három lakásotthoni egység, és egy életkoruk miatt (0-3 év közötti) sajátos szükségletekkel bíró gyermekeket ellátó különleges csoport.

A lakóegységek olyan az önálló lakóterek, melyek külön fiú, külön lány hálósobákból, közös nappali szobából, konyhából, nevelői szobából, étkezőből, valamint fürdőszoba és WC helyiségekből állnak. A napi főzés, étkezés a lakóegységekben önállóan történik. A gondozottak életét közvetlenül szolgáló anyagok és eszközök tárolása a lakóegységekben lévő szekrényekben, hűtőszekrényekben és éléskamrában történik.

Az egyes lakóegységekben önálló csoportgazdálkodást folytatunk, melynek célja a családi élet, a családi háztartás vezetés modellezése, azért, hogy a gyermekek olyan mintákat kaphassanak, melyek segítségével ők is képesek lesznek saját háztartás vezetésére, családi élet folytatására.

Gyermekotthoni nevelési csoportok/lakóegységek:

Otthont nyújtó ellátás keretében biztosítunk az otthonban elő nevelésben vett és ideiglenes hatállyal elhelyezett gyermek számára teljes körű ellátást, családi környezetébe történő visszahelyezését előkészítő, családi kapcsolatainak ápolását segítő gondozást. A későbbiekben a családjába történő visszaillesztéshez, önálló életének megkezdéséhez szükséges utógondozást.

A gyermekotthonban négy nevelésbe vett és ideiglenes hatállyal elhelyezett kiskorúakat nevelő és gondozó lakóegység működik önálló gazdasági és szakmai egységként. Itt a növendékek olyan kisközösségekben élnek, amelyek igyekeznek olyan feltételeket biztosítani, ami megközelíti a valódi családi élethelyzetet. A lakóegységekben önálló gazdálkodás folyik, melynek keretein belül a főzés, étkezés, bevásárlás csoporton belül történik különálló konyha helyiségekben. Egy lakóegységben legfeljebb 12 fő helyezhető el tartósan. Kivétel ez alól a különleges csoport, mely egyidejűleg legfeljebb 8 három éven aluli gyermeket fogadhat be.

Csoportkialakítási elvek:

- Koedukált, széles korösszetételű, külön fiú, külön lány lakószobákban.
- Lehetőség szerint a testvérek azonos lakóegységbe kerülnek
- A 10 éven aluli gyermekek számára védettebb közeg biztosítása.
- A csoportok számára önálló lakóteret biztosítunk, amely háló-, tanulószobából, közös nappali szobából, konyha/étkezőből, valamint fürdőszobából és nemenkénti WC helyiségekből áll, és a mindennapi életvitelhez szükséges bútorokkal, berendezési tárgyakkal, eszközökkel felszerelt. Egy hálósobában legfeljebb 4 gondozott gyermeket helyezünk el. A minimálisan biztosított lakóterület 12 m².
- A gyermek személyes használati tárgyait és ruházatát a csoport lakóterében, társaiétól elkülönítetten helyezük el.

- A normál nevelési lakóegységekben a gyermekekkel foglalkozó munkatársak (nevelő, gyermekfelügyelő, asszisztens) számára a csoport lakóteréhez kapcsolódó önálló helyiséget biztosítunk, ahol a gyermekkel szükségessé váló egyéni, bizalmas beszélgetéseket zavartalan légkörben le tudja folytatni, adminisztrációs feladatait végezheti, és éjszaka tartózkodhat.
- A lakóegységek számára biztosítunk közös használatú sportolásra alkalmas termet, látogatók fogadására alkalmas helyiséget, terápiás célú foglalkozásokhoz (pszichológiai, fejlesztőpedagógiai) szükséges szobát, többfunkciójú könyvtárat, közösségi termet, szakköri helyiséget.

5.2. A gyermekotthonban folyó nevelő munka célja, alapelvei

5.2.1. A nevelés alapvető célja

Az emberi létezés, az emberi cselekedetek végső célja a boldogság elérése. A nevelésnek ezt a célt kell elősegítenie, a gyermekeket boldogságra kell nevelni. A boldogságnak sok összetevője, arca van, például ezek lehetnek: az öröm, a szeretet, a tisztaszívűség, a szolidaritás, segítségadás és segítség elfogadás, összefogás, összetartozás, együttműködés, a valamely közösséghez tartozás, adottságaink, képességeink kibontakoztatása, az alkotás, a sikeresség, a remény, az egészség, a felelősséget vállalni tudó szabadság, a biztonság, a béke, a másik ember elfogadása, az igazságosság, a mértékletesség, elégedettség, a teljesség, az életrevalóság, az élet továbbadása, stb. Boldogságra törekedni az élet nehézségein keresztül, ellentmondások, akadályok közepette is lehet. A gyermekotthonban élő gyermekek nagyon sok boldogtalanságot szenvedtek el és éltek át hányattatott életük során. Kudarcélményeik pesszimiztává, passzívvá teszik őket, gyakori esetükben a szuicid kísérlet. Nem csak a boldogság kellékeinek megszerzésére kell őket tanítani, hanem hozzá kell segíteni őket a nevelés során a boldogság átéléséhez, a mindennapi élet öröméhez.

E szakmai szemlélet szellemében, a jogszabályban foglaltakkal összhangban a gyermekotthoni nevelés-gondozás célja, hogy a gondozott gyermek testileg, értelmileg, érzelmileg, erkölcsileg korának és képességeinek megfelelően fejlődjék, személyisége a lehető legteljesebb módon kibontakozzék, és képessé váljon a vérszerinti családjába való visszailleszkedésre, vagy nevelőszülői, illetve örökbefogadó családba történő beilleszkedésre. Amennyiben ez nem lehetséges, úgy cél az önálló életvitelre, társadalmi beilleszkedésre, későbbi felnőtt élete során igényes és tartalmas életminőség elérésére, saját család alapítására, történő felkészítés. E cél érdekében a gondozását, nevelését, ellátását végző személyek kötelesek együttműködni egymással, valamint mindazon intézményekkel, amelyek a gondozott gyermekkel foglalkoznak.

A különleges szükségletű gyermekek számára az emberi méltóságot biztosító, képességeikhez igazodó, és azokat a lehető legteljesebb mértékben kibontakoztató gondozást, nevelést biztosítunk.

5.2.2. Nevelési alapelvek

1. A nevelés-gondozás elválaszthatatlanságának alapelve: A nevelés-gondozás folyamata elválaszthatatlan egymástól. Miközben gondoskodunk a gyermekről, egyben neveljük is a gondoskodáson keresztül, illetve miközben neveljük, közben törődünk, gondoskodunk is róla. Minden tevékenységen keresztül a nevelés céljait és elveit, illetve érdekeit tartjuk szem előtt.

A gyermekotthon nem lehet gyermekszálloda, ahol csak kiszolgálják a gyermekeket, de nem nevelik. Ennek az lenne a következménye, hogy a gyermek a nevelőt kiszolgáló személyzetnek tekinti és nem hajlandó együttműködni vele nevelése-gondozása érdekében. A másik gyakori végtet is elfogadhatatlan, ha úgy akarnánk nevelni a gyermekeket, hogy közben nem törődünk velük eleget, gondozásukat elhanyagoljuk. Ez a gyermekekben ellenállást szülne, azt élnék meg, hogy csak követelnek a nevelők tőlük, de nem nyújtanak törődést, odafigyelést.

2. Közös munka alapelve: A személyes kapcsolatok körében zajló együttműködés hatékonysága a munkatársak motiváltságától, beállítottságától, elméleti és gyakorlati

tapasztalataitól függ, ezért a gyermekotthon lakóegységeinek alakításakor az első lépés az egymásra hangolódás, majd ezt követi a közös értékrend kialakítása. A közös értékrend kialakításában kiinduló pontnak tekintjük azokat az alapelvárásokat, melyeket a szakmai egység vezető határoz meg iránymutatásul. Nagyon fontos, hogy a beosztottak is átérizzék a felelősséget a rábízottak iránt, akik kiszolgáltatott gyermekek. A közös értékrend további kimunkálása, finomítása és gyakorlati megvalósítása a lakóegységekben azonban a dolgozók feladata.

A szakmai tevékenység minden esetben csoportmunkában történik. Az egyéni tevékenység is csak erős háttértámogatással valósítható meg. Ehhez szükséges a folyamatos, mindenre kiterjedő és mindent átfogó „megbeszélési rendszer” (szupervízió, esetmegbeszélés, tanácsadás), aminek célja a folyamatos tanulás és fejlődés, a munkarend célszerű megszervezése, a megújulás lehetőségeinek biztosítása, a kiegészítés megelőzése. A közös munka nem csupán a közvetlen munkatársakkal való együttműködésre korlátozódik, hanem mindazokra, akik a gondozott sorsának rendezésében aktív szerepet töltenek be.

3. Egyértelműség alapelve: Mind a gondozók, mind a gondozottak számára fontos, hogy világosan meghatározott és érthető jogokat és kötelezéseket, lehetőségeket és elvárásokat fogalmazzunk meg az együttműködés során. Itt sem szabad megfeledkeznünk arról, hogy a különböző korcsoportok más-más módszert igényelnek.

4. Kiszámíthatóság alapelve: A gondozottal kapcsolatos eseményeket fejlődési szintjének megfelelő módon közöljük vele, törekedve arra, hogy mindig több lehetséges megoldást dolgozzunk ki egy-egy helyzettel vagy eseménnyel kapcsolatban. Fontos, hogy közlésünk alkalmával azt a személyt is nevezzük meg, aki a továbbiakban figyelemmel kíséri problémáját, de arról is gondoskodjunk, hogy legyen egy „helyettes” személy is, aki elérhető abban az esetben, ha az előző már nem érhető el (akár fizikailag, akár érzelmileg).

5. Következetesség alapelve: Figyelembe vesszük a gondozott fizikai, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlettségét, melynek megfelelően vonjuk be a szabályok kialakításába. Azok a szabályok, amiket közösen vagy előzőleg már kidolgoztunk és ismertettünk, nem változhatnak naponta. Ügyelnünk kell arra, hogy a szabály van a gondozottért, nem pedig a gondozott a szabályért. Azaz szükséges, hogy legyenek kivételek, aminek okát és indokoltságát mindenkiben tudatosítani kell. Rendkívül fontos annak tisztán látása, hogy a szabálytisztelő magatartás kialakítása a gondozottakban csak egy szeretetteljes együttműködés mellett alakítható ki, melynek légkörét a szakemberek feladata megteremteni.

6. Határok kijelölésének alapelve: Minden gondozott biztonsági és szabadsági fokát éppen azok a határok tágítják, amiket az elfogadott és áttekinthető keretek nyújtanak. Ezek a következők: az önkifejezés lehetőségei, a vélemény kinyilvánítása, a panasztétel lehetősége és módja, a saját és közérdekű döntéshozatalban való részvétel lehetősége. A gondozott fejlődésével egyidejűleg, fokozatosan – a szükséges arányban – háttérbe szorul a nevelők szerepe a szabályok kialakításában és a határok kijelölésében.

7. Fokozatosság alapelve: Általános pedagógiai elv, hogy a személyiség fejlődésében minden új minőség az előzőre épül, s egyben előremutat a következő szintre. A gondozási-nevelési folyamatban csak fokozatosan sajátíthatjuk el a gyermekekkel a társadalmi normákat, ezzel elősegítve a sikeres társadalmi integrációjukat. Ehhez sok türelemre, kitartásra van szükség a nevelők részéről.

8. Személyes kötődés alapelve: Az sokféle problémával küzdő gyermekekre hatni csak a személyes kötődésen keresztül lehet. A kívülállás, az érzelmi ridegség nem vezet eredményre. Szükség van a következetes, de megértő szeretetre, türelmességre, elfogadó érzelmekre, amikbe belefér időnként erőteljesebb énközlő viselkedésmód, amely nem lehet sértő, bántó a gondozott számára. A gyermek lenézése, lekezelése hibás stratégia, eredményre nem vezet, inkább csak további károkat okoz. A legtöbb gondozott kisebbségérzéssel, valamint önértékelési zavarral küzd. Fontos, hogy minden esetben érezzék, hogy partnerként kezelik őket.

9. Egyéni bánásmód elve: A nevelés során figyelembe vesszük a gyermek aktuális személyiségállapotát, megismerjük az újonnan bekerülő gyermek addigi életét, és csak ezek tudatában építünk ki egy „induló” szabály és elvárás rendszert, amelyet a gyermek

személyiségfejlődésével párhuzamosan fejlesztünk tovább. Ugyan az alapvető szabályrendszernek minden gyermek számára - a következetesség és egyenlőség elvének tiszteletben tartása miatt - azonosnak kell lennie, mégis számítanunk kell arra, hogy a normakövető magatartás minden gyermek számára más-más szinten áll, hiszen korábban más-más deviáns, a többségi társadalom számára elfogadhatatlan normákra szocializálódtak. Tehát a kiinduló helyzetet feltárva építkezhetünk tovább. Fontos ennek a kiinduló helyzetnek a minél pontosabb feltárása, hogy a „kivételezést” elkerüljük, emellett az egyéni bánásmód elvét megvalósíthassuk. A „kivételezést” úgy is elkerülhetjük, hogy ezt az egyéni sajátosságokhoz igazodó bánásmódot mindenkinek megadjuk. Ha egyéni bánásmód elvében minden gyermek részesül, akkor nem irigykednek egymásra.

10. A boldogságra nevelés alapelve: Az előzőekben vázolt nevelési alapelvek megvalósítását, át kell járnia az örömelemeknek, ha – végső soron – a boldogságra akarunk nevelni. Örömelemek, pozitív élmények nélkül a nevelés félrecsúszik, eltorzul. Még akkor is kellene az örömelemek, amikor az élet nehézségei miatt, nem mindig lehet felhőtlenül örülni. Azonban, ha a nehézségekben is megtaláljuk a pozitívumot, akkor pont az örömelemek, az átért „boldogságek” fogják a gondozottakat átvinni az élet nehézségein. Többek között az örömelemek gyakori átélése szükséges ahhoz, hogy hatékony megküzdő stratégiák épülhessenek ki a személyiségben. Az örömelev, az örömelemény megvalósítása a nevelésben elválaszthatatlan attól, hogy a nevelők alapvetően derűs személyiséggel rendelkezzenek, szeressék nemes hivatásukat. A derűs személyiség kialakítása és fenntartása alapvetően két dologtól függ: az érzelmi intelligenciától és a szakmai személyiség karbantartásától, mely a fejlesztéséből és a kiegészítés elleni védekezéséből áll. A kiegészített dolgozó képtelen az örömelevet, a boldogságelevet képviselni a nevelésben!

11. Az érzelmekek visszatükrözésének alapelve: A nevelés folyamatában nagyon fontos az érzelmekek minél pontosabb visszatükrözése, mivel az elhanyagoló családokban ez a funkció súlyosan sérül, vagy hiányzik.

Az érzelmekek visszatükrözésével felismertetjük a gyermekkel az életvitelét akadályozó érzelmi gátakat és segítséget nyújthatunk ezek kreatív megoldásában. Fontos, hogy a nevelő a saját érzéseit is meg tudja fogalmazni szavakban, hiszen az érzelmekekre adott reakciók példaértékűek.

Nem engedhetjük meg magunknak, hogy kizárólag a racionalitás talaján neveljünk, hiszen a legtöbb gyermekünk érzelmi traumákat élt át, ezekre az észérvek egyszerűen hatástalanok, vagy ami még rosszabb, látszateredmény születik, ami bennünket is megtéveszt, a személyiség mélyebb struktúráit azonban érintetlenül hagyja. Az érzelmekek adekvát visszatükrözése ugyanakkor segít a személyiségfejlődésben, a reális önismeret kifejlődésében.

12. A terápiás hatás megeremtésének és fenntartásának elve: Mivel traumatizált, elhanyagolt, bántalmazott, rosszul szocializált, szocializációs zavart mutató gyermekek, fiatalok neveléséről van szó ezért elengedhetetlen a terápiás hatású nevelés-gondozás biztosítása. Ennek érdekében szükséges a biztonságot, a stabilitást, ugyanakkor a dinamikus fejlődést segítő, elfogadó attitűdű terápiás légkör megeremtése és fenntartása. Az előzőekben vázolt alapelvek – többek között – mind ezt a célt szolgálják. A redukáció, a gyógyító nevelés során nem csak a reszocializáció, a társadalomba való visszavezetés, hanem az elmaradt szocializációs készségek pótlása, a visszamaradt szocializációs folyamatok felgyorsítása, szintre hozása is feladattá válik. Tehát nem csak az a probléma a gyermekotthoni nevelés során, hogy a bekerült gyermekek rosszul szocializálódtak, vagyis a többségi társadalom számára elfogadhatatlan normákat sajátítottak el, hanem az is, hogy sok fontos társadalmi norma ki sem alakult bennük, alapvető szocializációs készségek hiányoznak belőlük, rossz megküzdő stratégiák épültek ki bennük, esetleg már részben fel is adták az életben való megküzdést, nehezen tudnak erőfeszítéseket tenni, ambivalensen viselkednek emberi kapcsolataikban. Ezeket hatékonyan változtatni csak terápiás hatású légkörben lehet. Ennek érdekében fontos a különböző hatások tudatos összehangolása, szerves egységként kezelése.

5.3. A személyiségfejlesztés alapkérdései

A nevelés-gondozásnak legfőképpen a gondozottak egészséges személyiségfejlődését kell segítenie, ezért ebben a fejezetben azokat a sajátos, a gyermekotthon személyiségfejlesztő munkájában gyakran előforduló kérdéseket tárgyaljuk, melyek mindegyik lakóegységben érvényesek, és alapját képezik az otthon sajátos nevelési feladatainak. Fontosnak tartjuk eme sajátos kérdéseknek az elméleti háttérét is megvilágítani, hiszen így jobban értelmezhetők bizonyos jelenségek, folyamatok és így az ezzel kapcsolatos felmerülő teendők is tudatosabban végezhetők.

A személyiség sokféleképpen - viselkedésben, gondolatokban és érzésekben - jelenik meg. A személyiség felnőtt korra alakul ki, bár utána is egy életen át változik, egészséges esetben fejlődik.

Gyermek- és kamaszkorban nem személyiségről, hanem személyiségfejlődésről beszélünk. Ebből adódóan, tulajdonképpen a tudatos nevelés a személyiségfejlesztést szolgálja. A gyermekotthonban különösen sajátos dolog a személyiségfejlesztés, mivel bántalmazott, elhanyagolt, traumatizált, érzelmileg sérült, rosszul, illetve hiányosan szocializálódott, rossz megküzdő stratégiákkal rendelkező, sokszor ambivalensen kötődő gyermekekről és kamaszokról van szó, ezért ezeknek a gyermekeknek a személyiségfejlődése az egészségeshez képest torzult. Tehát az ő esetükben személyiségfejlődés-korrekciónál, bizonyos szempontból terápiáról is szó van. Gyermekotthonunkban a nevelés terápiás hatású. Ehhez a különböző nevelői hatásokat össze kell hangolni és tudatosan meg kell szervezni. Ez az összehangoltság eredményezheti a terápiás légkört, melynek legfontosabb tulajdonsága az elfogadás, a biztonság és a kiszámíthatóság, ugyanakkor a fejlődést segítő dinamizmus. Ebből adódóan fontos, hogy ismerjük a gondozott „történetét”, mindazokat az előzményeket, melyek vele bekerülése előtt történtek, továbbá körülményeit, családja szociokulturális összetevőit.

5.3.1. Reális önértékelés segítése:

A személyiségfejlődést elősegítő nevelés-gondozás során kiindulópontnak azt tekintjük, hogy átérezzék a gondozottak, hogy fontosak a nevelők-gondozók számára. Segítjük reális önértékelésük kialakulását, hogy felismerjék saját értékeiket, fejlesztésre szoruló gyenge pontjaikat, megváltoztatandó, elfogadhatatlan viselkedés mintázataikat.

A bekerülő gyermekek többségének énképe igen negatív, kifejezetten „rossz gyerekek” tartják magukat, büntudatot éreznek amiatt, hogy gyermekotthonba kerültek, pedig erről nem ők tehetnek. A gyakori, hogy szüleikhez való kötődésük ambivalens, ők számukra kiszámíthatatlan módon közvetítették a „jó és rossz” értékrendet, és ezt a gyermekek igen „rosszul” élik meg. A gyermekek én központú világképük alapján öntudatlanul is azt élik át, hogy ha a világ értem van, akkor az nem lehet rossz, ha mégis rossznak látom, akkor az csak miattam lehet, tehát én vagyok a „rossz”. A „rossz gyerek” énképüket csak sorozatos, éveken át folyó, apró „elég jó gyerek vagy!” megerősítéssel lehet fokozatosan megváltoztatni, úgy, hogy a legapróbb jó értéket, jó cselekedett is észre vesszük bennük. Továbbá stabilitást, kiszámítható viszonyokat biztosítunk nekik, átlátható „jó és rossz” értékrendet közvetítünk feléjük. Ez egy kitartó türelmet igénylő pedagógiai munka. Közben el kell viselni azt, hogy olyan játszmákat indítanak felénk folyamatosan, melyben kiprovokálni próbálják tőlünk a „rossz gyerek” megerősítést, türelmünket próbára téve tovább „rosszalkodnak”, hogy mi őket továbbra is rossznak tartjuk. Ez az énkép alakult ki náluk, ez ad egyelőre biztonságot nekik. A szülőpótló nevelő-gondozóktól is tudatlanul ezt a hozzáállást várják el, ezért igyekeznek ezt kiprovokálni belőlük, hogy ők is így viszonyuljanak hozzájuk. (Projektív identifikáció jelensége: a gyermek a saját rossz aspektusát, többnyire negatív törekvéseit, mely kapcsolódik a benne élő rossz képhez, kívülre a gondozóra-nevelőre vetíti ki, a másokban ezt rossz érzésként kelti fel, és vele, mint külső rosszal bánik el, mint külsővel megküzd. A projektív identifikáció segítségével, mind a gyermekben élő rossz tendencia, mind a kivetített külső tárgy így a gyermek kontrollja alá kerül.)

Mindezért nagyon fontos a gondozás-nevelés kapcsán, hogy felénk indított játszmáikat felismerjük, ne menjünk bele, hanem kitartóan egy, „elég jó gyerek” énképet tükrözzünk vissza nekik. Ehhez nagyon fontos, hogy ne sértődjünk meg, ha provokálnak, ha csúnyán, tiszteletlenül

beszélnek. Helytelen viselkedésükre a nevelés szempontjából reagáljuk, megmutatva nekik egyben a helyes viselkedés módját is, ne pedig a sértődöttség beszéljen belőlünk. Ha a sértődöttség beszél belőlünk, nem pedig a pedagógiai szándék, akkor annál inkább provokál majd bennünket a gyermek, serdülő.

Munkájuk során, a projektív identifikáció jelenségének, és az indulatátteteleknek a felismerése és tudatosítása azért is fontos a nevelő–gondozók részéről, hogy ezzel saját szakmai személyiségüket is védjék a kiégés ellen. Fontos továbbá a kellő önismeret és a szupervízió is, hogy el tudják különíteni a gondozottak rájuk kivetített pszichés tartalmait a saját eredetű pszichés késztetéseiktől, hogy ezek ne keveredjenek össze a gondozottak felé közvetített válaszokban a nevelés során. Más szóval, a gondozottak késztetéseire reagáljanak adekváтан, ne saját igényeiket éljék ki rajtuk, vagy várják el tőlük.

5.3.2. Énérzetek és a mentalizáció fejlesztése:

Énérzetek fejlődésének elősegítése is fontos feladat. Ezek a korai csecsemőkorban alakulnak ki, de egy egész életen át velünk maradnak, fejlődnek, erősödnek, vagy éppen elakadnak, illetve fejlődésükben visszamaradnak. Neveltjeink többségét már csecsemőkorukban elhanyagolták, ezért idegrendszer fejlődésük is sérült, emiatt kiemelten fontosnak tartjuk, hogy az érzelmi nevelésben ez a terület is kellő hangsúlyt kapjon. Az érzelmi elhanyagolás mentalizációs deficithez vezet az életút során. A mentalizáció azt a képességünket jelöli, hogy önmagunkat és másokat értelmezni tudjuk, belső vagy külső módon, a szubjektív állapotok és a mentális folyamatok figyelembevételével. A mentalizáció fejlesztéséhez szükséges a terápiás nevelés során annak feltárása, hogy a gyermek, a serdülő, hogy éli meg érzéseit, ugyanakkor tudatosan fel kell ismerni az áttétel során, hogy a növendék milyen érzéseket vált ki a gondozóból, nevelőből. Ezeket a kiváltott érzéseket tudatosan kezelni kell tudni a nevelőnek. Nem szabad átcsúszni a harag a gyűlölet és a megtorlás dimenzióiba, hiszen akkor újratermeljük a traumatizációt. Folyamatosan fejleszteni kell a növendék elégtelen mentalizációját, hogy önmagát és másokat minél realisabban érzékelje, mentalizálja.

5.3.3. A kamaszkorú növendékek személyiségfejlődésének segítése:

A kamaszkorú növendékek személyiségfejlődésének segítése sajátos ismereteket igényel. A serdülő már nem gyerek, de még nem is felnőtt. Személyisége a korábbi állapothoz képest fellazult, labilis. Identitás, önazonosság keresése során átdolgozza mindazokat az azonosulási modelleket, melyeket korábban kapott, magáévá teszi, vagy éppen elutasítja, vagy más lehetőségeket keres. A szereppróbálgatások korát éli. Értérendszerében elég szélsőséges többnyire fehéren-feketén látja a világot, ugyanakkor környezetével szemben nagyon kritikus. Erős önállósodási törekvései vannak.

A kisgyermekkorai teljességélmény fokozatosan részlegessé válik a szocializáció során. A serdülő mintha újra össze akarná rakni a benne élő szétesett, részekre hullott világot. Világképét valamiféle teljességélmény felé igyekszik alakítani, át akarja újból fogni, érezni a mindenséget. Ezért, mind vertikálisan, mind horizontálisan felfedező utakra indul, szinte mindent ki akar próbálni, meg akar tapasztalni „jót” is, „rosszat” is. („Pokolra kell annak menni, aki dudás akar lenni”) A megtapasztalások csak akkor fognak egy teljesség érzetét nyújtó világképpé összeállni, ha azokat integrálni és szimbolikus formában beépíteni tudja a személyiségébe. Ellenkező esetben csak örök kereső, próbálgató, vagyis éretlen személyiség marad. Fel kell fedeznie a világot, hogy megtalálja azután a helyét. A teljesség legalább szimbolikus élménye pedig, azért kell azután a felnőtt személyiségnek, hogy lehessen valami egészhez viszonyítani, hogy ne vesszen el a részletekben, a világ útvesztőiben. Az önállósodás, a kortárs csoportok keresése mellett, továbbra is igénye van arra, hogy a felnőttekkel megbeszélhesse problémáit, megértést, támogatást kapjon tőlük. Fontos, hogy a felfedezéseit, akár a megélt deviáns megtapasztalásait is meg tudja osztani a felnőttekkel bizalmas beszélgetésekben, velük megbeszélhesse problémáit, megértést, támogatást kapjon tőlük. Csak így tudja feldolgozni, integrálni személyiségében az átélt élményeket. A másik fontos feladat, hogy valamiféle hálót, biztonságot adjunk a „világ felfedezése” során. A világ

felfedezése különösen sok veszélyt, devianciát rejteget, amelyben könnyen lehet a kamasz sodródó áldozat. Viszont eltiltani ezektől a dolgoktól nem lehet, hiszen akkor titokban próbálgatja ki, vagy elszökik. Amennyire csak lehetséges, keretek közé kell ezeket illeszteni, illetve háttér szervezéssel, nyomon követéssel, indirekt módszerekkel csökkenteni kell a veszélyek mértékét. Ha titkolózik, bizalmatlan a felnőttekkel, akkor nem fog megnyílni és nem tudjuk feldolgoztatni, integrálni a megélt tapasztalatot. Nagyon fontos a követelmények támasztása mellett a bizalmi légkör fenntartása is, hiszen krízishelyzetekben csak így tudunk támaszunk lenni, így tudjuk őket a kríziseken átsegíteni. A kamasz bár tudja a veszélyeket, de mégis belemegy a „velem baj úgysem történhet, csak másokkal” megtévesztő életérzése miatt.

5.3.4. A serdülő krízishelyzetének felismerése, kezelése:

A rohamos változásokkal, válságokkal, önértékelési zavarokkal birkózó serdülő könnyen kerülhet - akár kisebb kudarcok hatására is - krízisbe. Az intenzív fejlődéssel járó életszakaszok sajátossága a konfliktusok türesének labilissá válása és az érzékenység fokozódása. Az érzelmi viharok meggondolatlan cselekedeteket provokálhatnak a sérülékenyebb kamaszoknál. Néha egészen súlyos módon, az élet teljes elutasításában, öngyilkossági kísérletek formájában is jelentkezhet a válság.

Az egészséges lelkű ember is kerülhet krízisbe, az élet viszontagságai folyamán megterhelő, nehéz helyzetbe. A személyiség erői védekeznek, de ha energiái kimerülnek, az egyensúly elvész és átmenetileg kóros tünetek léphetnek fel. A krízisben észlelt tünetek - a krízisreakció megnyilvánulásai - lehetnek lelkiek - szorongás, lehangoltság, izgatottság - vagy testiek, illetve testiek is - szívpanaszok, gyomor-bélpanaszok, remegés, izzadás stb. A serdülő krízishelyzetének felismerése terén különösen nagy feladat hárul a nevelőkre, gyermekfelügyelőkre, mivel ők vannak a gyermekekkel nap, mint nap. Nagyon fontos, hogy odafigyeljünk a serdülők viselkedés változására, hangulat váltásaira, vegyük komolyan testi panaszukat. Ha valamilyen feltűnő változást érzékelünk, érdeklődünk érzéseikről, milyen gondok nyomasztják, ne hagyjuk magukra problémáikkal, gondjaikkal. Sokat segít ilyenkor a feszítő gondok kibeszélése, megosztása másokkal.

5.3.5. A krízisproblémaként felmerülő öngyilkosság:

A krízisproblémával kapcsolatosan szoktak beszélni az öngyilkosság kérdéséről, ami sajnos igen gyakori serdülők körében a gyermekotthonok életében. Az önpusztító törekvések jelennek meg az ilyen megoldhatatlannak látszó helyzetben, s ekkor választhatja a kamasz ezt a végzetes utat. Az öngyilkosság - a külvilági látszat ellenére - legtöbbször nem történik váratlanul. Története és előzménye van. Az öngyilkos tulajdonképpen a külvilág elleni agresszióját maga ellen fordítja. Az öngyilkos a depresszió dinamikájának megfelelően önmagát vádolja, büntudata van, s ennek nyomán el akarja magát pusztítani. Természetesen a legkülönbébb kudarcélmények, tárgyvesztések, stb. mind hozzájárulhatnak a végzetes tethez, az élet eldobásához. Az öngyilkossághoz vezető utat tekintve nem feledkezhetünk meg a divat, a modell, a családi minta szerepéről sem.

Különbséget teszünk halálhoz vezető öngyilkosság és öngyilkossági kísérlet (paraszucidium) között (bár mindkettő közös töről fakad). A legtöbb öngyilkossági kísérletet gyógyszerrel követik el a serdülők. Sokszor a véletlenül is múlik, hogy túléli-e tettét az elkövető. Ha idejében rátalálnak, akkor esetleg megmenthetik. Ezért rendkívül fontos, hogy a nevelőgondozók korán felismerjék a szuicid késztetéseket.

5.3.6. Gyászfeldolgozás, a gyászmunka elősegítése:

A krízisproblémák egyik legfontosabb fajtája: a gyászreakció. Általánosan minden gyermek esetében beszélhetünk tárgyvesztésről, kerüljön be akár családi, akár egy másik intézményi környezetből, hiszen egy számára fontos személyt, instrumentális környezetet, megszokott életmódot elveszít. Gyakori tudattalan mozgató a feldolgozatlan gyász, veszteségélmény. Sokan árvaként, félárvaként kerülnek be a gyermekotthonba, szüleiket sokszor

igen tragikus körülmények között veszítették el. De az elhanyagoló, gyermekével nem törődő szülői attitűd is a gyászhoz hasonló veszteségélményként jelentkezik.

A gyászreakció négy szakaszban zajlik: A kezdeti sokk állapotában a megrázkódtatást követő sajátos gátoltság, belső némaság érvényesül. A veszteséget az egyén sokszor nem is képes tudomásul venni. A tény azonban a második szakaszban fokozatosan tudatossá válik, a harmadik szakaszban megindul a restitúció (a gyógyulás) és a negyedikben az oldódás.

A típusos gyászreakciókon kívül ismert annak krónikus válfaja is, mely tartalmában és intenzitásában súlyosabb: a gátolt, illetve késleltetett forma. Az ilyen "gyász nélküli gyászreakció" az érzelmek elfojtásával, hiányával jár. Ez a jelenség gondozottainknál is előfordul, a veszteség az elfojtás ellenére azonban, kerülő úton passzivitásban, érdektelenségben a jövő iránt, „nekem már úgyis mindegy” életérzésében mégis megnyilvánul.

A gyász, a veszteség feldolgozásában elsősorban a pszichológus munkája tud segíteni, azonban összehangolt hatásként a nevelőknek, gyermekfelügyelőknek is részt kell venni a folyamatban. Az összehangolásnak, a közös szemlélet kialakításának, a teendők megbeszélésének fóruma a team munkán alapuló esetmegbeszélő.

5.3.7. Konfliktuskezelés:

A konfliktuskezelési technikák gyermeknek való megtanítása, konfliktustűrő képesség erősítése, indulatkezelés tanítása, önkontroll kialakítása elengedhetetlen feladat a gyermekotthoni nevelés során, mivel éppen ezeken a területeken vannak nagy hiányosságai a növendékeknek, gyakran a családban történő nevelkedés során már elfogadhatatlan viselkedésminták épültek be a személyiségbe.

Hogyan birkózunk meg a gyermeki és serdülői haraggal:

A gyermekek akkor haragszanak, amikor megrendül az éntudatuk és a saját erejükbe, biztonságukba vetett hitük. Akkor haragszanak, amikor cserbenhagyják őket azok az emberek, akikben megbíznak. De a körülöttük élő felnőttek számára nem maga a harag okozza a problémát. A haragból eredő viselkedés teszi nehezzé életünket.

Módszerként itt olyan stratégiákról lesz szó, amelyek a harag eredetének ismerete nélkül is használhatók.

A kimutatott harag: amikor olyan gyermekeket, kamaszokat látunk a gyermekotthonban, akik tajtékozó dühvel fordulnak szembe velünk, tudnunk kell, hogy a környezetükben történt valami, ami kiváltotta ezt a reakciót. Talán az otthoni, iskolai sérelmeiket vetítik ki ránk. Talán nevelésessé tettük, vagy zavarba hoztuk őket. Talán a barátaik gyötörték őket, vagy a tanulás okozott frusztrációt. Bármi is az oka, kiborultak. Mit tehetünk?

Először is, és ez a legfontosabb, ne hagyjuk elszabadulni saját haragunkat, ne csússzunk bele annak a dühös hatéves gyereknek a szerepébe, kinek néha érezzük magunkat. Néhány tanács:

- Összpontosítsuk energiánkat.
- Az agresszivitás elkerülése érdekében beszéljünk halkabban.
- Törekedjünk olyan helyzetre, amelyben mindkét fél „nyertes” lesz.
- Higgyünk magukban és őrizzük meg személyes méltóságunkat. Higgyünk a gyermekekben és a személyes méltóságuk iránti érzékükben.
- Keressünk valami pozitívumot, amivel fogadhatjuk a gyermeket, amikor megnyugodott.
- Értessük meg a gyermekkel, hogy a haragot elfogadjuk, de a viselkedést nem. (Megértem, hogy haragszol, de így nem viselkedünk!)
- Ismertessük meg a gyermeket a harag kifejezésének alternatív módjaival.
- Beszéljünk nyíltan a haragról egyénileg is, és a csoport közösségben is. Mi a harag? Mi dühít fel bennünket? Hogyan kezeljük? Honnan tudják az emberek, hogy mérgesek vagyunk?
- Szerepjátékkal próbáljuk meg kifejezni a haragot.

Fontos a lehető leggyorsabban négy szemközt maradni a gyermekkel. A gyermekek, serdülők sokkal hamarabb megnyugszanak, ha nem kell konfrontálódniuk azzal, hogy társaik bámulják őket

és megjegyzéseket tesznek rájuk. A ventillálás, kibeszéltetés igenkor is sokat segíthet az indulat levezetésében, és így a konfliktus okát is megtudhatjuk.

5.3.8. Önismeret fejlesztése:

Az önismeret fejlesztése a külső társas visszatükrözés segítségével, mind egyéni, mind csoportos formában a nevelés fontos eszköze.

Különösen a lakóegységekben végzett csoportos viselkedésterápia lehet hatékony módszer. A viselkedésterápia lényege, hogy az emberi problémák döntő többsége hibásan tanult viselkedésekben nyilvánul meg. A viselkedésterápia számos érdekes technikát dolgozott ki arra, hogyan lehet módosítani ezeket a hibás viselkedéseket. A lakóegységekben végzett csoportos viselkedésterápia során, minden nap, a felnőtt vezetésével a gyermekek összeülnek és megbeszélik, hogyan sikerült egyénenként arra a hétre kitűzött egyetlen viselkedésformán változtatni (pl. káromkodás).

5.3.9. Jövőkép kialakítása:

A gyermekotthonba bekerült gyermekek jövőképe teljesen bizonytalan, egyfajta, csak a jelenre koncentráló „lebegés” állapotában vannak, a reális jövőkép kialakítása gyermekotthoni nevelés feladata. Ehhez már fejlettebb önismeretre, a lehetőségek reálisabb felismerésére van szükség, így ezeket is fejleszteni kell. Ehhez perspektívákat, lehetőségeket ismertetünk meg növendékeinkkel. A jövő a múltban gyökerezik, ezért fontos, hogy minél többet tudjon családjáról, származásáról, gyökereiről, múltjáról, ebben is segítséget nyújtunk.

5.3.10. A tanulásban akadályozottak személyiségfejlődésének eltérő sajátosságai:

A tanulásban akadályozott gyermekek, fiatalok integrált nevelése-gondozása során figyelembe vesszük az eltérő személyiségfejlődési sajátosságokat. A tanulásban akadályozott gyermekek, fiatalok késleltetési képessége igen gyenge, ahogy megkívánnak valamit mindjárt meg akarják szerezni és ez sok konfliktus forrása lehet a velük együtt élő normál értelmi képességű gyermekekkel. Gyakorlással azonban az ösztön-kielégítés késleltetése, a türelmesség fejleszthető náluk is. Továbbá, ha nem látnak át, nem értenek egy helyzetet, könnyen dühbe gurulnak, agresszívek lesznek. Belátó képességük, realitásérzékük kicsi. Szinte csak a közvetlen empirikus, gyakorlati megtapasztalást értik, a gondolkodás konkrét, még nincs, vagy fejletlen az elvont gondolkodás. Ezt a sajátosságot mindenképpen figyelembe vesszük integrált nevelésük során. A direkt szocializációs tanulásra kell helyezni a hangsúlyt, egy-egy szocializációs viselkedési forma megértésében, rögzítésében sokat segíthet, ha eljátszatjuk velük a konkrét szituációt. Fontos, hogy átéljenek helyzeteket, mivel, ha csak elmagyarázni próbáljuk meg nekik, azt nem fogják megérteni.

Személyiségfejlesztésük, nevelésük-gondozásuk során sok türelemre van szükség, ugyanakkor az együttnevelés során a többi gondozottban fel kell ébreszteni irányukban a szolidaritást, a megértést.

5.3.11. Egyéni beszélgetések módszere:

Egyik legfontosabb módszer a nevelésben az egyéni beszélgetés. Ez szólhat a napi problémákról, de lehet életútfeltáró beszélgetés is. Rendkívül fontos bekerülése után mihamarabb előtörténetének a megismerése, hiszen csak ennek fényében lehet megérteni esetleges bántalmazottsága, elhanyagoltsága, traumatizáltsága, rosszul, illetve hiányosan szocializálódottsága és kötődési zavarai hátterében lévő okokat, csak ennek ismeretében lehet nevelését tudatosan megtervezni, végezni.

A gyermekek, kamaszok többsége igen hamar megnyílik. Már akár az első beszélgetés alkalmával is megnyílnak, ha azt érzékelik, hogy ők, az ő problémáik, életútjuk fontos a felnőtteknek, akik kellő empátiával, átérző módon, őszinte érdeklődéssel figyelnek rá, megértik, elfogadják őket. Ekkor szívesen beszélnek életükről, érzéseikről, átéléseikről. Ez az első

kapcsolatfelvétel lehet egyben a kölcsönös bizalom megalapozásának, a kötődés kiépítésének kezdete is. Ilyenkor a nevelők-gondozók nagyon hasznos információkhoz juthatnak hozzá.

Nem az a fontos, hogy a gyermek mindenben a reálisat mondja el, hanem az, hogy ő hogyan emlékszik vissza szubjektuma szűrőjén keresztül, hogy élte át a dolgokat. A gyermek, kamasz megismerését, életútjának feltárását nagymértékben segíti, ha már bekerülése előtt tájékozódunk a hozzáférhető iratanyagból, információkat gyűjtünk a gyermekekről a családdal már régebb óta foglalkozó személyektől, és a gyermek hozzátartozóitól.

A későbbi nevelési célzatú egyéni beszélgetések bizalmi légkörének fenntartásához elengedhetetlen a kapcsolat megszilárdítása. Annak megfigyelése, mit bír el ez a kapcsolat, hogy egyensúlya ne boruljon fel a nevelés során, később is elengedhetetlen a követelmények, elvárások rendszerében, a szabályok, keretek, normák elfogadtatása terén. Ehhez sok türelem és empátia kell, figyelembe véve a különböző gyermekek eltérő sajátosságait. Ehhez néhány a gyakorlatban is bevált segítő szempont:

- Kapcsolatteremtés, őszinte, nyitott szemkontaktus.
- A nevelő próbáljon meg mindenre reagálni, amit a gyermek jelez.
- Abból építkezzen a későbbiekben, ami ezekből különösen fontos, és lényeges.
- A közös tevékenység, a közös élmény erősíti a kapcsolatot. (Közös takarítás, főzés, kirándulás.)
- Az örömev és a boldogságra nevelés szem előtt tartása.
- A pillanat intimitására odafigyelés, különösen, ha egy-egy pillanat időnként érzelmekkel túltelítődik. Ezt a pillanatot észre kell venni és adekváтан kezelni kell, hiszen a későbbiekben ezekre a pillanatokra lehet építeni.
- Négyszemközt, a reakciók figyelése, mennyit bír el a kapcsolat.
- Fontos, hogy ne zavarják meg a beszélgetést.
- Az én erősítése.
- Az egyéni beszélgetéskor mindig meg kell említeni a pozitív tulajdonságait a gyermeknek.
- Reális megoldások közös keresése.
- Közös en alakítunk ki egy szabályt, amit a gyermek elfogad. Előbb alacsonyabb szintű szabályok, később magasabb szintűek kiépítése, elfogadtatása.
- A nevelő önmaga számára tudatosítsa, melyek azok a tabutémák, amit nem szívesen kérdez meg, mert nem a gyermek, a fiatal, hanem a maga számára szorongattató. Ezt tudatossággal le kell győzni magukban, hiszen a sikeres nevelés érdekében nem lehetnek megkerülendő tabutémák, mivel akkor vakfoltok maradhatnak a gyermek, a kamasz megismerésében.

5.3.12. Egyéni sikerhez juttatás:

A gyermekeknek a családi élet kudarcain kívül az iskolai élet kudarciból is kijut. Nem érzik magukat jól a bőrükben, mert általában alul teljesítenek, önmaguk és környezetük elvárása szerint is. Elsődleges feladatunk tehát megkeresni minden hozzánk került gyermek erősségeit, legyenek azok a tanulás, a házi munka, vagy bármely más területe az életnek, és ezeket erősítjük azután. Tudatosan, a gyermek ismerete alapján, a gyermek számára olyan követelményszintet állítunk fel, melyet saját erőfeszítéseivel árán teljesíteni képes. Gyengességét így tudjuk erősíteni, hiszen a sikerélmény erőt ad, és energiát a további munkára.

5.4. 3-18 év közöttiek nevelő lakóegységei

5.4.1. A gondozottak befogadása és integrálása

A szakmai egység vezetőt a szakszolgálat tájékoztatja új gyermek várható érkezéséről. A kapott információk alapján mérlegeljük, hogy melyik lakóegységben történő elhelyezés lenne a gyermek számára a legmegfelelőbb. A döntést a szakmai egység vezető hozza. Azonban mérlegelésében figyelembe veszi a Szakszolgálat tájékoztatását a gyermek körülményeiről, lelki állapotáról, kikéri a lakóegység vezető véleményét. Az ideiglenes hatállyal elhelyezett

gyermek, ha neveltéként később itt maradnak, akkor többnyire elhelyezésükön már nem változtatunk.

Az elhelyezési tárgyalásra a gyermekvédelmi gyámon kívül a lakóegység vezető nevelő is elmegy, ahol megismeri a gyermeket, szüleit, hozzátartozóit, körülményeit.

A gyermekvédelmi szakértői bizottsági véleményt, mely tartalmazza a pszichológus és a családgondozó véleményét is, a csoportvezető nevelő eljuttatja a csoportban dolgozó gyermekfelügyelőknek, gyermekvédelmi asszisztenseknek, hogy ők is tájékoztatást kapjanak az új gyermekről. Ezeket az iratokat bizalmasan és tapintatosan kell kezelni!

A gyermek megérkezik a gyermekotthonba, a nevelő csoportgyűlést hív össze, ahol az új gyermek bemutatkozik a régi gyermekeknek, illetve a régi gyermekek bemutatkoznak az új gyermeknek. A nevelő megmutatja a gyermeknek a szobáját, ágyát, íróasztalát és amennyiben szükséges, azt a gyermek igénye szerint átrendezik. Ismertetik vele a házirend legfontosabb részeit, elmondják a csoportszabályokat. Bemutatja az új gyermeket az otthon dolgozóinak és a lakóegységekben élő többi növendéknek. A nevelő felveszi a kapcsolatot az iskolával, megismerkedik a tanárokkal.

Az új környezetbe kerülés következtében a gyermekben lejátszódó pszichés folyamatok megértése fontos feladat. Általánosan minden gyermek esetében beszélhetünk tárgyvesztésről, kerüljön be akár családi, akár egy másik intézményi környezetből, hisz egy számára fontos személyt, környezetet, megszokott életmódot elveszít el. Gyakori tudattalan mozgató a feldolgozatlan gyász, veszteségélmény. Sokan árvaként, félárvaként kerülnek be az intézménybe, de az elhanyagoló, gyermekével nem törődő szülői attitűd is a gyászhoz hasonló veszteség élményként jelentkezik. Ezért nagyon fontos a gondozó és szakszemélyzet felkészítése, hogy az ebből fakadó reakciókat megfelelően értelmezni és kezelni tudja, valamint hatékony segítséget nyújtson a gyermeknek.

nem csupán a gyermeknek kell megismerkednie az új környezet nyújtotta lehetőségekkel, hanem az őt körülvevő személyeknek is szükséges megismernie a gyermek képességeit, adottságait, hogy ezáltal tervezhetővé váljon a hatékony, mind intellektuális, mind érzelmi szinten megfelelő fejlesztési lehetőséget biztosító individualizált program kialakítása.

5.4.2. Gondozás:

Csoportgazdálkodás keretében történik a családi lakóegységekben a növendékek teljes körű ellátása, gondozása.

- A bevásárlást a nevelők a gyermekekkel közösen végzik. Fontos, hogy a gyermekek tisztában legyenek a mindennapi ellátásukhoz szükséges dolgok árával, fellelhetőségével. Ilyenkor a nevelők igyekeznek a gyermekeknek megtanítani a jó pénzbeosztást, illetve a takarékosságot. Ha a gyermek valami pluszt szeretne, vagy drágább, más minőségű ruhát, mint amit az ellátmány megenged, akkor zsebpénzéből hozzájárulhat a kért áru megvásárlásához. Fontosnak gondoljuk, hogy a gyermekek megtanulják, hogy az olcsó termék is lehet olyan jó, mint a jóval drágább, márkásabb termékek.
- Az élelmiszervásárlás is többnyire együtt történik a gyermekekkel. A gondozottaknak lehetősége van a bekapcsolódni az ételek elkészítésébe, ami gyermekfelügyelők segítségével történik. Ezen főzések alkalmával, a gyermekek saját kedvencüket készíthetik el. Ezt a lehetőséget a gyermekek többnyire születésnapok, névnapok, nagyobb ünnepek alkalmával mindig szívesen veszik, de gyakran hétköznapi napokon is részt vesznek az éppen aktuális meleg vacsora elkészítésében.
- Bekerüléskor minden gyermek saját, zárható szekrényt kap, melyben elhelyezheti személyes, számára fontos tárgyait, értékeit. Ezek az tárgyak, emlékek nagyon fontosak számukra, hiszen ezeket többnyire családjukhoz kötődnek.
- A gyermekek és felnőttek együttes munkával tartják rendben környezetüket. Együtt takarítanak, mosnak, porszívóznak. Mindent, ami a lakókörnyezet tisztántartásához szükséges együtt végeznek. Nagyon fontos a felnőttek példamutatása a takarításban, a dolgok rendben tartásában. A felnőtt gazdája a csoportnak, fontos, hogy ne menjen el a

különböző hiányosságok, problémák mellett, ne nézze el a koszt, vegye észre, ha valami technikai eszköz meghibásodik. Ha a nevelők gazdának érzik magukat, akkor ezt a mintát a gyermekek is elsajátítják, és sokkal jobban meg tudják becsülni környezetüket, saját és a közösen használt tárgyaikat, fejlődik bennük az értéktudat.

5.4.3. Nevelés:

A lakóegységekben a nevelés-gondozás elválaszthatatlanságának alapelvét még hangsúlyozottabban érvényesítjük a napi gyakorlatban. Minden tevékenységen keresztül a nevelés céljait és elveit, illetve a gyermekek érdekeit tartjuk szem előtt. A gondozottaknak sok odafigyelésre, törődésre van szükségük. Igyekszünk megnyerni a gyermeket, gondozottakat nevelésük és gondozásuk érdekében. Ennek során ki kell alakulnia, ki kell épülnie bennük annak a kötelességtudatnak, hogy nevelőikkel-gondozóikkal együttműködjenek.

Kiemelt nevelési feladat a tudatos személyiségfejlesztés, és a személyiségfejlődés-zavar korrekciója. A nevelés itt egyben terápiás hatású is. A fejlesztés során figyelembe vesszük a gyermekek különböző szocializációs szintjét, a magukkal hozott eltérő szociokulturális mintákat, és a már személyiségbe beépült deviáns viselkedést.

Gondolni kell a közösségi nevelésre is, továbbá a különböző társadalmi tényezők megismertetésére, hogy azután felnőtté válva „az élet útvesztőiben” ki tudjon igazodni a növendék.

A gyermekotthoni nevelés:

- érzelmi és szociális biztonságot nyújt,
- biztosítja a helyes irányú testi, érzelmi, erkölcsi, szellemi fejlődést,
- törekszik a gyermek és családja közötti kapcsolat rendezésére,
- gondoskodik a fiatalok pályaválasztásának előkészítéséről, felkészíti őket az önálló életvitelre.

Elősegíti, hogy a növendékek képesek legyenek beilleszkedni társadalmunkba, rendezett életvitelre törekedjenek, teljesítsék az állampolgári kötelezettségeiket, tudatosuljon bennük a jogok és kötelezettségek összhangja. A növendékek számára olyan életkörülményeket teremtünk, hogy megfelelően szervezett, tudatos nevelő hatások eredményeképpen a társadalmi helytállást segítő autonóm viselkedési szabályozási rendszert alakíthatnak ki.

A nevelés további elvei:

- a közös szemlélet elve,
- tudatosság elve,
- tervszerűség elve,
- az aktivitás elve (a növendékek aktív tapasztalatszerző, képességfejlesztő tevékenységének aktivitását jelenti),
- gyermeki személyiség figyelembevételének elve,
- nevelő vezető szerepének elve,
- a nevelő hatások összehangoltságának elve.

A felsorolt nevelési alapelvek akkor hatékonyak, ha a nevelőmunka minden területén érvényesülnek és a nevelésben résztvevő valamennyi személy alkalmazza, illetve tekintettel vannak egymásra.

A gyermekek passzivitását fel kell oldani és aktivitását értékes, hasznos irányba ösztönözni kell, és fenn kell tartani. Az aktivitás ösztönzésében értékes technika lehet a csoportos beszélgetés. Mindenképpen valamiféle reális jövőkép kiépítésével kell elindítani az aktívvá válást. Beszélni arról, hogy kinek mi az érdeke, milyen érdekek jelenhetnek meg, mi miért fontos, minek mi lesz a következménye, ki mire tartja magát. Erősíteni kell az önbecsülést, mely lehet egy pozitív kapaszkodó a személyiségépítés terén. Mindezekkel eredményt, csak apró lépésekkel, rendszeres napi beszélgetésekkel lehet elérni.

Folyamatos felkészítés az életre, az utógondozásra, reális élethelyzet felmérése és megértése. Fontos a nemzettudat építése, világban való eligazodás. A nevelésben ki kell használni adott élethelyzeteket, amikor egyes kérdéskör aktualizálását maga az adott helyzet adja. Különösen az esték intimitása ad alkalmat a mélyebb beszélgetésekre.

Értékelő rendszer:

A lakóegységekben a növendékek viselkedéséről, és feladataik elvégzéséről napi visszajelzést adunk. Azt hetente és havonta összesítjük és értékeljük lakóegységenkénti pontozásos rendszerben. A pontozásos rendszer mechanizmusát és az értékelés szempontjait a gyermekserdülőközösséggel közösen alakítjuk ki.

5.4.3.1. Értéknevelés:

A mai értékválságban lévő társadalomban, ahol az értékmérés az üzlet, a pénz, a fogyasztás, a tömegmanipulálás körül forog, fontos feladat, hogy valamilyen iránymutatást adjuk az értékek dzsungelében való eligazodáshoz. Bizonyos örök, minden társadalmi formában meglévő értékeket feltétlenül meg kell mutatnunk a gyermekeknek, serdülőknek, akár beszélgetés, akár hiteles példamutatás formájában (pl. a béke, igazságosság, szabadság, szeretet, testvériség, a másokon való segítség, az önzetlenség, a tisztelet, anyaság, a lelki értékekkel is felruházott szerelem, stb.). Fontos tudni, hogy csak azok az értékek válnak belsővé (interiorizálódnak), amelyeket olyan személy mutat meg számukra, akihez érzelmileg kötődni tudnak, akivel azonosulnak. Ezért is fontos az elfogadás, a törődés, a ráhangolódás a növendékekre. Először az elfogadott, megszeretett nevelő kedvéért azonosul az erkölcsi értékekkel, később azonban - ahogy egyre jobban kezd élni a személyisége - fokozatosan a sajátjává válik.

Ugyanakkor arra is nevelünk, hogy pluralista társadalomban élünk, vagyis nem csak a saját értékeinket erősítjük, hanem a tőlünk eltérő másféle értékeket is tiszteletben kell tartanunk. Az értékek békés egymás mellett élését szorgalmazzuk, és a különböző kultúrák és ennek nyomán létrejövő szellemi értékek megbecsülésére, elfogadására nevelünk. A gyermeket, fiatalokat érő különböző társadalmi hatások kezelésében, feldolgozásában is segítünk. Neveljük őket az elődök, az ősök tiszteletére, a család szeretetére, nemzetiségi, etnikai és magyar nemzeti tudatra, összetartozásra, a világ népeinek szolidaritására, az egyetemes emberi felelősségre, a természet szeretetére, megbecsülésére.

5.4.3.2. Műveltségre nevelés:

A gyermekek érdeklődését felkeltjük a szellemi értékek, a művelődés irányába is. Az iskolai kudarcélmények ellenállást válthatnak ki ilyen értékek felé. Törekedni kell a tudományok, a művészetek és más műveltségbeli területek iránt érdeklődés felkeltésére, és az igényt ki lehet alakítani az ezekkel való foglalkozásra, ha kötetlenebb, szabadabb, a természetes kíváncsiságra építő formákat használunk (pl. vetélkedők, könyvtár, Internet, kiállítások, kulturális előadások, színház, stb.). Ha a művelődés igénye és gyakorlata beépül a személyiségbe, akkor felnőtté válva igényesebb életminőséget valósíthat meg élete során.

5.4.4. Viszonylatrendszerben és a dolgok változékonyságában való gondolkodás fejlesztése:

A dolgok nem önmagukban léteznek, dolgoknak következményei vannak, és valójában minden mindennel összefügg, a dolgok egymással sajátos viszonyban vannak, és rendszert alkotnak, ugyanakkor állandó változásban vannak. A felnőtt életre felkészítés során a dolgok létezésének ilyen komplex szemléletére nevelés a hétköznapiakban nem elhanyagolható feladat. A gyermekek önmagukban szemlélik a dolgokat, a világot leegyszerűsítik, fekete-fehéren látják. Serdülőkorban már el kell kezdeni a világ összetettségének megértésére nevelést, a gyermekotthonba bekerülőknél különösen komoly elmaradásaik vannak ezen a téren. Fontos, hogy ha elmagyarázzuk a dolgok értelmét, tudja, mi miért van, mi miért történik vele. Ha feladatokat adunk neki, vagy követelményeket támasztunk irányában, értse, hogy mi ennek az értelme.

5.4.5. Szexuális életre, párkapcsolatokra való felkészítés:

Szerelemre való felkészítés során olyan kérdéseket kell tisztázni, hogy:

- Mit kezdjen vele, amikor előnti ez az érzés?
- Mik az udvarlás kulturált formái, a párkapcsolat formái, a másik megbecsülése?
- Hogyan őrizték meg kapcsolataikat?
- Hogyan kell kapcsolatokat építeni, azokat ápolni?

A szexualitásban a párok érzelmi egymásra hangolódása a lényeges, hogy a bensőséges intimitás létrejöhessen. Meg kell tanítani a korszerű fogamzásgátlás gyakorlatára a nagyobb növendékeket. Tudatosítani kell bennük a szexuális élet felelősségét.

5.4.6. Egyéni arculat, és az egyéniség építése:

Törekszünk arra, hogy minden gondozottnak legyen egy személyes tere, ahova kitéheti személyes tárgyait (polc, íróasztal, vitrin, stb.), ahova félrevonulhat, ahol nyugodtan pihenhet. Arra neveljük a gyermekeket, hogy egymás személyes tereit tartsák tiszteltben, egymás dolgaihoz ne nyúljanak. Amikor a nevelő szekrényrendet ellenőriz, mindig legyen jelen a gyermek, ne érezze úgy, hogy nélküle bárki belenyúlhat a szekrényébe, még ha az illető felnőtt is. Lehetőséget adunk kisállat tartására is, olyanokra, amelyek a szobában kalitkában, akváriumban, terráriumban is elhelyezhetők és nem zavarják a többi gyermek nyugalomát (hőrszög, papagáj, halak, stb.) Ilyenkor arra neveljük a gyermeket, hogy legyen gazdája állatának, rendszeresen gondozza, etesse, érezzen iránta felelősséget.

A csoportok egyéni arculata lassan, de állandóan változik az újonnan bekerülő gyermekek és az új dolgozók, valamint a régiek távozása miatt. Ez a változás azonban kívánatos, és jó irányba is vihet, az erőforrások kreatív felhasználása esetén. E tekintetben az is fontos, hogy az egyéni arculat valamilyen pozitív értéket képviseljen, ne negatív, a gyermekek ne lehessenek büszkék arra, hogy "ők a legrosszabbak" vagy, hogy "ők már minden szekrényt megrongáltak" stb. Ennek érdekében a csoport kapacitáit meghatározott időközönként felmérjük, mind a gyermekek, mind a felnőttek erőforrásai oldaláról, és lehetőség szerint az eredményt hasznosítjuk.

Minden gyermeknél az egyéniséget figyelembe vesszük, nem helyes gyakorlat az uniformizálás. Lehetőséget adunk a növendékeknek egyéni elképzeléseik megvalósításához. A növendékek egyéni elképzeléseinek megvalósításához segítjük elő kreativitásuk fejlődését. Ha egyéniségük építését figyelembe vesszük, akkor a személyes tárgyaihoz való viszonyuk is javulni fog, jobban megbecsülik azokat, és jobban vigyáznak rá. Így a magántulajdon védelme (saját és másikké) értékelése, megbecsülése is fejlődni fog és így felnőve az anyagi javak tékozlását elkerülhetjük.

Az egyéniség kibontakoztatásában azonban bizonyos kereteket is fel kell állítanunk, a deviáns formák kerülésére kell nevelnünk. Pl. viselhetnek különféle testékszereket, de ezek „belövését”, füllukasztást ne ők, hanem a megfelelő higiéniai feltételeket biztosítani tudó szakember végezze).

Az egyéniség fejlesztéséhez hozzátartozik az egyéni, sajátos képességek és a tehetség fejlesztése is. Biztosítani kell, hogy a gyermek, ha kedve van hozzá, különböző sportokat űzzön, tehetségfejlesztő foglalkozásokon vehessen részt, hobbijának hódolhasson, különböző szakkörökre, tanfolyamokra, rendszeres külső kulturális művészeti közösségeikbe, körökbe járhasson (pl.: táncanfolyam, gyermekszínhátszás stb). Ha már viszont elkezdte, biztatni kell, hogy kitartszon mellette. Biztosítani kell továbbá, hogy fényképek készüljenek róla, megkaphassa a különböző rendezvényeken készült fényképeket, fotóalbuma legyen, hozzájuthasson és őrizhesse családjáról, szüleiről, rokonairól készült fényképeket.

Nem csak a saját egyéniség alakítására, hanem a másik egyéniségének elfogadására, tiszteletbetartására is nevelni kell.

Névnapok, születésnapok megünneplése: Mind a születésnappal, mind a névnapal a gyermek pusztán létezésének értékét ünnepljük, jó vagy rossz tulajdonságaitól függetlenül.

Minden egyes ember okkal jön a világra, minden embernek vannak értékei. Ezt meg kell becsülni és értékelni, mert ez adja az alapját a helyes önértékelésnek, pozitív énképnek és bizalomnak.

Az ellátmányból a lakóegységek a gyermek tiszteletére névnap, születésnap ebédet vagy vacsorát biztosítanak, mely alkalommal társaikkal együtt közösen ünneplik meg, és köszöntik fel az ünnepeltet. Ilyenkor kis ajándékot is kapnak a gyermekek. Gyermekek büntetni ünnepi vacsora, vagy ebéd megvonással nem szabad.

Egyéni kötődés a nevelőkhöz-gondozókhöz: Gyermekeink többsége komoly kötődési zavarokkal küszködik. A felszínes, mindenkire való kötődés nem jelent valódi kötődést. Mélyebben viszont nem lehet egyformán mindenkire kötődni. Lehetőség szerint minden növendék egy felnőtthöz tartozik, aki felelős érte, akihez bizalmasabban fordulhat gondjaival. Az egyéni beszélgetések intimitásának hatására előbb-utóbb a gyermek, a serdülő megnyílik, kialakul a bizalom, a ragaszkodás, amelyek a kötődés nélkülözhetetlen elemei. Természetesen ezeknek a beszélgetéseknek alapkövetelménye, hogy az itt kapott információkat bizalmasan kell kezelni, illetékteleneknek nem szabad továbbadni.

5.4.7. Napi életgyakorlat:

A napi életgyakorlat minden téren, így a gondozás terén is a gyakorlatias időbeosztásra, az idő felhasználásnak megnyugtató rutinjára épül. Ellenkező esetben az idő, mint az életet strukturáló tényező a rapszodikus időfelhasználás miatt, vagy a semmittevés révén elvész. Így az idő elveszti az értékét. Az idő az egyik legfontosabb életet strukturáló tényező. Ha az időfelhasználás megnyugtató rutinja hiányzik a nevelő vagy gyerekfelügyelő munkájából, akkor nem tud mintát nyújtani a gyermekek számára ahhoz, hogy az beépüljön a személyiségükbe. A strukturálatlan időben élők élete kiüresedik, leredukálódik és az egyén önpusztítóvá válik a későbbiekben. Az intézménybe kerülő gyermekek jelentős hányada olyan családokból kerül ki, ahol az időt nem strukturálják, hanem az a mindenkori, pillanatnyi helyzet szerint alakul. Az egyéni napirend felállításánál nem csak az elvárásokat kell figyelembe venni, hanem személyiségük egyéni sajátosságait, fejlettségi szintjüket is. A kötött elfoglaltságok mellett arra is kell valamennyi időt biztosítani, hogy egyedül, magukban is lehessenek. Ez az egyedüllét azonban az időbeosztásban strukturált kell legyen, nem pedig ötletszerű, parttalan. Előre meg kell tervezni napi, heti, vagy ha szükséges havi bontásban a tanulás, a munka, az étkezés, az önkiszolgáló tevékenységek, a pszichoterápia, fejlesztőterápia, a szervezett szabadidős programok, a tévénézés, az egyéni és csoportos beszélgetések, a kimenő és családkapcsolatok, az olvasás, az egyedüllét, a játék, a sport, mozgás stb. idejét.

5.4.8. Tanulásegítés:

Az iskolai előremenetel, a tanulás sikeressége rendkívül fontos a gondozottak életében. A gyermekek későbbi sorsa nagymértékben függ attól, hogy a tanulásban meddig tudtak előrejutni, milyen szakmát, hivatást, végzettséget sikerül megszerezniük. A rendszeres napi tanulás ugyanakkor arra is nevel, hogy kialakuljon életükben egy kötelességtudat, egy rendszeresség, kitartás, ami elengedhetetlen feltétele a későbbi munkavégzésüknek.

A napi tanóra megtartása a lakóegységek életében rendkívül fontos nevelési feladat, mind a gyermekfelügyelők, mind a nevelők számára.

A tanóra ideje alatt mind a nevelők, mind a gyermekfelügyelők leülnek egyénenként a gyermekek mellé és tanulnak velük, számon kérik őket. (Ha pedig valamelyik gyermeknek netán nincs mit tanulnia valamilyen ok folytán, akkor leülnek vele beszélgetni, abban az esetben, ha van elég felnőtt, aki ezzel egy időben a tanulókkal foglalkozik. Megbeszéljük vele az aktuális problémákat, vagy adnak neki valamilyen szellemi feladatot, könyvet, mellyel lefoglalhatja magát, vagy éppen beszélgetnek vele a világ dolgairól, tudományról, erkölcsről, stb, hogy tájékozottak legyenek és el tudjanak igazodni a világban.)

Ha a gyermeknek nagyon nagy a lemaradása, illetve olyan tantárgyat tanul, ahol szükséges a különleges szakértelem, akkor a lakóegység vezető nevelők korrepetitort keresnek a gyermek mellé.

A tanóra alatt biztosítjuk a csendet. Aki már végzett a leckével, az valamivel csendesen elfoglalja magát, hogy ne zavarja a többiekét.

Kapcsolattartás az iskolai pedagógusokkal

Az iskolai előmenetel követése szerencsésebb, ha egy kézben van tartva, ezért ez elsősorban a lakóegység vezető nevelő feladata. Nagyon fontos az iskolával való jó és folyamatos partneri kapcsolat kiépítése. Nehézség lehet, ha az iskolai pedagógus nem rendelkezik kellő empátiával, kooperatív készséggel, vagy éppen közönyt tanúsít. A gyermekek tanulmányi előmenetele érdekében rendkívül fontos a pedagógusok megnyerése az aktív együttműködésre. Érdemes a beszélgetés során kitérni arra, hogy az iskola és a gyermekotthon pedagógiája néha különböző, nálunk a teljesítmény-centrikusság kisebb, a személyiségfejlesztés, trauma-feldolgozás nagyobb szerepet kap. A pedagógus kezébe kell adni azt a tapasztalatot, amivel mi már esetleg rendelkezünk adott gyermek gondozása során, tájékoztatni kell a számunkra már bevált módszerekről. A másik oldalról viszont tiszteletben kell tartanunk a tantárgy követelményeit, és a gyermeket a tanóráink során kellően fel kell készítenünk.

Sokat segíthet az iskolában jelentkező viselkedészavarok kezelésében, ha a gyermekotthoni nevelő az iskolai órákra néha beül, különösen azokban az esetekben, ha a gyermekotthonban már sikerült a viselkedészavart leküzdíteni.

5.4.9. Együttműködési készségek és a közösség fejlesztése

5.4.9.1. Csoportgyűlések módszere:

A lakóegységek életéhez hozzátartoznak a csoportgyűlések, melyen az ott élő 12 fős gyermekközösség az ott dolgozó nevelőkkel-gondozókkal közösen megbeszélést tart. Ilyenkor mód nyílik a közös problémák megbeszélésére, a lakóegység életével kapcsolatos kérdések megvitatására, magatartásproblémák és konfliktusok kezelésére, önismereti nevelésre a gyermek-kamasz közösség „által tartott tükör” segítségével. A közösség ereje is igen erőteljesen hat az egyén személyiségfejlődésére.

A gyermekek közötti barátságot, szerelemet, jó viszonyt is segíti a csoportos megbeszélés.

A csoportgyűlések során asszertív gyakorlatok alkalmazásával, lehetőség van bizonyos – a közösség vizsgálatának tárgyává tett – szituációk eljátszására, a dramatizálással történő modellezésre, utána a látott tapasztalatok megbeszélésére, feldolgozására.

Csoportmegbeszélés:

- Közös értékek megbeszélése. Ennek elemei: elvárások önmagunktól, önértékelés reflexió egymás felé. A kortárs csoport egymásra hatása, sokszor eredményesebb, mint a felnőtteké. Pozitív húzóerők megerősítése, partnerként megnyerése. A csoportmegbeszélés során igyekszik a nevelő-gondozó indirekt módon irányítani a közös megbeszélést, hogy a gyermekek mondják ki a dolgokat, mert az hatékonyabb, és jobban válik belsővé. Az egymás közötti kommunikációt erősítjük, irányítjuk. Lehetőség szerint mindenki tudjon szóhoz jutni, elmondani a véleményét, így tanulják meg a kulturált társalgást.
- Értékelés. A csoport tanulmányi vagy takarítási, stb. eredményét először általánosságban összesíti, értékeli a nevelő-gondozó. Utána mindenki önmagát értékeli. Pozitívumok kiemelése (önbizalom erősítése) és a negatívumok elemzése, korrigálás lehetősége (önvizsgálat, önértékelés). Ilyenkor általában reálisan értékelik önmagukat a gondozottak, erre lehet építeni a nevelés során.
- Büntetés. Következetes legyen, így egy adott szabályszegésnek kiszámítható a következménye. Ezzel a gyermek előre láthatja tettének következményeit. Hangsúlyozni

kell, hogy az ő döntése volt, ha a szabályszegést választotta. Vállalja fel a büntetést, de lehetőséget kell adni a jóvátételre is.

Konfliktuskezelés a csoport életében:

Erős érzelmi konfliktushelyzetben elsődleges feladat az indulatok csillapítása. Ha ez nem lehetséges, akkor a felek szétválasztását kíséreljük meg. Fontos a közönség elterelése, vagy az érintett egyén kivonása. A közönség legtöbbször szítja az indulatokat. Felfokozott érzelmi állapotban nem lehet eredményesen rendezni a konfliktusokat. Az indulatok eltorzítják a józan ítélőképességet. Lehetőséget kell adni az indulatok ventillálására (szóban) irányítottan. Fontos, hogy olyan embernek ventilláljon, aki sem támadólag, sem negatívan nem reflektál. Itt egyszerűen kibeszélésről és meghallgatásról van szó. Ha lecsillapodtak az indulatok, össze lehet „ereszteni” az érintett feleket. Ki-ki elmondja a maga álláspontját. Fontos, hogy hallgassák meg egymást. Ekkor lehet reflektálni a konfliktuskezelőnek és közelíteni az álláspontokat. Cél közös álláspont, kompromisszum keresése. Csoportgyűlést konfliktushelyzetek kezelésére, nagy horderejű, az egész csoportot érintő konfliktus esetén össze kell hívni. A felnőtt vezető feladata a megbeszélés irányítása, az indulatok féken tartása, kezelése.

5.4.9.2. Közösségfejlesztő játékok, gyakorlatok:

Közösségfejlesztő játékok gazdag irodalmából válogatva sokfélétt lehet alkalmazni a lakóegységek életében, ezek különböző területeken fejlesztik a közösséget és azon keresztül az egyént. Ilyenek lehetnek például a csoporton belüli együttműködés játéka, a csoportos döntéshozatal, a csoportkohézió erősítése, a bizalom próbái, értékek és normák tisztázása, érzések kifejezése egymással szemben, szerepek a csoportban, stb.

Asszertív gyakorlatok alkalmazásával, lehetőség van bizonyos – a közösség vizsgálatának tárgyává tett – szituációk, szerepek, és helyzetek eljátszására, a dramatizálással történő modellezésre, utána a látott tapasztalatok megbeszélésére, feldolgozására. Különösen segíti a módszer a felnőtt életre való felkészítést, a hétköznapi helyzetek ilyenén való feldolgozásán keresztül (pl. hivatalban való ügyintézés).

5.4.9.3. Közösségfejlesztő szabadidős programok:

Közösségfejlesztő szabadidős programokat a lakóegységeken belül is szerveznek a nevelők, gyerekfelügyelők. Este közösen ülnek le az asztalhoz és fogyasztják el a vacsorát. E közben lehetőség nyílik a kötetlen csoportos beszélgetésre, napi élmények elmesélésére. Vacsora után az udvari vagy szabadtéri játékok jó idő esetén nagyon népszerűek. Ekkor csapatokat alkotva közösen pingpongoznak, kosaraznak, fociznak a szabadban.

Közös programok szervezésére inkább hétvégén van lehetősége a lakóegységeknek, amit ki is használnak. Rendszeresen járnak közösen kirándulni, kiállításokra, koncertekre és szabadtéri rendezvényekre.

A legnagyobb élményt a gyermekeknek a közös, hosszabb kirándulások, táborozások jelentik. Ilyenkor az egész lakóegység együtt kirándul, együtt fedeznek fel új városokat, szereznek új élményeket. Ezekből a kirándulásokból mindig hatalmas élménnyel, feltöltődve érkeznek meg. A csoportok közötti versenyek (pl. főzőverseny, farsangi-szüretibáli műsorok) és az egyéb csoportos versenyek is közösségépítő hatásúak.

5.4.9.4. Szociometria módszere:

A közösség fejlesztése során bizonyos időközönként érdemes felmérni az aktuális közösségi hálót, melyre a szociometria módszere kiválóan alkalmas. Ennek során felszínre kerülnek a szimpátiák, ellenszenvok, barátságok és az esetleges peremhelyzet is. Ennek ismeretében válik lehetővé a közösség tudatos fejlesztése.

5.4.9.5. Egészséges életmódra nevelés és az egészségügyi ellátás feladatai:

A kiskamasz és a kamasz korosztály új ismeretekre való nyitottságának kihasználásával megelőzhetővé válnak a serdülőkorban kialakuló szenvedélybetegségek, a kábítószer- és alkoholfüggőség, valamint elkerülhetőek a korai és meggondolatlan szexuális élet negatív következményei. Az egészségorientált nevelést célzó programok rendszeressége és a gyermekotthon életébe történő integrálása révén a gyermekek megismerhetik, felmérhetik és tudatosíthatják azon veszélyeket és következményeket, amelyeket a deviáns magatartási formák hordoznak, valamint aktívvá és motiválttá válnak azon megoldási módok elsajátításában, amelyek révén ezek elkerülhetővé válnak (ismeretterjesztő előadások, programok, vetélkedők).

Háziorvosi és rendelőintézeti rendelésen fordulnak orvoshoz a gondozottak, nevelőik-gondozóik segítségével. A gyermekek egészségügyi szűrővizsgálaton vesznek részt házi orvosuk segítségével.

A gondozottak számára egészségügyi dosszié készül a lakóegységekben:

- gondozási lap, ambuláns lap, zárójelentés, stb.
- szükség szerint az előző orvosától az egészségügyi anyagának kikérése, a védőnőtől az oltási könyv beszerzése,
- TAJ- kártya szülőtől, illetve előző gondozási helyről történő beszerzése,
- átjelentés a gyermekotthon házi orvosához.

Napi egészségügyi gondozási feladatok:

- Szakrendelésre a lakóegységek dolgozói viszik el a gyermekeket.
- A gyógyszert a lakóegység vezető nevelő vásárolja meg, és napló alapján adja ki, feltüntetve a pontos gyógyszeradagolást.
- A gyermekek évente fogászati szűrésen vesznek részt előzetes időpont egyeztetés alapján.
- 14 év feletti lányoknak kötelező a nőgyógyászati vizsgálat.
- A kamasz lányoknál a cytológiai szűrést a gyermeknőgyógyász végzi.
- Kamasz lányoknál menstruációs napló vezetése.
- Fogamzásgátló tabletták szedésének szabályozása, arról napló vezetése.
- Lakóegység vezető nevelő irányításával folyik az egészségügyi és szexuális felvilágosító munka.
- Az otthonban lakó összes gyermek személyi higiénijának ellenőrzése (köldök, körmök, haj stb. tisztán tartása).
- A beteg gyermekek gondozása a lakóegységekben történik.
- A gyermekek által tartott állatok oltási könyvének ellenőrzése és környezetük tisztán tartásának figyelemmel követése.

5.4.10. Családi és személyes kapcsolatok ápolása

5.4.10.1. A családi háttér megértése

A családi háttér ismerete, megértése elengedhetetlenül szükséges a professzionális gyermekotthoni terápiás nevelés és családi kapcsolatok ápolása érdekében. A gyermekek azért kerülnek be a gyermekotthonba, mert rosszul működő, vagy szétesett családjuk átmenetileg, vagy tartósan képtelené vált nevelésükre-gondozásukra. Ennek ellenére az otthon dolgozói arra törekednek, hogy a gyermekek családi és személyes kapcsolatokat alakítsanak ki, azokat fenntartsák, szorosabbá tegyék, annak érdekében, hogy a nevelésbe vételt követően a családi kapcsolatok ne szakadjanak meg, és ezzel elősegítsék a mihamarabbi hazakerülést. Azonban a gyermekvédelem sok évtizedes tapasztalata azt mutatja, hogy pusztán csak a gyermekek családi kapcsolatának fenntartása és családjaik egzisztenciális biztonságának megteremtése nem elég, ez önmagában még nem segítette elő a hazakerülést. Valójában sokkal mélyebbek az okok, a hazakerülés érdekében sokkal mélyebbre hatóbb változásoknak kell bekövetkezniük, hogy valóban tartósan lehessen visszagondozni a gyermeket a családjába. Egzisztenciális biztonság megteremtésére sok szülő pontosan ilyen lélektani okok miatt képtelen. (Ha munkahelyhez is jut a szülő, devianciái, kitartásra képtelensége miatt hamar utcára kerül újból.) Ha a gyermek mégis

csak a gyermekotthonban nő fel, akkor is nagyon fontos, hogy ismerje nem csak szűkebb családját, hanem tágabb rokoni viszonyait is, ismerje családjának történetét a „családi mítoszokat”, kapcsolatokat vegyen fel, illetve ápoljon esetleg „rég elfelejtett” rokonaival is. Mindennek elősegítése a gyermekotthon feladata, hogy a gondozott felnőve és kikerülve az otthonból ne legyen teljesen egyedül a világban, integrálódjon családjá, rokoni világába.

A családi viszonyok ismerete olyan szempontból is fontos, hogy minden gyermekben benne él egész családja, ősei, generációk sora, nemcsak genetikai értelemben, hanem sokszor kollektív tudattalan folyamatok, viselkedésmintázatok, életsorsok által, szociokulturális formák, végső soron transzgenerációs hatások következményeként. Ezeket az összetevőket – hozzátevé a saját maga által kialakítottakat – adja aztán tovább gyermekeinek, utódaiknak, hogy majd leszármazottaikban éljen tovább. A családi élet dinamikájában a tünet, illetve a tünethordozó a család egészének metaforikus módon megnyilvánuló zavarát, diszfunkcióját képviseli, ez a gyermek, illetve a gyermekotthonba kerülő serdülő. Családi szkriptek (családi forgatókönyv) fogalmának bevezetésével a család hiedelmei, mítoszai és szerepelőírásai révén megérthetjük azokat a transzgenerációs jelenségeket, amelyek szabályozzák a család életét. A forgatókönyvek előírják a családtagok kapcsolatát, szerepviselkedését, meghatározzák a problémamegoldás módjait, kríziskezelését, stb. Ezen ismeretek birtokában jobban meg lehet ismerni, érteni a gyermeket, jobban meg lehet találni az utat hatékonyabb neveléséhez. A gyermekek gyökereinek, a családi „legendáriumoknak” a megismerése, mind a nevelők–gondozók számára, mind pedig a növendékek számára elengedhetetlenül fontos egészséges identitásuk kialakulása érdekében. Minden gyermeknek, serdülőnek története van. A család rendszerszemléletű megközelítése szerint az ember élete nem a fogantatással kezdődik, hanem jóval korábban és nem a halállal végződik. Nagyon fontos, hogy ezeket a távlatokat vegyük figyelembe a gondoztak nevelése során.

5.4.10.2. Teendők a család és személyes kapcsolatok ápolása érdekében:

A gyermek családjával a gyermekvédelmi gyám veszi fel és tartja a kapcsolatot. Segítségével a csoportban dolgozók igyekeznek minél jobban megismerni a szülőt, hozzátartozót. Azokat a szülőket, ahol lehetőség van az együttműködésre, megpróbáljuk minél jobban bevonni a nevelés folyamatába, hogy szülői kompetenciájukat megőrizhessék, fejleszthessék. Erősíteni kell őket szülői szerepükben, gyermekük elfogadásában és megértésében. A kettőjük között fennálló érzelmi konfliktusok feldolgozását kell elősegíteni, őket az egymással való megbékélés és egymásra találás irányába kell elmozdítani. Tanítani kell őket a helyes nevelési formák alkalmazására.

- Állandó kapcsolattartás a szülővel, tájékoztatás a gyermek egészségügyi állapotáról, iskolai tevékenységéről, társaival való kapcsolatáról, viselkedéséről.
- A szülők segítése, életkörülményeinek jobbátétele, a gyermek fogadása feltételeinek javításában való segítség.
- Közösségi programjaink során is számítunk jelenlétükre, segítségükre. Fontos dolognak tartjuk, hogy a gyermekotthonban rendezett eseményekre (farsang, karácsony...) meghívást kapjanak a közeli hozzátartozók.
- Egyedi kapcsolattartási mód lehetőségének megteremtése.
- Felkutatni a legközelebbi, vérszerinti családtagokat.
- Telefonálás, levelezés ingyenes biztosítása a gyermeknek.
- A gyermek hosszabb időre való elengedése a szünidőben.
- Találkozásokkor az intim szféra biztosítása.
- Látogatási idő alatt barátok, osztálytársak fogadása.

Minden dolgozó feladata a családdal való kapcsolattartás és együttműködés elősegítése.

5.4.10.3. Együttműködés a gyermekvédelmi gyámmal:

A gyermekotthonban elhelyezett gyermek kapcsolattartásának elősegítése, támogatása érdekében - a gyámhatóság vagy a bíróság döntésének megfelelően - a gyermekvédelmi gyám segíti a gyermek gondozóját a kapcsolattartás során felmerülő problémák megoldásában. A

gyermekotthon szakemberei együttműködnek a gyermekvédelmi gyámmal az egyéni gondozási-nevelési terv elkészítésében, az engedély nélkül eltávozott gyermek felkutatásában, a gondozott gyermek továbbtanulásának, képzésének, életpályájának kijelölésében, továbbá a gondozott gyermek érdekében, a családjával való kapcsolat ápolásában.

Azon gyermekek esetében, akiknek sorsrendezése örökbeadással zárul, a gyám mellett szoros az együttműködés még az örökbeadási tanácsadóval, melynek köszönhetően, alaposan elő tudjuk készíteni a gyermek életében bekövetkező jelentős változást. Mivel a gyermekotthoni nevelés-gondozás folyamatával párhuzamosan folyik a gyermekek családba történő visszaintegrálása, ezért a gyermekvédelmi gyám tevékenységének ismerete minden szakdolgozó számára szükséges, hogy támogatni, segíteni tudja a gyámot. Ugyanakkor a gyám is segíti a nevelési-gondozási folyamatot a gyermek családjával kapcsolatos információk átadásával. Vagyis a családba történő visszagondozás szintén csak közös, összehangolt, team-munkával lehet eredményes.

A gyermekotthon szakemberei tájékoztatják a gyermekvédelmi gyámot a gondozott gyermek neveléséről, fejlődéséről és a vele kapcsolatos fontosabb eseményekről.

5.4.11. Egyéni gondozási-nevelési tervek

Minden nevelésbe vett gyermek esetében elkészítjük az egyéni gondozási-nevelési tervet, mely jogszabály által szabályozott formanyomtatványon történik.

A kérdések célja, hogy a napi feladatokat lépésről lépésre meghatározva segítsék a gyermek gondozását-nevelését ellátó személyt a szülőhelyettesítő feladatok ellátásában.

Az egyéni gondozási-nevelési tervet az egyéni elhelyezési tervre épülve, annak kézhezvételétől számított 30 napon belül kell elkészíteni. A terv elkészítésének felelőse, koordinátora a szakmai egység vezető, aki az elkészítésbe bevonja a gyermekotthonban dolgozó szakembereket, közülük is elsősorban a lakóegység vezető nevelőt, aki egyben a tervben foglalt végrehajtásának megszervezéséért a legfőbb felelős, aki figyelemmel követi és ellenőrzi a terv végrehajtását, időközben esetleges módosítását. A egyéni gondozási-nevelési terv kidolgozása során - életkorának megfelelően - magát az érintett növendéket és lehetőség szerint a szülőt is bevonjuk az gyermekvédelmi gyám segítségével.

A terv elkészítésében figyelemmel vagyunk a gyermek:

- életvitelére, szokásaira,
- lelki állapotára, mentálhigiénés és pszichés ellátására,
- testi, egészségügyi ellátására, (általános orvosi ellátás, kötelező és javasolt védőoltások, fogorvosi ellátás, látás-, hallásvizsgálat és egyéb, az életkornak megfelelő kötelező és javasolt szűrővizsgálatok, stb),
- személyiségállapotára,
- egyéni szükségleteire, igényeire (pl.: étkezés, öltözködés, viselkedés, életstílus, stb),
- szocializációs állapotára, fejlesztésére (társadalmi értékek, szokások megismertetése, erkölcsi értékrend közvetítése/alakítása, családi életre nevelés, önállóságra nevelés, felelősséget vállaló szexuális életre történő felkészítés, stb),
- tanulmányaira (kiegészítő tanulási segítség; pl. korrepetálás, speciális oktatási igények),
- életpályájára, munkára nevelésére,
- nemzetiségi, etnikai és vallási hovatartozására,
- szabadidős, hobbi, sport tevékenységére,
- családi és rokonai kapcsolataira, kapcsolattartására,
- személyes kapcsolatok, barátságok ápolására,
- továbbtanulásának, képzésének, életpályájának kijelölésére
- szülőjével folytatott személyes beszélgetés során szerzett tapasztalatokra,
- egyéni elhelyezési tervére.

5.4.12. A gondozottak elbocsátása

- A gyermekek otthonból való távozása történhet a nevelésbe vétel megszüntetésével, nagykorúvá válással, vagy gondozási hely változás miatt. Törekszünk arra, hogy ez megfelelően előkészített legyen, és ez időben megtörténjen. Ha családhoz kerül ki, megfelelő legyen a családi milió, a család várja. Ha az életbe kerül ki, legyen lakása, megfelelő munkája.
- Ha másik lakóegységbe, lakóotthonba kerül, akkor a két csoport nevelői közösen beszélnek meg az átkerülést vele. Annak módját, körülményeit, idejét, hogy azt kellően felkészítve várja.
- Ha utógondozói otthonba kerül nagykorúként, akkor ezt vele megbeszéljük, szintén hónapokkal előtte fel kell készíteni rá, hogy ez milyen új szabályokkal jár együtt. Megbeszéljük a megállapodást, amit az ellátási hely a fiatal felnőttel fog kötni. Tudatosítani kell, hogy az utógondozói ellátás nem kötelező, aki a megállapodást, a házirendet nem tartja be, annak a fiatalnak az ellátása megszűnik.
- A hosszabb ideje az otthonban élő gyermek csoportból való távozása esetén valami személyes ajándékot, emléket (pl. ékszer, fotóalbum stb.) kap. Fontos, hogy legyenek tárgyi emlékei a múltjáról, csoporttársairól, ezért róla készült fényképeket meg kapja. Kikerülés előtt közvetlenül egy búcsúvacsorával köszönünk el tőle.

Adminisztratív teendőink:

- Leltár alapján összekészítjük a gyermek holmiját, személyes iratait, vagy azok másolatát, egészségügyi papírjainak másolatát, átadjuk az új törvényes képviselőnek, gondozónak, vagy ha már nagykorú, a fiatal felnőttnek, aki aláírásával igazolja az átvételt.
- Kiadjuk a távozó gondozottnak, az esetleg még neki járó zsebpénzt.
- A gyermeket a törvényes képviselő veszi át, melyről jegyzőkönyv készül. A jegyzőkönyvben feltüntetjük, hogy az átadott személyes iratokat (TAJ-kártya, diákigazolvány stb.), tárgyakat, ruházatot.
- Értesítjük a szakszolgálatot és a gyámhatóságot a gondozott távozásáról.

5.4.13. Dolgozók közötti kapcsolattartás szervezeti formái:

- Lakóegységek részére team megbeszélések, értekezletek.

A lakóegység vezető nevelő minden hónap egy délelőttjén 4 órában, de szükség szerint gyakrabban, az ott dolgozók számára lakóegységi értekezletet tart, melyen az aktuális problémák mellett az esetlegesen fellépő működési zavarok kiküszöbölése érdekében megoldásokat dolgoznak ki, ennek keretében az első 2 órában interprofesszionális esetmegbeszélőt tartunk lakóegységenként gyermekpszichiátriai-pszichológiai tanácsadó vezetésével. (Ennek módszertanáról a „Minőségbiztosítás” című részben még részletesen lesz szó.)

- A dolgozók napi közös információs eszköze a lakóegység eseménynaplója.

A napi aktuális információk eljuttatásáról az érdekeltekhez a szakmai egység vezető gondoskodik személyes közlés, illetve körtelefon útján. A fontosabb információkat beírjuk az ügyeleti naplóba, illetve a lakóegységek működési naplójába.

A nevelőtestületi értekezleten elhangzott információkat, esedékes feladatokat, tudnivalókat, a lakóegység vezetője beosztottjainak tovább adni, valamint a lakóegység működési naplójában rögzíteni köteles. Eseménynaplót minden lakóegység vezet, amelyben rögzítésre kerül az összes eltávozáson lévő növendék, időpont, időtartam és távozási hely megnevezésével. A rendkívüli eseményeket, utasításokat, a növendékekre vonatkozó információkat különösen kimenőjével, eltávozásával és láthatásával kapcsolatos kérdéseket, velük kapcsolatos feladatokat a naplóban rögzítik a dolgozók. Műszakátvételkor az új műszakban lévő dolgozó a működési naplóból tájékozódik az aktuális feladatokról, információkról.

- A dolgozók műszakátvételkor egymást szóban is tájékoztatják, a csoport zavartalan napi működésének érdekében.

5.5. Különleges szükségletű, 0-3 év közötti csecsemőket és kisgyermeket ellátó

gyermekotthoni csoport/lakóegység

A lakóegység egy nagy csoportszobával, 8 férőhelyen nyújt teljes körű ellátást azon kisgyermek számára, akiket családjukból valamilyen okból ki kellett emelni.

A kora miatt sajátos szükségletekkel bíró 3 éven aluli gyermekek részére különleges ellátást biztosító lakóegységünkben kiemelten kezeljük a családdal való kapcsolattartást, amit egyénre szabottan, a gyermek napirendjéhez igazítva igyekszünk kivitelezni. A kapcsolattartás az erre a célra kialakított látogató szobában valósul meg, de lehetőség van a gyermekkel rövid sétára, játékra is az intézmény udvarában. A rendszeresen látogató szülők bekapcsolódhatnak gyermekük gondozásába is: szakembereink igyekeznek mintát nyújtani a helyes gondozási-nevelési folyamatok elsajátításában.

Igyekszünk dokumentálni a kisgyermek életének minden apró momentumát, melyet távozáskor élettörténeti napló és cd lemezek formájában adunk át, remélve, hogy a későbbiekben ezek hasznosnak bizonyulnak majd a gyermek identitásának alakulásában, sorsának feldolgozásában.

Az utóbbi évek tapasztalata, hogy hosszabb időt intézményben csak a krónikus betegségben szenvedő és sajátos nevelési igényű gyermekek töltenek. Az ő ápolásuk, fejlesztésük nagy szakértelmet kívánó felelősségteljes feladat. Ez a tendencia hívta életre az intézmény komplex szemléletű korai képességfejlesztő programját, mely a "Jó gyakorlatok a gyermekvédelemben" című pályázat díjnyertese lett.

Tudatosan igyekszünk a hospitalizációs ártalmakat csökkenteni, jelentősen visszaszorítani.

5.5.1. A 0-3 év közöttieket ellátó különleges lakóegység minőségpolitikája

A különleges lakóegység elkötelezi magát minden belső és külső tevékenységében az iránt, hogy a gyermekek igényeit magas színvonalon elégítse ki. Elsősorban a kisgyermek érdekeit szem előtt tartva, biztonságos környezetet, kiegyensúlyozott, szeretetteljes légkört biztosítva számukra.

A szolgáltatások minőségének fejlesztésével igyekszünk rugalmasan alkalmazkodni az új kihívásokhoz. Minőségpolitikánk a folyamatos fejlesztési elkötelezettséget hordozza magában, mely minden dolgozó személyes felelőssége.

5.5.2. 0-3 év közöttieket ellátó különleges lakóegység küldetése

Az intézménybe kerülő minden kisgyermeket azonos nevelői attitűddel kezelünk. Tiszteljük egyediségét, megfelelő mennyiségű és minőségű ingert biztosítunk mind a személyi, mind a tárgyi feltételek tekintetében. Intézményünk a kisgyermeknevelést holisztikus filozófiai alapon, komplex megközelítéssel értelmezi. A tevékenységek során minden lehetséges tervezett és spontán lehetőséget felhasználunk a gyermek fejlődése érdekében. A tevékenységek együttesen szolgálják az egészséges testi, érzelmi, szocializációs és értelmi fejlődést.

5.5.3. 0-3 év közöttieket ellátó különleges lakóegység célja

Elsődleges cél, hogy a gyermekek teljes körű ellátása maradéktalanul megvalósuljon a mindenkor érvényben lévő, a működést meghatározó jogszabályok és szakmai szabályok, illetve szakmai ajánlások alapján.

5.5.4. 0-3 év közöttieket ellátó különleges lakóegység feladata

Otthont nyújtó ellátást biztosít 8 férőhelyen az ideiglenes hatállyal elhelyezett és a nevelésbe vett gyermekek számára. A különleges lakóegység befogadja a kora miatt sajátos szükségletekkel bíró 3 év alatti, illetve tartósan beteg vagy fogyatékos kisgyermeket.

Az elmúlt néhány év tapasztalata, hogy a gyermekek egyre kisebb korban és egyre rövidebb időre kerülnek az otthonban elhelyezésre. A korábbiaknál gyakrabban kerülnek elhelyezésre sajátos

nevelési igényű kisgyermek (Down szindróma, ajak-, és szápad hasadék, fejlődési rendellenesség, stb.), akik gondozása, nevelése, fejlesztése nagy erőfeszítést igényel.

A lakóegység az otthont nyújtó ellátás keretében biztosítja:

- a gyermek teljes körű ellátását;
- a kora miatt sajátos szükségletekkel bíró 3 éven aluli, valamint a tartósan beteg vagy fogyatékos gyermek számára a különleges ellátást;
- családi környezetbe történő visszahelyezését előkészítő, családi kapcsolatainak ápolását segítő gondozást, esetenként örökbefogadásának előkészítését;
- mielőbbi alkalmas nevelőszülői családba történő elhelyezését, a megfelelő kötődés előkészítését;
- a különleges ellátás kiterjed a gyermek korához, állapotához és szükségleteihez igazoldó gondozásra, nevelésre, ápolásra, szocializációjára, habilitációjára és rehabilitációjára.

A lakóegység a fentiek értelmében:

- Gondoskodik a gyermek felvételéről, erről tájékoztatja a gyámhatóságot, a területi gyermekvédelmi szakszolgálatot, az illetékes gyermekjóléti szolgálatot.
- Egyéni gondozási-nevelési terv szerint biztosítja a teljes körű ellátást.
- Az ideiglenes hatállyal elhelyezett gyermek helyzetének rendezése érdekében kezdeményezi a szükséges intézkedéseket.
- Elősegíti a család és a gyermek kapcsolattartását, a gyermek családjába történő visszahelyezését, ennek érdekében gyakorlati és elméleti segítséget ad a szülőknek gyermekeik korának, állapotának és igényeinek megfelelő szintű ellátásához.
- Együttműködik a családdal, a családot segítő gyermekjóléti szolgálattal, a Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálattal és az illetékes gyámhatósággal, valamint a gyermek sorsának rendezésében érintett más hivatalos szervekkel és személyekkel.
- A gyermek és szülője kapcsolattartásáról tájékoztatja a gyámhatóságot.
- Szülőknek, örökbefogadó szülőknek, nevelőszülőknek igény szerint az érintett gyermekkel kapcsolatosan, annak családba kerülése után is szakmai segítséget biztosít.

5.5.5. Feladatellátás tartalma

5.5.5.1. Tárgyi feltételek

A különleges lakóegység rendelkezik a jogszabályban előírt tárgyi és elhelyezési feltételekkel, így alkalmas a 0-3 éves korú gyermekek befogadására.

A csoportszoba alkalmas alvásra, játszásra, és étkezésre. A helyiség berendezése a gondozott gyermekek korösszetételének és fejlettségi szintjének megfelelően van kialakítva, és a gyermekek igényei szerint lehet változtatni. A gyermekszoba berendezése tudatosan tervezett, a pedagógiai elveknek megfelelően berendezett, esztétikus, évszaknak megfelelően díszített, hangulatos.

A csoportszobával egybenyílik a fürdőszoba.

A terasz levegőztetés céljára megfelelően van kialakítva, és közvetlenül innen lehet a játszásra alkalmas kertet is megközelíteni. A szabadban történő mozgás- és játéklehetőséget közös udvar biztosítja, ahol kellő számú és minőségű, fix és mobil mozgásfejlesztő eszköz, homokozó áll a gyermekek rendelkezésére.

A szakmai egységben dolgozó fejlesztést végző fejlesztőpedagógus számára a fejlesztéshez szükséges eszközök rendelkezésre állnak. Az intézmény tejkonyhával, külön gyermek és felnőtt vizesblokkokkal, öltözővel, nevelői szobával és raktárhelyiségekkel rendelkezik.

5.5.5.2. Személyi feltételek

A lakóegységben dolgozó munkatársak száma a jogszabályi előírásoknak megfelel.

A felsőfokú végzettséggel rendelkező nevelő mellett a lakóegységben egy önálló fejlesztőpedagógus is dolgozik.

Az intézményünkben elhelyezett gyermekek szomatikus fejlődését, egészségügyi állapotát gyermekorvos kíséri figyelemmel.

A kisgyermeknevelők munkáját technikai dolgozók segítik, akik kiséritői és higiéniai feladatokat is ellátnak.

A gyermekélelmezéssel kapcsolatos feladatokat konyhai kiséritő dolgozók látják el.

5.5.5.3. Gondozási, nevelési elvek

A kisgyermek fejlődésének természetes és ideális közege a család. A családból különböző okokból történő kiemelés durva beavatkozás a gyermek fejlődésébe. Ezért igyekszünk mindent elkövetni, hogy az intézményben eltöltött idő a legkevésbé okozzon traumát a gyermeknek. Ennek érdekében a gyermekotthonba való bekerüléskor „saját” kisgyermeknevelőt jelölünk ki a gyermek számára, ő fogadja érkezésekor, és ő az, aki fejlődését figyeli és dokumentálja. Orvosi vizsgálatokra is a saját gondozónő kíséri el a gyermeket, illetve kórházi kezelése alatt igyekszik minél több időt a gyermek ágyánál tölteni.

A gyermekek biztonságérzetét szolgálja a napirend pontos betartása is.

A fejlesztőpedagógus előre megbeszélte a tervek szerint foglalkozik a gyermekekkel, ehhez ők hamar alkalmazkodnak, várják ezeket a foglalkozásokat.

A gyermekeket igyekszünk minél gyakrabban kimozdítani az otthon relatív ingerszegény környezetéből: sétákra, játszótérre, bábszínházba, stb. visszük őket.

Kiemelten fontos feladatunknak tekintjük a családdal való kapcsolattartást. A gyermekvédelmi gyám rendszeres kapcsolatot tart a szülőkkel, igyekszik őket segíteni problémáik kezelésében. Látogatási lehetőséget naponta biztosítunk, és a látogatás pontos időpontját a gyermek napirendjéhez igazítva minden esetben egyénileg beszéljük meg a szülővel. A szülő a gyermek gondozásában is részt vehet.

Igyekszünk előkészíteni a gyermek családba való el-, illetve visszahelyezését. Aktívan közreműködünk a nevelőszülők és örökbe fogadó szülők gyermekkel való ismerkedésének folyamatában, segítünk a szülői kompetenciák elsajátításában, illetve fejlesztésében. A gyermek intézményből való kikerülése után is kapcsolatot tartunk a családdal, segítünk túllendülni az esetleges megakadásokon, problémákon.

A gyermekotthonban a nevelés értékteremtés és értékteremtés egyben.

Fontos, hogy a gyermekkel foglalkozó felnőttek – a közöttük lévő személyiségbeli különbségek tiszteletben tartásával – a gyermek elfogadásában, a képességeinek és pillanatnyi szükségleteinek megfelelő fizikai és érzelmi biztonság, illetve szeretetteljes gondoskodás biztosítása érdekében egyetértsenek, az alapvető értékek, erkölcsi normák és célok tekintetében nézeteiket egyeztessék, nevelői gyakorlatukat egymáshoz közelítsék.

A gondozás-nevelés folyamatában törekszünk arra, hogy pozitív kompetenciakészítéssel vegyük körül a gyermekeket, kiegyensúlyozott, derűs légkört teremtsünk, ahol jól érzik magukat. A gyermekek fejlődését segítő nevelői attitűddel, mintaadással közvetítjük azokat az értékeket, amelyek a harmonikus személyiségfejlődést szolgálják.

A gyermekotthonban és különösen 0-3 éves korosztály számára, ahol a gondozás és nevelés egységét nem lehet egymástól különválasztani a legfontosabb alapelvek:

- a személyi állandóság;
- a „saját” gondozónő rendszer;
- a folyamatos gondozás.

A személyi állandóság alapvető feltétele a kölcsönös megismerésnek, a kötődésre való képesség fejlesztésének. A csoportban a gondozónők váltják egymást, ők látják el éjjel-nappal a gyermekeket. Ők azok, akik jól ismerik a gyermekek egyedi igényeit, szokásait és az itt tartózkodásuk alatt végigkísérik fejlődésüket. A jó kapcsolat kialakulása gyermek és felnőtt között elsősorban a gondozás közben történik, akkor mikor csecsemő és a gondozója együtt vannak, tehát amikor eteti, fürdeti, öltözteti stb. a gyermeket a felnőtt. Annak, hogy a gondozónő nyugodtan, kellő türelemmel gondozhasson egy-egy gyermeket, előfeltétele, hogy addig a többi csecsemő

tevékenyen, jó kedélyállapotban töltsse ébrenléti idejét, közben ennek feltételeit lehetőség szerint a felnőtt igyekezzon megteremteni.

A gondozási folyamat teremt lehetőséget arra, hogy a gondozó és a gyermek érzelmileg egymásra hangolódjon, melyben a csecsemő felfedezi és megtapasztalja önmagát és a másik embert. Ez lesz az alapja később mindenféle egészséges emberi kapcsolatnak, a kötődés képességének (szelf szubjektivitás). A csecsemő és a kisgyermek egészséges személyiségfejlődése, azon belül szelf-fejlődése érdekében a gondozó napi szinten, népi dajkarímeket alkalmaz a gondozási folyamatba ágyazottan a gyermekkel való személyes játék során.

A „saját” gondozónő rendszer biztosításával alakítható ki, az az egyedi, bensőséges kapcsolat, amelyet minden gyermeknek biztosítanunk kell az egészséges személyiség fejlődése érdekében. Ő az, aki részt vesz a gyermek életének minden eseményében, ezt számon tartja, dokumentálja. Így hozzásegítve a gyermeket, hogy a későbbiekben megismerhesse élete első hetei, hónapjai, évei fontos momentumait. A gyermek távozása esetén segíti a gyermek és a család kapcsolatának alakulását.

A napirendhez illeszkedően, dolgozói felügyelet mellett, szervezett formában a csecsemők és kisgyerekek levegőztetésében, egyéni játékában részt vehetnek a gyermekotthon serdülőkorú gondozottai is.

5.5.5.4. Hospitalizációs ártalmak csökkentése

A népi mondókák, dajkarímek alkalmazása az ölbeli játék során elősegíti az interszubjektív érvényesülését.

A gondozók tudatosan igyekeznek fejleszteni a babák önálló akaratát. Például öltöztetéskor felmutatnak neki egyszerre két rugdalózót, amelyekre hosszasan fixálódik a tekintete azt adják rá.

Minden gondozási tevékenység közben mondják neki, hogy éppen most mit csinálnak vele. Ezeket a tevékenységeket nem sietik el, kívánnak, igyekeznek a baba fejlődési ritmusához alkalmazkodni. A következő soron lévő babának előre megmondják, hogy most ő fog következni.

Az elmetudatos kisgyermekgondozók minden tevékenység közben tudatosan visszajelzik, és ezzel visszatükrözik a baba érzelmi állapotát.

Nem korlátozzák le érzelmeiket a kisgyermekkel való együttlétben. Vallják a gondozók, hogy az érzelmeiket meg kell élni és át kell tudni adni a gyermekeknek.

Gyakran figyelhetők meg a már a vérszerinti családjában elhanyagolt csecsemőkön, kisgyermeken az apátia jelei. Ebből az állapotból tudatosan igyekeznek kimoszítani, kapcsolatteremtő képességeit fejleszteni.

A nagyobbacska kisgyermeket már bevonjuk apró teendőkhöz.

5.5.5.5. A fejlesztő program

2006 szeptemberétől indítottuk be korai képességfejlesztő programunkat, amely egyéni és csoportos foglalkozásokra épül.

Tudjuk, hogy az élet első néhány évében elkezdett fejlesztés, az idegrendszer korai szerveződésében a sérült területek spontán regenerálódó képességét, ill. a pozitív környezeti hatások stimuláló hatását kihasználva a kóros irányba induló vagy késő fejlődést harmonizálhatja, felgyorsíthatja. Ez azért is nagyon fontos, mert az életkor előre haladtával az „elszalasztott lehetőséget” már nem tudjuk pótolni, a hibásan rögzült mintázatok későbbi életkorban már nem korrigálhatók.

A fejlesztőprogram elméleti alapjai

A reziliencia

Munkánk során szükségszerűen találkozunk a veszélyeztetettség fogalmával. Azt is tapasztalhatjuk, hogy vannak olyan gyermekek, akik súlyos veszélyeztető faktorok ellenére is egészségesen fejlődnek. Ez a felismerés irányította a kutatók figyelmét a reziliencia jelenségére.

Maga a szó rugalmasságot, a mi kontextusunkban a veszélyeztetettség ellenére történő jó alkalmazkodást jelent.

A reziliencia-alapú megközelítés azért is fontos, mert lehetővé teszi azt, hogy ne csak a hiányosságokra koncentráljunk, hanem erősítsük meg a pozitív forrásokat is, és olyan prevenciósi stratégiákat alkalmazzunk, amelyek megerősítik a gyermek saját erőforrásait és alkalmasabbá teszik a problémákkal való megküzdésre.

A fogyatékos, illetve a gyermekvédelmi szakellátásba került gyermekek veszélyeztetetteknek tekinthetők. Azt is tudjuk, hogy minél több veszélyeztető forrás található a gyermek életében, annál több un. védőfaktor szükséges a jó alkalmazkodáshoz.

Ezeket a védőfaktorokat 3 nagy csoportba lehet osztani, és fontos megjegyezni, hogy általánosságban elmondható, hogy ezek egyben a jó alkalmazkodás feltételei is.

1. Személyes faktorok: jó értelmi, figyelmi és problémamegoldó képességek, hatékony érzelem és viselkedés-szabályozás, önértékelés, önbizalom, vallásos hit, élet értelmébe vetett hit.

2. Családi faktorok: szoros kapcsolat egy gondoskodó szülő figurával, irányító szülői attitűd, támogató családi háló.

3. Tágabb környezeti faktorok: gondoskodó, kompetens felnőttekkel való kapcsolat a szűk családon kívül, társas normákat tiszteletben tartó barátok, közösségi tevékenységek.

Munkánk során a három csoportból elsősorban a személyes faktorokra tudunk koncentrálni. Tudjuk, hogy a gyermekotthonba kerülő gyermekek elsődleges problémája az anya, a család hiánya, tehát érzelmi jellegű, mégis úgy gondoljuk, hogy a saját erőforrás megerősítése hozzásegíti őket, hogy kompetens kisgyermekekké váljanak.

A fejlesztés módszerei tekintetében intézményünkben a szenzomotoros szemléletű terápiákra támaszkodunk.

Fejlesztő módszereink:

- komplex korai fejlesztés,
- hidroterápiás rehabilitációs gimnasztika (HRG),
- Katona féle neurorehabilitáció.

Tudjuk, hogy a mozgásfejlődés, és az értelmi fejlődés maximálisan összefügg. Ez indított bennünket arra, hogy a mozgással kiemelten, és tudatosan foglalkozzunk.

Attól függően, hogy a gyermeknek milyen elmaradásai vannak különböző foglalkozáson való részvételre van lehetősége.

Fejlesztést végző pedagógusunk részletekbe menőig megismerik a gyermekeinket, részt vesznek a csoportok életében, így a foglalkozások a bizalom légkörében valósulhatnak meg.

Az arra rászoruló gyermekeink komplex korai fejlesztésben részesülnek, melynek része a mozgásfejlesztés is. Ehhez a szenzoros integrációs terápia elemeit alkalmazzuk. A változatos eszközök (nagy labdák, trambulín, kötélhinta, hupple, billenőlap, gördeszka, babzsákok, bordásfal) és feladatok segítik a gyermekeket abban, hogy a fejlődésükben történt elakadást „átlépjék”, és a következő mozgásfejlődési lépcsőfokra lépjenek. Ugyanakkor a szenzoros integrációs módszerek mind azt szolgálják, hogy a gyermekek érzékelését, észlelését, figyelmét, gondolkodását, beszédét a mozgásával párhuzamosan fejlesszék, javítsák, támogassák. A gyermekek ebben a folyamatban játék közben sajátítják el a későbbi felnőtt életükre jellemző mozgásformákat. Amennyiben a gyermekek mozgásfejlődése nem mutat eltérést, vagy (már) megközelíti az életkorának megfelelő szintet, ugyanakkor értelmi képességeiben még látunk lemaradást, a gyermekeket egyéni kognitív terápiával segítjük meg. Ebben felkészítjük a saját életkori szintjének megfelelő gondolkodásra, figyelemre, beszédre, érzékszervei megfelelő használatára.

A gyermekek ugyanakkor részesülnek szocializációt, integrációt segítő foglalkozásban is. Sétáink során vagy udvaron tartózkodáskor közösen figyeljük meg a gyermekekkel a természeti és társadalmi környezetet, annak működését, a kukásautó működésétől, a bevásárlóközpont fotocellás ajtaján át, a buszok hangjáig, a játszótérek eszközeit és gyermekeit, a madárfüttyöt és az ősi

faleveleket. Mindezek közös szemlélése, annak megbeszélése, értelmezése, az esetleges félelmek legyőzése segíti őket abban, hogy a társadalomba való teljes beilleszkedés zökkenőmentes legyen. Bízató eredményeket tudunk felmutatni a HRG módszerrel végzett terápiával. Ez a módszer egy vízben alkalmazott komplex preventív és rehabilitációs program az eltérő fejlődést mutató gyermekek számára. A vízben a háromdimenziós mozgások könnyebben kivitelezhetők a vestibuláris rendszer intenzív fejlesztése érdekében. Mivel a magzat az anyaméhben is folyékony közegben van, így a víz lelkileg is ősbibb, természetesebb. A HRG terápia komplexitása abban áll, hogy nem csak a mozgásfejlődésre, hanem a kognitív funkciókra is hatással van, így a figyelem, az emlékezet, az észlelés is korrigálható általa, míg a gyermekek a ritmikus mondókák és a víz kellemes érzete hatására játszva tanulnak.

A Dr. Katona Ferenc által kidolgozott neurorehabilitációs tréninget mindig a gyermekek neurológiai és gyógytornászi konzultációi után, az ő általuk javasoltakkal kezdjük és irányításukkal végezzük. Ennek lényege, hogy bizonyos, a szülés előtt, közben vagy után fellépő idegrendszeri sérülések a legkorábbi időktől (gyakorlatilag néhány napos kortól) korrigálhatók. Koraszülés, fejlődési késedelem, izomtónus zavarok, csecsemőkori figyelemzavar esetében javasolt a módszer alkalmazása. A mozgásterápia a csecsemő agyának automatikus mozgás szabályozását aktiválja, így stimulálva bizonyos mozgásminták beindulását, megfelelő működését.

5.5.5.6. Dokumentáció

A gyermekek fejlődését nyomon követő dokumentációt minden gyermekről a „saját kisgyermeknevelője” vezeti, ennek célja a fejlődési folyamat objektív nyomon követése. A dokumentáció vezetésénél fontos szempont a tárgyyszerűség, hitelesség, árnyaltság, rendszeresség. A dokumentáció vezetésénél és őrzésénél a személyiségi jogokat és jogszabályi előírásokat betartjuk, azokat elzárva tároljuk.

Kisgyermeknevelők dokumentumai:

- alapfüzet,
- fejlődési napló,
- látogatófüzet.

Egyéb dokumentumok:

- „T”- Törzslap,
- „GH-1” Egyéni gondozási-nevelési terv nevelésbevitel esetén,
- „GH-2” Családi kapcsolatok, család gondozás tervezése nevelésbevitel esetén,
- „GH-3” Helyzetértékelés.

5.5.5.7. Látogatás módja

- A gyermeket látogatni minden nap lehet, reggel 9 és délután 4 óra között.
- A látogatás időpontja és időtartama a gyermek napirendjéhez igazodik, ezt minden esetben kérjük a nevelőkkel egyeztetni.
- A kisgyermeknevelő a látogatás alkalmával beszámol a szülőnek a gyermek fejlődéséről, egészségi állapotáról és a gyermek életének egyéb eseményeiről.
- A szülő, abban az esetben, ha gyermekével szoros és rendszeres kapcsolata van, igény szerint részt vehet gyermeke gondozásában, a gyermeket az udvarra kiviheti.
- Öltöztetés, pelenkázás, fürdetés csak a csoportszobában történhet.
- Kérjük, hogy a szülők érkezésüket és távozásukat jelezzék a szolgálatot teljesítő kisgyermeknevelőnél.
- A szülő a csoportszobában csak a gondozás (etetés, öltöztetés, pelenkázás, fürdés) idejére tartózkodik, a többi időt a látogató szobában vagy a teraszon/udvaron tölti gyermekével.
- A csoportszobába csak a kapcsolattartásra jogosult személy jöhet be, addig a többi hozzátartozónak a látogató szobában kell tartózkodnia.
- A látogatás idején a szülő kizárólag a saját gyermekével foglalkozhat.

- A szülő levélben és telefonon is érdeklődhet gyermeke felől, kérésére fényképet küldünk a gyermekről.
- Járványos időszakban a látogatás szünetel, ennek elrendeléséről és időtartamáról házi orvosunk dönt.
- A szülő ajándékot hozhat a gyermekének, ez minden esetben a gyermek saját tulajdonát képezi, és a gyermekotthonból való távozáskor a gyermek magával viheti.
- Abban az esetben, ha a gyermeknek ajándékot, élelmiszert hoznak, azt a kisgyermeknevelővel egyeztetni szükséges.
- A szülők problémájukkal, kérdéseikkel az intézmény vezetőjéhez, gyermekvédelmi gyámhoz és a szakmai egység vezetőhöz fordulhatnak.

A dolgozóknak munkájuk során figyelemmel kell lenniük az alábbiakra:

- A dolgozókat titoktartás kötelezi. Gondozottakról és azok hozzátartozóiról, személyes dolgaikról kívülállónak felvilágosítást senki nem adhat.
- A kisgyermeknevelő legjobb tudása szerint biztosítja a gyermek életkorához, egészségügyi állapotához, fejlettségéhez, valamint egyéb szükségleteihez igazodóan, megfelelő testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését, egészséges nevelkedését és a számára ideális környezetet.
- Állandóságot, érzelmi biztonságot nyújtó teljes körű ellátásban, gondozásban, megfelelő nevelésben részesítjük a gondozottakat.
- A családdal való kapcsolattartás érdekében, a meghitt együttléthez alkalmas helyiséget biztosítunk.
- A szülőkkel való kapcsolattartás módját a gyámhatóság szabályozza, ez az alapja az intézményi látogatás, kapcsolattartás különböző formáinak is.
- A gyermekeknek joga van családban nevelkedni, s ha ezt a vér szerinti család helyzete nem teszi lehetővé, igyekszünk arra alkalmas családot találni. (örökbefogadó vagy nevelőszülői család).

5.6. Lelki-segítségnyújtás a gondozottak részére

A gyermekotthonban élő kiskorú gondozottak és nagykorú ellátottak pszichés problémáinak kezelésére nagy hangsúlyt fektetünk. Súlyosabb esetekben a gyermek-idegondozó szakembereihez visszük a növendékeket, enyhébb esetekben a gyermekotthon pszichológusa foglalkozik velük egyéni vagy csoportos formában, megfelelő módszerek alkalmazásával. Pszichológusunk egyben szervezi a terápiás hatású nevelést, gondozást. Koordinálja, és szakmai tanácsaival segíti a nevelők-gondozók nevelési munkáját. Hiszünk abban, hogy csak egy közös, összehangolt team munka segítségével, több oldalról támogatva a terápiás folyamatot, lehet igazából hatékonyan működni, eredményeket elérni. A gyermekekkel való közvetlen pszichológusi foglalkozás fontos láncszeme ugyan a terápiás rendszernek, de önmagában még nem elégséges, nem tud igazából hatékony lenni. Olyan csoportos formában is foglalkozik pszichológus a gyermekekkel, amikor a gyermekotthon többi dolgozójával közösen végzi a csoportmunkát (pl.: viselkedés terápia). Továbbá nagy tapasztalatú pszichológiai, gyermekpszichiátriai szakértőt is alkalmazunk a dolgozók részére történő esetmegbeszélő vezetésére, aki a gyermekotthon pszichológusának szupervízióját is ellátja, és a többi dolgozó is fordulhat hozzá egyéni tanácsadásért. Emellett különböző terápiás formák (képzőművészet terápia, szocioterápiák stb.) végzésére is felkérünk terapeutákat, akik szintén a pszichológussal összehangoltan végzik munkájukat.

5.6.1. A pszichológus tevékenysége:

- A gyermekek és fiatal felnőttek aktuális pszichés és személyiségállapotának szükség szerinti felmérése, terápiás kezelésük megtervezése és megszervezése a különböző

gondozóintézmények segítségével.

- Enyhébb esetekben egyéni és csoportos pszichés támogató terápia végzése a gondozottak számára.
- Segít a gyermekotthon mentálhigiénés kultúrájának fejlesztésében.
- Közös konfliktuskezelő, támogató megbeszéléseket vezet a gyermekek, fiatalok és gondozóik, hozzátartozóik számára.
- Rendszeresen segíti szakvéleményével a növendékek és a hozzátartozók közötti kapcsolattartást, javasolja szabályozását, amennyiben az a gyermek személyiségfejlődését hátrányosan befolyásolja. Segíti az aktuális krízishelyzetek kezelésében.
- Törekszik az intézmény dolgozóival jó kapcsolatot kialakítani, az intézmény jó mentálhigiénés légkörét fenntartani, mely elősegíti a növendékek biztonságérzetét.
- Jó kapcsolatot alakít ki a rábízott gondozottakkal, szükség esetén a társ intézményekkel. Ehhez rendelkeznie kell a kommunikációs és kooperációs készségekkel, valamint az empátia, a tolerancia képességével.
- Az újonnan érkező gyermekek pszichés státuszának felmérése: anamnesztikus exploráció, hetero anamnézis felvétele (ha van rá lehetőség), pszichológiai tesztek felvétele és kiértékelése.
- A gyermek felülvizsgálatához, későbbi sorsának rendezéshez szükséges pszichológiai vélemény elkészítése.

5.6.2. Alkalmazott módszerek, jó gyakorlatok:

5.6.2.1. Viselkedésterápia

A viselkedésterápia célja a nem kívánt cselekvés feletti uralom elsajátítása és az ilyen viselkedés megváltoztatása. A terápiában résztvevő megtanul megküzdeni a nehéz helyzetekkel, gyakran úgy, hogy ellenőrzött körülmények között megteremtik számára azokat. A kezelésnek ez a formája a terápiában résztvevőnek az élete feletti kontroll birtoklásának érzését adhatja.

5.6.2.2. Az önismereti csoport:

A serdülők énképe, önismerete gyakran bizonytalan, irreális, téves. Ezért lehetőséget biztosítunk a csoportos önismeret fejlesztésre, melynek során önmagukról és társaikról hiteles, torzítatlan képet kapnak. Kialakíthatóvá válik a reális és optimális távolságú énkép-énideál diszkrepancia, ezáltal megtanulják az egymásra való odafigyelést és elfogadást, a másik és a saját maguk személyének tiszteletben tartását, valamint az önismeret alapját képezi többek között a hatékony érzelem felismerésnek, és kifejezésnek, az érzelmi-indulati életük kezelésében való kompetenssé válásnak, konfliktuskezelésnek, a szociális készségek elsajátításának, egyszóval a megfelelő szintű szocializációs folyamatnak. A csoport működésének további alapvető hatótényezője a serdülők természetes, életkori sajátosságként megjelenő önismereti igénye, valamint egy számukra fontos közösséghez való tartozás érzése.

5.6.2.3. Művészetterápia

A gyermekotthonban a művészetterápia komoly, több évtizedes múlttal rendelkezik. A művészet több okból is gyógyít. A nagy érzelmek és belső energiák befektetése az alkotásba a művelője számára értéket ad művészetének, és viszont, a művészi kifejezés mélysége és hitelessége növeli a mű készítőjének önbizalmát. A művészet a társadalmilag elfogadhatatlan készletek és fantáziák biztonságos formában való levezetésére kínál megoldást, azokat elfogadhatóvá teszi, és nem utolsósorban a mű készítője számára megkönnyebbülés lehetőségét biztosítja.

5.6.2.4. Képzőművészet-terápia

A gyermekek és kamaszok részére szervezett rajzterápiás módszer segítségével belső látásuk nyílik meg, melynek során a mitikus-szimbolikus képi, verbális megfogalmazás jelenik meg alkotásaikban, melyek önmagában is gyógyító hatásúak, hiszen így modellezve a világot, belső konfliktusait, a modell szintjén "lejátszhatják", "kikísérletezhetik" a megoldási módokat, ugyanakkor a probléma kívülre kerül a személyiségükből, nevezetesen a "rajzlap síkjára". Az

indulataik, az érzelmeik áttevődnek az általuk teremtett figurákra, s ezáltal csökken belső szorongásuk, lelki feszültségük, görcseik oldódnak. A lélek feltárulásának ez a módja az "Én" számára valójában veszélytelenebb, mint más direkt pedagógiai-pszichológiai technikák, hiszen a szimbólumok szintjén maradván a problémák kivetíthetők, nem kell azokat közvetlenül felvállalni. A konfliktus-feldolgozás folyamatában így a problémát nem közvetlenül, hanem szimbolikus modellek útján oldják meg, önkéntelenül is, ami így sokkal könnyebb. A kamaszok, gyermekek számára ez olyan értékű is lehet, mintha a valóságban oldották volna meg, amire valójában sokszor nem is képesek még élethelyzetükből adódóan. Az egyes gyermek, fiatal egymás követő alkotásaiban, nagyon fontosak azok a motívumok, melyek több rajzában is előjönnek, hiszen elsősorban ezek hordozzák az alapvető lelki problémákat. Az is fontos, hogy ezek a motívumok az egymást követő rajzokon, milyen átalakulásokon, változásokon mennek keresztül, hiszen így tárulnak fel a lelki folyamatok. Tulajdonképpen ez egy lelki öntisztulási folyamat, amely spontán módon megy végbe.

Művészetterápiás műhelyünk szakmai tevékenysége:

Akkor még állami gondozottaknak hívott gyerekekből és fiatalokból álló önszerveződő alkotóközösségünket 1987-ben indítottuk el. Az emberi lét egy különös világát képviseljük a művészet nemes eszközeivel megjelenítve: egészséges családi háttér nélküli, intézeti világban nevelkedő gyerekek és fiatalok önkifejező szubkultúráját, sajátos lelki világát. Alkotásaikban a modern kor problémái, konfliktusai a gyermeki elme- szűrőjén keresztül művészetté nemesül, szelídül. Őszinte, szókimondó világ ez, ugyanakkor elemi erejű önkifejező eszközei segítségével lelkünk mélyrétegeit szólítja meg.

E gyerekek és fiatalok a társadalom periferiájáról, szociális problémákkal küszködő családokból kerülnek ki. Már kicsi gyermekkorukban súlyos családi drámák, konfliktusok szenvedő részesei. Életük gyakori velejárója a hanyattatottság, a szeretethiány, az érzelmi sivárság, az alacsony szocializációs szint, agresszív légkör. Minden napjuk velejárója a kudarcélmények sorozata, a kisebbségi érzés. Az iskola verseny- és teljesítmény centrikus légkörében állandó tanulmányi nehézségekkel küszködnek, mivel a traumák okozta lelki terhek miatt kisebb a teljesítőképeségük a normál családban élőkéhez képest.

A Csontváry Képzőművészeti Stúdió mégis a bennük rejlő értékek, képességek kibontakoztatását, fejlesztését vállalja fel. Egy olyan sajátos művészetterápiás módszert alkalmaz, amely képes a bennük lévő feszítő szorongást előidéző lelki traumákat előhívni, hogy azt a képzőművészet nemes eszközeivel szimbolikus módon megjeleníteni tudják. Így a bennük lévő lelki problémákból, gondokból művészeti értéket tudnak létrehozni. Megélhetik, bennük is van érték, és hogy az értéktelenségből is lehet értéket létrehozni. Ez egy olyan alapképességet fejleszt bennük, amely életük bármely területén kamatozhat és a későbbiek során is átsegítheti őket sok nehézségen. Az alkotók között vannak kifejezetten a képzőművészetben tehetséges gyerekek is, akiknek tehetséggondozását vétek lenne elhanyagolni.

Alkotó közösségünkben lehetőség nyílik számukra, hogy a képzőművészet által a szellemi szféra legmagasabb dimenzióiba is felemelkedhessenek, a művészetten keresztül más műveltségbeli értékhez is közel kerülhessenek. Ez ellensúlyozhatja az őket ért ártalmakat, mintákat kaphatnak ahhoz, hogy életüket tartalmasan élhessék, amely segítséget jelenthet abban, hogy felemelkedhessenek abból a társadalmi rétegből, melybe beleszülettek. Egyben az alkotóműhelyben folyó alkotás öröme az önkifejezés lehetősége, mely artikulált formába önti belső szorongásaikat, konfliktusaikat ill. egy-egy pályázaton elért eredmény, kiállításokon való szereplés kárpótlást nyújtanak, valódi sikerélményt biztosítanak, ezért- terápiás értékűek, én erősítő hatásúak.

Alkotásaikat rendszeresen kiállításokon mutatjuk be. Mint a gyermekotthonban mint a nevelőszülőknél élő gondozottak számára szervezünk alkotóműhely foglalkozásokat a Csontváry Képzőművészeti Stúdió együttműködésével heti egy alkalommal.

5.6.2.5. A természet változásrendjére épülő évkörös rítusjátékok, mint a személyiségfejlesztés és a közösségfejlesztés eszközei

Népszokásokra épülő pedagógiai modell

A régi ember életét nemzedékről nemzedékre öröklődő szokásrend szabályozta, tette biztonságossá. A néphagyományainkban rejlő rítusok fölelevenítése nem csak szép, de a lélek számára gyógyító erejű is. A hagyományok rítusrendszere pontosan modellezi az emberi élet, a magatartás természetes formáit, a közösségi lét keretét is ez a rend adhatja. E természetes ősi formákkal ellensúlyozni lehet a modern elidegenedett kulturális formákat. Ezek a formák gyermekotthonban is megvalósíthatók, ötvözve a mai kamaszok divatos formáival, a régi rítusok alapjai nyomán új, közösségi rítusok alkotásával.

A régi rítusokat kreatív módon dolgozzuk fel az intézményben élő fiatalokkal, gyermekekkel hozzátéve személyes ötleteiket, igazítva a mai kor viszonyaihoz. Szinte minden hónapban megelevenítünk legalább egy, de van, amikor két-három néphagyományt, melyek hosszú évek alatt intézményünk életének részévé váltak. Ezen pedagógiai programunk bekerült Pécs Város Értéktárába is.

A természet évkörös változásrendjére épülő népszokásokat, ősi rítusokat terápiás, mentálhigiénés és személyiségfejlesztő célokra használjuk fel a gyermekotthonban, melyek a következők:

- Farsang
- Mohácsi Busójárás
- Kiszebábu-égetés
- Keresztútjárás
- Húsvét
- Zöldág járás
- Pünkösdi királyválasztás, pünkösdölés
- Szent Iván éji tűzgrás
- Szüreti bál
- Halottak napja
- Katalin bál
- Láncos Miklós járás
- Luca napja
- Csodafiú szarvas regölés
- Betlehemezés
- Leány- és legényavatás

5.7. Tanulásmódszertani és fejlesztőpedagógiai segítségnyújtás

5.7.1. Fejlesztőpedagógiai diagnosztikai és terápiás feladatok:

A tanulási zavar elnevezés egy általános fogalom, amely a rendellenességek egy heterogén csoportjára vonatkozik, ezek a zavarok a központi idegrendszer diszfunkciójának, illetve annak következményének tekinthető. Korai fejlődés késleltetett voltában illetve az egyes területeken mutatkozó nehézségekben jelennek meg: mint a figyelem, az emlékezet, gondolkodás, koordináltság, beszéd, olvasás, írás, betűfelismerés, számolás, szociális kompetencia, emocionális érettség. A tanulási zavar befolyásolhatja bármely potenciálisan átlagos vagy átlag feletti intelligenciájú egyén tanulását, magatartását. A tanulási zavar nem tulajdonítható elsődlegesen vizuális, hallási vagy motoros sérülésnek, mentális retardációnak, emocionális zavarnak vagy hátrányos helyzetnek, de bármelyikkel együtt járhat. A tanulási zavar származhat genetikai rendellenességekből, előidézhetik biokémiai faktorok vagy bármely neurológiai sérülés következménye is lehet. Okozhatják a rossz pszichoszociális körülménynek, elszenvedett lelki traumák, veszteségek, kudarcélmények, hiszen ezek hatására a mentális képességek fejlődése elmaradhat a várt életkori sajátosságoktól, illetve a kialakuló állandó belső szorongások annyira lekötik a személyiséget, hogy jelentősen lecsökken a tanulási teljesítő képesség.

A nevelésbe vett gyermek képességeit először fel kell mérni, hogy tanulási nehézségeik mögött valójában részképesség-zavar, figyelemzavar, illetve rossz tanulási stratégiák állnak-e. Fontos a helyes, szakszerű pedagógiai diagnózis felállítása. Fontos hogy ezeket a problémákat ne csak a fejlesztőpedagógus ismerje, hanem a gyermekkel közvetlenül foglalkozó szakember legalább alapszinten értse.

5.7.2. Tanulás segítése, tanulás módszertani fejlesztés:

A gyermekotthoni ellátásba kerülő magatartásproblémás, hátrányos helyzetű, de egyébként átlagos, vagy jó értelmi képességekkel rendelkező (esetleg enyhe részképesség-zavarral rendelkező) gyermekek általában már komoly elhárítási mechanizmusokat alkalmaznak a tanulás terén. Nincsen kialakult tanulási szokásrendszerük, nincs motivációjuk, nem érzik azt, hogy szükség lesz rájuk, a tudásukra, a munkájukra, tevékenységeiket nem tudják ilyen keretek közé beilleszteni. Nincs kialakult napi ritmusuk, melynek szerves részét képezné a tanulási idő. Nem tartják hasznosnak az ismeretszerzésnek ezt a módját. Nincs célrendszerük, ami segítené őket feladataik végrehajtásában és többnyire az önbizalmuk is kevés, és egyre kisebb lesz a sikereket illetően. Az átugorhatatlannak vélt mércét könnyen leszállítják. Mindezek mellett erős a szégyenérzetük, többnyire tisztában vannak azzal, hogy bizonyos, a további haladást elősegítő információknak már birtokában kellene lenniük.

A fejlesztőpedagógus jó tanulási módszerek elsajátításával és intenzív képességfejlesztéssel ezeket a problémákat orvosolni tudja. Elsősorban motivációs rendszert épít ki, hogy a tanulónak legyen mibe kapaszkodnia, lássa maga előtt a kisebb-nagyobb célokat. Rendszeres foglalkozásokon, kötött időpontokban segít a tananyag feldolgozásában. A tanórák meghatározott szisztéma köré szervezőnek, tananyag-választás, súlypontozás, feldolgozási sorrend szempontjából. Minden részlettel a növendék adottságaira, képességeire épít. A különösen tanórák rendjéhez igazodni nem tudó gyermekeket magántanulói státuszban lehet eredményesen segíteni egyéni foglalkozással az alapfokú oktatásban. Személyes sikereik - fejlesztőpedagógusi támogatással - így jobban látszanak és ez jó hatással van tanulási kedvükre. Magántanuló esetén is a különböző tantárgyakból először felmérést kell végezni, hogy milyen szinten áll a gyermek, milyen igénye van, mire van szüksége a lemaradások pótlása érdekében. Itt is egyénre szóló felzárkóztatási, osztályozó vizsgára való felkészítési tervet kell összeállítani. A fejlesztőpedagógus egyénre és tantárgyi feladatokra szabott feladatlapokat állít össze, hogy miközben azokat töltik ki a gyerekek, addig a többiekkel interaktívan tud foglalkozni. Ezzel a módszerrel 8-10 magántanulóval is tud egyszerre foglalkozni, még ha különböző életkorúak és különböző osztályokba járnak is.

Magántanulói státusz alkalmazása ugyanakkor nagyon megfontolandó a szocializáció szempontjából, csak rövid időre és kevés gyermeknél javasolható. Ezeknél a gyermekeknél fontos lenne nagyon kötött egyéni napirend megszervezése és a fejlesztőpedagógus (esetleg egy nevelő) kijelölése „mentornak”, aki személyesen felelős a gondozott motiválásáért, tanításáért, foglalkoztatásáért, vizsgaeredményeiért. Magántanulói státusz esetén annak érdekében, hogy a napi iskolába járástól ne szokjon el a gyermek, a tanodai foglalkozásokat igénybe kell venni.

A tanulás-módszertani fejlesztésen résztvevő gyermekek problémarendszere nem sokban tér el az előbb tárgyalt növendékekétől. Ezért a célok is hasonlóak az előzőkéhez. A foglalkozások kis csoportokban folynak. A résztvevők eltérő életkorúak és neműek is lehetnek. A motiváció kialakítása és erősítése, illetve a tanulás tárgyi feltételeinek megteremtése után a koncentrációképesség, a rövid illetve hosszú távú memória fejlesztését segítő feladatok, memoriterek tanulása képezik a foglalkozások alapját. (Ezt a célt szolgálja az évkörös rítusjátékok alkalmazása, hiszen sok alkalomra, sok éneket, verset, prózát kell a gyerekeknek megtanulniuk.) A gondolkodást, az önkifejezést a szókinccs gyarapításával lehet még árnyaltabbá tenni, finomítani. Az ehhez kapcsolódó feladatokat a gyerekek szívesen végzik.

A sikeresség szempontjából elengedhetetlen, hogy ezeken a foglalkozásokon kívül a gyermekek személyiségfejlesztése más területeken is párhuzamosan folyjon, és a pozitív megerősítések (a megérdemelt munkáért) ne maradjanak el.

5.7.3. Belső tanoda:

Tanítási időszakban délelőtt valamilyen ok folytán az iskolai oktatástól távol maradók (magántanuló, esti, illetve délutáni iskolás, délután szakmai gyakorlatra járó, iskolakerülő, valamint betegség miatt az otthonban tartózkodó, nem tanköteles) növendékek számára belső tanodát működtetünk. A tanoda részben az iskolai tanulást pótló egyéni, illetve kiscsoportos tanulás, részben szociális készségfejlesztő, magatartásformáló, közösség és személyiségfejlesztő feladatokat vállal fel. A tanoda elsődleges célja az un. életre tanítás, másodlagos célja pedig a lexikális tananyag átadása. Így betekintést nyerhetünk az iskolai tankötelezettség nem teljesítésének okaira, melyeket irányított beszélgetésekkel, könnyed, élményjátékokkal korrigálhatunk.

5.8. Kulturális és szabadidős lehetőségek

5.8.1. Kulturális programok

A kulturális tevékenység célja egyrészt a szabadidő hasznos, strukturált, motiváltságon alapuló eltöltése, másrészt a gyermek meglévő képességeinek kibontakoztatása, a tehetséggondozás.

5.8.2. Könyvtár:

A gyermekotthon könyvtára egy többfunkciójú kulturális és szabadidős tevékenységek végzésére alkalmas helyiségben lett kialakítva. A könyvtárhasználat mellett videó nézésre, számítógépezésre, internetezésre, rajzsakkörre, egyéb kézműves foglalkozásokra, kulturális programokra, társasjátékokra van lehetőség ebben a helyiségben.

5.8.3. Színházi, zenei, kulturális programok:

Gyermekeink nagy előszeretettel látogatják a színházi előadásokat, szabad és fedett téri koncerteket, városi eseményeket, melyeken a részvételt szervezett formában, nevelői kísérettel biztosítjuk számukra.

5.8.4. Közlekedésbiztonsági, drogprevenációs és bűnmegelőzési programok:

A rendőrség bűnmegelőzési osztályának segítségével bűnmegelőzési, drogprevenációs programokat szervezünk a növendékek számára. Ezen kívül közlekedésbiztonsági házi képzést szervezünk a kerékpárosok számára a rendőrség segítségével.

5.8.5. Táborozások

A gyermekek nevelése, fejlesztése érdekében nagy szükség van a nyári táborozásokra, kirándulásokra, csereüdültetésre, mely személyiségük fejlődését nagymértékben elősegíti, továbbá hozzájárul az élményszerzéshez is.

5.8.6. Szabadidős lehetőségek

A gyermekeknek igyekszünk évszaknak megfelelő programokat szervezni. Iskolaidőben, jó idő esetén kirándulunk a közeli erdőkben, többször közös biciklitúrákon veszünk részt. Nagyon fontosnak tartjuk azt, hogy növendékeinkben kialakuljon a természet szeretete.

A gyermekek a nyári szünetben a városi fürdőben strandolhatnak, úszhatnak. Az úszási lehetőséggel télen is élhetnek a fedett részen. Szintén télen a műjégpályára járunk korcsolyázni. Hétféteken, illetve az esti órákban a focizás, kosárlabdázás a gyermekek rendszeres és nagyon kedvelt szabadidő elfoglaltsága.

Internettermet működtetünk, ahol a gondozottak szabadon barangolhatnak, szörfözhetnek az interneten. Azonban arra odafigyelünk, hogy ne nézzenek korhatáros tartalmakat, ne játszanak agresszív, brutális játékokat.

A folyosón csocsó asztalokat állítottunk fel, ahol szabadidejükben együtt játszhatnak a gondozottak, ami nagymértékben fejleszti a kulturált együttlét formáit, ugyanakkor a felgyülemlett agressziójukat is levezetik, és élvezhetik a kulturált együttlét örömét.

Tavasszal, amikor elkezdődik a jó idő, szabadtéri pingpongasztalt állítunk fel, ami egészen késő ősziig szintén a kulturált együttlétre biztosít lehetőséget, és nagyon kedvelt elfoglaltság a gyermekek számára. A gyermekotthon udvarán a kisebb gyermekek számára játszótér áll rendelkezésre.

Úgy érezzük, nagyon fontos a gyermekek számára megfelelő és igényes kulturális és szabadidős tevékenységeket biztosítani, mivel ezáltal látóköriük tágul és ezzel új lehetőségeket, új számukra is pozitív élményeket tudunk biztosítani.

5.8.7. Sport, testedzés lehetőségei

A gyermekotthon egyrészt biztosítja külső sportszervezetekben a növendékek testedzését, másrészt sportfoglalkozásokat is szervez számukra (squash, kondicionáló edzés, terem labdarúgás és röplabdázás, sportnap, pingpong verseny stb.). Részt vesz más intézményekkel és szervezetekkel közös sportesemények megrendezésében. A sportolás értékes külső kapcsolatokhoz is juttathatja a növendékeket. A testmozgás a fejlesztőpedagógiai tevékenység egyik területe.

Olyan célokat tűzünk ki magunk elé, melyek megvalósulása kielégítené a gyermekotthonban élő gyermekek egyedi igényeinek sportra vonatkozó részét, és ezáltal eszközként épülhet be az otthonban zajló pedagógiai folyamatok rendszerébe.

5.9. Vallásgyakorlás, nemzeti és etnikai nevelés

5.9.1. Szabad vallásgyakorlás

A gyermekvédelmi törvény tiltja a vallási megkülönböztetést. Előírja, hogy a gyermek nevelése és oktatása során vegyék figyelembe vallási hovatartozását. A gyermekotthonok feladatai között előírja, hogy elő kell segíteni a gyermek vallási vagy lelkiismereti meggyőződésének szabad megválasztását, kinyilvánítását, gyakorlását, hit - és vallásoktatásban való részvételét.

A gyermekotthon életében jelen van a hit, a vallás, adunk lehetőséget a gyermekeknek, hogy ezt szabadon megismerhessék, azonban egy tudatos és tartós világnézeti elkötelezettséget nem várunk el, mert ahhoz egy felnőttebb, érettebb személyiség szükséges. Csak "a vetéssel kell törődni", az "aratást" az aratás Urára kell bízni.

5.9.2. Nemzeti nevelés

A gyermekotthonban élő gondozottakban tudatosítani kell, hogy magyar állampolgárok, egy nagy múltú ország, nemzet tagjai. Nemcsak az a fontos, hogy őket megismertessük hazánk kulturális, szellemi, történelmi és természeti értékeivel, hanem a nevelés során ezek érzelmi elfogadtatására is kell törekedni. Cél, hogy szeressék hazájukat, népüket, a nemzet hagyományait, múltját, azt büszkén és bátran képviseljék. Fontosnak tartjuk, hogy nemzeti ünnepeken a városi rendezvényekre elvigyük őket szervezett formában.

5.9.3. Nemzetiségi és etnikai kisebbségi nevelés

Az etnikai nevelés terén nagy hangsúlyt fektetünk arra, hogy a roma származású gyermekek elfogadják etnikai hovatartozásukat, felnőve vállalni tudják származásukat. Ez komoly traumákat, konfliktusokat okozhat. Közösségéből, családjából kiemelt gyermek negatívumként élheti meg etnikai hovatartozását, ezért negatív érzelmekkel fordulhat szülei, rokonai felé. Valószínűleg ez lehet a megtagadás oka. Amúgy is jellemző kudarc-beállítottságból fakadóan még nehezebben tudja elviselni a társai részéről érkező társadalmi előítéleteket. Sokszor nagyon nehéz őket elvinni cigány művészeti rendezvényekre. Ugyanakkor az a tapasztalatunk, hogy ha a

közösségbe bekerül olyan növendék, aki tehetséges a cigányzene játszásában, akkor köré pillanatok alatt egy kis cigányzenekar szerveződik, és napokig tartó örömmelében oldódnak fel elfojtott érzelmeik.

A nehézségek ellenére is biztosítjuk az etnikai nevelést, az etnikai kultúra megismerését, arra igyekezzük nevelni növendékeinket, hogy a társadalmi előítéletek ellenére is büszkén vállalják etnikai hovatartozásukat, elvisszük őket nemzetiségi kulturális és vallási programokra. Rendszeresen járunk a Rácz Aladár Cigány Művelődési Ház Roma nemzetiségi rendezvényire.

5.10. Jutalmazás, büntetés elvei

5.10.1. Jutalmazás elvei

A nevelt gyermekek és az utógondozói ellátott fiatal felnőttek is többféle jutalomban részesülhetnek: dicséret, ajándék, rendkívüli kimenő, belépőjegy szórakoztató műsorokra, rendezvényekre, jutalomtáborozás, jutalomutazás, stb.

Elismerést kaphat elért tanulmányi eredménye, csoportjában, illetve az intézmény területén végzett munkája, szorgalma, sporteredménye, társai felé történő kiemelkedő segítségnyújtása stb. alapján. A lakóegység, illetve a gyermekotthon összes gyermeke előtti dicséretnek különleges jelentősége van. Következésképpen jutalmazunk, büntetünk nem csak szavainkkal, hanem metakommunikáció útján is. Jó, ha erre tudatosan is odafigyelünk és elsősorban jutalmazunk, megerősítünk, támogatunk.

5.10.2. Büntetés elvei

Amennyiben valamelyik gondozott elfogadhatatlan magatartást tanúsít, a rendet megbontja, illetve kötelességeit nem teljesíti, másokkal szemben agresszíven viselkedik büntetésben részesül. A szabályszegés kivizsgálása elsősorban a lakóegység vezető nevelő feladata, melyhez segítséget nyújt az ott dolgozó gyermekfelügyelő is. Az ő feladatuk a büntetés kiszabása is, amely nem kötelező, hanem mint lehetőség merül fel. Első esetben ne büntetést adjunk, hanem egy négy szemközti beszélgetéssel hassunk a gyerekekre. Amennyiben elfogadhatatlan cselekedetei visszatérőek, úgy sor kerülhet a büntetés kiszabására is. A kivizsgálás során meghallgatjuk és figyelembe vesszük a büntetendő növendék magyarázatát is. A kivizsgálásról készüljön pár soros emlékeztető is. Ezt enyhébb esetekben elég a lakóegységek eseménynaplójában rögzíteni. Súlyosabb esetekben jegyzőkönyv formájában kerüljön be a vizsgálat eredménye a gondozott személyi anyagába. A felelősségre vonás során egyben sor kerül egy segítő célzatú beszélgetésre is, hogy rögtön tudatosuljon a gondozottban cselekményének súlya és annak következménye. A büntetés időben ne maradjon el nagyon a cselekményről, lehetőleg közvetlenül kövesse azt. A büntetés nagyságát tekintve azt szükséges mérlegelni, hogy milyen büntetésforma az, amelyik az adott növendék számára az adott cselekményt tekintve se túl szigorú, se túl enyhe. A büntetés kiszabásában a nevelőknek következetesnek kell lenniük, mert ellenkező esetben, ha egy bizonyos normaszegés időnként büntetést von maga után, máskor meg nem, vagy az egyik nevelő elmarasztalja, a másik pedig nem, akkor a növendék nem tudja eldönteni, hogy mikor lépi át a határt és szeg szabályt. A büntetést kiszabó igyekezzen jó érzelmi kapcsolatot kialakítani a gyerekekkel, hogy a növendékek megérezzék, hogy a büntetés valójában az ő érdeküket, az ő nevelésüket szolgálja. A büntetés nem lehet öncélú, nem lehet kollektív, nem lehet megszégyenítő, nem sértheti a növendék alapvető emberi jogait. Ezért nem alkalmazható testi fenyítés, lelki megalázás, kulturális és sport tevékenységtől való eltiltás

Minden egyes tettünknek valamilyen következménye van. Sokkal magasabb rendű erkölcsi érték a bűn önként vállalt jóvátétele, mint az érte elszenvedett büntetés. Ezért lehetősége van a növendéknek, hogy a részére kiszabott büntetést valamilyen önként vállalt jóvátétellel kiváltsa. A jóvátétel lehet valamilyen a közösségért, vagy valamilyen társáért végzett önkéntes munka, jó cselekedet. A vállalt jóvátételi tevékenységet a szabályszegést kivizsgáló nevelő szabja meg, a növendékkel megbeszélve.

Amennyiben a gondozott büntetését, illetve a vele szemben lefolytatott eljárást kifogásolja panasszal a szakmai egység vezetőhöz fordulhat. Büntetéshez nem társulhat szeretetmegvonás.

5.11. A minőségbiztosítás elemei

5.11.1. Az intézményben dolgozóktól elvárható alapvető szakmai kompetenciák

A legfontosabb szakmai kompetenciák a szakmai tudás (a megfelelő szakképesítés, a folyamatos továbbképzés) és az érzelmi intelligencia. Az érzelmi intelligencia megnyilvánul az érzelmek felismerésében, az érzelmek kezelésében, az önmotiválásban, az önkontrollban, mások érzelmeinek felismerésében, kapcsolatkezelésben, mások érzéseire hatni tudásban. Az érzelmi intelligencia fejleszhető és önbecslő skálával mérhető.

A gondozottakat nevelő-gondozó szakdolgozóktól elvárt érzelmi intelligencián alapuló kompetenciák:

- segítő szakmai szereppel való azonosulás,
- önismeret: erőseink reális felismerése, gyengeségeink vállalása,
- éntudatosság, saját érzéseink adekvát kifejezési készsége,
- erős akaraterő, tettekkészség,
- önállóság,
- lelkiismeretesség,
- önbecsülés,
- mások megbecsülése,
- társas felelősségtudat,
- empátia,
- másság elfogadása,
- jó kapcsolatépítő készség,
- fejlett kommunikáció,
- együttműködés képessége,
- következetesség,
- rugalmasság,
- realitásérzék,
- problémamegoldó készség,
- stressztűrő képesség,
- bizonytalanság tűrés képessége,
- türelmesség,
- saját indulataink kezelésének képessége,
- konfliktuskezelés képessége,
- intenzív munkavégzés képessége,
- érzelmi érettség,
- kreativitás,
- humorérzék,
- optimista életszemlélet,
- öröm átélésének képessége, örülni tudás.

5.11.2. Értekezletek, esetmegbeszélők rendszere

5.11.2.1. Interprofesszionális esetmegbeszélő csoport programja:

Vezeti: tapasztalt gyermekpszichiáter, vagy pszichológus

Részvevők: a gyermekotthon dolgozói (gyermekotthon-vezető, pszichológus, lakóegység-vezető nevelő, gyermekvédelmi asszisztens, gyermekfelügyelő, gyermekvédelmi ügyintéző) és a gyermek sorsában érintett egyéb szakemberek (pl.: gyermekvédelmi gyám, alapellátás családgyógyozója).

Gyakoriság: lakóegységenként, havonta 2 óra időtartamban, folyamatosan körforgó jelleggel minden héten egy-egy lakóegységnek van megbeszélése. A 4. héten közös intézményi szintű esetmegbeszélő a lakóegységek között.

Módszer: mentálhigiénés – esetközpontú – konzultáció (Caplan), amelynek során a gyermekotthonban nevelkedő gyermekek, serdülők fejlődése, viselkedése, viselkedési problémáik és az ezzel kapcsolatos nevelési feladatok, az alkalmazható módszerek állnak a megbeszélés fókuszában. Ugyanakkor a nevelők szakmai munkájának, nehézségeinek megbeszélésére is sor kerülhet.

Célok:

1. A gyermekotthonban nevelkedő gyermekek, fiatalok problémáinak, a velük kapcsolatos problémák több szempontú megközelítése, azok háttérének (élettörténet, eddigi neveltetés, a gyermek személyisége, a drogfogyasztás rizikótényezői) megismerése egy-egy „problémás” gyermek „esetének” elemzése, megbeszélése kapcsán.
2. Az esetmegbeszélő csoport szocializálja a gyermekotthon munkatársait együttműködésük javítására, a csoportban történő problémamegoldásra.
3. A résztvevők ismereteinek gyarapítása a serdülőkorai drogproblémák kialakulása és megelőzése témán kívül a fejlődéslélektan, kommunikáció, fejlődési pszichopatológia vonatkozásában is.

Esetmegbeszélés fázisai:

- a probléma definíciója – a gyermek bemutatása,
- a csoport értékeli a problémát,
- a megoldásra tett kísérletek bemutatása,
- alternatív megoldási módok, lehetőségek megbeszélése,
- a probléma megoldásában résztvevők körének meghatározása, a vállalt (szükséges) felelősség, a teendők megosztása, kompetenciakérdések,
- a vezető összefoglalója, megállapodások, visszajelzések.

Nagyon fontos a negatív események, kudarcok, konfliktushelyzetek megbeszélése, elemzése, következtetések levonása, lehetőséget kell adni a negatív érzések kibeszélésére is, a ventillálásra. Az értekezletről emlékeztető készül. A közös megállapodásokat mindenkinek be kell tartani. A megbeszélésre szükség szerint a szakmai egység vezetőjét is meg kell hívni, de akár ő is összehívhat rendkívüli lakóegység értekezletet, különösen ellenőrzési munkája során feltárt hiányosságok, működési zavarok megszüntetése érdekében.

Eredményeket is meg kell beszélni, - a dolgozókat ez motiválhatja a munkájukban – tudni kell örülni a kis eredményeknek is, így könnyebb a kudarcélmények feldolgozása megbeszélése, értékelése.

Negatív események, kudarcok, konfliktushelyzetek megbeszélése, elemzése, következtetések levonása. Lehetőséget kell adni a negatív érzések kibeszélésére, ventillálásra. A hatékony szervezeti működés feltétele a folyamatos és őszinte kommunikáció és a bizalommal teli légkör.

5.11.2.2. A gondozottak személyiségállapotának, viselkedésének intézmény szintű felmérése, közös kiértékelése

A pszichológus feladata évente a gondozottak személyiségállapotának intézmény szintű felmérése. Ennek érdekében különböző diagnosztikai eszközöket, gyermekviselkedési kérdőívet, személyiségrajzokat alkalmaz, kikéri a gyermekideggondozó véleményét. Ezt külön megbeszélés során értékeljük ki, bevonva gyermekpszichiáter szakértőnket, meghatározva a további teendőket.

A pszichológus évente lakóegységenként szociometriai kérdőíveket is felvesz, melyet az esetmegbeszélőkön értékelünk ki a lakóegységben dolgozókkal közösen.

5.11.2.3. A gondozottak tanulmányi előmenetelének intézmény szintű felmérése, közös kiértékelése

A szakmai egység vezető feladata félévente a gondozottak tanulmányi előmenetelének intézmény szintű felmérése, tantárgyanként és lakóegységenként összesítve, amit a dolgozókkal közösen értékel ki, meghatározva a további teendőket. A gyermekotthon intézményszintű rítusai, ünnepei keretében értékeljük a gyermekek tanulmányi eredményét és jutalmazzuk őket.

IV. Szigetvári Speciális Gyermekotthon

7900 Szigetvár, Szent István ltp. 7/2.

1. csoport/lakóegység - súlyos pszichés tüneteket mutató leányok csoportja
2. csoport/lakóegység - súlyos pszichés tüneteket mutató és kettős szükségletű leányok csoportja

1. A GYERMEKOTTHON ADATAI

Az intézmény neve, székhelye:

Baranya Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat
7626 Pécs, Egyetem u. 2.

Telephelye:

Speciális Gyermekotthon
7900 Szigetvár, Szent István ltp. 7/2.

Az intézmény alaptevékenysége:

A gyermekotthonban elhelyezett speciális és kettős szükségletű gyermekek számára otthont nyújtó ellátás biztosítása.

Az intézmény típusa:

Speciális gyermekotthon

Ellátandó alaptevékenysége:

Speciális ellátás biztosítása a súlyos pszichés tüneteket mutató, illetve kettős szükségletű gyermekek számára.

Leánygyermekek gondozása 2x8 férőhelyen.

A speciális gyermekotthon ellátási területe:

Országos

Irányító szerve neve, székhelye:

Emberi Erőforrások Minisztériuma
1054 Budapest, Akadémia u. 3.

Fenntartó neve, székhelye:

Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság
1132 Budapest, Visegrádi u. 49.

A Baranya Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat speciális gyermekotthonának két lakóegysége:

I. sz. lakóegység: súlyos pszichés tüneteket mutató leányok csoportja

II. sz. lakóegység: súlyos pszichés tüneteket mutató és kettős szükségletű leányok csoportja

2. A GYERMEKOTTHON BEMUTATÁSA

2.1. A település bemutatása

Szigetvár város egyik frekvenciált helyén, a Szent István lakótelepen található az intézmény speciális gyermekotthona. Szigetvár infrastrukturális ellátottsága, különösen egészségügyi, mentálhigiénés vonatkozásban ideális a gyermekotthon működtetése szempontjából.

Szigetvár egyik legnagyobb vonzereje – történelmi múltja és épített kulturális öröksége mellett – a kiváló minőségű gyógyvíz. A gyógyfürdőben működő tanuszoda kiváló lehetőséget nyújt arra, hogy a vízben való mozgást, úszást beépítsük a gondozási-nevelési folyamatba és alkalmazzuk a gyermekek terápiájában.

A gondozottak rendszeresen igénybe veszik a városi könyvtár és a kulturális központ szolgáltatásait is.

2.2. Tárgyi feltételek

Az épület nagy udvarral rendelkezik (kb. 3600 m²), mely a nevelési folyamatokban nagy szerepet játszik, mivel mérete lehetővé teszi több funkcióra való felhasználását. Sporteszközök, pihenő, veteményeskert, szalonnasütő, kosárlabdapálya gazdagítja az udvar adottságait.

Az épület mindkét szárnyában 1 db egyágyas, 2 db kétágyas és 1 db 3 ágyas szobában kerülnek elhelyezésre a gyermekek.

Mindkét lakrész felszereltsége megközelítően modellálja a családi környezetet.

A szakmai céloknak megfelelően az önálló életvitelre való nevelést segíti elő a rend a tisztaság megkövetelése, a berendezés, a saját és a társak személyes használati tárgyainak a megóvása.

A szobák dekorációinak hangulata tükrözi az ott lakók nemét, korát, ízlését, ami szintén a nevelés eszköze, mivel biztosítja a személyes léttérben az ingergazdag, pozitív légkört.

Minden csoportban önálló konyha, fürdőszoba, mosásra alkalmas helyiség, nappali került kialakításra.

Közös programok helyszínéül az úgynevezett közösségi terek – tárgyaló, sportszoba (emeleten) - szolgálnak.

A pszichológusnak és a fejlesztőpedagógusnak egy különálló helyiség lett kialakítva az emeleti részen, amelyben nyugodt körülmények között végezhetik diagnosztikus és terápiás tevékenységeiket.

Mindkét csoportban ki van alakítva 1–1 nevelői szoba, valamint 2–2 raktárhelyiség.

A tárgyi feltételek teljességét a biztonsági elkülönítő tárgyi és technikai felszereltsége és megléte adja.

2.3. Személyi feltételek

A gyermekotthonnak a jogszabályok által előírtak szerint az alábbi személyi feltételekkel rendelkezik:

gyermekotthononként

- 1 fő gyermekotthon vezető
- 1 fő fejlesztőpedagógus
- 1 fő pszichológus
- 1 fő növendékügyi előadó vagy gyermekvédelmi ügyintéző

csoportonként (maximum 8 fő gyermek/csoport)

- 2 fő nevelő

- 1 fő gyermekvédelmi asszisztens
- 2 fő gyermekfelügyelő

A speciális csoportokban elhelyezett növendékek gondozása, nevelése, oktatása, egységes fejlődésének elősegítése minden dolgozótól megköveteli, hogy munkaterületén képességének, tudásának, emberi magatartásának legjavát nyújtsa.

Mindezek érdekében szükségszerű az alábbi elvek érvényesítése:

- tevékenységük során alapvető szempontként vegyék figyelembe a gyermek aktuális állapotát, a személyiségük megismerését követően fordítsanak figyelmet a személyiségfejlesztéssel elérhető célokra, ehhez szükség szerint használjanak korszerű pedagógiai, pszichológiai módszereket;
- valamennyi dolgozó megjelenésével, viselkedésével, magatartásával mutasson példát a nevelteknek;
- törekedjenek a kölcsönös tisztelet elérésére, a konfliktusok emberi méltóságot nem sértő kezelésére, a jogok kölcsönös tiszteletben tartására a mindennapi élet gyakorlatában;
- kiemelt módon biztosítsák az adatvédelmi szabályok betartását;
- szigorúan tartásuk be a Szociális Munka Etikai Kódexében foglaltakat.

Az alap-, illetve továbbképzési, valamint belső képzési lehetőségek elengedhetetlenül szükségesek ahhoz, hogy az intézményben dolgozó munkatársak mentális állapotán ne jelentkezzenek a kiégés, a fásultság, sok esetben a tehetetlenség tünetei. Ezért kiemelt figyelmet fordítunk a szakmai ismeretek bővítésére, a megfelelő problémakezelésre és a szakdolgozók folyamatos szakmai támogatására.

3. A GYERMEKOTTHON FELADATA

3.1. Ellátandó alaptevékenység:

A Baranya Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Speciális Gyermekotthonában (továbbiakban: speciális gyermekotthon) speciális ellátás biztosítása a súlyos pszichés tüneteket mutató, illetve kettős szükségletű gyermekek számára.

3.2. A gyermekotthon feladata:

A jogszabályok értelmében a gyermekotthon alapfeladatként annak a 12-18, kivételesen indokolt esetben 10. életévét betöltött nevelésbe vett gyermeknek biztosít meghatározott ideig speciális ellátást, akinek gondozási helyéül a gyámhatóság a területi gyermekvédelmi szakszolgálat javaslata alapján a gyermekotthont jelölte.

A gyermekotthon a nevelésbe vett gyermeknek speciális szükségletének fennállásáig biztosít speciális gyermekotthoni ellátást.

A speciális ellátás ki kell, hogy terjedjen a gyermek korának, állapotának és szükségleteinek megfelelő oktatásra, szakképzésre, foglalkoztatásra, valamint ápolásra, szocializációra és reszocializációra, rehabilitációs és rehabilitációs kezelésre is.

A gyermekotthon a teljes körű ellátás keretében lakhatást, napi ötszöri étkezést, ruházatot, zsebpénzt, személyi higiénéhez szükséges tisztasági szereket, tanulási feltételeket, továbbá a szabadidős, sport, kulturális tevékenységekhez szükséges eszközöket biztosít.

A cél az elhelyezett gyermekek aktuális állapotához, egyéni szükségleteihez igazodó, személyre szabott, minél sokoldalúbb szilárd alapokon nyugvó, fejlesztő és lelki segítséget nyújtó módszerek

alkalmazása annak érdekében, hogy személyiségükből eredő emberi értékeiket figyelembe véve a lehető legmagasabb szintű személyiségfejlődés valósulhasson meg.

3.3. Az ellátandó célcsoport jellemzői:

A speciális gyermekotthon súlyos pszichés tüneteket mutató, 12. életévüket, kivételesen indokolt esetben 10. életévüket betöltött, a gyámhatóság által nevelésbe vett speciális szükségletű leánygyermek teljes körű ellátását biztosítja. A rendellenes személyiségfejlődéssel és az érzelmi élet zavarival küzdő gyermekek igen súlyos pszichotikus vagy neurotikus tüneteket, állandósult magatartási-, alkalmazkodási- és beilleszkedési zavart mutatnak. Személyiségfejlődésükre jellemző a neurotikus fejlődésirány, amely gyakran pszichopátiás tünetekben, valamint kötődési-, és önértékelési deficitekben is realizálódik. Az ellátott gyermekek viszonyulása a társadalmi normákhoz deviáns, hajlamosak pótcselekvésekre. Személyiségállapotuk következtében - életkori átlagukhoz viszonyítva - jelentős elmaradás mutatkozik tanulmányi előmenetelükben, amely a későbbiekben munkavállalási, illetve szocializációs gátként jelenik meg. Identitásuk zavart, kialakulatlan. Korábbi környezetükben az irányukba támasztott követelményrendszereknek megfelelni nem tudtak, frusztrálódtak. Személyiségük fejlődésének zavarai emocionális labilitásban, teljesítményproblémákban, figyelemzavarban is megnyilvánul, mely tanulmányi munkájuk elmaradását eredményezi. Az otthonba kerülő lányok túlnyomó többsége a 15-18 éves korosztályból kerül ki, viselkedésük disszociális tendenciákat is mutat, erősen veszélyeztetettek a kriminalitás és a prostitúció szempontjából.

A kizárólag lányokat fogadó otthon segít a gyermekek közötti kapcsolati és csoportdinamikai folyamatok megfelelő kezelésében.

A gyermekek megnyilvánulási formái közül különösen jellemző a kitartás hiánya, az érzelmi elsivárosodás, a társadalmilag elfogadható minták elfogadásának hiánya, az érdeklődés, életperspektíva beszűkülése, nagyfokú egoizmus.

Olyan megoldási formákat keresünk, amelyben újra tanulhatják a lehetséges viselkedési módokat, és felismerhetik, hogy előnyösebb, ha más célokat követnek, másképp viselkednek, másképp oldják meg a konfliktusaikat.

4. A BEFOGADÁS-ENGEDÉLY NÉLKÜLI ELTÁVOZÁS

4.1. A befogadás

A gyermekek befogadása a speciális gyermekotthonba, mint gondozási helyre gyámhatósági határozat alapján történik. A gyermek speciális szükségletét megyei, vagy országos gyermekvédelmi szakértői bizottsági szakvéleménye állapítja meg.

A speciális gyermekotthon többféle módon (szóbeli tájékoztatással, a gyermekotthonba történő személyes látogatás szervezésével, a csoportvezetővel, vagy a nevelővel való előzetes megismerkedés lehetővé tételével) informálhatja a gyermeket a leendő gondozási helyével kapcsolatosan.

A gyermekotthon a befogadó nyilatkozat adása előtt, illetve az elhelyezési tárgyaláson tájékozik a gyermek személyiség- és egészségállapotára vonatkozó legfontosabb információkról, eddigi élettörténetéről. A megyei gyermekvédelmi szakértői bizottság, illetve gondozási hely megváltoztatására irányuló eljárás esetén a gyermekvédelmi gyám ennek érdekében információkkal segítik a gyermekotthont. A gyermekotthon az ott elhelyezett gyermekekkel folytatott beszélgetés keretében előkészíti az új gyermek érkezését és fogadását.

A gyámhatósági határozat kézhezvételét követően az otthon haladéktalanul intézkedik a gyermek befogadása és elhelyezése feltételeinek biztosítása érdekében. A gyermek speciális gyermekotthonba történő kíséréséről és szállításáról a gyermekvédelmi gyám gondoskodik.

A gyermek gyermekotthonba érkezését követően a gyermekvédelmi ügyintéző jegyzék szerint átveszi a gyermek személyes okmányait, iratait, dokumentumait. Az esetleges hiányosságokról feljegyzést készít. A csoportvezető nevelő gondoskodik a gyermek intézménybe hozott tárgyairól való leltár elkészítéséről.

4.2. A befogadásban részt vevő szakemberek

A speciális szükségletű gyermekek ellátása speciális szakértelmet, heterogén, professzionális csapatmunkát feltételez. Fontos, hogy valamennyi szakember (gyermekvédelmi gyám, gyermekvédelmi ügyintéző, nevelő, fejlesztőpedagógus, pszichológus) a saját szakterületén autonóm szakember legyen, közöttük ne alakuljon ki alá-fölérendeltség. Ez az ellátandó gyermekek érdekében is fontos, hiszen nevelésük, gondozásuk során folyamatos érték- és normaközvetítés is történik.

A befogadást követő időszakban a csoportvezető, gyermekvédelmi ügyintéző, pszichológus, fejlesztőpedagógus és a gyermekotthon vezető részletesen megismerkedik az újonnan érkező gyermekkel és iratanyagával. A gyermekotthon munkatársai törekednek részletes ismereteket szerezni a gyermek korábbi, megszokott életritmusáról, mindennapi életének jellemzőiről, és annak alakulásáról. A nevelő megosztja az újonnan elhelyezett gyermekkel a közösség kialakult élet- és szokásrendjére vonatkozó információkat. A gyermek sikeres beilleszkedése érdekében a gondozási hely szorosan együttműködik a gyermekvédelmi gyámmal. A bekerülés és alkalmazkodás kezdeti időszakában a szakemberek különösen intenzív odafordulással és figyelemmel veszik körül a gyermeket.

4.3. A gyermekvédelmi ügyintéző befogadással kapcsolatos feladatköre

A gondozott befogadásának előkészítése során a megküldött iratokat nyilvántartásba veszi.

A gondozottak iratait az adatvédelem előírásainak megfelelően kezeli, azokról a törvényben feljogosítottaknak másolatot küld, az adatokról tájékoztatást ad.

A gyermekotthon vezetőjét, a fejlesztő pedagógust, csoportvezetőt, pszichológust folyamatosan tájékoztatja a hozzá beérkezett, és a gondozottakat érintő információkról.

Segítséget nyújt a gyermekvédelmi gyámnak teendői elvégzésében.

5. SZEMÉLYES SZABADSÁG KORLÁTOZÁSA

5.1. Személyes szabadság korlátozása

A gyermekotthon vezetője személyes szabadságában korlátozhatja azon nevelésbe vett gyermeket, akinek

- speciális ellátása együttműködési problémája miatt nem kezdhető meg vagy megszakad, és ez a gyermek egészségi vagy pszichés állapotát veszélyezteti, illetve
- egészségi vagy pszichés állapota következtében saját vagy mások életét, egészségét közvetlenül veszélyeztető magatartást tanúsít és ez csak teljes körű ellátásának azonnali, zárt körülmények közötti felügyeletével vagy biztonsági elkülönítéssel hárítható el.

A korlátozás keretében a gyermek:

- a) a speciális gyermekotthon területét nem hagyhatja el,
- b) köteles a speciális gyermekotthon vezetője által kijelölt helyiségekben tartózkodni, vagy
- c) köteles a speciális gyermekotthon biztonsági elkülönítőjében tartózkodni.

5.2. A személyes szabadság korlátozásának protokollja:

A gyermek felügyeletét ellátó munkatárs, illetve az intézkedést szükségessé tevő magatartás észlelője az intézkedés szükségességére javaslatot tesz a gyermekotthon vezetőjének.

A gyermekotthon vezetője egyetértése esetén írásban elrendeli a személyes szabadság korlátozását. Meghatározza annak formáját, és kijelöli azt a személyt, aki a gyermek állapotát a korlátozás alatt figyelemmel kíséri és arról neki jelentést tesz.

A gyermekotthon vezetője a gyermek állapotára és a korlátozásra okot adó körülményre tekintettel mérlegeli a gyermek orvosi vizsgálatának szükségességét, mely tény az elrendelésről hozott írásbeli dokumentumba feljegyezz. Ha a gyermek egészségi vagy pszichés állapota tette szükségessé a személyes szabadság korlátozását, a gyermekotthon vezetője haladéktalanul gondoskodik a gyermek orvosi vizsgálatáról és az egészségügyi ellátáshoz való hozzájárulásáról.

A személyes szabadság korlátozásának elrendeléséről a speciális gyermekotthon vezetője haladéktalanul, de legkésőbb harminchat órán belül értesíti a

- a/ gyermekvédelmi gyámot,
- b/ gyermekjogi képviselőt,
- c/ megyei gyermekvédelmi szakértői bizottságot,
- d/ gyámhatóságot.

A korlátozás eredményessége esetén, a kijelölt személy a gyermekotthon vezetője felé jelzi a korlátozás megszüntetésének szükségességét.

A korlátozás megszüntetéséről csak a gyermekotthon vezetője dönthet.

5.3. Biztonsági elkülönítő

a.) A biztonsági elkülönítő használata csak a gyermekotthon vezetőjének írásbeli elrendelése esetén, és csak a szükséges ideig valósulhat meg, azonban maximum 24 óráig tartható fenn.

b.) A biztonsági elkülönítő használata előtt meg kell győződni annak állapotáról, hogy a gyermek részére biztonságot nyújtson, őt sérülés vagy káros behatás ne érhesse.

c.) A biztonsági elkülönítés előtt a gyermeket meg kell fosztani az olyan tárgyaktól és ruhaneműtől, amivel árthat önmagának, vagy támadólag léphet fel a felügyeletét ellátó személyekkel szemben.

d.) A biztonsági elkülönítés során is biztosítani kell a gyermek számára szükségleteinek kielégítését:

- az elkülönítő helyiség rendelkezik külön bejáratú mosdóval, annak használatát biztosítani kell a gyermek részére,
- étkezés az elkülönítő helyiségben /is/ biztosítható,
- gyógyszerrel történő ellátása a szokásos módon történhet, azonban sikertelenség esetén a gyógyszerek típusától függően szükséges lehet orvosi segítség kérése!

A gyermek felügyeletét az erre a feladatra a gyermekotthon vezetője által kijelölt munkatársak végzik. A gondozott állapotát folyamatosan figyelemmel kísérik, arról 30 percenként írásos feljegyzést készítenek. A biztonsági elkülönítés megszüntetése a gyermekotthon vezetőjének döntése után, minimum két felnőtt dolgozó jelenlétében történhet.

A biztonsági elkülönítés teljes időtartama alatt tiszteletben kell tartani a gyermek emberi méltóságához, testi épségéhez és egészségéhez fűződő jogait.

Az elkülönítés során bármely rendkívüli eseményről haladéktalanul tájékoztatni kell az azt elrendelő gyermekotthon vezetőt.

6. A GYERMEKOTTHON PEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉGE

A csoportok munkája tervezett napirend szerint történik. A szakvéleményekben foglaltak és a bekerült gyermekek személyiségének pedagógiai, pszichológiai módszerekkel való helyi felmérése az egyéni fejlesztések kiindulópontja.

A gondozottak korábbi életvitele, alacsony szocializációs szintje indokolja, hogy a csoportszintű kötött foglalkozások elsősorban az értelmi, erkölcsi, mentálhigiénés nevelést célozzák, segítsék a családi életre való felkészülést. Mindezt preventív és korrekatív módon.

A csoportokban a gyermekek iskolai munkára való felkészítése történik, ahol képességeik és egyéni adottságaik figyelembevételével biztosítjuk tantárgyi korrepetálásukat, segítjük ismereteik elmélyítését, alakítjuk ki az önálló tanulásra való készségeket és a tudás iránti igényüket.

A nevelési folyamat fontos eleme a gondozott gyermekek rendszeres értékelése, amely csoportszinten havonta történik. Az értékeléseken, a gyermek egyéni, és a csoportközösség általános magatartásának, mindennapi tevékenységének elemzése történik az önértékeléstől a társak értékelésén keresztül a nevelő általi megerősítésig, vagy bírálatig.

Az eredményes személyiségfejlesztést segíti a szabadidő szervezett eltöltésének biztosítása, az annak keretében végzett tevékenység.

A szabadidős tevékenységek szervezésénél nélkülözhetetlen, hogy azok rugalmasan alkalmazkodjanak a mindenkori igényekhez, legyenek változatosak, tervszerűek és folyamatosan elérhetőek legyenek.

A szervezett szabadidős programok szakköri tevékenységek által valósulnak meg, ez által segítik a különböző képességek, készségek kialakulását, fejlesztik a tartalmas szabadidő eltöltésére való igényt, az egészséges életvitel megalapozását.

Az otthonban a gyermekek érdeklődése, igénye szerint biztosítjuk a hitoktatást. A pedagógiai munkát és a gyermek mélyebb megismerését segítik, a felnőtt-gyermek kapcsolat erősödését eredményezik a nyári szünidőben szervezett táborok, üdülések.

6.1. Érzelmi fejlődés

A legfontosabb, hogy a gyermek gondozási helyén biztonságban érezze magát, kapja meg a segítséget a családjából történő kiemelés, a gondozási hely változás, a stresszel járó helyzetek, konfliktusok feldolgozásához. A múltbeli események feldolgozása mellett hangsúlyos a reális jövőkép kialakítása is.

Kortársaival, valamint a gondozását-nevelését ellátó felnőttekkel alakuljon ki pozitív, bizalmon alapuló kapcsolat.

6.2. Erkölcsi és etikai fejlődés

Fontos az együttélés alapvető normáinak megismertetése és elsajátíttatása.

A gyermekek tanulják meg egymás, és a felnőttek tiszteletét, megbecsülését.

Alakuljon ki bennük az egymás segítségének pozitív érzése, az egymásért való felelősségérzet. A társadalmilag elfogadott, ill. elutasított viselkedésformák megismerése, az erkölcsi értékrend elsajátítása, a pozitív értékek belső igénnyé tétele.

6.3. Személyes törődést biztosító foglalkozások

A személyes törődést biztosító foglalkozások esetében lehetőséget kell biztosítani a növendékek számára, hogy egyéni problémáikat feltárják, és ezek feloldásában a szakemberek által nyújtott segítséget elfogadják.

Feladat a növendékek mentálhigiénés gondozása. Fontos megtanítani őket önmaguk és mások tiszteletére, szeretetére, megbecsülésére, megfelelő önismeretre és tűrőképességre, a

nehézségek és problémák megoldásának fejlesztésére, és ennek érdekében számukra egyéni foglalkozásokat biztosítani.

6.4.Szociális értékrend és képességrendszer kialakításának segítése

A gyermekotthonnak, mint elsődleges szociális közegnek pótolnia kell a család szocializációs funkcióit. Ezért a nevelési folyamat során hangsúlyt helyezünk a pozitív szociális szokások és minták közvetítésére, a szociális készségek (empátia-, tolerancia-, konfliktuskezelő készségek, stb.) fejlesztésére.

Fontos a kommunikációs képesség fejlesztése is, így a nevelési folyamatban a gyermek identitásának, szocializációjának segítése érdekében figyelembe vesszük vérszerinti családjának sajátosságait, értékeit, szokásait.

6.5.A tanulás tanítása

A tanulás a pszichikum tartós módosulása külső tényezők hatására, tehát nem csupán ismeretszámítás és a figyelem, emlékezet működtetése. Tág értelmezése magában foglalja valamennyi értelmi képesség és az egész személyiség fejlődését, fejlesztését. Ezért különös figyelmet szentelünk arra, hogy a gyermekeket megtanítsuk a megfelelő tanulási technikák elsajátítására, figyelmük összpontosítására, nyitottá válni az új ismeretek befogadására.

6.6. Testi és lelki egészség

Nagy a felelősségünk a felnövekvő nemzedék egészséges életmódra nevelésében, melynek minden tevékenységével szolgálnia kell a gyermekek egészséges testi, lelki és szociális fejlődését. Megfelelő személyi és tárgyi feltételek biztosításával segítjük azoknak a pozitív beállítódásoknak, magatartásoknak és szokásoknak a kialakulását, amelyek a gyermekek egészséges életvitellel kapcsolatos szemléletét és magatartását fejlesztik. Az egészséges életmódra nevelés nemcsak a betegségek megelőzésének módjára tanít, hanem az egészséges állapot örömteli megélésére és a harmonikus élet értékévé váló tiszteletére is.

6.7. Felkészülés a felnőtt lét szerepeire, önálló életre nevelés

A felnőtt lét szerepeire való felkészülés egyik fontos eleme a pályaorientáció. Általános célja, hogy segítse a gyermekek további iskola- és pályaválasztását. Összetevői:

- az egyéni adottságok, képességek megismerésén alapuló önismeret fejlesztése;
- a legfontosabb pályák, foglalkozási ágak és a hozzájuk vezető utaknak, lehetőségeknek, alternatíváknak a megismertetése tevékenységek és tapasztalatok útján.

Tudatosítanunk kell a gyermekekben, hogy életpályájuk során többször kényszerülhetnek pályamódosításra. Átfogó képet kell kapjanak a munka világról. Ennek érdekében olyan feltételeket, tevékenységeket kell biztosítani, amelyek elősegíthetik, hogy a gyermekek kipróbálhassák képességeiket, elmélyedhessenek az érdeklődésüknek megfelelő területeken, ezzel is fejlesztve ön- és pályaismereteiket.

6.8. Csoportgazdálkodás

A csoportgazdálkodás célja, hogy a gyermekek életkoruknak megfelelő szinten, olyan praktikus gazdálkodási ismeretek birtokába jussanak, amelyek majd önálló életvitelüket segítik. Legfontosabb feladat, hogy a gyermekek aktív részeseivé váljanak a mindennapi tevékenységek előkészítésének, szervezésének, lebonyolításának.

Fontos, hogy a gyermekek váljanak aktív részeseivé a gazdálkodási feladatoknak, tanulják meg a takarékoság fogalmát, előnyeit, vigyázzák és óvják életük berendezéseit, értékeit.

7. A NEVELÉS TEVÉKENYSÉGEI

7.1. A nevelés alapelvei

A gyermekotthoni nevelés-gondozás célja, hogy a gondozott gyermek testileg, értelmileg, érzelmileg, erkölcsileg korának és képességeinek megfelelően fejlődjék, személyisége a lehető legteljesebb módon kibontakozzék. Képessé váljon a vérszerinti családjába való, vagy a korábbi gondozási helyére történő visszailleszkedésre, vagy az önálló életvitelre, társadalmi beilleszkedésre. Cél, hogy felnőtt élete során igényes és tartalmas életminőséget érjen el, saját családot alapítson, vagyis boldogulni tudjon életében. E cél érdekében a gondozását, nevelését, ellátását végző személyek kötelesek együttműködni egymással, valamint mindazon intézményekkel, amelyek a gondozott gyermekkel foglalkoznak. Ezt a célt a nevelési és gondozási tevékenységek által tudjuk elérni.

A nevelési munkában a következő alapelveket tartjuk szem előtt és alkalmazzuk az intézményi munka során:

- Egyértelműség: A gondozók és a gondozottak számára biztosítandó jogok és kötelességek egyértelműek és világosak legyenek.
- Nevelés és gondozás elválaszthatatlansága: E két fogalom összefonódik munkánk során. A gondozási feladatok körébe bevonjuk a fiatalokat, így együttműködésre ösztönözzük őket, tanácsokkal segítjük, neveljük növendékeinket.
- Fokozatosság: Figyelembe vesszük a gyermek fejlődési szintjét és ehhez mértén törekszünk az egyén fejlesztésére, a társadalmi normák elsajátítására.
- Következetesség: Fontosak az egyértelmű szabályok, melyekhez a gyermekek érdekében ragaszkodunk munkánk során. Ha előfordul eltérés, azt indokoljuk, megmagyarázzuk, érthetővé tesszük számukra. Nem változhatnak a szabályok naponta, mert fontos azok állandósága, kiszámíthatósága. A szabályok felállítása az itt nevelkedő fiatalok érdekeit szolgálja.
- Határok kijelölése: Elengedhetetlen a keretek kijelölése a gondozottak részére, annál is inkább, mivel speciális szükségletű gyermekek számára biztosítunk otthont nyújtó ellátást, akik állapotukból fakadóan nehezebben tartják be a szabályokat, és tartják be az általános normákat.
- Személyes kötődés: Az ember társas lény, csak személyközi kapcsolatok kialakításán keresztül képes fejlődni, ezért Fontos tudatosítani a gyermekekben, hogy partnernek tekintjük őket. Az eredményes munkavégzéshez szükséges a bizalom megléte. Fontos, hogy kellően következetesen járjon el a szakszemélyzet és határokon belül tartsa a személyes kontaktust, a túl megengedő, elnéző magatartás kerülendő.
- Közös munka: Az intézmény dolgozói, szoros együttműködésben tevékenykednek a gondozottak érdekében. Közösén alakítják ki az intézmény értékrendjét és közvetítik azt a gyermekek felé. A közös munka nem csupán a közvetlen munkatársakkal való együttműködésre korlátozódik, hanem mindazokra érvényes, akik a gondozott sorsának rendezésében aktív szerepet töltenek be.
- Önállóságra nevelés: A gondozási-nevelési munka legfőbb célkitűzése, hogy az intézményükből kikerült fiatalokat felkészítse az önálló életre. Egyéenként más-más igények és fejlesztési szükségletek merülnek fel, törekszünk mindenki számára biztosítani és megadni a lehetőséget igényeik kielégítésére.

Továbbá fontosnak tartjuk:

- A gyermekek szükségleteinek megfelelő kielégítését egyéni képességeik fejlesztése, szociális integrációjuk elősegítése érdekében.
- A gyermekek tanulmányi munkájának irányítását, képességeik, készségeik fejlesztését, motiváltságuk kialakítását, számukra a megfelelő oktatási, képzési forma biztosítását.
- A megfelelő tanulási technikák kialakítását, az önálló tanulás segítését, logikus gondolkodás elősegítését.
- A gyermekek felzárkóztatását, a hiányok pótlását, a tehetséges növendékek kibontakozásának elősegítését.

- A gyermekek egyéni terápiákon való részvételének biztosítását (pszichológus, gyógypedagógus, fejlesztőpedagógus, stb.).
- Törekedni arra, hogy minden gyermekek befejezze általános iskolai tanulmányait, és képességeinek megfelelően vegyen részt a középfokú-, illetve felnőttoktatásban.
- A gyermek – egyéni személyiségállapotától és életkilátásaitól függő – felkészítését a korábbi gondozási helyre, vagy a családi életbe való visszatérésre (családi életre nevelés), illetve a nagykorúság előtt álló gyermek felkészítését az önálló élet elkezdésére.
- A vérszerinti család elfogadására irányuló feladatainkat.
- A gyermekotthonban dolgozók személyes példamutatását, mivel mindenki elsősorban a saját személyiségével (mintaadás) nevel.
- A nevelés–gondozás folyamatában a gyermekek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését elősegítő nevelési eljárások alkalmazását a speciális gyermekotthoni munka minden színterén.
- A családi nevelés pótlását, a pedagógiai tevékenység során az iskolai nevelés kiegészítését, biztonság, érzelmi védettség nyújtását.

A nevelési folyamat során biztosítani kell a harmonikus, egészséges fejlődéshez, tanuláshoz szükséges feltételeket, meg kell teremteni a gyermekek tudáshoz, ismeretszerzéshez való esélyét, segíteni szükséges a személyiség helyes irányú fejlődését, elő kell segíteni a gyermekek döntésképeségének, felelősségérzetének kialakulását, fontos támogatni a konfliktuskezelés demokratikus technikáinak elsajátítását, gyakorlását, illetve megteremteni az alapokat a sikeres társadalmi beilleszkedéshez.

A fenti célok megvalósítása érdekében a pedagógus gondoskodik a gyermekek tanulmányi munkájához szükséges taneszközökről és tárgyi eszközökről, biztosítja az ismeretszerzés feltételeit.

7.2. Jutalmazás, büntetés

Nevelőmunkánk során gyermekeink magatartását, tanulmányi és önkiszolgáló munkáját egyéb tevékenységét folyamatosan értékeljük, a kívánt normák betartását a pozitív megerősítés eszközeivel érvényesítjük.

Olyan nevelési gyakorlatot alkalmazunk, amelynek során a gyerekek minden helyes megnyilvánulását elismerjük, minden helytelen cselekvését pedig a megfelelő mértékben, az emberi és gyermeki jogok tiszteletben tartása mellett elmarasztaljuk.

Gyermekotthonunk életében lényeges szerepe van a jutalmazásnak, büntetésnek. A jutalmazás, büntetés célja: a büntető, jutalmazó személy (nevelők, gyermekfelügyelők) által közvetített értékek megerősítése, az általuk elvetettek gyengítése, így a büntetés és a jutalmazás magatartás- és tevékenységsszabályozó funkciót tölt be.

A gyermeknevelés során nagy szerepe van a pozitív (jutalmazás) és a negatív (büntetés) következményeknek. Ezek határozzák meg a gyermek viselkedését. A dicséret, jutalom hatására az adott viselkedés gyakorisága megnő, és rögzül az adott viselkedésminta.

Negatív következmények esetén az adott magatartás megjelenési valószínűsége csökken. A legegyszerűbb és legfontosabb jutalmazás a figyelem és a dicséret.

A gyermekekben tudatosítani kell, hogy viselkedésükkel nagymértékben hozzájárulhatnak a beilleszkedési szakasz idejének meghatározásához. (Mint jutalmazás, és büntetés)

8. OKTATÁS

Speciális gyermekotthoni ellátásban a tanulási tevékenységnek, mint a fejlesztési területek egyikének lényeges funkciója van a gyermekek általános személyiségfejlesztésében.

8.1. A fejlesztőpedagógus tevékenysége

A gyermek motoros nyugtalanságának és tanulási zavarainak, gondjainak megértésében, tolerálásában és a megfelelő viszonyulási, reagálási mód kiválasztásában, illetve gyakorlásában segítséget nyújt a fejlesztőpedagógus.

Általános feladatai:

- A gyermekvédelmi szakértői bizottság szakvéleménye alapján meghatározza a fejlesztési feladatokat és lehetőségei szerint a legjobban teljesíti azokat.
- Felméri a gyermek képességbeli hátrányának, lemaradásának mértékét és annak súlyosságához igazítja nevelésének-oktatásának tartalmát, módszereit.
- Megállapítja a gyermek fejleszthetőségének mértékét. Szükség esetén a pszichológussal együttműködik, együtt alakítják ki a véleményüket.
- Megállapítja a fejlesztési módszereket, kiválasztja a legmegfelelőbb eljárásokat.
- Szervezi és vezeti a fejlesztő foglalkozásokat, a szabadidős programokat a nevelő kollégával együttműködve szervezi.
- A gyermek elsődleges érdekét szem előtt tartva konzultál más szakemberekkel, tanácsot ad szülőknek, gondozóknak.

Segítséget nyújt a fejlesztésre szoruló gyermek:

- képességeinek fejlesztéséhez,
- életviteli nehézségei leküzdéséhez,
- társadalmi környezete rendezéséhez,
- személyiségének fejlesztéséhez és praktikus ismeretek oktatásával felkészíti őt az önálló életvezetésre,
- érdekeinek képviseléséhez.

A viselkedési zavarral küszködő gyermekkel kapcsolatos feladatai:

- felismeri és diagnosztizálja a beilleszkedési, viselkedési zavarokat,
- fejleszti a tűrőképességet, a figyelmet, a megfigyelőképességet, az emlékezetet és a koncentrációt,
- mérsékli a környezeti behatások szerepét.

Tanulási zavarokkal küszködő gyermekekkel kapcsolatos feladatai:

- különböző vizsgálatokat végez a testséma, a térorientáció, a finommozgás, és az artikuláció tekintetében.

A tantárgyakhoz kapcsolódó fejlesztés feladatai:

- tanulási korrekció, tanulási motiváció fejlesztése,
- beszédképesség, kifejezőképesség fejlesztése,
- ismeretkör bővítése, a figyelem és a fogalmi gondolkodás fejlesztése.

8.2. A pszichológus feladatai

8.2.1. Mentálhigiénés segítségnyújtás

Intézményünkben 1 főállású pszichológus dolgozik. A pszichológus tevékenységét a Pszichológusok Szakmai Etikai Kódexe, a Szakmai Protokoll gyermek - és lakásotthonokban

dolgozó pszichológusok számára, valamint a mindenkori egyéni feladataik (munkaköri leírásuk) határozzák meg.

A pszichológus feladata egyrészt a növendékek segítése, másrészt a nevelők, gyermekfelügyelők támogatása. Ezeken a területeken végzi tevékenységét – a mindenkori pszichológus képzettségétől és a rendelkezésre álló eszközöktől függően.

8.2.2. Növendékek segítése

A személyiségfejlesztés tervezése és gyakorlata átöleli a gyermek egész személyiség struktúráját. A gyermekotthonokba kerülő növendékek intervenciós következményként jelentkező traumás veszteségeinek (önbecsülés, kontrollérzet sérülése, a gyermek kényszerű elhelyezése az otthonából, kiszolgáltatottság érzése, elszakadás a megszokott környezettől, személyektől) feldolgozásában az intézmény pszichológusa segít. A pszichológus legfontosabb feladata a fiatalok személyiségfejlesztésének, illetve a társadalomba történő beilleszkedésüknek az elősegítése. Feladat a sérült növendékek mentálhigiénés gondozása, az önfogadás és mások elfogadásának növelése, a megfelelő önismeret és tűrőképesség, illetve a nehézségek és problémák hatékonyabb kezelésének elősegítése. Továbbá feladat a növendékek és hozzátartozóik kapcsolatának erősítése, valamint a gyermekotthonban befogadó, elfogadó közösség kialakítása.

Fontos szakmai célkitűzés a gyermekotthonba kerülő fiatalok beilleszkedésének segítése, empatikus hozzáállás kialakítása a közösségben, és az érkező gyermek személyes integritásának védelme. Mindezekhez biztosítani szükséges az egyéni és csoportos foglalkozásokat.

A személyiségfejlesztés, mint kiemelt cél elérése az alábbiakra fókuszálva segíthető elő:

- megfelelő információ a gyermek fejlődéstörténetéről,
- érzelmi támogatás,
- szociális készségek fejlesztése,
- önismeret elmélyítése,
- pozitív énkép kialakítása,
- traumatikus élmények feldolgozásának segítése,
- adaptív konfliktuskezelés,
- megfelelő kommunikáció elsajátításának elősegítése, fejlesztése (kommunikációs készség fejlesztése),
- énerő, önértékelés növelése,
- önszabályozó funkciók erősítése,
- szorongás, stressz csökkentése,
- önkiszolgáló motívumok fejlesztése,
- empátia, tolerancia, szolidaritás készségének fejlesztése,
- kapcsolódási készség fejlesztése,
- autonómia növelése,
- reális pályaválasztás elősegítése.

A társadalomba történő beilleszkedés segítéséhez az alábbiakkal járulunk hozzá:

- életvezetési tanácsadás, segítségnyújtás,
- probléma- és konfliktuskezelés,
- megfelelő közösségi kapcsolatok, társkapcsolatok, közösségi szerepek kialakítása,
- reális pályaválasztás segítése, elősegítése,
- szabályok, normák megismertetése,
- családi kapcsolatok rendezése.

A felsorolt célok elérése érdekében a pszichológus a következő módszereket alkalmazhatja:

- rapport teremtés, az elérhetőség biztosítása,
- megfelelő intervenciós tevékenység szükségességének megállapítása, megtervezése.

Egyéni foglalkozások:

- feltáró, segítő, terápiás jellegű beszélgetés (szupportív terápia, krízis-intervenció, gyászmunka elősegítése, szociális készségek fejlesztése, indulati kontroll fejlesztése, agressziókezelés fejlesztése, önismeret, személyes narratívák kialakítása, én erősítés, enyhe hangulatzavar kezelése, szorongáscsökkentés),
- terápiás jellegű játék, rajz, mese, stb. (Kamaszkori történések, gyászfeldolgozás, szülőkhöz való viszony, stb. feldolgozásához. A mesei szimbólumvilág segítséget nyújt az adott élethelyzettel való megküzdéshez, annak megértéséhez, mobilizálva a fantáziájukban, gyermeki személyiségükben rejlő kreatív erőforrásaikat.),
- tanácsadás (pl.: életvezetési tanácsadás, konfliktuskezelés, pályaorientáció. speciális pályaválasztási teendők mellett fontos az egész pszichés struktúra feltérképezése, fejlesztése, a reális jövőkép, énkép, önismeret kialakítása, az öntevékenység fokozása).

Csoportos foglalkozások:

- csoportfoglalkozások a csoport életterén kívül (pszichológusnál),
- tematikus és kreatív csoportfoglalkozások (Csoportos önismereti foglalkozás: kötetlen, problémafeltáró, ventiláló, edukációs jellegű beszélgetések. Ezek pozitívuma, hogy elemi szükségletekre, funkciókra épülve kielégítik azokat, így csökken a tevékenységgel szembeni ellenállás, egyúttal az aktuális érzelmi és szellemi igényeket is figyelembe veszi.)
- szülőkonzultáció, szülő-gyermek mediáció,
- esetmegbeszélő teameken való részvétel, illetve azok vezetése.

8.2.3. A nevelők, gyermekfelügyelők támogatása

A gyermekotthonban tevékenykedő pszichológus szakember elsődleges feladata, a gyermekek, növendékek egészséges személyiségfejlődésének elősegítése, társadalomba történő beilleszkedésének segítése. Ugyanakkor további célja, hogy a gyermekek nevelését, gondozását, fejlesztését megvalósító, elősegítő felnőttek támogatásában is részt vegyen.

Célok:

- a nevelők, gyermekfelügyelők szakmai személyiségének támogatása, szakmai tudatosságuk erősítése,
- nevelési elvek összehangolása, a nevelési eszközök egységesítése,
- személyes szakmai kapcsolatok erősítése, a kollégák közötti konfliktusok megelőzése, kezelése,
- a nevelők, gyermekfelügyelők mentálhigiénéjének megőrzése, támogatása, kiegészítő prevenció.

A célok elérése érdekében a pszichológus a következő módszereket alkalmazhatja:

- egyéni konzultáció (esetmegbeszélés, információ- és ismeretátadás),
- csoportos konzultáció (esetmegbeszélés, információ- és ismeretátadás, problémafókuszú megbeszélés, igény esetén szakmai ismeretek átadása),
- team vezetése (lehetséges formái: ventiláció, esetmegbeszélés, konfliktuskezelési készség fejlesztése, team-építés),
- téma centrikus csoportfoglalkozás,
- mediációs jellegű segítségnyújtás kollégák közötti konfliktus esetén,
- hozzáférhetőség biztosítása személyes problémával való megkeresés esetén, továbbá amennyiben szükséges, megfelelő szakemberhez irányítás.

8.2.4. A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos feladatok

A mentális kórképek és pszichoszomatikus betegségek elleni védekezés fontos eszköze a tanulók személyiségének fejlesztése. A kellő önismeret kialakítása, a követhető és követendő

minták felkínálása révén hozzásegíthetjük a gyermekeket embertársaikkal való kapcsolataik helyes kezeléséhez, egészséges életmódjuk kialakításához, világszemléletük megszilárdításához, és a környezetükkel való felelős viszony kialakításához.

Kialakítjuk a gyermekekben, és gyakoroltatjuk velük a helyes mentálhigiénés szokásokat, a helyes viselkedésmódokat.

8.2.5. A közösségfejlesztéssel kapcsolatos feladataink

Átgondolt pedagógiai irányítással biztosítjuk a közösségek fejlesztését, erősítjük a gyermekekben a közösséghez tartozás érzését. Megismertetjük velük a társas együttélés alapvető szabályait, önellenőrzésre, egymás segítésére, elfogadására neveljük őket. Sokoldalú és változatos foglalkozásokat szervezünk számukra.

Csoportszintű programokat, kirándulásokat, könyvtár-, színház-, illetve mozi látogatásokat készítünk elő, és valósítunk meg.

A szabadidős tevékenységek keretében szakköröket, felkészítő foglalkozásokat, vetélkedőket, sportversenyeket szervezünk, ezzel is erősítve a gyermekekben a közösséghez való tartozás érzését.

8.2.6. Közösségfejlesztést és érzelmi fejlődést szolgáló tevékenységek

A közösségfejlesztést szolgáló, a közösséghez való tartozást erősítő tevékenységek közé soroljuk a speciális gondozást és odafigyelést igénylő gyermekekkel (tanulási, magatartási, beilleszkedési nehézségekkel küzdő gyermekek) való foglalkozást, a tehetséges és szociálisan hátrányos helyzetű gyermekekkel történő oktatási tevékenységet is.

Alapvető feladat, hogy a gyermekek be tudjanak kapcsolódni az oktatási intézmény munkájába, és sikeresen teljesítsék azok követelményeit.

Célunk a neveltek oktatásával elősegíteni a lehető legmagasabb szintű társadalmi integrációt. Olyan oktatási stratégia kialakítása, mely megfelel a gyermekotthonban elhelyezett neveltek képességeinek, sajátos igényeinek. Mindemellett fontos a szeretetteljes, biztonságos légkör megteremtése az oktatási tevékenység során.

A magántanulók számára olyan pedagógiai tevékenységet biztosítunk, melynek célja mindazoknak az intellektuális, emberi és erkölcsi értékeknek a kialakítása, melyek birtokában a gyermekek szűkebb és tágabb közösségük javát is szolgálják.

Célunk, hogy minden gyermek szerezzék meg azon kommunikációs képességeket, melyek segítségével tudását önmaga és mások számára is hasznosítani tudja. A tehetség kibontakoztatása érdekében célunk az önbizalom erősítése, a megmérettetés igényének és a versenyszellemnek a kialakítása, amely azonban nem mellőzheti a segítőkészséget és az együttműködési képességet.

Példamutatással neveljük a gondozottakat toleranciára, elfogadásra, empátiára, az emberi jogok tiszteletben tartására.

Biztosítani kívánunk minden gyermek számára képességeinek, érdeklődésének, illetve távolabbi céljainak megfelelő programokat, tevékenységi formákat.

9. SZABADIDŐ HASZNOS ELTÖLTÉSE

9.1. A szabadidő hasznos eltöltését szolgáló foglalkozások, rekreáció

Fontos, hogy a szabadidős foglalkozások kikapcsolódást, pihenést nyújtsanak a gyermekeknek, melynek során szerepet kell kapjon az egészséges, kulturált életmódra nevelés, a sport, a természeti környezet megismerése és óvása.

Törekszünk arra, hogy a gyermekek lehetőséget kapjanak irodalmi, képzőművészeti, vizuális képességeik fejlesztésére. A szabadidő szervezése szempontjából fontos, hogy a gyermekek ne unatkozzanak, koruknak megfelelő lehetőségek közül választhassanak és kialakíthassák önálló érdeklődési körüket.

A növendékek életrendje, tanulása, szabadideje szervezésének pedagógiai elvei:

A gondozottak életrendjét a gyermekotthonban a házi- és napirend szabályozza. Az életrendnek összhangban kell lennie a gyermekotthon és az iskolák működésével, figyelembe kell vennie annak elsődlegességét, hogy a gyermekek kötelezettsége a tanulás, joga a pihenés, szórakozás, művelődés. Fontos, hogy az életrend rugalmas legyen, adja meg a napi időbeosztás, feladatvégzés kereteit, amit minden növendéknek kötelessége betartani, de ne szabályozza túl a gyermekek életét.

9.2. Rendszeres, irányított szabadidős tevékenységek

a.) Sport szakkör

A szakkör célja a rendszeres testmozgás igényének kialakítása mellett az egészséges életmódra nevelés, a türeklépesség, az állóképesség, a kezűgyesség, az izomerő, az egészséges versenyszellem fejlesztése. A küzdősportok fizikai megterhelése által igyekszünk lekötni a fölösleges energiákat, hogy azok ne az agresszivitás irányába teljesüljenek ki. A szabálytudat és fegyelmezettség fejlesztésével igyekszünk kialakítani a toleranciát, kitolni az ingerküszöböt, és kialakítani egy olyan viszonyulást a társadalom más tagjaihoz, mely lehetővé teszi a gyermek számára a társadalmi normák és mások elfogadását, a szabályok betartását. A szakkör tekintetében szakmai követelmény a felkészült edző személye és a megfelelő helyiség, ahol a tevékenység folytatható. A szakkörvezető az izomerő és az állóképesség fejlesztése érdekében rendszeres, tervezett edzésprogrammal segíti a fejlődést. A különféle erősítésekhez szükséges tárgyi feltételek: súlyzók, erősítésre alkalmas kondi gépek, labdák.

b.) Kreatív szakkör

A rendszeres manuális tevékenység fő célja a kezűgyesség, a kreatív képességek fejlesztése, a finommotorika és a szépérzék, igényesség minél magasabb szintű elsajátítása. A fejlesztett képességek birtokában a tanulási folyamatok egyes részterületei is jól fejleszthetővé válnak. A kezűgyesség fejlődésével, kedvezően változik az íráskép, a külalak, kialakul az igényesség, ami a mindennapi életben is fontos.

10. A GYERMEKOTTHON KAPCSOLATRENDSZERE

10.1. A gyermekotthon családi kapcsolatok ápolásával kapcsolatos tevékenysége:

- a gyermekek vérszerinti kapcsolatainak, érzelmi kötelekeinek, a szülők gyermekeik iránti felelősségérzetének, nevelési kompetenciájának erősítése;
- a családtagok fogadására önálló helyiség biztosítása;
- a családba történő hazautazás elősegítése;
- a levelezésre és a telefonkapcsolatra való lehetősége biztosítása,
- a gyermekotthon folyamatosan tájékoztatja a hozzátartozót a gondozott gyermek neveléséről, fejlődéséről, fontosabb eseményekről;
- a gyermekotthon tájékoztatja a gyámhatóságot a gyermek és hozzátartozóinak kapcsolatáról, a szülő együttműködéséről, vagy a szülő esetleges jogsértő magatartásáról;

- amennyiben a gyermek nem rendelkezik vér szerinti kapcsolatokkal, lehetőség szerint patronáló családdal/befogadó családdal való kapcsolattartás segítése (pl. barát, osztálytárs családja);
- amennyiben a gyermek örökbe adható, a területi gyermekvédelmi szakszolgálat ajánlásával közvetített leendő örökbefogadó szülőkkel való kapcsolattartás segítése, a későbbi örökbefogadás előkészítése érdekében;
- az előző gondozási hellyel (nevelőszülő, lakásotthon, gyermekotthon) való kapcsolattartás elősegítése, különös tekintettel az ott tartózkodó testvérekre;
- nagykorúság előtt álló gondozottak tájékoztatása az általuk igénybe vehető támogatási lehetőségekről (utógondozói ellátás, utógondozás, otthonteremtési támogatás, állami-, civil-, és egyházi szervezetek által nyújtott támogatások), családi környezetbe való visszailleszkedésük, önálló életvitelük megkezdésének előkészítése.

Feladatunk minden gyermek esetében a családdal, hozzátartozókkal való kapcsolatok rendezésének támogatása, mely által növendékeink kapaszkodási vágyát, hovatartozását, esetenkénti jövőbeli életterének megoldását is elősegítjük. Törekszünk arra, hogy neveltjeink családtagjait megismerjük, felkutassuk és a lehetőségek birtokában családlátogatásokat is végzünk.

A gondozott gyermek érdekében a gyermekotthon, gyermekvédelmi gyám együttműködik a gyermek szülőjével és az illetékes gyermekjóléti szolgálat családgondozójával.

A családdal való együttműködés során fő feladatunk, hogy kontrolláljuk és segítsük a gondozásba vett fiatalok kapcsolattartását vérszerinti családjukkal, patronáló családjukkal, illetve felmérjük annak lehetőségét, hogy milyen feladatok megoldása szükséges annak érdekében, hogy a növendékek hazagondozása reális célként fogalmazódjék meg. Ennek érdekében fontos, hogy együttműködést kiváltó, elősegítő fellépéssel közelítsünk mind a gyermek, mind pedig a családja irányába. Minden gyermeknek fontos, hogy tartozzon valahová, valakihez, de az ő érdekében nem akárhová, és nem akárkihez. Ezért minden családdal való kapcsolattartást körültekintően elő kell készíteni, a gyermek érdekeinek a szem előtt tartásával.

A vérszerinti családdal való kapcsolat tartalmasabbá tételéhez kapcsolattartásra alkalmas helyiséget biztosítunk. Amennyiben az illetékes gyámhatóság határozatában előírja a látogatások alkalmával a szakszemélyzet jelenlétét, azt biztosítjuk.

A kapcsolattartás megvalósulásáról a gyermekotthon kapcsolattartási naplót vezet.

10.2. Kapcsolatrendszerek alakítása

A gyermekvédelmi gondoskodás rendszerében élő gyermekek súlyos kapcsolati problémákkal küszködnek. Célunk a gyermek kapcsolatrendszerét alkotó személyek (szülők, pedagógusok, kortársak) magatartásának, cselekedeteinek formálása, koordinálása.

Ennek révén a gyermekek pozitív megerősítést kapnak, segítségével képességeik kibontakozhatnak (személyiségformálás, aktivitás).

A cél elérése érdekében szükséges széles kapcsolatrendszer kialakítása:

Gyermekek vérszerinti családjával, a gyámhatósági határozatban meghatározott módon és rendszerességgel van lehetőség a kapcsolattartásra. A legtöbb esetben sajnos a hozzátartozók ennek lehetőségével nem élnek.

További, külső kapcsolataink:

- fenntartóval,
- gyámhatóságokkal,
- gyermekjóléti szolgálatokkal és központokkal,
- gyermekvédelmi gyámokkal,
- alap- és középfokú oktatási intézményekkel, kollégiumokkal,
- közművelődési és sportintézményekkel,

- gyermekotthonokkal, lakásotthonokkal,
- egyházakkal, civil szervezetekkel,
- rendőrséggel, ügyésséggel.

A külső kapcsolatrendszeren kívül fontos szerepe van a gyermekotthon szűkebb skálájú helyi szakmai kapcsolatrendszerének. A gyermekvédelmi gyám, fejlesztőpedagógus, pszichológus, nevelők, és gyermekfelügyelők folyamatos és rendszeres kapcsolatban vannak. Az eredményes gondozás nevelés érdekében az aktuális probléma megoldásában mindig a kompetens szakemberek vesznek részt.

11. A GYERMEKEK ÉS AZ ELLÁTÁST NYÚJTÓK ÉRDEKEINEK VÉDELME

11.1. Gyermekjogi képviselő

A gyermeki jogok minél szélesebb körű érvényesülésének érdekében a gyermekotthon gondoskodik arról, hogy az elhelyezett gyermekek számára megismerhető legyen a gyermekjogi képviselő neve, telefonszáma, valamint fogadóóráinak helye és időpontja.

Mindazt mindkét gyermekotthoni csoport faliújságára kifüggesztésre kerül.

Az intézmény a gyermekjogi képviselő részére biztosítja:

- látogatása során az intézmény területén belül a gyermekek számára könnyen hozzáférhető és négy szemközi beszélgetés lefolytatására alkalmas helyiséget;
- a helyszínen való tájékozódás és az iratokba való betekintés lehetőségét;
- az érdekképviselői fórum ülésének időpontjáról való értesítést.

A gyermekjogi képviselő által írásban tett észrevételekre, megkeresésekre a gyermekotthon vezetője 15 napon belül válaszol, illetőleg a megtett intézkedéseiről a gyermekjogi képviselőt tájékoztatja.

12. A SZAKMAI MUNKA MEGVALÓSULÁSA

Célunk a gyermekotthon szakmai színvonalának megerősítése, fejlesztése. A szakemberek motiváltságának fenntartása, kompetenciáik fejlesztése. Ennek érdekében a szakemberek számára rendszeresen biztosítunk szupervíziós lehetőséget.

A gyermekotthon munkatársainak számára a különböző fórumokon való részvétel lehetőségével (tapasztalatcsere, továbbképzés, intézménylátogatás) biztosítjuk a munkájukhoz szükséges szakmai segítséget, támogatást, információt.

A gyermekotthon kiterjedt szakmai kapcsolatokat épít és ápol, nyitott új módszerek, jó gyakorlatok megismerésére, elsajátítására.

Rendszeresen megszervezésre kerülnek tematikus jellegű továbbképzések, mellyel biztosítjuk a munkatársaink szakmai ismereteinek bővülését, a team munka fejlesztését.

A gyermekotthon vezetője lehetőséget teremt munkatársai számára tapasztalataik, javaslataik és észrevételeik megfogalmazására. Havonta kerül sor az otthonvezető és a csoportvezető nevelő által irányított csoportmegbeszélésre az adott gyermekcsoport dolgozói számára, ahol rendszeres napirendi pontok a szakmai munkát érintő változások.

V. Utógondozói Szakmai Egység

Központ: 7621 Pécs, Megye u. 24.

1. Ellátási helyek:

- 7621 Pécs, Megye u. 24. szám alatti utógondozó otthon
- 7629 Pécs, Bocskai u. 7. szám alatti utógondozó lakásotthon
- 7629 Pécs, Pákolitz u. 14. szám alatti utógondozó lakásotthon
- Külső férőhelyek (bérleti vagy használati szerződés alapján)

2. Személyi feltételek:

- 1 fő szakmai vezető
- 3 fő nevelő
- 2 fő gyermekvédelmi asszisztens

3. Az utógondozás és az utógondozói ellátás szerepe

A nevelésbe vétel megszűnését követően a fiatal felnőtteket lehetőség szerint családjukba - tágabb értelemben a társadalomba - kívánjuk visszagondozni, illetve az önálló életük megkezdésében támogatjuk őket.

Segítségükre lehetünk abban, hogy megértsék és elfogadják a tényt, hogy nagykorúként a saját életüket kell élniük és ehhez elengedhetetlen, hogy direkt módon közreműködjünk viszonyaik rendezésében.

Fontos a fiatalokat érő különböző hatások ismerete, és ennek az információnak hatékony felhasználása, vagyis az intézményes kereteken kívüli, de a gyermekekre erőteljes hatást gyakorló élet-környezet „gondozása”, támogatása, segítése annak érdekében, hogy az ottani esetlegesen felmerülő kérdésekre, problémákra a fiatal majd maga találjon választ, illetve megoldást.

4. Az utógondozás és utógondozói ellátás célja

A cél mindig az az állapot, ahová el akarunk érni, a célok megvalósításához pedig rövid és hosszú távú tervekre van szükségünk.

Ez az utógondozás tekintetében:

- *rövid távú terv:* a fiatal felnőttek motiválása, jövőképe kialakításának elősegítése (iskolai tanulmányok befejezése, munkába állás),
- *hosszú távú terv:* önismeret kialakítása, információk birtokában problémák megoldása (képes legyen ügyeit autonóm, önálló módon intézni),
- *cél:* az önálló életvitel kialakítása, a társadalomba való integráció elősegítése.

Az utógondozás további célja: a fiatal felnőtt megfelelő, önálló életvitelének kialakításával, megteremteni az önálló élet megkezdésének lehetőségét.

Az utógondozás más jellegű segítő szolgáltatás, mint a hagyományos gyermekvédelmi tevékenység, hiszen itt a fiatal felnőtt támogatásáról, segítségéről van szó. A fiatal jogi értelemben már felnőtt, ugyanakkor pszichésen még nem elég felkészült életfeladatai önálló ellátásához.

Az utógondozó - utógondozott viszonyban két felnőtt ember kapcsolatáról van szó.

A fiatal felnőtt segítséget kér - ha akar - utógondozójától, az utógondozó pedig rendelkezésére áll a segítségadásban. Az utógondozás eredményességét nagymértékben meghatározza kettejük kapcsolatának minősége, a fiatal együttműködése. A fiatal felnőtt személyi szabadságát maximálisan figyelembe kell venni.

Az utógondozás, mint nevelési szolgáltatás a fiatalok társadalmilag meghatározó (szociális integrációját szolgáló) egyéni képességeinek intenzív fejlesztését jelenti. Ennek része:

- a már megkezdett korrekciós nevelés folytatása,
- szocializációs folyamat elősegítése, önálló életre való felkészítés,
- követhető, megfelelő életritmus kialakítása,
- értelmi, érzelmi, erkölcsi fejlődés elősegítése,
- fegyelem, akaraterő fejlesztése,

- szabadidő hasznos eltöltése, kulturált művelődési igények kiépítése.

A szakellátás eredményességének egyik mutatója az, hogy az onnan kikerülő fiatalok milyen módon és mennyire képesek teljes értékű, felelős életet élni, milyen mértékben igazolja vissza sikerességük vagy sikertelenségük a gyermekvédelmi gondoskodás hatékonyságát, eredményességét. Az utógondozás egy korábban megtervezett nevelési-gondozási feladat utolsó állomása lehet, amelyben a családhoz hasonlóan „elengedik a fiatal kezét” és megmérettetik a korábbi évek munkája.

Utógondozás keretében valósul meg az otthonteremtési támogatás igénylésében, felhasználásában és elszámolásában való segítségnyújtás is.

Utógondozásban legfeljebb I év időtartamban részesülhet a fiatal felnőtt, amennyiben azt nagykorúságát követően kéri, ám amennyiben

- létfenntartását önállóan biztosítani nem tudja (21 éves korig, különleges vagy speciális szükségletűként nagykorúvá váló gyermek esetében 22 éves korig), vagy
- köznevelési, felsőoktatási vagy felnőttképzési intézménnyel (szolgáltatóval) tanulói, hallgatói vagy felnőttképzési jogviszonyban áll (24 éves korig, felsőfokú intézménnyel hallgatói jogviszonyban álló fiatal esetében 25 éves korig), vagy
- szociális bentlakásos intézménybe felvételét várja (legfeljebb 22. életév betöltéséig),

úgy kérelmére utógondozói ellátásban is részesülhet.

5. Az utógondozói ellátás igénybevételének lehetőségei

A gyermek 17 éves korában átfogó tájékoztatást kap intézményünk munkatársaitól az utógondozás, az utógondozói ellátás rendszeréről, nagykorúvá válása utáni lehetőségeiről. Ehhez kapcsolódva felmérésre kerül önállósági szintje. Az információk alapján konkretizálhatók a nagykorúvá válásáig hátralevő időszak fő, a megfelelő önállósági szint elérését célzó nevelési feladatai, illetve felszínre kerülhet az esetleges gondnokság alá helyezési eljárás elindításának szükségessége is. Fontos feladatunk a nagykorúság előtt álló gyermekek nevelőinek folyamatos tájékoztatása, információkkal való ellátása, ismereteik frissítése az utógondozói ellátással kapcsolatban, mivel első sorban ők találkoznak a gyermekek kérdéseivel és bizonytalan, vagy hamis tartalmú válaszok bizonytalanságot, félelmet kelthetnek bennük, ezért ezekre a tájékoztatókra őket is meghívjuk, illetve lehetőség szerint a szakmai egység értekezleteken is tartunk tájékoztatást a témában.

Az utógondozói ellátást a gyámhatóság a fiatal felnőtt kérelmére rendeli el, az ellátás igénybe vétele önkéntes. Ha szükséges, a kérelem benyújtását megelőzi a nagykorúság elérése előtt 90 nappal összehívott tanácskozás, melynek keretében összegezhetőek az előzetesen kijelölt célok alapján elért nevelési eredmények, véglegesíthető az elhelyezéssel, az utógondozó személyével, a további feladatokkal kapcsolatos megegyezés.

A tanácskozás résztvevői lehetnek: a gyermek, a gyermekvédelmi gyám, az utógondozó szakmai egység vezetője, a leendő utógondozó, a nevelőszülőknél elhelyezett gyermekek esetében a nevelőszülői tanácsadó.

A fiatal felnőtt személyre szabott utógondozói ellátásról szóló megállapodásban vállalja az utógondozói ellátásával kapcsolatos kötelezettségeit. Melyek közül a legfontosabbak az utógondozóval történő együttműködés, az elhelyezési hely együttélési szabályainak betartása, a térítési díj fizetési kötelezettség és alapvető elvárás, hogy a fiatal vagy tanuljon, vagy dolgozzon, de legalábbis munkát keressen (regisztrált álláskereső).

Az együttműködés hiánya, a szabályok áthágása könnyen vonhatja maga után az ellátás megszüntetését (az ellátás ezen okokból történő megszűnése esetén, azt egy éven belül nem kérheti ismét), illetve fiatal önmaga is bármikor kérheti azt.

Az utógondozói ellátás elrendeléséhez szükséges iratokat legkésőbb a gyermek nagykorúvá válása előtt 60 nappal továbbítja a gyermekvédelmi gyám az illetékes gyámhatóság felé.

5.1. Utógondozói ellátás biztosítható:

- nevelőszülőnél,
- gyermekotthonban, lakásotthonban,
- utógondozó (lakás)otthonban,
- külső férőhelyen.

Az ellátási hely kijelölésénél figyelembe kell venni a fiatal kérelmét, továbbtanulásának irányát, munkahelyét, családi és baráti kapcsolatait, nemét, személyiség-állapotát, egyéni szükségletét és a tehetséggondozás lehetőségét. Törekednünk kell arra, hogy mindig a fiatal felnőtt személyiségéhez alkalmazkodva válasszuk ki az adekvát elhelyezést.

Az utógondozói ellátás biztosítása során arra törekszünk, hogy a fiatal felnőtt számára a teljes önállóság eléréséig az elhelyezési helyek szempontjából is biztosítható legyen a fokozatosság a legnagyobb kontrollt biztosító formától az egyre kisebb felügyeletet nyújtó felé:

Nevelőszülő, gyermekotthon → utógondozó otthon → külső férőhely → gondozás megszűnése

5.1.1. A nevelőszülőknél elhelyezett gyermekek az esetek döntő többségében az utógondozói ellátást is nevelőszülőnél kérik, de természetesen ez nem evidencia, fiatal felnőttként nekik is lehetőségük van elhelyezési helyük - lehetőségek szerinti - szabad megválasztására. A nevelőszülőnél maradó utógondozói ellátásban részesülő fiatalok esetében az utógondozásukkal kapcsolatos teendőket az illetékes nevelőszülői tanácsadó végzi, ám az otthonteremtési támogatás igénylésével, felhasználásával összefüggő feladatok ellátásáért az utógondozói szakmai egység erre kijelölt munkatársa felelős. Az utógondozói ellátás folyamatát, a feladatok elvégzését nyomon követjük. A fiatal felnőtt teljes körű ellátásban részesül a nevelőszülői családban, melyért térítési díjat fizet.

5.1.2. A gyermekotthonokban, lakásotthonokban elhelyezett utógondozottak esetében az otthon háziarendjének utógondozottakra vonatkozó kiegészítéssel kell rendelkeznie, az utógondozás az otthon dolgozói és a kijelölt utógondozó közötti szoros együttműködéssel történik. Az utógondozói ellátásban részesülő teljes körű ellátásban részesül, melyért térítési díjat fizet.

5.1.3. Az utógondozó (lakás)otthonokban élők mindennapi életritmusát, a fiatalok együttélését, az elvárt viselkedést a háziarend szabályozza. Az otthonba történő befogadást követően a fiatal a szabályzatot elolvassa, és aláírásával igazolja annak tudomásul vételét. A nagykorúvá vált, utógondozó (lakás)otthonban elhelyezett fiatal szükségleteihez igazodó ellátásban részesül, melyért térítési díjat fizet.

6. Működési és tárgyi feltételek:

Utógondozó (lakás)otthonok:

- 7629 Pécs, Bocskai utca 7. (max. 6 fő)
- 7629 Pécs, Pákolitz I. u. 14. (max. 6 fő)
- 7621 Pécs, Megye u. 24. (max. 7 és 4 fő)

Mindkét utógondozó lakásotthon pécsi lakótelepi társasházban található, az utógondozó otthon pedig a Pécsi Gyermekotthon épületében.

Mindegyik elhelyezési helyen az ott élő fiataloknak különösen kell ügyelniük a jószomszédi viszony kialakítására, illetve fenntartására. Tévézés, zene hallgatás során tekintettel kell lenni a lakótársakra, szomszédokra. A fiatal felnőtteknek tartózkodniuk kell az egészségre ártalmas életforma gyakorlásától, tudatmódosító szerek (drog, alkohol) használatától. Az otthonok területén a dohányzás nem engedélyezett.

A fiatalok önállóan gondoskodnak ruházatuk, személyes dolgaik, személyes környezetük rendben tartásáról. A közös használatú helységeket használat után mindenki maga takarítja. Az

otthonok egészét érintő házimunkákat a lakók heti váltásban látják el. Ezek a normák, feladatok az utógondozói ellátás esetén azt jelentik, hogy a fiatal felnőttek az önálló életvitel kialakításának praktikus készségeit gyakorolják. Az utógondozói ellátás, mint segítő szolgáltatás ez esetben annyit jelent, hogy a fiatal felnőtt napi feladatait, tevékenységeit nevelője irányítja, értékeli, differenciáltan alkalmazza az alábbi nevelési módszereket: elismerés, biztatás, dicséret, tilalom, beszélgetés, meggyőzés, stb. - de nem jelenti azt, hogy átvállalja tőle a feladatot.

Az utógondozó (lakás)otthonból történő eltávozás célját, annak várható időtartamát, a visszaérkezés idejét a fiatal felnőtt köteles jelenteni nevelőjének. Látogatók fogadása a nevelő jelenlétében, illetve engedélyével lehetséges. A fiatal köteles az ellátási hely állapotára, a berendezési tárgyakra vigyázni, azokat rendeltetésszerűen használni. Köteles az önhibájából vagy szándékosan okozott károkat megtéríteni. Az utógondozó (lakás)otthonok területén állatokat tartani tilos. A fiatal köteles a havi fórumokon megjelenni, ahol joga van ellátásával kapcsolatosan véleményt nyilvánítani. A fórum ad lehetőséget arra, hogy megbeszéljék az aktuális problémákat, rendezzék a lakóközösségen belüli konfliktusokat.

Az itt élő fiatalok lakhatást, fűtést, világítást, főzési, tisztálkodási lehetőséget kapnak. Élelmezési, higiéniai igényeik kielégítésére vásárlási utalványt biztosítunk. Az otthonban a fiatal felnőtt a személyes tárgyait (ágynemű, evőeszköz, stb...) használja.

6.1. A külső férőhelyként az intézmény használatában lévő családi ház és lakás egy speciális elhelyezési forma. Az itt élők mindennapi életritmusát, a fiatalok együttélését, az elvárt viselkedést a házirend szabályozza, melyet a fiatal elolvas és aláírásával igazolja annak tudomásul vételét.

Az ingatlanok közvetlen környezetében élő családokkal történő jószomszédi viszony kialakítása rendkívüli fontosságú, mivel az utógondozói feladatokat ellátó kolléga nem tartózkodik a házban minden nap. A társasházi lakásban történő elhelyezés esetén pedig méginkább fontos a lakóközösséggel való jó kapcsolat fenntartása. A fiatal felnőtteknek tartózkodniuk kell az egészségre ártalmas életforma gyakorlásától, tudatmódosító szerek (drog, alkohol) használatától. A külső férőhely területén a dohányzás nem engedélyezett.

A fiatalok önállóan gondoskodnak ruházatuk, személyes dolgaik, személyes környezetük rendben tartásáról. A közös használatú helységeket használat után mindenki maga takarítja. Ezek a normák, feladatok az utógondozói ellátás esetén azt jelentik, hogy a fiatal felnőttek az önálló életvitel kialakításának praktikus készségeit gyakorolják. Az utógondozás, mint segítő szolgáltatás ez esetben annyit jelent, hogy a fiatal felnőtt napi feladatait, tevékenységeit utógondozója irányítja, értékeli, differenciáltan alkalmazza az alábbi nevelési módszereket: elismerés, biztatás, dicséret, gátlás, tilalom, beszélgetés, meggyőzés, stb. - de nem jelenti azt, hogy átvállalja tőle a feladatot. A ház üzemeltetési költségeit részben a fiatalok, részben a fenntartó biztosítja.

Látogatók fogadása az utógondozó jelenlétében, illetve engedélyével lehetséges. A fiatal köteles a ház, lakás berendezési tárgyaira vigyázni, azokat rendeltetésszerűen használni. Köteles az önhibájából vagy szándékosan okozott károkat megtéríteni. A fiatal köteles az alkalmankénti fórumokon megjelenni, ahol joga van ellátásával kapcsolatosan véleményt nyilvánítani. A fórum ad lehetőséget arra, hogy megbeszéljék az aktuális problémákat, rendezzék az egymás közötti konfliktusokat.

A külső férőhelyen élő fiatalok lakhatást, fűtést, világítást, főzési, tisztálkodási lehetőséget kapnak. Élelmezési, higiéniai igényeik kielégítésére vásárlási utalványt biztosítunk. Az otthonban a fiatal felnőtt a személyes tárgyait (ágynemű, evőeszköz, stb...) használja. A fiatal felnőttek ebben az elhelyezési formában szükségleteikhez igazodó ellátást kapnak, melyért térítési díjat fizetnek.

6.2. Külső férőhely (bérleti szerződés alapján)

Bérleti szerződés alapján különálló önkormányzati bérlakásokban, illetve albérletekben (külső férőhelyen) veszik igénybe az utógondozói ellátást azok a fiatalok, akik ezt a lehetőséget kérik, magukról és környezetükről önállóan gondoskodni tudnak, mindennapos felügyeletre nem

szorulnak.

A külső férőhely, kedvező lehetőség az önálló életvitel gyakorlására. Lehetőség szerint törekedni kell a külső férőhelyes elhelyezés segítésére, illetve az erre való alkalmasság kialakítására, mert ez az elhelyezési forma fejleszti leginkább az önállósodást.

A fiatalok itt már saját maguk megszabta szabályok szerint élnek, azonban tudniuk kell viselkedni, lakókörnyezetük nyugalmát nem zavarhatják. Vigyázniuk kell az ingatlan állapotára és berendezési tárgyaira. Adósságot nem halmozhatnak fel. Az utógondozó szakmai egység nevelői időnként meglátogatják őket otthonukban.

A külső férőhelyre kerülők, a szükségleteikhez igazodó ellátásban, továbbá 10e Ft/hó albérleti támogatásban részesülnek.

Lehetővé kell tenni, hogy a fiatal még az igénybe vételt megelőzően megismerje leendő ellátási helyét, utógondozóját. A rendelkezésre álló lehetőségek mellett arra kell törekedni, hogy a fiatal érdekei érvényesüljenek, etnikai, kulturális hovatartozása ne diszkriminálja.

7. Speciális nevelési igényű, illetve különleges szükségletű fiatal felnőttek ellátása:

Abban, az egyre gyakoribbá váló esetben, amikor speciális nevelés igényű, illetve különleges szükségletű fiatal ellátási helyét kell megválasztani, kiemelten meg kell vizsgálni szükséges-e a 24 órás felügyelet biztosítása. Ebben az esetben, a lakásotthonban, gyermekotthonban való elhelyezést, vagy a nevelőszülőnél elhelyezett fiatalok esetében, ha a nevelőszülő vállalja, a nevelőszülőnél való elhelyezést támogatjuk. Ilyen esetekben a szükséges ellátás az adott szakmai egység szakemberei segítségével (pszichológus, fejlesztőpedagógus), szükség esetén a megfelelő „külső” intézményekkel, szervezetekkel (pszichiátriai, rehabilitációs, egészségügyi) együttműködve biztosítható. Egyéb elhelyezési formáknál is biztosítani tudjuk a megfelelő ellátást, természetesen ilyenkor kiemelt fontosságú a már említett „külső” segítség igénybevétele.

8. Önálló életre nevelés

Az intézmény fő szakmai irányvonalként tűzte ki a különböző gondozási helyeken nevelkedő gyermekek hatékony felkészítését az önálló életvitelre.

Rendszeresen visszatérő probléma, hogy a nagykorúságukat betöltő fiatal felnőttek mennyire képesek az önálló életvitelre, mire lettek felkészítve (illetve mire készültek fel) a lakásotthoni, nevelőszülői nevelkedés alatt. Fontos szempont, hogy megtanulják, majd készség szinten alkalmazzák azokat az alapvető ismereteket, melyek lehetővé teszik számukra a nagykorúságuk elérését követően a mindennapokban való eligazodást, „életben maradási”, a felnőtt társadalomba történő integrálódást. Ki kell alakítani azt a napirendet, a munkához, közösséghez való azonosulást, ami alkalmassá teszi a fiatal felnőttet a minél sikeresebb beilleszkedésre.

Az alábbiakat még a nagykorúságuk előtt kell elsajátítani, megtanulni, megfelelő helyen és időben alkalmazni:

- pénz kezelésének megfelelő szintű elsajátítása, pénzbeosztási gyakorlat egy bizonyos időintervallumban,
- vásárlás szempontjainak ismerete,
- a felmerülő költségek megtérítésének feltételei (az elszámolás számla ellenében történik),
- hivatalos ügyek elintézésének menete (pl. ügyfélhívó rendszer ismerete, legyen ismerete családi pótlék, árvaellátás ügyintézéséről, meg tudja fogalmazni, mit szeretne elintézni, ha valamit nem tud, mindig meg kell kérdezni stb.),
- adatlap, készpénzfizetési csekk önálló értelmezése, kitöltése,
- tanulmányokkal kapcsolatos ügyintézés (pl. diákigazolvány, tankönyv, iskolai befizetések, bérletvásárlás), határidők betartása,
- egészségügyi ellátással kapcsolatos alapvető ismeretek (TAJ, időpont kérés, stb.),
- alapvető kommunikációs készséggel rendelkezzen (ügyintézés személyesen és telefonon),
- alapvető illetani ismeretek (köszönés, bemutatkozás, tisztelet),

- tudjon együttműködni, merjen segítséget kérni,
- legyen gyakorlata házimunkák önálló végzésében: önálló mosás, mosógép, centrifuga használata (mit, mennyit, hogyan tesz bele),
- mosogatás, odafigyelve a vízhasználatra,
- tisztítószer használata (mennyi kell egy vödör vízbe) és alapvető takarítási ismeretek: porszívózás, takarítás, ablaktisztítás, közös WC és fürdőhasználat és annak rendbetétele,
- ruházat, lakószoba és közvetlen környezet rendben tartása,
- alapvető főzési ismeretek elsajátítása, élelmiszerek tárolása (hűtő),
- konyhai háztartási gépek alapvető ismerete, használat utáni kikapcsolása és rendbetétele,
- tv és számítógép használata,
- lakásajtó bezárása, villany leoltása, ajtók és ablakok becsukása elmenetelkor,
- önálló felkelés (ébredtőóra használata),
- személyes higiénia.

Ebből a felsorolásból is látható, hogy fiataljainktól tulajdonképpen azokat a viselkedési formákat, képességeket várnánk el melyeknek magunk is birtokában vagyunk, és nap mint nap használunk. Napjaink fiatal felnőtt társadalmáról azonban elmondható, hogy a gyermekkor vége folyamatosan kitolódik, és a fiatalok alapvető problémájává válik az önállóságra való képtelenség. A gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő gyermekekre, és az onnan kikerülő nagykorúakra ez a megállapítás fokozottan igaz.

Egyik fő probléma, hogy a gyermekek viszonylag későn, már kész szocializációs mintákkal kerülnek a gyermekvédelmi szakellátásba, és a berögzült minták, magatartásmódok már nehezen átírhatóak, illetve a hiányosságok pótlására a nagykorúságig terjedő idő általában kevés. Gondolunk itt a felsorolt praktikus készségek mellett olyan pszichés képességekre is, melyek az önálló életnek alapvető feltételei: pl. tolerancia, együttműködés, türelem, frusztrációtűrő képesség, stb. Ezen kompetenciák elengedhetetlenek ahhoz, hogy a fiatal sikeresen be tudjon illeszkedni a társadalomba. Ami nehezítő tényező, hogy a gyermekek a társadalom periferiájáról indulnak, és visszaintegrálásuk nagyon nehéz, legyen szó akár iskolába járásról, akár a munkaerőpiacra való megjelenésről. A „saját lábára állás”-hoz, az önálló élethez legfőképp énerőre, önbizalomra és megfelelő realitásérzékre van szükség, ugyanakkor a személyiségsérülések következményeképpen pontosan ezek a belső potenciálok azok, mellyel az állami gondoskodásban élő gyermekek kevésbé rendelkeznek.

Fentiekben említett hátrányok pótlása csak bizonyos szintig lehetséges.

Elengedhetetlen a fiatal együttműködése, mert ennek hiányában az önálló életre való felkészítés csődöt mond.

Az együttműködést azonban megelőzi egy bizalmi kapcsolat kialakítása, mely akár éveket is igénybe vehet. Az a fiatal, aki gondozási helyén nem talál kötődésre, akinek senki és semmi nem szolgál követendő példának, nem fog együttműködni sem. Minden tanulási folyamat alapja a motiváció, ha megtaláljuk fiataljainkkal a megfelelő hangot, ha példát tudunk nekik mutatni, ha türelemmel és nem parancsszóval próbáljuk elsajátíttatni velük a számukra nélkülözhetetlen tudásanyagot, akkor van esély rá, hogy életképes felnőtteket engedünk útjukra, ellenkező esetben kárba vesztett energia és felesleges erőlködés a munkánk.

10. Lakásotthoni/gyermekotthoni felkészítés:

- a fiatalok önálló életvitelre történő felkészítését minden érintett szakembernek (pl. pszichológus) segítenie kell,
- a lakásotthon fejlesztőpedagógusa egyéni üléseken foglalkozik a nagykorúság előtt álló gyermekkel, felméri képességeit, segíti azok fejlesztését,
- a felkészítés ideje alatt fontos, hogy a fiatal jövőtervet készítsen, megfogalmazza céljait, és lássa az azokhoz vezető utat.

A lakásotthonba/gyermekotthonba történő bekerüléskor azonnal elindul ez a tanulási

folyamat.

Nem szabad azonban megfeledkezni egy nagyon fontos tényről, amikor arról beszélünk, hogy a felkészítés mennyire sikeres vagy sikertelen. A lakás- és gyermekotthonok esetében nagyon fontos és döntő szempont a bekerülő gyermek életkora. 17 éves vagy annál idősebb gyermek esetében különösen, ha például speciális szükségletű, érdemben nem beszélhetünk eredményes felkészítésről. Minél hosszabb ideje van a gyermek a rendszerben, annál nagyobb az esélyünk, hogy kitartó, következetes neveléssel elérjük célunkat.

Gyakran hangzik el, hogy a gyermekek el vannak kényeztetve, de valójában a rendszer maga kényszerül a kényeztetésre, mert nem nyújt, vagy csak minimális lehetőséget arra, hogy az önállóságra nevelés lépéseit, következetesen végig tudjuk vinni.

A lakás- és gyermekotthonok esetében kiemelt szakmai cél az önálló életre nevelés, és minden olyan lehetőség biztosítása a gyermekeknek, fiataloknak ami ezen jártasságok elsajátításához szükséges.

A lakásotthonokban és gyermekotthonban folyamatosan tudatosítani kell a gyermekkel a rá váró kötelezettségeket és az ezzel járó feladatokat, mindezt önmaga későbbi sikerének alapjaként. El kell érni, hogy a gyermek ne kötelező rossznak élje meg az otthon által megfogalmazott feladatokat, fontos, hogy kialakuljon egy kollektív „mi” tudat a gyermekekben, ezáltal egymás segítése és a lakásotthon, mint élettér fontossága. Amíg ezt nem sikerül kialakítani, addig eredménytelenségre van ítélve a közös munka. Abban a pillanatban mikor ezt megéri és magáénak érzi a fiatal, akkor beszélhetünk a következő szakmai lépésről az önálló életre felkészítés alapjairól. Maga a folyamat hosszú és nehézkes, mert nagyrészt olyan környezetből érkező fiatalokról beszélünk, akik eddig szinte szabadon kötöttség nélkül éltek életüket, más szabály és viszonyrendszerhez igazodva. Ennek átalakítása nem megy egyik napról a másikra. Hosszú, türelmes, személyre szabott megoldásokban lehet csak gondolkodni. Megfelelőnek látnánk egy bekerülést rövidebb követő szakmai megbeszélést a gyermek jelen állapotáról, majd ezt követően egy valóban egyénre szabott terv elkészítését, melyben szerepel a cél és a hozzá vezető út egyaránt.

11. Nevelőszülői felkészítés:

A 16-18 év közti fiatalok felkészítése a nagykorúságra a nevelőszülő családokban folyamatosan zajlik. Azok a gyermekek, akik fogékonyak erre, igénylik is, hogy a nevelőszülő tanítsa őket, akik pedig kevésbé, azok esetében fokozott figyelmet kell fordítani a mindennapi tevékenységek és az önállóság elsajátítására. Törekedni kell arra, hogy a háztartási és a ház körüli, valamint a gazdálkodási feladatokban egyre aktívabban részt vegyenek. Az önálló, érett fiatal felnőtt pozitív, követendő példát nyújthat a családban élő többi gondozott számára is.

A nevelőszülő családokban azt kell elvárni az ott élő fiataloktól, amit a saját gyermekeiktől is elvárnának a felnőttek. Sokszor egyszerűbb a fiatalok helyett elvégezni a munkát, megoldani a feladatokat, csak éppen ezzel a magatartással hosszú távon nekik ártunk. Nagyon fontos, hogy a szakemberek partnerek legyenek ebben a folyamatban. Nyilván nehéz meghúzni a határokat, de felelős szakmai odafigyelés, segítség, ellenőrzés mellett megtehető. A nevelőszülő egyúttal legyen a fiatal mentora is, és együtt feleljenek a felkészülés sikeréért. A családdal foglalkozó tanácsadó kollégák pedig tanácsaikkal segítsék, majd ellenőrizzék ezt a folyamatot.

12. Otthonteremtési támogatás

Az önálló otthon megteremtését az otthonteremtési támogatásból igyekszünk megoldani.

Az otthonteremtési támogatás alacsony összege indokoltá teszi a megvásárolandó ingatlanok körültekintő kiválasztását, annak érdekében, hogy az alkalmas legyen azoknak az életkörülményeknek a megteremtésére, melyek biztosítják a munkavállaláshoz szükséges feltételeket. Fontos továbbá, hogy a mindennapi élethez szükséges szolgáltatások is elérhetőek legyenek.

13. Az utógondozó személye

Nagyon fontos tudatában lenni, hogy a nagykorúvá válás és a segítő személyében bekövetkező változás, természetesen újabb törést jelent a fiataloknak.

Annak ellenére azonban, hogy az előkészítés közben minden tőlünk telhetőt megteszünk, komoly szakmai hibának minősül, ha nem vesszük figyelembe, hogy a fiatalok addigi gondozási helye és annak szűkebb környezete mégiscsak egy kapaszkodó pont a világban. Fontos, hogy a kapcsolat fokozatosan lazuljon, továbbá a fiatal számára fontos személy és az utógondozó egymással kapcsolatban álljon, és együtt támogassák a nagykorút.

14. Az utógondozó feladata

- A fiatallal rendszeres kapcsolatot tart, legalább havonta, illetve szükség szerint találkozik vele.
- A tanulói jogviszonnyal rendelkező fiatalok esetében figyelemmel kíséri tanulmányi előmenetelüket, szükség esetén konzultációt kér az oktatási intézménytől.
- Segíti az utógondozottak képességeiknek megfelelő képzési intézménybe történő felvételét.
- A fiatalok munkahelyhez való jutása érdekében figyelemmel kíséri a fiatal együttműködését az illetékes munkaügyi kirendeltséggel.
- A dolgozó fiatalok esetében tanácsadással segíti önálló életvezetésüket.
- Ellátja a külső férőhelyként működő intézményi ingatlanokban utógondozói ellátásban részesülő fiatal felnőttek utógondozásával kapcsolatos feladatokat.
- Közvetlenül irányítja, szervezi és ellenőrzi az utógondozó (lakás)otthon szakmai munkáját.
- Biztosítja a fiatal felnőttek egyéni szükségleteinek megfelelő szükség szerinti ellátását.
- Az intézmény által biztosított normatíva erejéig gazdálkodik.
- A csoportgazdálkodás megvalósulásakor köteles a fiatal felnőttek szükségleteit, az ésszerűséget és a takarékoságot követni.
- Feladata az ellátási helyre érkező fiatal tájékoztatása a házi rendről, rokoni és baráti kapcsolatok ápolásának módjáról, panaszjog gyakorlásának lehetőségéről, térítési díjfizetési kötelezettségéről.
- Tanácsaival segíti a fiatalok készpénz és egyéb vagyona célszerű felhasználásában.
- Időszakosan fórumot tart, ahol a fiatalok és a nevelő az együttélés szabályait rögzítik, további feladatokat határoznak meg, az elvégzett munkát értékelik.
- Gondoskodik arról, hogy a fiatalok az ellátmányukat időben megkapják.
- Kapcsolatot tart mindazokkal, akik a fiatalok önálló életkezdéséhez, munkavégzéséhez, társadalmi integrációjához segítséget nyújthatnak.
- Az utógondozó (lakás) otthon tekintetében eseménynaplót vezet.
- Utógondozás esetén félévente/évente tájékoztatja az illetékes gyámhatóságot a fiatal utógondozásáról.
- Rendkívüli eseményekről a szakmai vezetőt haladéktalanul értesíti.
- A fiatalok ellátásának várható megszűnését megelőzően tanácsadással segítséget nyújt a családi környezetbe való visszailleszkedéshez, illetve az önálló életvezetéshez.
- Tájékoztatja a fiatalot, hogy az ellátásának megszűnését követően milyen lehetőségei vannak a szociális ellátások igénybe vételére.
- Felméri az otthonteremtési támogatásra jogosultságot, összeállítja a kérelemhez szükséges iratokat, értékeli a fiatal által kiválasztott albérlet, illetve megvásárolandó ingatlan állapotát, értékét, elősegíti a kiválasztott ingatlan megvásárlását, segíti az elszámolás elkészítését, figyelemmel kíséri az ingatlan/albérlet birtokba vételét. Segíti a fennmaradó összeg határozat szerinti felhasználását.
- Az otthonteremtési támogatás szociális otthoni elhelyezésre történő felhasználása esetén együttműködik a fiatal leendő ellátási helyével.

- Az otthonteremtési támogatás lakás-előtakarékossági szerződésre történő felhasználása esetén, koordinálja a szerződés megkötését.
- A szakmai vezető utasítása szerint helyettesítési feladatot lát el.
- Részt vesz a heti munkaértekezleteken.
- Tevékenyen részt vesz a szakmai egység munkájában és a szakmai program elkészítésében.

15. A feladat végrehajtásának alapelvei

A legfontosabb, hogy a fiatal felnőtteket egyenrangú partnerként kezeljük, ehhez meg kell értenünk a bennük zajló folyamatokat. Számukra félelmet kelt a tudat, hogy az addig biztosnak hitt nevelésbe vétel helyére utógondozói ellátás lép, amely megállapodás kötését vonja maga után. Ez feszültséget kelt bennük, amelyet legtöbbször a velük foglalkozó felnőttekre vetítenek ki. Tudnunk kell ezeket az indulatokat kezelni.

Ennek megfelelően ahol csak lehet – kompetenciahatárainkon belül - támogatnunk, segítenünk kell őt életének rendezésében. Természetesen a legoptimálisabb az, ha a fiatal felnőtt együtt dolgozik a gyermekvédelmi szakemberekkel. Az együttműködés sikere és megvalósíthatósága nagymértékben függ a fiatal hajlandóságától.

A legfontosabb feladat, hogy soha ne a fiatalok helyett oldjuk meg a problémát, hanem megfelelő mennyiségű információt bocsássunk a rendelkezésükre, melyek révén képessé tesszük őket az önálló döntéshozatalra.

Az utógondozás mindig egyfajta befolyásolás, mely a már megkezdett korrekciós nevelés folytatása. A fiatalok személyiségét, egyéni szükségleteit figyelembe véve alapvető, hogy az önálló életre való felkészítést, a megfelelő életritmus kialakítását, az érzelmi, értelmi és erkölcsi fejlődés elősegítését, a szabadidő hasznos eltöltését követésre méltó példaként tudjuk a fiatalok számára bemutatni.

A viselkedésük és a tetteik értékelése, valamint az arról való visszajelzés személyiségfejlesztő hatással bírhat a fiatal felnőttre nézve.

16. A munka megvalósulásának módjai

Mindenképpen a gyermekvédelmi szakembereknek kell kezdeményezni az első kapcsolatfelvételt, együttműködést, majd megállapodni a mindenkori kapcsolattartás formájában. A fiatalokkal havonta javasolt találkozni, természetesen szükség esetén gyakrabban. Intézményünk személygépkocsit biztosít e célra, ha nem áll rendelkezésre, akkor költségtérítés ellenében használható saját gépkocsi, vagy tömegközlekedési eszköz is.

A gyermekvédelmi szakemberek legyenek birtokában a fiatal felnőtt otthonában zajló lényeges történésekről szóló információknak, így szükséges a fiatal felnőttet körülvevő szervezetekkel (alapellátás családgondozója, tanár, gyakorlati hely vezető, albérlő társ) történő - legalább telefonos - érintkezés.

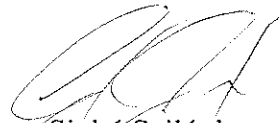
Biztosítani kell mind a két fél részéről a folyamatos együttműködést, a látogatások közti időszakban a telefonon, e-mailen történő kapcsolattartást.

Az utógondozottakkal kapcsolatos legfontosabb történésekről a szakmai vezetőt tájékoztatni kell, természetesen ez megkívánja azt, hogy az utógondozó találkozzon a fiatal felnőttel, illetve a más szakmai egységben dolgozó kollégákkal (volt gyám, lakásotthon vezetők, pszichológus, nevelőszülői tanácsadó).

Pécs, 2017. július 17.

Biró Andrea
intézményvezető

Otthont nyújtó ellátásért felelős intézményvezető-helyettes

Sinkó Szilárd

A szakmai programot a melléklettel együtt a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság Baranya Megyei Kirendeltsége képviselőjében. BAMV-663-3/2017...számon jóváhagyom.

Pécs, 2017. július „17...”

Dr. Gálné dr. Babinecz Erzsébet
igazgató

